

GENERATIONSINTEGRATION

I BYEN OG FORSTADEN

BYFORNYELSE

Udlændinge-, Integrations-
og Boligministeriet

GENERATIONSINTEGRATION I BYEN OG FORSTADEN

Publikationen er udgivet af:
Udlændinge, Integration og Boligministeriet

Publikationen er udarbejdet i samarbejdet af:
Terroir Aps, arki_lab Aps og Ass. prof. Deane
Simpson ved KADK - med grafisk assistance af
Studio Joost Grootens

ISBN elektronisk udgave:
xxx-xx-xxxx-xxx-x

Indholdsfortegnelse

Resumé	05
A Teori og Eksempler	07
A1 Alders- og segregeringsudfordringen	08
A2 Den Aldersintegrerede By?	14
A3 Eksisterende projekter og eksempler	22
A4 En Ny Agenda – Udvikling af den Aldersintegrerede By	28
B Metode	31
B1 Kortlægning af byen på tværs af generationerne	32
B2 Aldersspecifikke præferencer	34
B3 Byrumsanalyse eksempel, Byoasen	36
B4 Borgerinddragelse	38
C Caseområder	45
C1 Områdeudvælgelse	46
C2 Byudviklingsstrategier	48
D Caseområde Sydhavn	63
D1 Det urbane eksempel	64
D2 Borgerinddragelse	72
D3 Indsigter	81
D4 Urbane interventioner og forslag	83
E Caseområde Albertslund	89
E1 Forstadekseksempel	90
E2 Borgerinddragelse	100
E3 Indsigter	106
E3 Urbane interventioner og forslag	108
F Caseområde Maribo	115
F1 Det provinsielle eksempel	116
F2 Borgerinddragelse	126
F3 Indsigter	136
F4 Urbane interventioner og forslag	138
G Konklusion og anbefalinger	145
G1 Evaluering	146
G3 Konklusioner	152
G3 Anbefalinger	155
Kilder	162

Resumé

”Danmark bliver stadig mere aldersopdelt.”

Politiken 30. juli, 2012 ¹

Det generelle billede af byen, og i særdeleshed byens rum, som steder, for stor social mangfoldighed og aldersmæssig diversitet, er de seneste årtier kommet under stigende pres. Dette sker som følge af en række dynamikker, der foresager en øget opdeling mellem forskellige socioøkonomiske, etniske, politiske og religiøse grupper, som således lever mere og mere adskilt fra hinanden. I den aktuelle debat er problematikken omkring den stigende socioøkonomiske ulighed i samfundet og de heraf følgende opdelinger i bymiljøerne fremtrædende. Men mindre diskuteret er den stigende aldersopdeling – hvor der foregår der en skæv dynamisk udvikling med store nationale, regionale og bymæssige forskelle. Denne udvikling mod ’den alderssorterede by’ udgør, ifølge eksperter, en trussel mod den sociale sammenhængskraft og solidariteten mellem generationer i samfundet; vigtige forudsætninger for opretholdelsen af vores velfærdssystemer.

Den stigende rumlige og geografiske aldersopdeling er et fænomen, vi kan observere på flere niveauer og som påvirkes af en række tendenser. Fra den strukturelle aldersopdeling, der er baseret på det industrialiserede samfunds institutionelle og administrative rammer, med åbenlyse rumlige konsekvenser til følge; til mere eksplicite rumlige dynamikker, der er forårsaget af postmodernistiske samfundsmæssige omstruktureringer – disse gør sig gældende på flere niveauer. På den store skala i form af en national, regional og bymæssig sortering, hvor de større byer generelt oplever en ’foryngelse’ af befolkningen, mens der sker en samtidig ’aldring’ af forstæderne og provinsen; og i en mere nær skala ser vi en øget aldersopdeling i brugen af byens rum – som er en funktion af omkringliggende boligområdets ofte homogene beboersammensætning og ekspansionen i en specifik programmering af byrummet, rettet mod udvalgte grupper. Det er i denne kontekst at rapporten – ud fra aldersbegrebet og relationer mellem generationer – undersøger muligheden for en aldersintegreret by; på linje med bredere koncepter som ’den inkluderende by’ (Amin)/’den tolerante by’ (Florida)/’den åbne by’ (Sennett, Christiaanse)/’den ekstatiske by’ (Koolhaas)/’den demokratiske by’ (Sennett) – sagt på en anden måde, byen som et sted for ’sammenkastning’ (Massey) af forskellige aldersgrupper i nutidens byområdets offentlige rum.

For at kunne kvalificere denne universelle og upræcise ambition og et så udforsket fænomen som ’den aldersintegrerede by’, rejser der sig en række væsentlige spørgsmål: Hvad ligger der i begreberne ’alder’, ’generation’ og

’aldersintegration’? Hvordan defineres og kvalificeres interaktion mellem mennesker af forskellig alder? Hvilken grad af intensitet og varighed af interaktion er mulig, relevant eller ønskelig? Hvad er de fysiske, rumlige og tidslige betingelser for interaktion mellem forskellige aldersgrupper? På hvilke niveauer og skalaer bør blanding mellem generationer finde sted? Er interaktion mellem forskellige aldersgrupper altid positivt eller ønskeligt? Og endelig, i hvor høj grad kan social interaktion mellem forskellige aldersgrupper fremmes gennem arkitektur, byrumsdesign og planlægning? De konflikter og dilemmaer som disse spørgsmål rejser, tilføjer vigtige nuancer til diskussionen.

Rapporten er bygget op i fire dele, der gennemgår følgende: spørgsmål om interaktion mellem forskellige aldersgrupper i det offentlige rum; en undersøgelse af eksisterende aldersintegrerede projekter; afprøvelse af metoder til at planlægge og indrette vores byer og byrum, så der opstår muligheder for relationer på tværs af generationer.

I rapportens første afsnit indrammes den teoretiske kontekst for projektet, ved at dreje relevante diskurser og aktuelle tendenser over mod en diskussion om ’den aldersintegrerede by’. Derefter præsenteres de udvalgte case-områder, som repræsenterer forskellige demografiske og bymæssige forhold. Disse spænder fra aldrende og skrumpende byer i provinsen, over mere homogent aldrende befolkninger i forstæderne, til urbane områder med små ’øer’ af ældre mennesker i kvarterer domineret af unge. Case-områderne dokumenteres og analyseres ved brug af forskellige kvantitative og kvalitative metoder. I projektet indgår ni referenceområder, hvoraf de tre fungerer som case-områder med mere dybdegående undersøgelser omkring borgerinddragelse og designforslag. De udførte borgerinddragelsesprocesser og designforslag for case-områderne præsenteres under de respektive case-område afsnit, sammen med mere strategiske undersøgelser og forslag for de resterende seks referenceområder. I borgerinddragelsen tages der udgangspunkt i tre forskellige tilgange: ”lige-fra-gaden”, ”netværkstilgangen” og ”den institutionelle”. Disse kvalificeres og vurderes i forhold til de enkelte cases. Designforslagene tester forskellige indgreb i de forskellige sammenhænge. I sidste afsnit opsummerer de samlede resultater, konklusioner og anbefalinger inden for de temaer som projektet adresserer: Anbefalingerne omfatter planlægning, byrum, offentlige bygninger, midlertidige tiltag og involveringsproces. De berører samtidigt strategier for at skabe øget mangfoldighed i nye og eksisterende byudviklingsområder, øget tilgængelighed samt universelt design gennemført i forskellige skala og sammenhænge - med nye fokus for eksisterende offentlige rum, omprogrammering og restrukturering af institutioner samt potentiale for midlertidige interventioner, som kan fremhæve potentialet ved øget interaktion og solidaritet på tværs af generationer.

¹ <http://politiken.dk/indland/ECE1703122/unge-og-aeldre-danskere-holder-sig-fra-hinanden/>

A

Teori og Eksempler

A1 Alders- og segregeringsudfordringen/ Dynamikker der påvirker den rumlige opdeling

KRÆFTER I DEN SEN-KAPITALISTISKE PERIODE, DER MODVIRKER DEN ALDERSINTEGREREDE BY

“Danmark deles op i aldersghettoer: Ekspert frygter tiltagende økonomisk ulighed mellem kommunerne.”

<http://politiken.dk/indland/ECE1703520/danmark-deles-op-i-aldersghettoer/>

“Danskerne er blevet dårlige til forskellighed. Det er ikke længere kun socialt udsatte, der risikerer udstødelse fra middelklassens boligområder. Helt almindelige borgere - de ældre, de unge og børnene - er også blevet uglest i de pæne kvarterer.” Artikel, Kristeligt Dagblad, 25.08.14, Freja Bech-Jessen, <http://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/2014-08-25/danskerne-er-blevet-darlige-til-forskellighed>

“Unge og ældre danskere holder sig fra hinanden: Forskere frygter, at generationskløften undergraver sammenhængskraften i samfundet. Dåbsattesten får en stadig større betydning for, hvordan danskerne bor, arbejder, rejser og opdrager. Kløften mellem generationerne vokser, og sammenhængskraften bliver udfordret, siger en række eksperter i økonomi, sociologi og psykologi.” <http://politiken.dk/indland/ECE1703122/unge-og-aeldre-dansker-holder-sig-fra-hinanden/>

“En aldersopdelt kultur præger det moderne samfund, hvor der er en tendens til øget differentiering og opdeling mellem generationer. Både inden for arbejdslev, økonomi og fritid gør tendensen sig gældende, mens der samtidig ses en stigende geografisk opdeling af generationer – med de såkaldte generationsghettoer som følgeeffekt.”

Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter: Temaer til byfornyelseslovens forsøgs- og udviklingsmidler 2014: Byliv og fællesskab på tværs af generationer, www.byfornyelsesdatabasen.dk

Som de ovenstående udtalelser viser, er Danmark i gang med at tage fat om den aktuelle udvikling mod en stigende aldersopdeling i samfundet. Tendensen mod en rumlig og geografisk segregering er ikke en isoleret dansk problematik, men er ligeledes dokumenteret i mange andre udviklede nationer - særligt i form af den socioøkonomiske opdeling. Denne proces er almindeligvis karakteriseret ved at uligheden i byerne stiger, samtidig med at de bliver mindre forskelligartede, mindre mangfoldige, mindre blandede osv. Bill Bishop's *The Big Sort* (2008) fortæller historien om sociospatiale opdelinger, i en nutidig nordamerikansk kontekst, med udgangspunkt i den politiske polarisering, men

med stærke socioøkonomiske dimensioner. I *Urban Asymmetries* (2011) definerer og kritiserer Tahl Kaminer (et al) den asymmetri, der implicit ligger i de rumlige sorteringsprocesser, som udspringer af de neoliberale byudviklingslogikker. Hvor forskere som Blake & Snyder (1997), Setha Low (2003) og Stephen Graham (2001, 2010) beskriver nogle af de mere fysiske manifestationer af den rumlige opdeling såsom mure, hegn, porte m.m. Disse generelle tendenser og manifestationer er resultatet af en række indbyrdes forbundne dynamikker, som bl.a. inkluderer arven efter den modernistiske planlægningslogikker. Som Kees Christiaanse foreslår, er det i visse områder intensiveret i så stor udstrækning at “... kombinationen af den rumlige, funktionelle og sociale segregering truer med at producere en ‘trælignende’ by, et øhav af separate øer, med et ‘gated community’ som den ultimative konsekvens, hvorved kommunikationen - og derved den kulturelle udveksling, innovation og produktive interaktion - mellem forskellige dele af byen er umuliggjort.” (Open City, 2009, p. 29, Christiaanse, Kees)

Hvor forskning i socioøkonomisk segregering kan spores tilbage til Friedrich Engel's, daværende akutte og dystopiske realiteter i ‘Den arbejdende klasses stilling i England’ (1845) og forskning i den etniske segregering til Louis Wirth's ‘The Ghetto’ (1928) - er bekymringen for alderssortering og de rumlige dimensioner af en demografisk segregering først opstået langt senere (Mumford 1956, Hagestad et al 2005, Simpson 2015). Her har særligt den norske sociolog Gunhild Hagestad's arbejder (1998, 2005) været med til at bringe fokus på dynamikkerne omkring aldersrelaterede opdelinger. Ifølge Hagestad og Uhlenberg gennemsyrrer alderssegregering vores samfund på tre måder; i) gennem en institutionel segregering, der er baseret på det industrialiserede samfunds inddeling af personer på basis af deres kronologiske alder, stærkest eksemplificeret ved brugen af CPR-nummeret, ii) en rumlig alderssegregering i børnehaver, skoler, arbejdspladser, plejehjem m.m. og iii) en kulturel alderssegregering. Dette ses typisk i de organisatoriske forhold som beskrevet af Hagestad og Herlofsen:

“Opdelingen mellem unge og gamle i forskning og politik, afspejler dels den institutionelle alderssegregering, som igen er relateret til organiseringen af det moderne livsforløb. [...]. Hagestad og Uhlenberg (2005) hævder, at denne segmentering af individuelle livsbaner fører til institutionel, rumlig og kulturel adskillelse af personer, der befinder sig i forskellige faser af deres livsforløb. Således fører organiseringen af det moderne livsforløb ofte til alderssegregering. Dette er sandsynligvis mest fremtrædende i velfærdsstater, hvor pasning af de helt unge og pleje

af de helt gamle er blevet et offentligt ansvar. Institutionel alderssegregering opstår, når de principper og normer, der definerer en social institution, omfatter den kronologiske alder som et kriterium for deltagelse. Alder er indlejret i den måde hvorpå de sociale velfærdspolitikker og -programmer formuleres og implementeres. Spørgsmål vedrørende de gamle falder typisk under andre statslige programmer og kontorer end de spørgsmål der vedrører børn og unge. Dette synes også at gøre sig gældende for FN's forhandlinger og publikationer. Den centrale placering af alder i sociale institutioner og organisationer fremmer ligeledes en rumlig og kulturel opdeling.

Rumlig aldersopdeling opstår, når folk af forskellig alder ikke er til stede i samme rum og derfor ikke kan interagere med hinanden ansigt-til-ansigt. En ekstrem udgave af rumlig aldersopdeling forekommer i de bevidst anlagte aldershomogene bomiljøer, såsom plejehjem, plejeboliger, ældreboliger og seniorbofællesskaber. Adskillige udgivelser benytter stærke rumlige metaforer til at beskrive disse aldersopdelinger. Alderdommen er i mindst tre bøger diskuteret som værende et 'særskilt land' (Hendriks, 1980; Pipher, 1999; Smith, 1995) "Micro and Macro Perspectives on Intergenerational Relations and Transfers in Europe, Gunhild O. Hagestad, Katharina Herlofson s. 9-10

En konsekvens af alderssegregeringen i samfundet er den udbredte forestilling, at mennesker befinder sig i forskellige stadier af livet, og disse stadier gennemses af bestemte betydninger. Der er blevet skabt en alderssegregeringsdiskurs, som identificerer forskellige aldersgrupper og tildeler dem specifikke aldersidentiteter.

Alderssegregeringen reproduceres gennem de kulturelle kontraster, og der skabes en distinktion mellem 'os' og 'dem', som manifesterer sig i forskellige livsstile og anderledes sprogbrug. Med denne distinktion mellem 'os' og 'dem', opstår stereotype billeder af, hvordan andre aldersgrupper opfører sig forskelligt fra én selv og samtidig af, hvordan man selv bør opføre sig overfor 'de andre'. Som Bill Bytheway formulerer det: 'Det er en almen antagelse, at kategorier er konstruktioner, som er uundgåeligt homogeniserende, og at disse fremmer spændinger mellem sociale grupper' (Bytheway 2005:368). Det er denne kategorisering, der kan føles som en usynlig mur mellem mennesker af forskellig alder, fordi deres respektive handlingsrum over for hinanden er blevet indskrænket. Den kulturelle segregering skaber således en feedback mekanisme, der forstærker den institutionelle og rumlige segregering.

Når vi interagerer med mennesker i vores hverdag, gør vi automatisk brug af nogle typificeringer til at placere hinanden. Går vi f.eks. ned ad gaden, kan vi, ud fra et enkelt blik, kategorisere de mennesker, vi ser, i forhold til køn, etnicitet, alder og andre indikatorer, der udgør den sociale identitet (Goffman 1968:12). Vi har, hvad Lyn H. Lofland vil kalde en 'kategorisk viden' om hinanden (Lofland 1975:15). Når vi møder andre mennesker, bliver de forestillinger, vi har om unge eller gamle straks sat i kraft i form af stereotyper, som vi – ubevidst - bruger til at navigere i det sociale rum (Berger & Luckmann 1991:45). De aldersdiskurser der eksisterer i samfundet, bliver internaliseret og ligger latent i vores adfærd over for mennesker, der tilhører en anden alderskategori end os selv. Dette gør sig gældende i form af prædefinerede roller og forventninger til, hvordan vi selv som ung eller gammel skal agere i forhold til den adfærd, der hører til denne kategori - hvilket således vil være bestemmende for, hvordan vi agerer i situationen (Turner 2004:170, Goffman 1957:14).

Vores typificering af folk i andre aldersgrupper bliver mere og mere anonym, jo længere væk vi er placeret fra hinanden i tid og rum. Det betyder, at hvis vi i vores hverdag ingen kontakt har med f.eks. ældre mennesker, vil vores idé omkring dem være baseret på abstraktioner. Hvad Hagestad og Uhlenberg fremhæver som problematisk, er, at denne interaktion ansigt-til-ansigt sjældent har mulighed for at opstå, fordi der kun eksisterer ganske få steder, hvor vi rent faktisk møder mennesker fra andre aldersgrupper.

I vores segregerede samfund har de unge og midaldrende ligeledes en tendens til at glemme, at deres tilstand i morgen bliver den samme, som den, de tildeler de gamle i dag (Beauvoir 1970). Vi undertrykker aldrig og døden som den nærtulige konsekvens af livet og skaber yderligere stigmatiserende billeder af alderdommen.

« »Tendensen til at putte folk i alderskasser er blevet mere og mere udbredt. Det gælder underholdningsindustrien, reklameindustrien og hele vejen rundt, at man differentierer voldsomt; ofte med en vægt lagt på den unge del af befolkningen som den, man er interesseret i – på trods af at det er den anden ende, der har flest penge«, siger professor Jørn Henrik Pedersen, 67, fra Syddansk Universitet." <http://politikken.dk/indland/ECE1703122/unge-og-aeldre-danskere-holder-sig-fra-hinanden/>

Dette viser sig i en dobbelt bevægelse. Ifølge Karen Munk, lektor ved Aarhus Universitet og ekspert i aldringspsykologi: "Vi kategoriserer i høj grad samfundet efter alder, og hvor vi er henne i tilværelsen i forhold til børn, familie og

arbejdsliv. Samtidig er vi blevet mere forkælede og selektive og vælger eksklusivt ud, efter hvad der lige passer os ...”
<http://politiken.dk/indland/ECE1703122/unge-og-aeldre-danskere-holder-sig-fra-hinanden/>

Niveauer af rumlig aldersopdeling

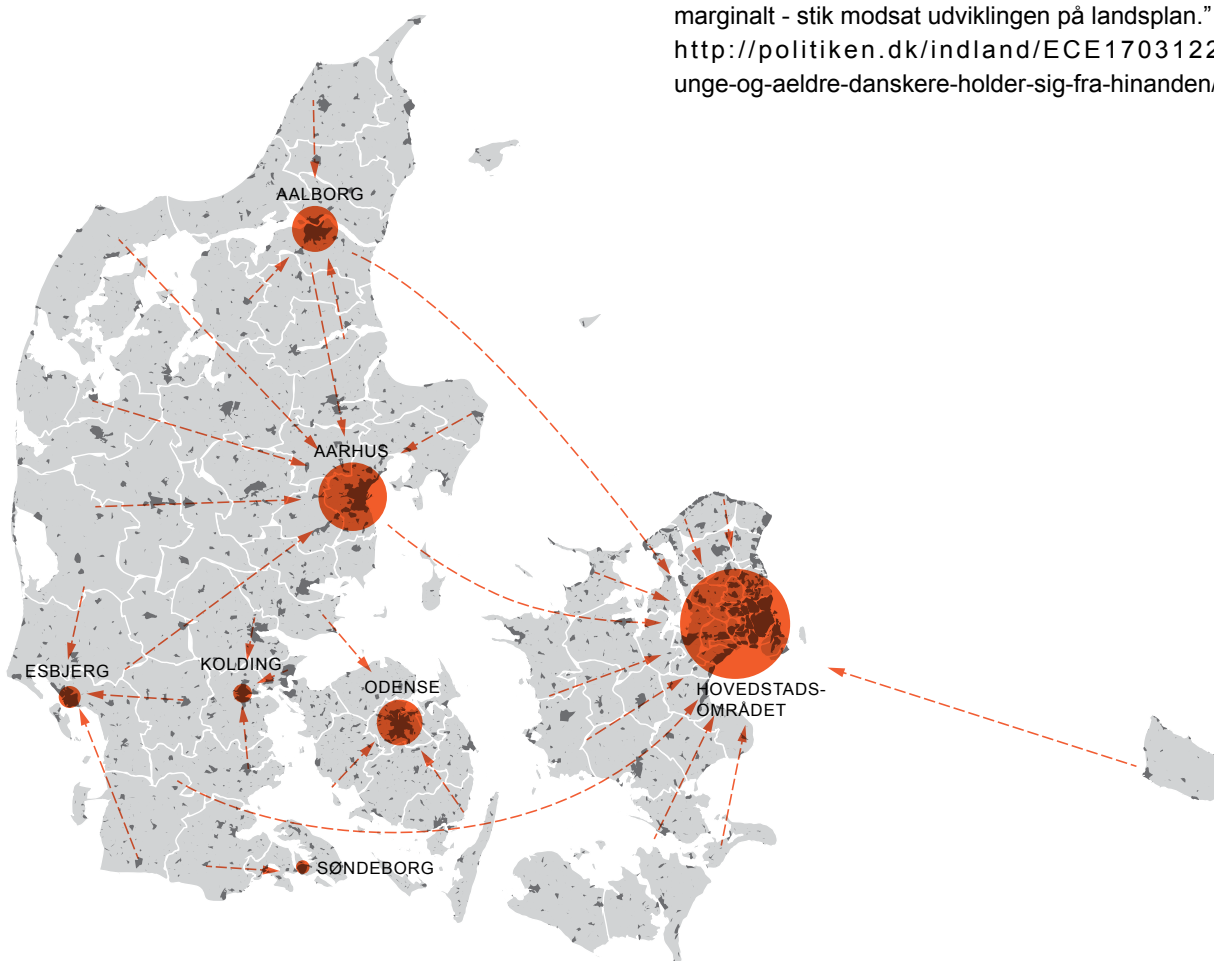
Hvor de ovenfor beskrevne dynamikker for aldersopdeling, fokuserer på de samfundsmæssige strukturer og kulturelle relationers rolle, så har de specifikke rumlige dynamikker også en vigtig rolle i diskussionen om den aldersopdelte by. Disse dynamikker som finder sted på flere forskellige niveauer, bliver beskrevet i det følgende.

Aldersopdeling på nationalt og regionalt niveau

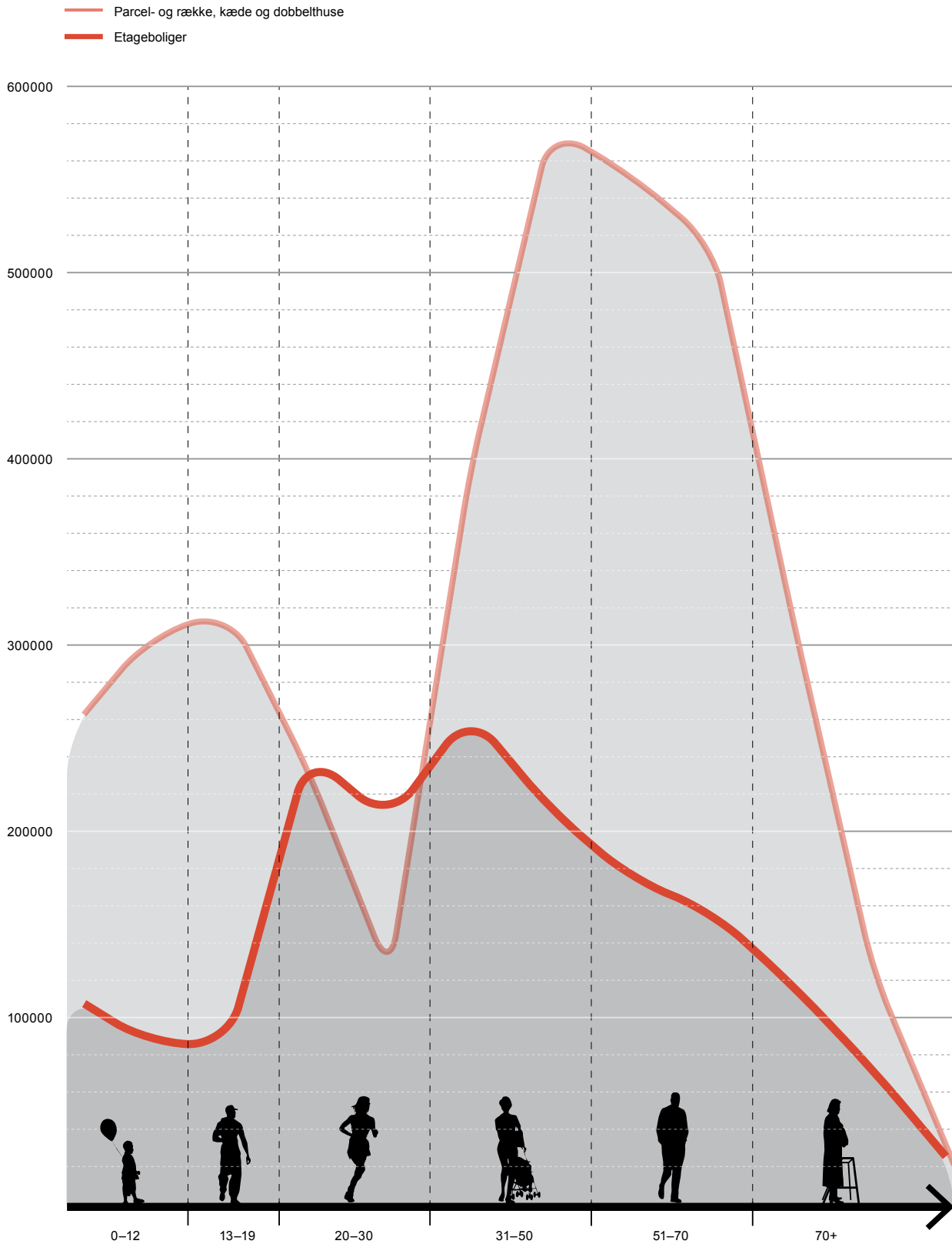
Den generelle aldring af befolkningen udvikler sig skævt på et nationalt og regionalt niveau. I en dansk kontekst, såvel som i det meste af Europa, ser vi en ulige demografisk udvikling, manifesteret ved en 'foryngelse' af bycentrene og en generel 'aldring' af forstæderne og periferien. Disse tendenser er knyttet til en generel urbaniseringsproces, hvor de unge søger mod byerne pga. uddannelse og beskæftigelse, og typisk ikke vender tilbage igen. I de senere år er der sket en tilbagegang i forhold til at følge den klassiske boligkarriere, hvor unge familier typisk har forladt de større

byer for at bosætte sig i forstæderne, efter de har fået børn. Denne tendens er blevet forklaret, både i form af en immobilitet opstået som følge af krisen i 2007/08 og i form af et kulturelt skift, der har mindsket interessen hos mange unge 'byfamilier' for énfamilieshuset i forstaden (SBI 2014). Dette resulterer som nævnt i en polarisering af alderssammensætningen mellem kommuner af forskellig karakter, og som følge deraf bekymringer om de relative forskelle kommunerne oplever i forhold til plejebyrden.

”En lang række kommuner har fra 2002 til 2012 oplevet, at andelen af ældre er eksploderet, mens andelen af yngre er faldet - også langt mere end landsgennemsnittene. Det presser budgetterne, da der bliver flere plejkrævende ældre og færre skattebetalere. Især en række af Københavns omegnskommuner som Egedal, Allerød, Solrød og Greve oplever denne udvikling. Her er andelen af ældre over 65 år steget med mere end 50 procent, mens andelen af 18-39-årige er faldet med omkring 25 procent. Også udkantskommuner og øerne mærker tendensen. Blandt de kommuner, der omvendt har den mest gunstige udvikling, er København, Lyngby-Taarbæk, Frederiksberg, Aarhus og Aalborg. Her er andelen af ældre faldet eller kun steget lidt, mens andelen af unge omvendt er steget eller kun faldet marginalt - stik modsat udviklingen på landsplan.”
<http://politiken.dk/indland/ECE1703122/unge-og-aeldre-danskere-holder-sig-fra-hinanden/>

De større byer med videregående-uddannelsesinstitutioner tiltrækker unge fra forstæder og opland. Herved skabes en aldersbetonet migration imod de større byer.

Graf over hvilke boligtypologier danskerne i forskellige alderstrin bor i, med skelnen imellem etageboliger og lave boliger med have (parcel- og rækkehuse). Statistikken viser klar sammenhæng imellem boligtype og aldersgrupper. Kilde: Danmarks Statistik, 2014

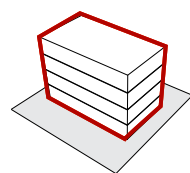
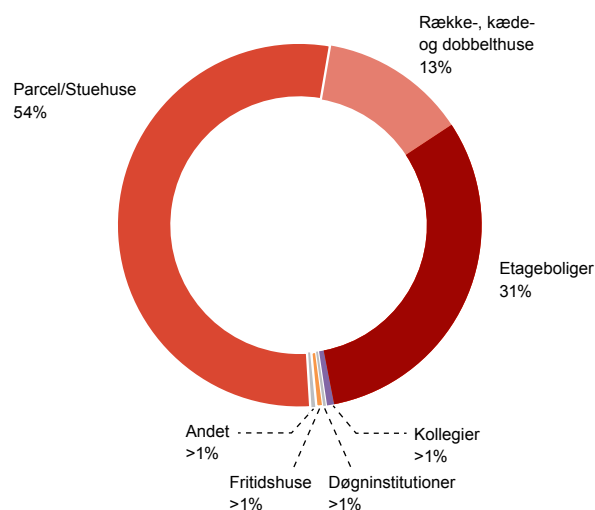
Andre dynamikker, der påvirker den nationale alderssortering, omfatter de juridiske planlægningsrammer, såsom ændringerne i sommerhusloven fra 1991, der tillader ældre borgere permanent beboelse i sommerhuse året rundt. Mens formålet var at lovliggøre et allerede eksisterende socialt og kulturelt fænomen, har det ikke desto mindre haft en indvirkning på alderssammensætningen i kommuner, der er domineret af store sommerhusområder. Dette skaber et øget pres på områder, der i forvejen har haft en relativt dårlig infrastruktur i fysiske såvel som sociale sammenhænge.

Aldersopdeling i byerne

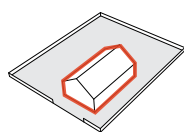
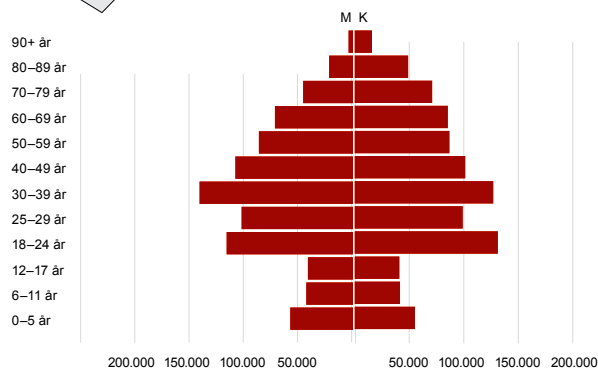
Et boligområdes livscyklus (Wiesel 2012) spiller en yderligere rolle i den rumlige aldersopdeling, især inden for det enkelte nabolag. Det har navnlig gjort sig gældende i forstædernes boligområder fra efterkrigstiden – særligt 1960'erne og 1970'erne – hvor den første generation af beboere stadig lever i husene. Da boligene blev opført, var

det langt overvejende unge børnefamilier, der flyttede ind. Gennem den første fulde livscyklus, er beboerne blevet ældre, børnene flyttet ud, og disse store 'tomme reder' er efter tre-fem årtier nu blevet omdannet til sølvbryllups kvarterer eller 'Natural Occuring Retirement Communities' (Interboro 2006). Disse alderssorterede kvarterer har ledt til perioder med særligt stort pres på kommunerne for at kunne levere et forhøjet serviceniveau, frem til at de igen overtages af en ny generation. Ifølge Jens Kvorning (2015) kan disse perioder med en øget grad af afhængighed, som resultat af en homogen ældre befolkningsmasse, skabe betydelig sårbarhed – økonomisk, politisk og socialt – for de kommuner der rammes.

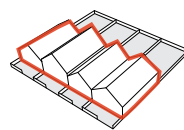
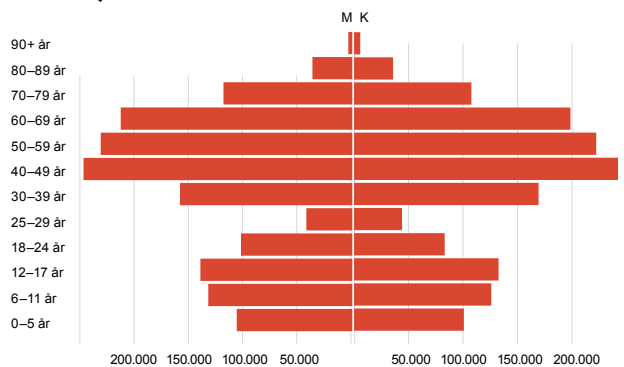
I tillæg til disse områders mono-demografiske karakter, er de også i høj grad præget af en mono-programmatisk planlægning, der er baseret på bilen som det dominerende transportmiddel. Dette intensiverer udfordringerne for flertallet af de aldrende beboerne, fordi områderne langtfra er

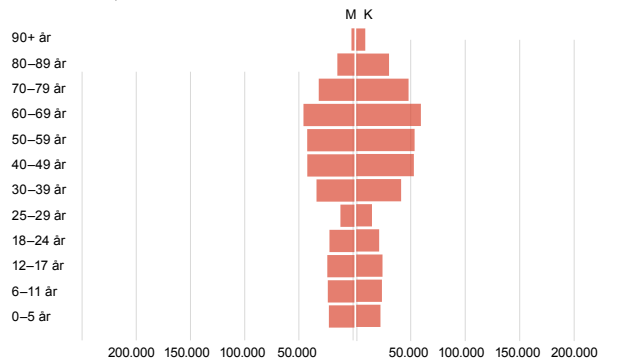
31% Etageboliger, Andel og aldersfordeling

54% Fritliggende énfamiliehuse, Andel og aldersfordeling

13% Række, kæde og dobbelthuse, Andel og aldersfordeling

Andel og alderssammensætning for forskellige boligtyper i Danmark 2014

planlagt med en ældre befolkning i tankerne. For eksempel oplever man betydelige afstande (længere end komfortabel gåafstand) mellem boligområderne og kommercielle samt sociale infrastrukturer såsom dagligvarebutikker og supermarkeder.

Som beskrevet tidligere, er det forventede generationsskifte i dag mindre sikkert, baseret på nye og skiftende tendenser i boligkarrieren – de unge er mindre tilbøjelige til at forlade byen og flytte til forstæderne efter at have fået deres egne børn. Dette er resultatet af et kulturelt skift, støttet af en fornyet tiltrækningskraft mod bymiljøerne; og et økonomisk skift som følge af krisen i 2007/08, hvor unge par og familier bosat i byerne ikke har kunnet sælge deres lejligheder uden betydelige økonomiske tab, kombineret med den relativt høje pris på parcelhuse.

I nye boligområder er developernes dominerende profitmaksimerende logik, ifølge Claus Bech-Danielsen (2015), ligeledes medvirkende til den rumlige aldersopdeling. Der er tendens til at skabe store områder med relativt homogene boligtypologier, og derved bidrage yderligere til aldersopdelingen (samt den socioøkonomiske opdeling). Disse tendenser er f.eks. tydelige i udviklingen af nye områder i København som Sydhavn og Ørestad – her er det hovedsageligt treværelses-lejligheder på mellem 90-110 m², der er dominerende og dermed tiltrækker en bestemt beboergruppe (Bech-Danielsen 2015). Dette billede styrkes af statistikkerne for alderssammensætningen for forskellige boligtyper, hvor vi f.eks. ser: størstedelen af den voksne gruppe med børn bor i énfamiliehuse (parcelhuse eller rækkehuse); unge bor hovedsageligt i lejligheder, mens flere og flere ældre bliver boende i deres énfamiliehuse (<http://boligforskning.dk/livscyklusgrupper>, SBI)

Aldersopdeling i byrummet

I forlængelse af debatten om den øgede aldersopdeling i boligområder, ser vi en parallel diskurs, der drejer sig om opdeling i mellem aldersgrupper i brugen af det offentlige og urbane rum. I en by som København, der er kendt for sin høje livskvalitet, gennem bl.a. et stærkt fokus på og investering i byrum af høj kvalitet (Gehl et al 1996 Nielsen 2012, Monocle 2014), rejses der spørgsmål om disse rums særlige karakter og de specifikke aldersgrupper, de har tendens til at henvende sig til. For eksempel har der gennem en årrække været et stærkt fokus på bevægelse og idræt i byens rum. Dette kan ses i forbindelse med de nyere publikationer udgivet om byrum (Mere Bevægelse i Byens Rum 2009, Byens Bevægelsesrum 2011) og mange af de nye byrumsdesign, der indeholder skateparker, parkour, træningsstationer m.m. Ifølge journalist Lars Hedebo Olsen: "Vores byrum bliver hele tiden bedre – se bare Vester Voldgade, Bølgen ved Kalvebod Brygge og masser af små pladser rundt om i byen. Her bliver lavet ramper til skatere, boldbaner, og i flere bydele er cykelstierne blevet bredere og mere fremkommelige. Til glæde for de unge, raske og aktive. Men hvor er de byrum, der tager hensyn

til byens ældre? Hvornår har du sidst set et ældre menneske med et gangstativ et sted i byen? Hvornår har du sidst set en flok gråhårede damer sidde og sludre i en park? ... Der skal være noget for alle, men i øjeblikket bliver de byrum, der især henvender sig til ældre, helt ignoreret." <http://politiken.dk/debat/profiler/larshedebo/ECE2349389/hvor-er-byens-rum-til-de-aeldre>. Denne intensivering af programmeringen af byrummet, der beskrives her, peger på mulige risici for at ekskludere visse (alders)grupper – men også på det potentielle tab af nogle af de tilfældige, overraskende og åbne kvaliteter ved byrummet (Kielgast 2015 Claus Bech-Danielsen 2015). I nogle provins- og forstads miljøer er det muligt at observere de omvendte tendenser, hvor de unge er dem, der føler sig udelukket pga. en relativ mangel på programmerede planlagte rum.

I diskussionen om udfordringer og potentialer ved at engagere ældre borgere i det offentlige rum, understreger forsker Jens Troelsen vigtigheden af at forstå mennesker på +60 som en heterogen gruppe med meget forskellige situationer og livsvilkår. Ifølge Troelsen har de 'gamle-gamle' for eksempel en tendens til at føle sig sårbare i det offentlige rum, og denne gruppe har en række særlige behov i forhold til deres nedsatte evner. For eksempel vigtigheden af at kunne sidde og slappe af i en park eller grønt område og at have et toilet umiddelbart i nærheden. For denne aldersgruppe er spørgsmålet om tilgængelighed og afstand af afgørende betydning og er de mest almindelige årsager for ældre mennesker til ikke at opholde sig i det offentlige rum. De 'unge-gamle' derimod er friske og rørlige og har muligheder på linje med andre voksne – men med den klare fordel at have langt mere fritid. For denne gruppe er byrum, der understøtter leg og bevægelse mere relevante. For begge grupper gælder, ifølge Troelsen, at det "er positivt, hvis byrummet byder på aktiviteter, der muliggør det sociale møde mellem mennesker. Når de ældre ikke længere er erhvervsaktive, mister de det sociale netværk, som de har på deres arbejde. Derfor vil de ofte opsøge steder og områder, hvor de kan etablere nye netværk - både igennem foreninger eller helt uorganiseret nede i parken." <http://www.dac.dk/da/dac-cities/baeredygtige-byer/eksperter/jens-troelsen-byrum-skal-muliggøre-det-sociale-møde/>

Til dette aspekt af aldersopdeling og grupperinger i det offentlige rum (Hayer et al 2002), hører også relevante diskurser, der relaterer til den stigende alderssortering. Disse inkluderer kommercialisering (Mitrassinovic 2006), nogle tilfælde af privatisering (Sorkin 1992, 2013) samt sikkerhed og overvågning (Graham 2011). Dette ses intensiveret i konteksten af manglende 'invitation' og inklusion i byrummet eller manglende tilgængelighed for alle. Blandt flere forskere er der en klar kollektiv bekymring, omkring denne skævhed og ulighed i den rumlige aldersopdeling (og den tilsvarende generationskløft) og for at den vil underminere den sociale sammenhængskraft i det danske samfund. <http://politiken.dk/indland/ECE1703122/unge-og-aeldre-danskere-holder-sig-fra-hinanden/>

A2 Den Aldersintegrerede By?

EN TEORETISK RAMME FOR DEN MANGFOLDIGE BY

"Typisk for den moderne by er det modstridende i den fysiske nærhed og en samtidig social og kulturel afstand - af fortrolighed og fremmedhed. Dette koncept for en Åben By (Open City) er forbundet med håbet om en kultur af forskellighed, om byen som stedet for en civiliseret sameksistens mellem forskellige, ofte mistænksomme grupper." (Läpple, 2009: 51)

"... Vores forestilling af 'den åbne by' er tæt forbundet med forestillingen om den moderne by [...] og det uprogrammerede møde mellem forskellige mennesker på gader og pladser. Kernen i denne opfattelse er forestillingen om, at byer er åbne til at blive brugt og delt af alle, og at de har evnen til at integrere forskelle." (Rienets 2009:15)

"Det er vigtigt for sammenhængskraften i et demokratisk samfund, at vi har en dybere forståelse for, hvordan vores medmennesker lever. Det er sundt for de unge at vide, hvilke behov de ældre i samfundet har – og sundt for de ældre at kende vilkårene for landets børnefamilier" (Andersen 2015) <http://politiken.dk/indland/ECE1703122/unge-og-aeldre-danskere-holder-sig-fra-hinanden/>

Genskabelsen af den Åbne By – rum for alle

Centralt i begrebet om den aldersintegrerede by ligger det offentlige rums evne til at rumme og integrere forskellighed. Dette stemmer overens med Tom Nielsens ambition for nutidens offentlige rum om "...stadig at spille en væsentlig rolle i at hjælpe folk til at forstå og leve positivt med de mange forskellige kulturelle og politiske holdninger, der præger vor tids globaliserede samfund" (2013) - på trods af de kræfter og dynamikker, som beskrevet i forrige afsnit, der støtter tendensen mod den opdeltte, snarere end den blandede by. På den måde er den aldersintegrerede by tæt forbundet med ambitionerne om et offentligt og fælles rum på linje med relaterede begreber som 'den inkluderende by' (Amin) / 'den tolerante by' (Florida) / 'den åbne by' (Sennett, Chrisitaanse) og 'den demokratiske by' (Sennett). Alle disse fungerer som steder for 'sammenkastning' (Massey) af forskellige borgere og grupper i det offentlige rum. Mangfoldighed er i konteksten af denne rapport defineret ved forskellige aldersgrupper.

Begrebet om en fælles offentlighed i den "offentlige" sfære har imidlertid ændret sig i løbet af de seneste årtier. Ifølge Tom Nielsen således, at mens "... industrialismen og velfærdsbyen var karakteriseret ved adskillelse af funktioner, mennesker og byliv, er dagens globaliserede samfund karakteriseret ved en opdeling af alt og alle i kulturelle og sociale undergrupper." (Nielsen, 2013). Dette ser vi i byerne, hvor det offentlige rum ofte henvender sig til en afgrænset udvalgt gruppe af mennesker eller subkulturer f.eks. unge skatere. Denne udvikling repræsenterer til en vis grad en fragmenteringsproces, hvor "det offentlige rum [i stigende grad] er en samling af utallige små bobler: opdelingen og indsnævringen af det offentlige." (Avermaete et al, 2009: 41). Der er en tydelig kraftig aldersdimension i produktionen af det 'opdelte' og 'indsnævrede' rum.

Social sammenhængskraft

I "Den Sociale Adskillelse af Gamle og Unge: En Kilde til Aldersdiskrimination" (2005) beskriver Uhlenberg og Hagestad, hvordan rumlig aldersopdeling er til hinder for møder, der ellers er afgørende for, at individer kan mødes og bevæge sig ud over idéerne om "os og dem". Således er den fysiske afstand afgørende for muligheden for, at vi kan mødes og interagere ansigt-til-ansigt og opbygge bånd til hinanden. Derfor er nødvendigheden af sameksistens mellem generationerne og en forståelse for hinanden på tværs af alder centralt for at bevare den sociale sammenhængskraft i vores samfund. Dette bliver sandsynligvis kun endnu vigtigere i de nordiske velfærdssamfund, hvor solidariteten mellem generationerne ligger implicit i omfordelingskontrakten, der går på tværs af generationer - en kontrakt der er under stigende pres på grund af den voksende andel af ældre i befolkningen.

Med den stigende aldersopdeling i vores samfund og i byerne, ser vi mindre til andre af forskellig alder og risikerer derved at blive bange for hinanden eller udvikle fordomme mod andre aldersgrupper. Dette kan føre til et ønske om at ekskludere visse grupper fra sit nabolag, f.eks. kan børn blive en ekskluderet gruppe, fordi de er larmende og man derfor ikke ønsker i nærheden. (Artikel, Kristeligt Dagblad, 25.08.14)

Sociologen John Andersen beskriver, hvordan der, for den moderne familie, er åbenlyse fordele ved at udvikle tættere bånd på tværs af generationer. I en familie med to udearbejdende forældre og to-tre børn, er der behov for hjælp, for at få det til at lykkes. Her udgør de ældre et kæmpe potentiale som ressource for lokalsamfundene og familierne - for samtidig at skabe social sammenhængskraft - og dette bør tages i betragtning, når vi planlægger vores byer (2015).

Kvalificering af den Aldersintegrerede By

For at kunne kvalificere ambitionen og et så udforsket fænomen som 'den aldersintegrerede by', rejser der sig en række væsentlige spørgsmål: Hvad ligger der i begreberne 'alder', 'generation' og 'aldersintegration'? Hvordan defineres og kvalificeres interaktion mellem mennesker af forskellig alder? Hvilken grad af intensitet og varighed af interaktion er mulig, relevant eller ønskelig? Hvad er de fysiske, rumlige og tidslige betingelser for interaktion mellem forskellige aldersgrupper? På hvilke niveauer og skalaer bør blanding mellem generationer finde sted? Er interaktion mellem forskellige aldersgrupper altid positivt eller ønskeligt? Og endelig, i hvor høj grad kan social interaktion mellem forskellige aldersgrupper fremmes gennem arkitektur, byrumsdesign og planlægning? De konflikter og dilemmaer som disse spørgsmål rejser, tilføjer vigtige nuancer til diskussionen.

Hvad ligger der i begreberne 'alder', 'generation' og 'aldersintegration'?

Alder er et kompliceret begreb, og kan henvise til forskellige aspekter af vores liv. Når vi bliver spurgt: "Hvor gammel er du?", vil vi typisk svare med et antal år. Således gør vi brug af en kronologisk aldersforståelse, der refererer til, hvor mange år vi har levet (Hagestad & Uhlenberg 2005: 345). Den biologiske alder derimod er fokuseret på menneskekroppen og den biologiske proces den gennemgår fra fødsel til død. Der foregår unægtelig en aldring af kroppen gennem hele livet, selvom den ikke er så kronologisk bestemt i dag, som den sikkert har været tidligere. På grund af stigende sundhedsydelse, interesse for den enkeltes velbefindende og et ungdommeligt kropsideal, er den aldrende krop trænet op til at modstå aldring gennem sunde kostråd, terapier, kosmetiske indgreb og træningsdogmer (Lewinter 2008: 189ff). Den psykologiske alder refererer til en persons psykologiske udvikling, herunder graden af modenhed, men også hvordan oplevelser og erfaringer har indlejret sig og påvirket den enkelte. Vi er som mennesker tæt forbundet med samfundet og lever efter samfundets strukturer, kulturer og institutioner. Dette giver anledning til en social aldersforståelse, der refererer til personens aktuelle position i den sociale samfundsstruktur.

Den kronologiske alder er, gennem det moderne samfunds udvikling, blevet dominerende i vores opfattelse af alder (Gubrium et al 1994: 5). Hagestad og Uhlenberg påpeger, at det moderne samfund, gennem sit fokus på kronologisk alder - tydeligst med Cpr-nummeret som eksempel (Hagestad et al 2005: 345) - inddeler individer snarere end grupper. Gennem sin indlysende kvantificerbarhed bliver den kronologiske alder brugt i tilrettelæggelsen af institutioner, og som baggrund for lovgivning, herunder fastlæggelsen af aldersbetingede rettigheder og adgang til sociale ydelser (Lewinter 2008: 29 Kongsholm 2007: 37). Dette skaber en standardisering af livsforløbet eller en 'normativ livskarriere', der er grundlæggende for vores forståelse af vores placering igennem forskellige stadier af livet, og disse stadiers indhold (Lewinter 2008: 30). Det spænder fra inddelingen af børn i aldersbestemte klasser i skolen til at vi som ældre fortrinsvis bevæger os i seniorklubber. Men kronologisk alder har i sig selv ingen betydning:

"Mens vi har en tendens til at tænke på alder i logiske termer som en biologisk kendsgerning, der henviser til det antal år, en person har levet siden sin fødsel, så har den kronologiske alder, som Harris (1987) påpeger, ingen iboende betydning; den får kun en mening ud fra de adfærdsmæssige karakteristika vi tilegner den, således at idéen om en person som værende 'ældre' eller 'ungdommelig' udløser nogle særlige forventninger til, hvordan vedkommende vil handle, føle og tænke" (Bradley 1996: 146).

Bradley's argument understøtter en socialkonstruktivistisk fortolkning, hvorved alder ikke blot forstås som et kronologisk nummer, men snarere at en persons alder er et komplekst udtryk for den samlede biologiske, psykologiske og sociale udvikling (Bytheway 2005: 352). Samspillet mellem disse forskellige syn på alder skaber en slags aldersrelateret elasticitet - som giver alder en performativ snarere end en bureaukratisk karakter på samme måde, som man kan betragte køn (Gravagne 2013: 16). Dette argumenterer for relevansen af et benytte sig af en livsfasemodel (Jesper Bo Jensen), der i stedet for alder inddeler mennesker i livsfaser.

LIVSFASEMODELLEN

Livsfasemodellens faser er blevet udviklet ud fra, hvordan relationerne mellem individ og samfund ændres, som personen bevæger sig gennem livet fra fødsel til død (Bradley 1996: 146). På den måde inkorporerer livsfasemodellen både faktorer fra den kronologiske, biologiske, psykologiske og sociale alder som alle har indflydelse på, i hvilken livsfase en person befinder sig.

Der er forskel på den teoretiske konstruktion af livsfasemodellen som et analytisk redskab og den subjektive konstruktion af den enkeltes erfaring og forståelse af livsfaserne, (hvilket bliver eksemplificeret løbende i teksten) (Gubrium et al 1994: 31). Bo Jensen's livsfaseinddelinger baserer sig på skiftende grader af frihed, som et menneske oplever gennem et livsforløb. Graden af frihed er bestemt ud fra en vurdering af den enkeltes biologiske velvære, psykologiske modenhed og sociale konstellationer som familieforhold og arbejdsrelationer - uanset om man er under uddannelse, i arbejde eller pensioneret (Kongsholm 2007: 46). I vores

analyser i denne rapport bruger vi en livsfasemodel, indeholdende kategorierne 'barn', 'teenager', 'ung', 'voksen', 'senior' og 'ældre'.² Disse forskellige livsfaser er tydeligt forbundet med en bestemt brug af byen og dens funktioner.

Selvom den kronologiske alder ikke er bestemmende for kategorierne, har Bo Jensen tilskrevet de forskellige faser en omtrentlig kronologisk inddeling og med disse også beskrevet et udviklingsperspektiv og en fremtidsprognose. Et af punkterne i hans analyse er, at "de nye livsfaser vil betyde, at unge og gamle vil komme mere i fokus" (Jensen 2001: 26). Konstruktionen af de forskellige livsfaser er således noget, der hele tiden ændrer sig, og det styrker betydningen af at undersøge dem i forhold til aldersopdelingen i vores byer.

² Indenfor sociologien har ungdommen normalt været betragtet som en overgangsperiode til voksenalderen, men i dag er det mere relevant at tale om, at der findes en "ungdomsfase" efter en "teenagefase", som betegner et modent menneske, der endnu ikke har slået sig ned. Dette er blevet fremhævet i analysen af forekomsten af ungdomskulturer i samfundet. Vi antager, at ungdommen slutter, når man slår sig ned, enten ved at få et fast arbejde, en fast bolig, blive gift eller starte en familie, og dermed træde ind i voksenalderen (Bradley 1996: 147). Voksensfasen er karakteriseret ved stabilitet i livet og binding i form af fast partner, børn, arbejde og bopæl. Der er en konventionel opfattelse af, at det er det arbejdende folk, der har magten i det moderne samfund. Det er dem, der tjener pengene, mens de øvrige grupper står i et afhængighedsforhold til dem. En af de seneste udviklinger i livsfaseteorien er et øget fokus på forskellige dele af alderdommen - hvor man nu sonder mellem seniorer, der på trods af, at have trukket sig ud af arbejdsmarkedet, er friske og ved fuldt vigør - og en kategori af ældre, som har fysiske og psykiske svækkelser. (ibid. 148). Dette indebærer en skillelinje mellem de unge-gamle og de gamle-gamle (Neugarten: 1974 Laslett: 1987 Bytheway 2005: 368, Simpson: 2015). Her er den biologiske alder afgørende for opdelingen - når man går fra at være senior til ældre, er ens krop eller sind svækket drastisk. Ved at inddrage en begrebsmæssig forståelse af livsfaserne, er vi bevidste om den implicite opdeling, der finder sted. Ikke desto mindre er denne model blevet valgt som et redskab til at kaste lys over nogle af forskellene, men også til at generere viden, når virkeligheden ikke passer til modellen. Det har været muligt gennem interviews at få et af glimt, hvordan enkelte positionerer sig i forhold til aldersdiskursen. Kategorierne har ingen fast form, men bevæger sig flydende i forhold til hinanden og i forhold til den enkeltes oplevelse af sin egen livssituation.

LIVSFASE LIVSFASEMODEL (Jesper Bo Jensen)

Barn	Stærk biologisk udvikling, leg, underlagt familiens og hjemmets regler.
Teenager	Øget uafhængighed. Frigørelse fra hjemmets regler og rammer.
Ung	Frihed – få forpligtelser og faste udgifter, endnu ingen børn.
Voksen	Børn og karriere er i fokus. Mindre disponibel tid og penge.
Senior	Genfundet frihed, børnene er flyttet. Ved godt helbred. Evt. Pensioneret.
Ældre	Dramatisk nedgang i helbred, fysisk og psykisk svækkelse.

Hvordan defineres og kvalificeres interaktion mellem mennesker af forskellig alder? Hvilken grad af intensitet og varighed af interaktion er mulig, relevant eller ønskelig? Hvad er de fysiske, rumlige og tidlige betingelser for interaktion mellem forskellige aldersgrupper?

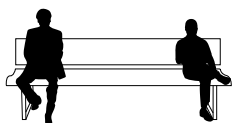
Vi er som mennesker del af forskellige netværk og har relationer inden for forskellige sfærer - familien, venner / naboer, arbejdspladsen og den offentlige sfære. Hvor mange relationer vi har, og hvor tætte de er varierer fra person til person. Men oftest finder vi de tætteste relationer blandt venner og familie - mens relationer til kolleger og det offentlige er mere perifere. Disse relationer er imidlertid ikke statiske og oftest vil vores netværk tynde ud efterhånden som vi bliver ældre, hvorved de offentlige institutioner kommer til at spille en stadig større rolle (Lewinter 2015).

I kraft af at familien består af flere generationer - børn, forældre, bedsteforældre og undertiden også oldeforældre - er det typisk den, der har fungeret som den vigtigste arena for relationer på tværs af generationer. Men familien som institution er imidlertid under udvikling og undergår strukturelle ændringer, med nye familiekonstellationer og nye familiemønstre, såsom enlige forældre eller sammenbragte familier med børn fra forskellige forhold. Introduktionen af folkepensioner til de ældre i Velfærdsstaten, har for nogle gamle betydet, at de er mindre afhængige af deres børn og familier til at tage sig af dem, hvilket kan have konsekvenser i form af svækkede familieband og det at færre familier lever flere generationer sammen. Esping-Andersen (1990) modsiges denne antagelse med argumentet om, at kontakten til familien er forblevet stærk i de nordiske lande på trods af

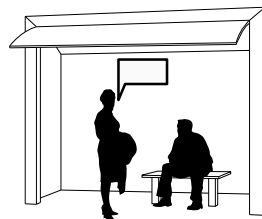
statens rolle. Lewinter (2008, 2015) har et lignende argument, der går ud på, at de danske familierelationer hverken er mere eller mindre funktionelle end i Sydeuropa for eksempel.

De relationer vi danner uden for familien er oftest meget aldershomogene. Venskaber f.eks. bliver oftest dannet mellem personer af omtrentlig samme alder - mens det bliver anset som 'atypisk' at omgås folk, der tilhører en anden aldersgruppe end én selv. Heri ligger den fordom, at vi er på forskellige niveauer, hvad angår intelligens og interesser. Men i virkeligheden er der, som Ulla Skovsbøl argumenterer for, meget at vinde ved at danne relationer til folk, af forskellig alder end én selv (2015). For eksempel giver dette mulighed for at få adgang til enorme erfaringer og fortællinger fra en ældre person, der har levet et længere liv og oplevet andre historiske begivenheder. For ældre mennesker er det ligeledes vigtigt, at føle at have betydning, og da deres sociale netværk oftest svinder ind sent i livet, kan nye relationer til yngre mennesker have stor værdi i den sammenhæng.

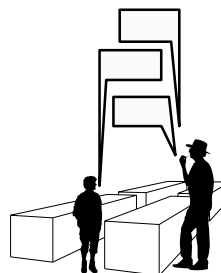
I en yderligere kvalificering af relationer på tværs af alder, er det relevant at kategorisere forskellige niveauer af interaktion (Goffman, Gehl, et al). Den første kategori er, fælles tilstedeværelse i rummet, som betyder, at man blot er til stede på samme tid og ser og hører hinanden. Dette er den mest almindelige interaktion, der foregår i det offentlige rum, såsom i supermarkeder, offentlig transport og andre steder, vi bevæger os omkring blandt folk, vi ikke kender. Det næste niveau er uformelle sociale møder, eller tilfældigt opstået samvær, som også i vid udstrækning finder sted i det offentlige rum, hvor tilfældige samtaler og møder kan opstå. Herefter kommer det niveau, der repræsenterer en form for

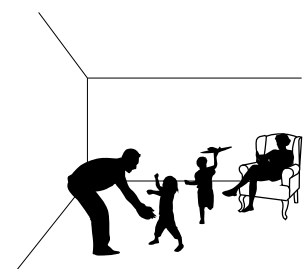
Samtidigt ophold

Let / overfladisk interaktion f.eks. kort samtale

Dybere samtale og interaktion

Venskabelige eller familiære relationer

Niveauer af interaktion: forskellige grader af interaktion imellem personer

organiseret samvær, som indebærer dybere samtaler eller fælles interesser - arrangementer og fællesskaber såsom sportsklubber, foreninger, hobbygrupper o.a. Det sidste niveau er de dybe relationer blandt venner og familie, hvor tid er en vigtig faktor for at de kan folde sig ud.

Endnu videre i en kvalificering af relationer foreslår Bengtson og Oyama f.eks. seks konceptuelle kategorier, som man kan måle relationer mellem familiemedlemmer ud fra. (Bengtson & Schrader, 1982; Roberts, Richards, & Bengtson, 1991): 1. Følelsesmæssig solidaritet: de følelser og tanker som en person udtrykker om sit forhold til andre familiemedlemmer; 2. Foreningsmæssig solidaritet: typen og hyppigheden af kontakt mellem familiemedlemmer; 3. Fællesskabssolidaritet: enighed i holdninger, værdier og orienteringer mellem generationerne; 4. Funktionel solidaritet: det at give og modtage støtte på tværs af generationer; 5. Normativ solidaritet: forventninger til børnenes forpligtelser overfor forældrene og ligeledes forældrenes forpligtelser overfor børnene, samt normer om vigtigheden af de familiære værdier; 6. Strukturel solidaritet: "mulighedernes struktur" for relationer på tværs af generationerne, som afspejler den geografiske nærhed mellem familiemedlemmer "(FN 2007). Disse underkategorier ville potentielt også kunne anvendes om andre, ikke familierelaterede, relationer mellem generationer.

Det er altså vigtigt at understrege, at aldersintegration ikke er et éntydigt begreb, men at det involverer forskellige niveauer og kategorier af interaktion, som beskrevet ovenfor, og relaterer sig til forskellige kontekster: fra det offentlige og det rekreative rum; til det institutionelle rum / arbejdspladsen; boligområder og de tætte familiære rum og netværk. Det er også relevant at overveje betydningen eller kvaliteten af relationer på tværs af alder, dels i forholdet til variable af varighed og hyppighed af interaktion (Lewinter 2015).

Kategoriernes forskellige niveauer af interaktion introducerer yderligere lag til diskussionen. For eksempel i forbindelse med et af referenceområderne, hvor interviewpersonerne boede i et aldershomogent miljø, domineret af ældre mennesker. Men gennem deres tætte og omfattende familiemæssige relationer på tværs af generationerne - et af de interviewede par har 19 børnebørn, som de ser regelmæssigt - er det muligt at hævde, at de langt fra lever alderssegregerede liv, eller at de lever uden bevidstheden om de udfordringer og det hverdagsliv, de unge har i dag.

Sociolog Myra Lewinter argumenterer for nødvendigheden af at overveje de kulturelle omstændigheder i diskussionen om interaktion mellem generationerne. Hun refererer her især til danskernes mere reserverede sociale adfærd i det offentlige rum og den offentlige sfære, i modsætning til f.eks. amerikaneres adfærd. Denne danske adfærd indebærer en

knaphed i spontane og uformelle samtaler i offentlige sammenhænge. Da dette projekts primære fokus er på ambitionen om ikke-familiære aldersintegrerede relationer i det offentlige rum, betyder det, at den mest sandsynlige kategori af interaktion vi efterstræber, er fælles tilstedeværelse, 'sameksisteren' på tværs af generationer - at se og høre hinanden. Betydningen og vigtigheden af dette forhold er beskrevet af Hayer og Reijndorp i form af begrebet om kulturel udveksling inden for det offentlige domæne (2002), der understøtter "at vi observerer hinanden, ser hinanden og bliver set, og måske også ændrer vores idé om hinanden, i forhold til det vi læser i aviserne."

Er interaktion mellem forskellige aldersgrupper altid positivt eller ønskeligt? På hvilke niveauer og skalaer bør blanding mellem generationer finde sted?

Spørgsmålet om skala - og kontekst - for interaktion på tværs af aldersgrupper er centralt for diskussionerne omkring den sociospatiale blanding. Disse undersøgelser kan indrammes yderligere i forhold til de parallelle spørgsmål: Ved hvilken størrelse og skala af en homogen enhed, skal man være bekymret for social fragmentering? Og ved hvilken skala af sammenblanding er der potentiale for øget aldersintegrering og social sammenkraft?

I forhold til 'aldersblanding' i boligområder kan man spørge, om den er bedst støttet i skalaen af en blok eller boligbebyggelse, som Mumford har foreslået i sit essay fra 1956 "For Older People - Not Segregation But Integration", eller som i nyere forslag af von der Pahlen og Reinau (2013) og Riken Yamamoto's (2012)? For eksempel understøtter Pahlen og Reinau's forslag blanding mellem generationer inden for de enkelte boligblokke, gennem logikker om forskellige typer og størrelser af lejligheder.

Et eksempel på mere direkte og ekstreme rammer for blanding eksisterer i Singapores almene boligsystem, der - i et forsøg på "at fremme integration og harmoni og forhindre dannelsen af etniske enklaver ..." - kontrollerer den etniske sammensætning af hver blok, så den svarer nøjagtigt til den nationale fordeling: "kinesere 75,2%, malajer 13,6%, indere 8,8%, andre 2,4%." (Zhang og Tan, 2008: 60). Den dynamiske betingelse for aldring - det faktum at beboere selv ældes - kan skabe en iboende konflikt mellem ønsket om på den ene side at opretholde en blanding og på den anden side beboernes mulighed for at blive gamle i eget hjem. Jens Kvorning (2015) argumenterer f.eks. at et så indviklet niveau, som at skabe blanding inden for bygnings egen skala er helt unødvendigt og at den sociale og aldersintegrerede interaktion bør flyttes over mod skalaen af nabolaget og kvarteret, særligt omkring de steder og institutioner, hvor forskellige aldersgrupper mødes.

Skal vi således acceptere større beboelseskomplekser, områder eller kvarterer af en aldersmæssig homogen karakter, der har tendens til at udvikle sig 'naturligt' baseret på alderssorterings-dynamikker, som beskrevet tidligere - og relaterer sig til den tendens, at mange mennesker gerne vil leve blandt ligesindede? Dette dilemma udspiller sig i visse sammenhænge imellem lokalsamfundets ønsker på den ene side og samfundets som helhed på den anden. For eksempel opfattes områder af seniorbofællesskaber, på trods af at de repræsenterer aldershomogene miljøer, generelt som positive initiativer i selvorganiserede lokalmiljøer for grupper af ligesindede seniorer. I relation til disse diskussioner om den aldersintegrerede by, kan man spørge om, hvilken størrelse af sådanne aldershomogene miljøer man kan acceptere, eller hvor høj grad af isolation fra deres omgivelser, før de giver et negativt udtryk i form af aldersenklaiver.

Med hensyn til spørgsmålet om størrelsen på disse homogene 'øer', om segregering overfor integrering, hvad angår socioøkonomiske forhold, udtrykker Bech-Danielsen (2015) vigtigheden af, at integrering forstås gennem hverdagsoplevelsen og i særdeleshed relaterer sig til centrale institutioner. Fra hans perspektiv er skoleområdet en relevant og meningsfuld skala at opnå social blanding - især med skolens funktion som et stærkt socialt samlingspunkt i et område. Lignende ambitioner om sammenbindende institutioner til støtte for aldersintegrerede aktiviteter er blevet mere hyppige - ved f.eks. at kombinere tidligere aldershomogene institutioner såsom ungdomsklubber og seniorcentre. Andre relevante aldersintegrerede strategier i denne skala og sammenhæng spænder fra institutioner, hvor forskellige aldersgrupper bor inden for samme rammer (f.eks. studerende der bor gratis på et plejehjem, for til gengæld at arbejde et vist antal timer og tilbringe tid med de ældre beboere - se afsnittet for eksisterende projekter); til at placere institutioner for forskellige aldersgrupper i nærheden af hinanden - som i nogle sammenhænge også vil skabe overlappende brug, ved delingen af fællesfaciliteter (f.eks. placeringen af de nye børnehaver i udkanten af De Gamles By på Nørrebro).

Diskussionen, omkring relationer på tværs af generationer i det offentlige rum, rejser lignende spørgsmål i forhold til niveauet af aldersmæssig specificitet vs. generalitet. Bech-Danielsen (2015) bekræfter f.eks. det indtryk, at der er en stigende tendens mod at skabe aldersspecifikke offentlige rum (f.eks. skateparker), som understøtter ambitionerne om at øge den fysiske aktivitet blandt danskerne. Selvom han støtter eksistensen af disse byrum, sætter han samtidig

spørgsmålstegn ved den grad af dominans, som denne tankegang har fået og den indvirkning den har på alderssorteringen i det offentlige domæne.

Det er også relevant at overveje kvalificeringen og udformningen af det offentlige rum, i forhold til ambitionerne om en mangfoldig brug af folk i forskellige aldre. Følgerne af 'ukvalificeret mangfoldighed' vil, ifølge Ash Amin, ikke nødvendigvis føre til et resultat af 'social urbanitet'. "Blot at åbne det offentlige rum op til brug for alt og alle, der ønsker at deltage, er at give magt til praksisser, der måske tjener de magtfulde, de truende og de intolerantes interesser. Vi kender dette fra de daglige overgreb på sårbare mennesker, såsom indvandrere, minoriteter, asylansøgere, kvinder og børn, dem der ser anderledes ud; alle ofre for de grusomheder, som en ureguleret fælles tilstedeværelse kan bringe med." (2006) Ligesom Amin sætter spørgsmålstegn ved om ubetinget aldersmangfoldighed er universelt godt, udfordrer Hajer og Reijndorp (2002) hvorvidt indsnævrede, opdelte rum - i strid med neutraliteten af det offentlige rum, bliver indtaget af en bestemt gruppe - er universelt negativt. De argumenterer for, at den urbane mangfoldig ligger i muligheden for individer eller grupper af modsatrettet karakter til at træde ind i særlige, 'indsnævrede' domæner - snarere end den antagede præference om et jævnt neutralt offentligt rum.

Mens Andersen (2015) udtrykker generelle præferencer for tætte relationer mellem generationer i det offentlige rum, gav beboere af visse områder ikke udtryk for et lignende ønske. F.eks. i referenceområdet i Hørsholm - et område domineret af velhavende seniorer - foretrak de fleste af de interviewede beboere et aldershomogent kvarter, frem for aldersblandet. Lewinter (2015) udfordrer yderligere den nutidige stræben efter et 'tabt aldersintegreret samfund' som et opdigtet nostalgisk billede. I stedet refererer hun tilbage til en tid, hvor de tætte generationsbånd og relationer i høj grad var ufrivillige, baseret på ringe boligforhold, trænge bymiljøer, pleje og gensidig afhængighed - eksemplificeret af Lewinter (2015) ved de svage ældres afhængighed af deres yngre naboer eller familiemedlemmer til bære potten ned i gården for at tømme den. Fra hendes perspektiv er den frihed og uafhængighed, der har gjort det muligt for seniorer at bo alene, en betydelig forbedring i levevilkårene - samt det frivillige tilvalg af (alders)relationer - i forhold til for 100 år siden.

I hvilket omfang er overvejelsen af det tidlige aspekt relevant, i spørgsmålet om aldersintegrering i det offentlige rum?

Udformningen af det fysiske rum med henblik på aldersintegreret interaktion er kompliceret yderligere af forskellige gruppers tidlige variationer i brugen af byrummet. Det samme byrum kan blive benyttet af alle aldersgrupper, men der opstår ikke interaktion mellem grupperne, hvis deres tilstedeværelse finder sted på forskellige tidspunkter af dagen. Socialgerontologen Sheila Peace (2013) beskriver ret præcist denne form for "steds-ballet" i sine observationsstudier i Aylesbury i periferien af London:

"... De ældre og yngre menneskers aktiviteter var stærkt påvirket af byens økonomiske og uddannelsesmæssige rytmer, særligt bemærket i transportmønstrene. Derfor havde arbejdsdagen, skoledagen, torvedagen, undervisningstider og ferier indflydelse på, hvem der ville være tilstede på bestemte tidspunkter, perioder og årstider, i relation til afstanden mellem boligområder og fritids- og indkøbsfaciliteter. [...] Observationer viste, at ældre mennesker kom tidligt ind til byen, men undgik store skarer af skolebørn eller pendlende arbejdsfolk. På den vis havde alle aldersgrupper forskellige adfærdsmønstre; Det blev bemærket, at for ældre mennesker, er spørgsmål vedrørende mobilitet og tilgængelighed afgørende for adgangen til byens centrum ." (2013: 36)

Peace fortsætter sin beskrivelse med forskellige former for tidsrelateret brug og samspillet mellem byens centrum og dens periferi:

"Den mest dominerende gruppe på alle steder og tidspunkter var 'unge voksne' i aldersgruppen af 20- til 50-årige. Disse grupper dominerede hele området, især om aftenen og om natten. Faktisk kunne hele byrummet opfattes som værende primært designet for denne gruppe som centrale (for) brugere, sommetider på bekostning af de meget unge og gamle. Længere væk fra byens centrum, viste observationer en større sammenblanding af aldersgrupper, i det mindre fine forstadscenter (indeholdende indkøb, service- og sundhedsydelse) i et blandet beboelsesområde, hvor folk i forskellige aldre nogle gange kendte hinanden og hilste på hinanden. " (2013: 36)

I hvilken grad kan social interaktion mellem forskellige aldersgrupper fremmes gennem arkitektur, byrumsdesign og planlægning?

Et grundlæggende spørgsmål handler om, i hvilket omfang udformningen af fysiske rum kan skabe eller bevirke interaktion mellem aldersgrupper. Dette besvares delvist af Worpole og Knox (2007), der minder os om, at: "den [sociale] succes, for et bestemt offentligt rum, ikke kun er i hænderne på en arkitekt, byrumsdesigner eller planlægger; den er også afhængig af, at folk tager stedet til sig, bruger det og vedligeholder det - folk skaber steder, i højere grad end steder skaber folk.

Derudover kan der, i forbindelse med vores samfunds udbredte kulturelle aldersopdeling, mangle et ønske fra borgernes side, om at være til stede sammen i det offentlige rum på tværs af kontrasterende generationer. Denne udfordring mod dette projekts ambitioner forstærkes af Bourdieu, der siger:

"Hvis habitatet former den menneskelige tilstand, former den menneskelige tilstand ligeledes habitatet, gennem dennes mere eller mindre hensigtsmæssige sociale brug. Dette sår i høj grad tvivl omkring, at det at bringe folk, der er langt fra hinanden i det sociale rum, sammen i det fysiske rum, skulle bringe dem tættere på hinanden socialt; faktisk finder socialt distancerede mennesker intet mere uacceptabelt end at befinde sig tæt op ad hinanden." (1999/1993: 128)

Det er derfor udfordrende at skabe byrum, der er i stand til at understøtte interaktion mellem forskellige aldersgrupper - fordi forskellige grupper til en vis grad har tendens til at søge steder hen, som de kan indtage og benytte til aktiviteter sammen med ligesindede (af samme alder). Dette indebærer nødvendige overvejelser om, hvordan man kan tiltrække forskellige aldersgrupper til samme sted, baseret på forskellige midler, f.eks. som et nødvendigt fælles rejsepunkt og deling af det offentlige rum. Derudover kræver det en anerkendelse af den potentielle ekstra rolle som programmer eller aktiviteter skal have, i at overvinde fysisk og kulturel aldersopdeling - som er indbyrdes afhængige og gensidigt forstærkende. Dette kan understøttes af specifikt lokalt organiserede sociale programmer - hvoraf nogle tilgange er blevet undersøgt i borgerinddragelsesaspektet af dette projekt.

Den række spørgsmål og kvalificeringer som er skitseret her, har haft til formål at udfolde nogle af de overvejelser og dilemmaer, som er forbundet med den Aldersintegrerede By.

Samtidigt ophold og interaktion imellem forskellige aldersgrupper i det offentlige rum, uformelt siddeplateau langs kanal, Albertslund

A3 Eksisterende projekter og eksempler på produktionen af den aldersintegrerede by

I diskussionen af fænomenet om den aldersintegrerede by, har projektet indarbejdet et udvalg af relevante eksempler på aktiviteter, design og indgreb til at fremme aldersintegrationen i forskellige skalaer og forskellige sammenhænge.

De udvalgte projekter relaterer til både en dansk og international kontekst og er organiseret under følgende temaer:

- Planlægning / Lovgivning
- Byrum
- Bygninger og Institutioner
- Programmer

PLANLÆGNING / LOVGIVNING

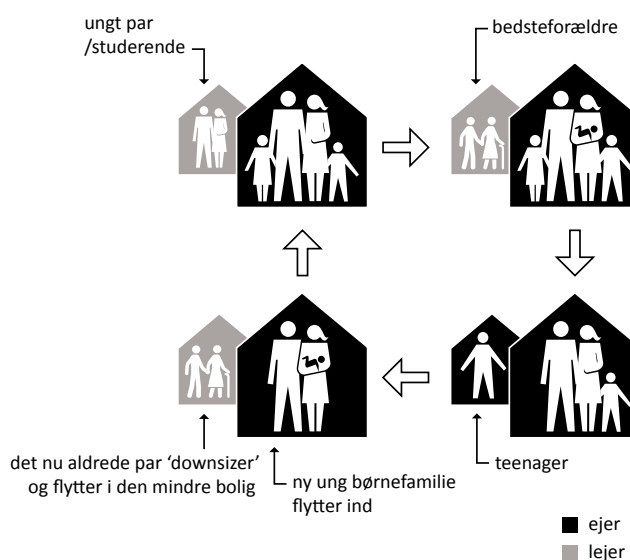
Nye boligtypologier i parcelhuskvarterer

Parcelhuskvarterer er ofte meget aldershomogene miljøer og en måde at prøve at ændre på dette er at introducere andre boligtypologier i området. I nogle dele af Canada har man gennem nye reguleringer og love gjort en indsats for at skabe en større demografisk variation i parcelhusområderne. Ved at lave ændringer i regulerende planer og bygningsreglement, har man åbnet op for muligheden for opførelsen af mindre fritstående tilbygninger på private grunde til ekstra beboelse.

De Canadiske énfamilies-huse er mere end fordoblet i størrelse siden 1950, med omkring en tredjedel færre - og ældre - mennesker, der bor i dem. Ligesom husene er blevet større, er matriklerne det også. Reglerne for opførelsen af de nye tilbygninger varierer mellem byerne, men ligger på maksimalt 56-93 m². Denne relativt mindre beboelsestypologi i forhold til de eksisterende parcelhuse med en gennemsnitsstørrelse på ca. 250 m², vil kunne tiltrække nye, både ældre og yngre, beboere og berige alderssammensætningen i kvarterene.

Således kan de nye tilbygninger både lejes ud til nye beboere, eller indgå i ens egen bolig-livscyklus. Bedsteforældrene flytter måske ind, når de bliver ældre og gerne vil være tæt på familien; herefter fungerer den som residens for teenagebarnet; Når parret så selv er blevet ældre og deres behov ændrer sig med ønsker om bedre tilgængelighed og mindre plads, flytter de selv over i den mindre bolig, og kan således forblive tæt på deres netværk og venner i alderdommen.

<http://urbanland.uli.org/planning-design/rethinking-private-accessory-dwellings/>

Eksempel på livscyklus diagram med "tilbygning" - Familie og boligbehov

BYRUM

Integreret ældreliv

...imellem generationer finder man i De Gamles By i København. Det er et område, der, med sin stangbebyggelse placeret i åbne parkarealer, adskiller sig fra typologien i den omkringliggende karréby. Mens Nørrebro generelt har en overvejende ung demografisk befolkning, er De Gamles By hovedsageligt beboet af ældre mennesker på plejehjem og i ældreboliger. Desuden er der de seneste år blevet opført børnehaver, legepladser og andre faciliteter til børn, der medvirker til øget aldersintegration. Pga. placeringen midt i et bykvarter og de åbne forbindelser til området, opleves De Gamles By som en integreret del af sine omgivelser. Her er masser at kigge på og tage del i – både for de ældre, der bor her og for de familier og børn, der bor i nærheden. De ældre kan færdes trygt omkring på netværket af stier, der er bænke til at sidde og slappe af på, en 'byoase' med høns og geder, en fælles byhave, bænke og et lille lysthus, hvor der bl.a. afholdes forskellige arrangementer.

Kulturel udveksling

Den hollandske professor inden for geografi og planlægning Arnold Reijndorp, er specialiseret i socialøkonomisk og fysisk udvikling af nye byområder. I sin forskning i kulturel udveksling og opdelt, 'indsnævrede' (parochial) rum i det offentlige domæne, har han studeret forskellige byområder og situationer rundt i Amsterdam. Et af stederne han observerede, var en plads, foran et shoppingcenter, hvor der står et springvand i midten. Her iagttog han overlappende brug og aktiviteter, samt kulturel udveksling mellem forskellige

etniciteter og forskellige aldersgrupper. Området er bygget op efter krigen i den vestlige del af Amsterdam og størstedelen af bygningsmassen består af alment boligbyggeri. De ældre, der bor her, flyttede ind som nygifte i 1950'erne og 1960'erne. Denne generation begynder nu at gå bort eller flytte i plejeboliger andre steder, og mange af de nye tilflyttere er fra andre kulturer, særligt Marokko og Tyrkiet. Det er børnene fra disse familier der leger og hopper rundt i springvandet, mens de ældre mennesker sidder på bænkene omkring og kigger på. I dette scenarie forgår der en kulturel udveksling. De taler måske ikke sammen, og måske mødes de ikke. Men de er til stede sammen, ser hinanden og de bliver set.

<http://arkitektur.tv.dac.dk/channel/515562/arnold-reijndorp>

I et designprojekt i Utrecht har Reijndorp arbejdet med overlappende programmering og aktiviteter for forskellige grupper i det offentlige rum. Det er et område af byen med store befolkningsændringer - folk flytter væk, ældre mennesker flytter til mindre boliger andre steder og indvandrerfamilier flytter til. Befolkningstætheden er lav og der er en stor andel af offentligt rum. I dette har han forsøgt at skabe en øget grad af tæthed, etablere ny forbindelser og udvikle og koncentrere det offentlige domæne. Projektets designstrategi har været at tematisere og reorganisere de forskellige eksisterende faciliteter, på en sådan måde, at der tiltrækkes forskellige beboergrupper og skabes overlap aktiviteter og grupper. I den forbindelse har han blandt andet benyttet sig af kortlægning og simulering af forskellige individer og gruppers ruter gennem byen – både etniske grupper, børn, ældre mm. Ud fra disse undersøgelser har han fundet potentielle steder for overlappende funktioner.

Kulturel udveksling udenfor indkøbscenter i det vestlige Amsterdam, stillbillede fra video, <http://arkitektur.tv.dac.dk/channel/515562/arnold-reijndorp>

BYGNINGER OG INSTITUTIONER

Aldersintegration i boliger og bymiljø

I Alicante i Spanien, har man lavet et offentligt handlingsprogram, med det formål at skabe projekter og arkitektur, der fremmer relationer mellem forskellige generationer. Ét af de første projekter under programmet er en bebyggelse med boliger og dagcenter på Plaza de América, opført i 2008. Bebyggelsen ligger centralt i et kvarter med en stærk bymæssig karakter, og fokus på beboernes mobilitet og tilhørsforhold har været stærke parametre og prioriteringer i projektet. Projektet foreslår en ny boligmodel, forbundet med det offentlige rum, som et redskab for medborgerskab og integration i lokalmiljøet – til at fremme heterogenitet og forbedre den sociale sammenhængskraft.

Inde i bygningen skabes der overlap mellem de forskellige funktioner af dagcenter og boliger ved den gensidige udveksling af fællesarealer. Således kan brugerne benytte sig fællesarealerne tilknyttet boligerne og vice versa. På den måde får de alle adgang til flere tilbud og muligheder og der skabes overlap og samspil mellem byen, brugerne og beboerne.

Fleksible boenheder

Fælleshus 50 er et lejlighedskompleks i Winterthur, Schweiz med 16 fleksible boenheder. Hver enhed kan tilpasses den enkelte beboers ønsker, så bygningens indvendige layout kan ændres over tid efter behov. Værelserne kan således gøres større eller mindskes blandt andet baseret på

beboerens medicinske tilstand. Der er fælleskøkken i stueetagen og på fjerde sal, hvor beboerne kan mødes og spise sammen, og ligeledes giver korridorer og fællesrum gennem huset et stort udbud af opholdsmuligheder og mødesteder.

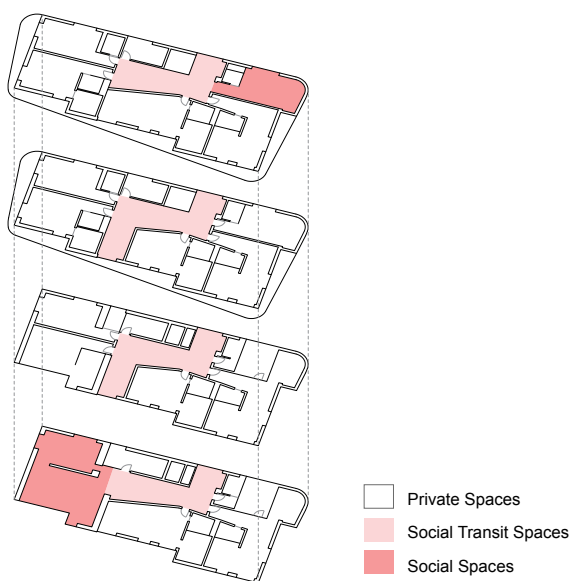
På den måde skaber huset en følelse af fællesskab og kollektivmiljø, og giver ældre beboere i alle aldre mulighed for at leve sammen med lidt eller ingen hjælp eller plejehøj.

Boliger for mange generationer

Kraftwerk II er et andelsboligkompleks i Zürich, Schweiz, med 85 beboere. Bebyggelsen består af klynger af enheder med forskellige boligstørrelser og sammensætninger, der tiltrækker forskellige aldersgrupper og således skaber et aldersintegreret bomiljø. Nogle af boligerne er enkeltværelserne, der deler køkken og stue med andre enheder, mens andre er større med privat stue, spisestue og køkken. Fordi al adgang til lejlighederne foregår gennem fællesarealerne, bliver disse rum steder for tilfældige møder mellem de mennesker, der bor her. Fællesrummene og de udendørs opholdsarealer indeholder ligeledes en del af de typiske boligfunktioner, således at beboerne opfordres til en mere fællesskabsorienteret boform, hvor de mødes og laver aktiviteter sammen på tværs af boligklynger og aldersgrupper.

Studerende flytter på plejehjem

I Deventer, Holland kan universitetsstuderende bo gratis på

Common House 50, private og fællesarealer

Kraftwerk II, <http://www.kraftwerk1.ch/heizenholz/siedlung.html>

et plejehjem, som en del af et unikt generationsintegrerende projekt startet i 2012. Projektet er en stor succes og til glæde for alle involverede, og siden det startede er flere af dets art dukket op rundt omkring. De studerende skal mod at bo her, bruge mindst 30 timer om måneden sammen med hjemmets ældre beboere. Her laver de mad til de ældre, laver aktiviteter med dem, eller sidder blot sammen. De unges tilstedeværelse bringer glæde og liv ind i plejehjemmet og de får en mulighed for at skabe nye relationer på tværs af alder.

I Århus er der oprettet et lignende projekt, hvor 24 studerende er flyttet ind på et ældrecenter. De studerende betaler her en relativt lav husleje, og deres engagement med de ældre beboere foregår på frivillig base. Hensigten er at skabe generationsbrobygning mellem de unge og de ældre beboere og muligheden for at danne nye aldersintegrerede relationer. De studerende inviteres til aktiviteter på plejecentret som f.eks. filmvisninger, middage, petanque; og nogle af de studerende er også blevet spisevenner for de ældre beboere.

Bygninger med blandede typologier og generationer

Under færdiggørelsen af denne rapport i årsskiftet 2015/16 er der flere nye projekter med fokus på blandede generationer under udvikling i Danmark. Navnlige projekter er Sølund i København og Generationernes Hus i Århus her værd at nævne.

Sølund-projektet erstatter et eksisterende plejecenter, med

en unik beliggenhed ved Sortedamssøen i det centrale København. Det nuværende plejecenter var planlagt til nedrivning, for at blive erstattet af et nyt moderne plejecenter. Kommunen besluttede i 2013 at omdanne en del af plejecentret til ungdomsboliger, som en midlertidig løsning på den akutte mangel på ungdomsboliger. Blandingen af forskellige boligtyper og et mix af generationer har vist sig at være en stor succes, og det er derfor blevet besluttet at etablere en permanent blandet typologi i det nye projekt. Projektet, der nu er under udvikling, kombinerer således plejecenter for ældre med ungdomsboliger og en børnehave.

Generationernes Hus i Århus er en del af en stor udviklingsplan for havnen kaldet Århus Ø. Oplægget til projektet er at kombinere et plejecenter og ældreboliger til selvstændige ældre, med en børnehave og et nyt sundhedshus.

Disse to projekter indgår i en spirende tendens, som bliver interessant at følge ud fra et perspektiv om aldersintegrering og generationsfællesskaber.

Humanitas, Deventer, Holland, <http://metro.co.uk/2015/04/10/cash-strapped-students-are-living-with-pensioners-in-a-nursing-home-5143926/>

PROGRAMMER

Generationsmøder - i praksis

'Generationsmøder - i praksis' er en bog, der viser konkrete projekter og programmer, der bringer børn og ældre sammen gennem børnehaver, skoler og plejehjem. Målet er, at de involverede lærer om hinandens liv og gør brug af hinandens ressourcer eller blot oplever den umiddelbare glæde, som kan opstå ved at være sammen på tværs af generationer. Gennem kontinuiteten af fælles aktiviteter over tid, kan der opstå nye relationer mellem børnene og de ældre. Ulla Skovsbøl, der er forfatter til bogen, er også en del af de ekspertinterviews, der er udført i forbindelse med indeværende projekt.

Det europæiske år for aktiv aldring og solidaritet mellem generationerne 2012

I 2012 satte EU med det europæiske år fokus på aktiv aldring og solidaritet mellem generationerne. Det europæiske år opstod første gang i 1983, og har siden haft til formål at øge bevidstheden om udvalgte emner, opmuntre til debatter og starte nye udviklinger.

Det overordnede mål med det europæiske år 2012 var at mobilisere relevante aktører for at fremme aktiv aldring og solidaritet mellem generationerne. Disse aktører omfatter medlemsstaterne, deres regionale og lokale myndigheder, arbejdsmarkedets parter, civilsamfundet og erhvervslivet. I løbet af året blev emnet sat på dagsordenen og der blev arrangeret forskellige arrangementer og programmer rundt omkring i EU-landene.

De specifikke mål for 2012 år var:

- At øge det generelle kendskab til værdien af aktiv aldring og sikre, at det gives en fremtrædende position i den politiske dagsorden;
- At stimulere debatten, udveksle information og viden samt udvikle gensidig læring for at fremme politikker for aktiv aldring;
- At skabe en ramme for engagement, ansvar og konkrete tiltag fra EU og medlemsstaterne med inddragelse af forskellige interessenter;
- At fremme aktiviteter, der vil bidrage til at bekæmpe aldersdiskrimination, i målet om at bekæmpe aldersstereotyper og fjerne barrierer mellem forskellige aldersgrupper.

De Mange Generationers By

'De Mange Generationers By' var en konkurrence, der blev udskrevet af Socialstyrelsen i 2012 i anledning af det europæiske år for aktiv aldring og solidaritet mellem generationerne. Formålet var at sætte fokus på aldersintegrering i kommunerne. Konkurrencen handlede om at være den mest attraktive at bo i for de ældre indbyggere - ikke kun til gavn for de ældre, men for alle aldersgrupper i byen. Konkurrencens forløb inkluderede workshops og konferencer, hvor der foregik sparring og udveksling af idéer kommunerne imellem, samt dialog og inspiration fra eksterne eksperter. Konkurrencen fik sat fokus på emnet og inspireret nogle kommuner til at sætte den aldersintegrerende agenda på dagsordenen i deres planlægning og byudvikling.

Generationsuge Aarhus

Siden 2012 har Aarhus hvert år skabt en begivenhed med en bred vifte af aktiviteter rundt om i byen, for at fremme mødet mellem mennesker fra forskellige generationer. Aktiviteter som historiefortælling, dans, madlavning, papirklip og forskellige former for spil. Disse finder sted på forskellige steder og institutioner i kommunen, såsom skoler og plejecentre og er med til aktivt at skabe møder mellem børn, voksne og ældre.

Besøgsbabyer

Aarhus kommune kører et besøgsprogram, hvor babyer og deres forældre besøger lokale plejecentre. Idéen er at bringe glæde og livsbekræftelse med ind på plejecentrene, ved at de ældre kan være sammen med babyerne. Projektet er stadig i sin startfase, men mange plejecentre har allerede sluttet programmet.

Mehrgenerationenhäuser - 'flere-generationshuse'

Mehrgenerationenhäuser blev startet i Tyskland i 2006 af den tyske familieminister, som et program for at fremme medborgerhuse med en aldersintegrerende funktion og skabe steder i nabolaget med familieorienterede aktiviteter og servicefunktioner for både unge og gamle.

I dag er der omkring 450 Mehrgenerationenhäuser i hele Tyskland, og de er støttet og drevet af lokale myndigheder, kirker eller uafhængige organisationer som klubber og sociale foreninger. De fungerer som mødesteder, hvor samarbejdet mellem generationerne aktivt praktiseres. De er åbne for alle, uanset alder eller baggrund, og der arrangeres gruppeaktiviteter, hvor ældre og unge kan mødes og oprette nye naboskaber i lokalmiljøet.

Besøgsbabyer Aarhus Kommune, fra <http://www.aarhus.dk/besogsbaby>

A4 En Ny Agenda – Udvikling af den Aldersintegrerede By

Diskussionen omkring generationsmøder og aldersintegrerede byområder udgør en relativt ny diskussion og agenda i dansk sammenhæng.

Ifølge Hagestad & Uhlenberg fik temaet om alderssegregering og -integrering kun relativt lidt opmærksomhed i forskningen frem til midten af 2000'erne. (2005: 343) - og de identificerede samtidig en adskillelse mellem den litteratur og forskning, der omhandlede de unge og den, der omhandlede de gamle. Hvor litteraturen omhandlede alderssegregering ift. børn og unge, har et fokus på 'sociale problemer' og fremhæver omkostningerne ved adskillelse; så har litteraturen omkring alderssegregering af ældre en tendens til at fremhæve fordelene ved adskillelse, særligt i beboelses-sammenhænge. I det første tilfælde, finder man diskussioner, der fokuserer på temaer som ungdomskriminalitet, problemfyldte familier og børn med adfærdsmæssige problemer. Mens det i det andet er temaer omkring sikkerhed, nemmere tildeling af pleje og service samt det, at være i nærheden af ligesindede og jævnaldrende, der bliver fremhævet. (Hagestad & Uhlenberg 2005: 346)

Ulla Skovsbøl's bog fra 2011 *Generationsmøder* - i praksis satte et vigtigt fokus på fordelene ved at bringe ældre og børn sammen i institutionelle rammer i en dansk kontekst. Bogen præsenterer en samling af idéer og inspiration til, hvordan man kan skabe møder mellem børn og ældre i skoler, daginstitutioner og på plejecentre. I 2012 vandt en serie tematiserede artikler i *Politiken*, som adresserede alderskløften og alderssegregering, en international journalistpris, hvilket bragte et bredere fokus til den lokale diskussion. Dette faldt sammen med et fælleseuropæisk fokus på temaet om aldersintegration med det Europæiske År 2012 for Aktiv Aldring og Solidaritet mellem Generationerne.

Det genererede forskellige aktiviteter og seminarer om aldersintegration i hele Europa, herunder afholdelse af en konkurrence i Danmark, som Socialstyrelsen kaldte 'De Mange Generationers By', hvor kommunerne blev opfordret til at indsende projekter, vedrørende aldersintegration. Nogle kommuner har fortsat denne dialog og terminologi efterfølgende i deres fortsatte planlægningsarbejde, herunder Frederiksberg Kommune, hvor de nu har indarbejdet det som et konkret redskab, når de planlægger og udvikler nye projekter (Frederiksberg Kommune 2015).

Der er sket en betydelig ekspansion i de seneste engelsksprogede stipendier omkring emnet 'intergenerationality' med publikationer som Vanderbeck og Worth's (red.) *Intergenerational Space* (2014);

Cruz-Saco & Zelenev (red.) *Intergenerational Solidarity: Strengthening Economic and Social Ties* (2010); Willem van Vliet's 2009 arbejde: *Creating Livable Cities for All Ages: Intergenerational Strategies and Initiatives*; Thang & Kaplan's 2013 kapitel om "Intergenerational Pathways for Building Relational Spaces and Places" i Rowles & Bernard's (red.) *Environmental Gerontology*; og arbejdet i NGO *Generations United*.

Mildred E. Warner's vigtige nyere arbejde omkring planlægning af samfund for mange generationer placerer disse aldersintegrerede ambitioner i det komplementære rum mellem to planlægningspolitikker, som blev etableret for omkring ti år siden. Ifølge Warner er "de to vigtigste organisationer, som har kæmpet for mere aldersvenlige byer World Health Organization (WHO) og United Nations Children's Fund (UNICEF). Hvor WHO fokuserer på seniorer og UNICEF har fokus på børn, anerkender den aldersintegrerede (multigenerational) planlægningstilgang komplementariteten mellem børne- og ældrevenlige principper. Mens UNICEF giver mere opmærksomhed til rettigheder (UNICEF 2004) og WHO til borgerdeltagelse (WHO 2007), deler begge tilgange fælles principper vedrørende trivsel, tilgængelighed, sikkerhed og social inklusion i serviceydelser og det byggede miljø." (Warner 2013)

Dette projekt forsøger at bygge videre på denne indsamlede viden og fortsætte studier og analyser, for at undersøge mulighederne for at intensivere relationerne på tværs af generationer i bymiljøer. Dette undersøges på tre niveauer: bolig- og byplanlægning; borgerinddragelsesstrategier; og endelig, designinterventioner i det offentlige rum. Inden for disse niveauer og tilgange, er der visse gennemgående tematikker der er interessante: disse omfatter - men er ikke begrænset til: overlappende rum - rum for udveksling (Reijndorp et al 2002; Kielgast 2015); det offentlige byrum som en udvidet 'aldersintegreret dagligstue' (Kielgast 2015); lokalplanlægning der fremmer aldersmangfoldighed (Warner 2013).

B

Metode

Introduktion

I det følgende kapitel vil vi redegøre for den metodiske tilgang anvendt igennem researchprojektet. Vi vil summarisk præsentere forskellige metodiske overvejelser og de metoder som anvendes til at indsamle information omkring den tværgenerationelle by.

Vi vil indledningsvist gennemgå de demografiske værktøjer, GIS data og kortlægningsværktøjer, samt beskrive et udviklet arkitektoniske værktøj, i form af en præference-matriks.

Dernæst vil vi præsentere de forskellige overvejelser, som ligger til grund for den udviklede involveringsstrategi. Her har vi haft fokus på engagering af brugere og borgere på tværs af alderskel med forskellige bottom-up tilgange.

Disse metodiske tilgange har sammen med de teoretiske diskussioner gensidigt influeret og støttet hinanden gennem projektforsløbet.

De forskellige værktøjer og metoder præsenteres her som en introduktion til, hvordan de anvendes senere i rapporten. I rapportens konklusion samler vi op på resultaterne, som de forskellige metoder har givet, og evaluerer disse.

Kortlægning af byen på tværs af generationerne

DEMOGRAFISK DATA

Demografisk data har været tilgængeligt fra forskellige kilder med varierende indhold og detaljeniveau, herunder:

Statistik

Data fra Danmarks Statistik vedrørende alder og boligtypologier på nationalt og kommunalt niveau, herunder historiske data samt befolkningsfremskrivninger.

GIS Data

Præcise aldersdata repræsenteret i 100x100m grid. Til brug for researchmaterialet er data grupperet i aldersintervaller af 10 år.

Conzoom Data

Demografisk data inden for forskellige temaer: alder, indkomst, bilejerskab, boligtypologier, boligejerskab mv. Grafisk og geografisk repræsenteret i 100x100m grid. Dog beskrevet i intervaller af begrænset præcision, f.eks. område med mere end 60% personer over 50 år.

Repræsentation i rapport

For at illustrere og sammenligne alderssammensætningen i et givent område (nationalt, kommunalt, caseområde), anvendes i rapporten alderspyramider. Her vises andel af aldersgrupper inddelt i 10-år: 0-10, 10-20, 20-30 etc. Grafen kan yderligere illustrere sammensætningen af køn på hhv. venstre og højre side. Dog har kønsopdelte data ikke været gennemgående i tilgængelige demografiske data, derfor er denne grafiske mulighed ikke konsekvent anvendt.

For at fremhæve en særlig sammensætning i et givent område, er den andel som overskrider det nationale gennemsnit inden for forskellige aldersgrupper fremhævet med rødt.

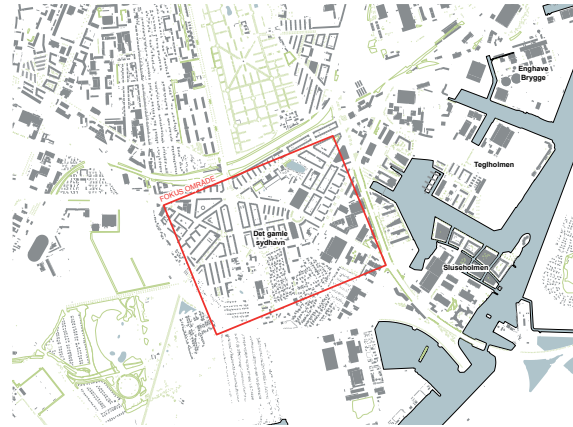
KORTLÆGNING

Som led i dataindsamlingen og beskrivelsen af de tre caseområder, er der for alle områderne gennemført en kortlægning i forskellige skalaer og med en række forskellige teamer.

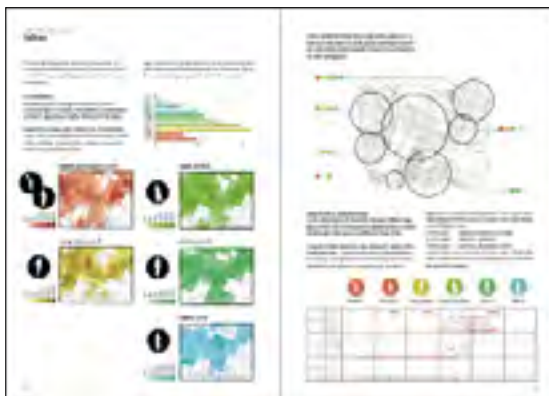
Kortlægningen har bl.a. til formål at afdække relevante bymæssige sammenhænge, mønstre, bygnings- og boligtypologier; at identificere primære by- og landsskabsrum; samt at kortlægge relevante offentlige institutioner i områderne.

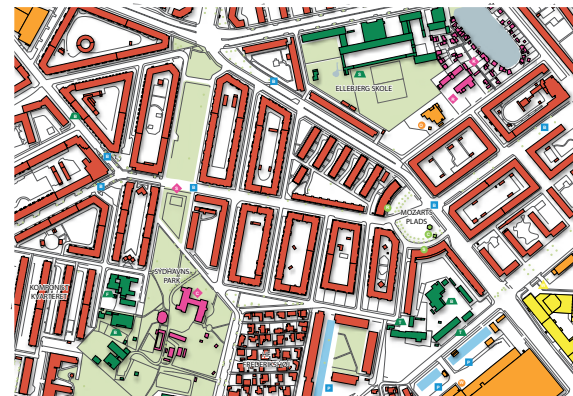
Eksempel på demografiske datakort fra Conzoom

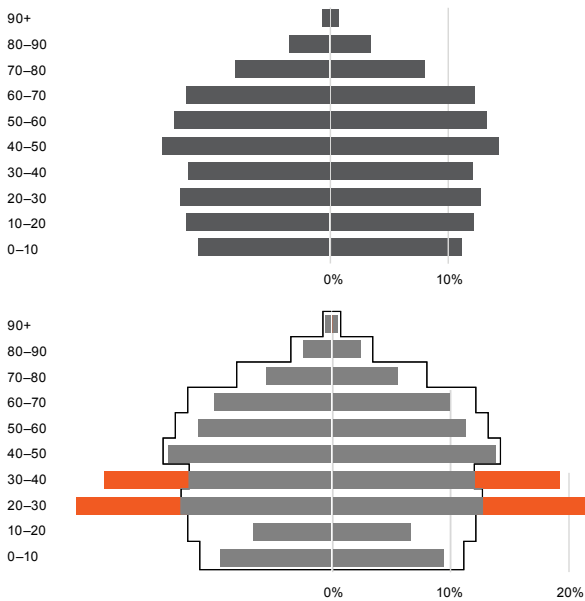
Overordnet kortlægning som afdækker de bymæssige sammenhænge og relationer

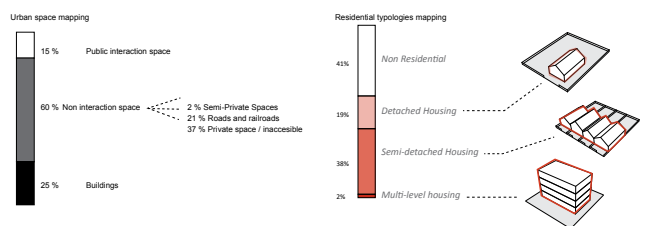
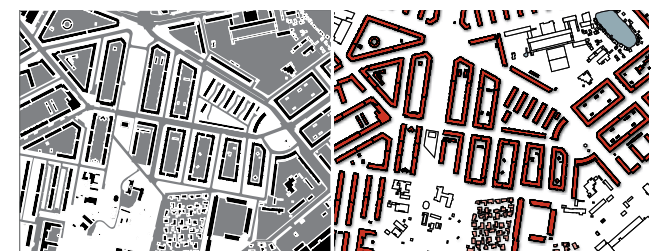
Grafisk repræsentation af GIS data og on-site observationer

Kortlægning af nærråder med særlige analyser af byrum, bygningstypologier mv.

Alderssammensætningsgrafer.
Øverst: det nationale gennemsnit 2014, nederst: eksempel på delområde.

Tematiserede analysekort og kompositioner

Aldersspecifikke præferencer

I Danmark, såvel som internationalt, findes der en række anbefalinger til, hvordan man planlægger, designer og indretter det offentlige rum for specifikke alders- og brugergrupper: børn og unge, piger, ældre, bevægelses- og synshæmmede mv. Disse anbefalinger forholder sig dog generelt ikke til, hvordan der skabes gode byrum på tværs af flere aldersgrupper, og hvordan der skabes rammer for, at disse kan interagere i det offentlige rum.

I et forsøg på at imødekomme dette, vil indeværende afsnit sammenholde de foreliggende anbefalinger og angivne præferencer for indretningen af det offentlige rum til forskellige aldersgrupper. Igennem denne sammenligning, håber vi dels på at opnå indsigt i modsatrettede præferencer, hvoraf anvendelseskonflikter imellem aldersgrupper kan opstå. Samtidigt søges også at afdække positive sammenfald, som afslører mere universelle præferencer for indretning og karakter af det offentlige rum, som deles på tværs af aldersgrupper.

Sammenligningen er præsenteret i form af en stiliseret alders-præference-matrix, som kombinerer og sammenholder et antal forskellige anbefalinger, navnlig anbefalingerne i publikationen "Vedkommende Byrum" fra MBBL.

Matrixen illustrerer præferencerne ved at opdtile en række temaer over for de definerede alderskategorier fra livsfase-modellen, som er introduceret i rapportens teoretiske afsnit.

Udover at afdække udfordringer og potentialer imellem aldersgruppernes præferencer, bruges matrixen også senere i rapporten som et analytisk værktøj, til at undersøge hvordan en række udvalgte byrum i de tre caseområder, opfylder præferencer hos de forskellige aldersgrupper.

Delte og modsatrettede præferencer

Ved at analysere overlap og modsætninger i matrixen, har vi identificeret en række fælles præferencer på tværs af aldersgrupperne og tilsvarende fundet en række potentielle konflikter:

Fælles præferencer

- 1 Rolige områder
- 2 Godt mikroklima
- 3 Grønne og frodige byrum
- 4 Gode og varierede sidde- og opholdsområder

Potentielle konflikter

1. Rolig < > Aktivitet
2. Tilgængelighed < > udfordring
3. Åben < > afgrænset/uoverskuelig
4. Urbant/Street miljø < > vild natur, rene og noble byrum

Matrixen er organiseret omkring alders-kategorier svarende til livsfasemodellen.

Adgang

Aktiviteter

Komfort

Karakter

Faciliteter

Børn

Teenagere

Unge voksne

Voksne / Familier med børn

Seniorer

Ældre

Adgang

Aktivitetsniveau

Komfort

Karakter

Faciliteter

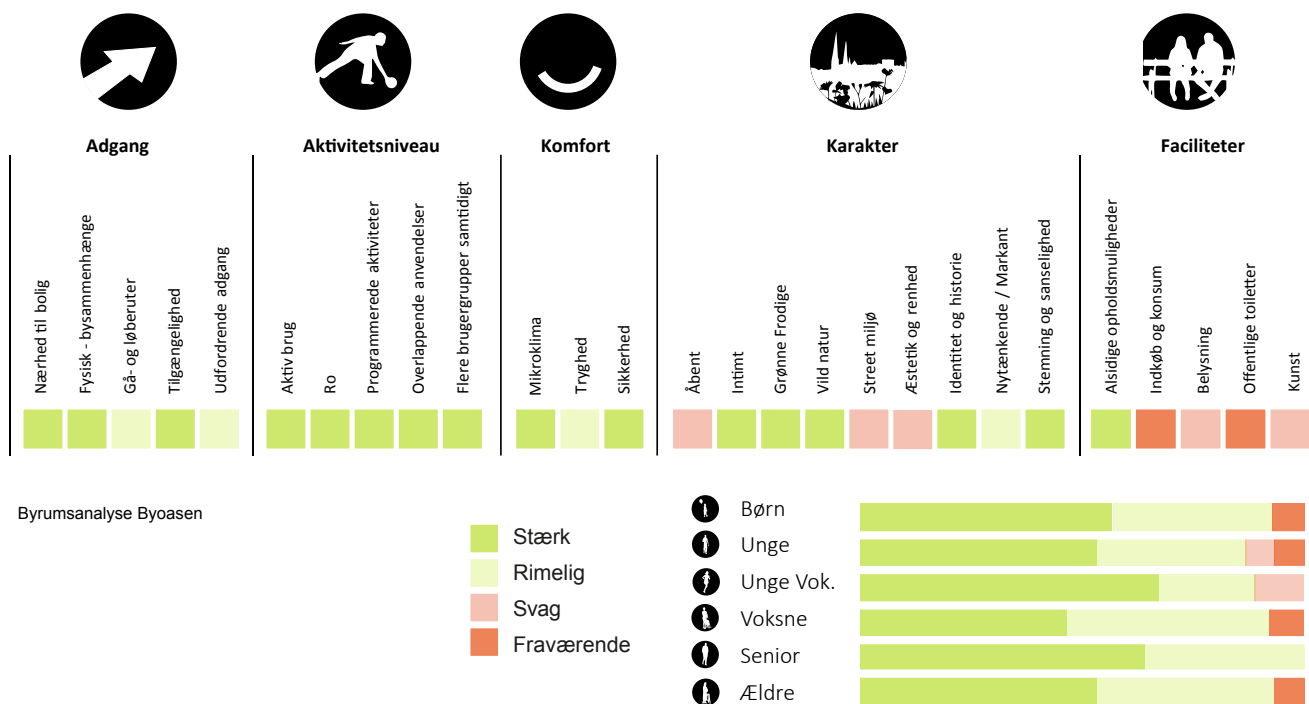
	Adgang	Aktivitetsniveau	Komfort	Karakter	Faciliteter
	Nærhed til bolig Fysisk - bysammenhænge Gå- og løberuter Tilgængelighed Udfordrende adgang	Aktiv brug Ro Programmerede aktiviteter Overlappende anvendelser Flere brugergrupper samtidigt	Mikroklima Tryghed Sikkerhed	Åbent Intimt Grønne Frodlige Vild natur Street miljø Æstetik og renhed Identitet og historie Nytænkende / Markant Stemning og sanselighed	Alsidede opholdsmuligheder Indkøb og konsum Belysning Offentlige toiletter Kunst
	• • • •	• • • •	• •	• •	• •
	• • • •	• • • •	•	• •	• •
	• • • •	• • • •	• •	• •	• •
	• • • •	• • • •	• • • •	• •	• • • •
	• • • •	• • • •	• •	• •	• •
	• • • •	•	• • • •	• • • •	• • • •

Kilder

- Vedkommende Byrum, MBBL 2013
- Attraktive byrum, Haslev, Næstved, Stege, evaluering af Cowi, 2014
- Ældre, som aktive deltagende i lokalsamfundet - Byrum for alle, Det Kriminal Præventive Råd og SBI, 2007
- The Inclusive City: what active ageing might mean for urban design, UCL, 2002
- Urban Design Guidelines with Young People in mind, Education & Communities, NSW Gov. 1999
- "The 8-80 Problem", 8 80 Cities, <http://www.8-80cities.org/>
- Byen i øjenhøjde: 12 kvalitetskriterier, Gehl Architects 2006
- Vildt og Farligt, om børn og unges bevægelsesleg - Jens-Ole Jensen og Ellen Beate Hansen Sandseter

BYRUMSANALYSE EKSEMPEL, BYOASEN

Sammenligning med aldersgruppernes præferencer.

Byoasen i "De Gamles By" på Nørrebro, blev præsenteret i sidste afsnit, som et foregangseksempel på et velfungerende eksisterende intergenerationelt byrum. Byoasen bruges således her som eksempel, for at teste og illustrere anvendelsen af den udviklede præference-matrix som værktøj til byrumsanalyse:

Beskrivelse

Byoasen danner en væsentlig kontrast til det omkringliggende kvarter på Nørrebro. Det er et område med udpræget grøn karakter, som rummer en række fælles haver og 'mini-zoo' med bl.a. høns, klappegeder mv. Der er gode varierede opholdsområder fordelt i området. Derudover er der ikke mange faciliteter. Hvert år afholdes en række aktiviteter, som inviterer og tiltrækker besøgende på tværs af aldersgrupper.

Demografi

Bebyggelsen i de Gamles By består plejecentre og ældreboliger og demografien er derfor meget homogen med beboelse udelukkende rettet mod ældre mennesker. Dette står i stærk kontrast til det omkringliggende Nørrebro, der er domineret af unge og børnefamilier. Området danner således en demografisk 'lomme' af ældre iblandt en overvejende ung demografi.

Mønstre for ophold og anvendelse

De primære brugere i området er unge familier med børn. Familierne bruger mest tid omkring indhegningerne, hvor børnene klapper og leger med dyrene. Legeudrustninger, herunder svævebanen er også flittigt anvendt. På dage med godt vejr, bringer plejepersonale ældre udenfor hvor de kan sidde på bænke og på afstand observere livet og aktiviteterne i det grønne område. I øvrigt bruger de mobile ældre gerne området til at gå ture rundt på stierne, hvor de trygt kan færdes omkring uden at skulle bevæge sig ud blandt biler og byens hurtigere tempo. I nogle tilfælde kommer de ældre, der sidder i solen eller går en tur i snak med de øvrige brugere af området.

Udfordringer

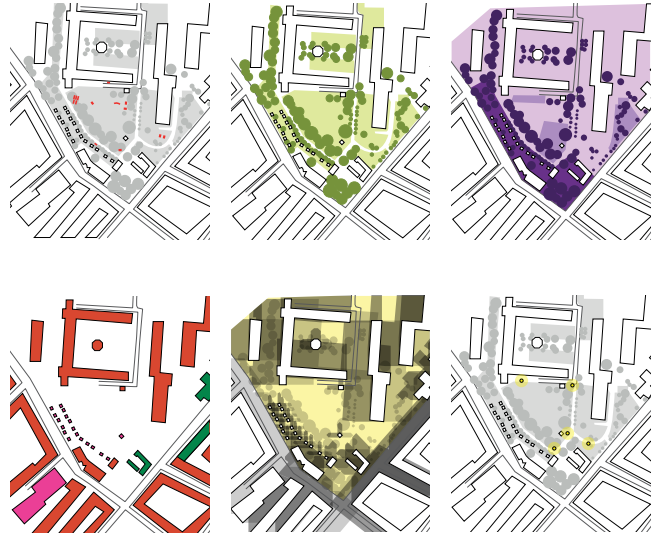
- Begrænset belysning i området, kan få det til at føles usikkert i aften og nattetimer.
- Der ligger meget papir og affald i området, på trods af rigeligt opstillede papirkurve

Potentialer

- Dyrene udgør en stor attraktion for særligt børnefamilier. Børnefamilierne og det liv de bringer med sig, kan endvidere være en attraktion for de ældre, om ikke med interaktion, så som noget der med glæde betragtes.
- Flere faciliteter, f.eks. toiletter eller overdækkede områder, kunne forlænge ophold i området.
- Egentlige sociale zoner og faciliteter kunne invitere til øget interaktion.

Kort Byoasen

Analyserede temaer, herunder trafik, faciliteter, sol og skygge, belysning, bygningstypologier, åben/lukket katakter mv.

Fotos Byoasen

Borgerinddragelse

AT MØDE MENNESKER I ALLE ALDRE

God arkitektur og byplanlægning sker gennem en grundig forståelse af og samarbejde med de fremtidige brugergrupper. At involvere de mennesker, vi bygger vores byer til, er centralt i skabelsen af demokratiske byrum. På den måde kan demokrati ses som en livsform, inspireret af den danske filosof Hal Kock, der påvirker alle dele af tilværelsen, herunder processen med at skabe byrum (Knudsen 2007: 9, Agger & Hoffman 2008: 13). Det er derfor, vi har behandlet spørgsmålet om, hvordan man; engagerer forskellige aldersgrupper; får viden om dem; inddrager dem i partipatoriske designprocesser; og sikre deres godkendelse og dermed sikre at de tager ejerskab for de interventioner der sker i deres nærområde. Det er vigtigt at huske, at dette alle er forskellige opgaver, som kan løses sammen og hver for sig.

Anita Agger og Birgitte Hoffman skriver at:

” Et kriterium for en demokratisk proces er – ud fra en repræsentativ forståelse af demokrati – at de, der ønsker at gøre deres indflydelse gældende, skal have mulighed for dette. Så indsatser med borgerdeltagelse skal i princippet være åbne og række ud mod alle. I praksis viser det sig dog, at der er visse grupper, det kan være svært at nå f.eks. unge, etniske minoriteter, børnefamilier, ældre, socialt marginaliserede grupper samt ressourcestærke aktører, der vælger deltagelsen fra. Det er derfor vigtigt, at man overvejer, hvorledes disse gruppers synspunkter bliver indfanget og varetaget. ”

Agger & Hoffman 2008: 19

I citatet ses flere aldersrelaterede grupper, som matcher vore livsfaser, såsom ”unge, børnefamilier og ældre”. Vi undersøger, hvordan man kan lave specialdesignede processer med henblik på at engagere disse grupper, som normalt kan være meget svære at få med ombord. Et undersøgelses spørgsmål kunne derfor være: Hvordan skaber man succesfulde borgerinddragelse- og samskabelsesprocesser med flere aldersgrupper involverede i vores case-områder?

Som nævnt tidligere er der forskellige niveauer af integration fra sameksistens i fælles områder til livslange venskaber. Man kan lave bruger-involvering, som tager sigte på at skabe stærke relationer mellem to grupper og bygge fællesskab, og en af konklusionerne fra vores studier i Sydhavn er, at nogle gange er det nødvendigt. Men i denne rapport har vi haft fokus på byområderne, og derfor har vores

engagement primært været centreret omkring se-og-høre relationer og kun indirekte berørt arbejdet med intra og inter grupperelationer.

Borgerinddragelse - ”Hipt eller håbløst?”

Imens rapporten blev sammensat kørte Københavns Kommune en plakat-kampagne, hvor man ved busstoppesteder med store bogstaver kunne læse dette spørgsmål: ”Borgerinddragelse - hipt eller håbløst?” Dette er den allestedsnærværende skygge, der følger alle borgerinddragelsesprocesser, for hvis man ser sandheden i øjnene: Borgerinddragelse er yderst vanskeligt at udføre og altid hårdt solidt arbejde.

Som et forskningsprojekt der hopper indenfor i et case-område i en kort periode, med et minimum af netværk og lokalt kendskab, og ringe mulighed for at påvirke området samt uden budget til at lave reelle ændringer med, er det kun en endnu sværere opgave. Her er vi dog allerede inde på nogle af de kvaliteter det gode borgerinddragelseshåndværk skal besidde: Lokal forankring, personlige netværk, motivation af deltagerne og lange engagementsperioder. I mangel på disse kvaliteter, var det nødvendigt med gennemtænkte strategier for borgerinddragelsen for at sikre et maksimal udbytte fra de meget begrænsede ressourcer. Et eksempel var at gå i dialog med lokale områdefornyelser og kommuner med henblik på at få fodfæste og sikre at vores forskning har en forankring. Hvis vi ser bort fra disse bemærkninger, håber vi, at vores resultater vil inspirere til, hvordan man i fremtiden kan gå til det vanskelige emne, som borgerinddragelse og samskabelsesprocesser mellem generationerne udgør.

At kombinere aldersgrupper i brugerindvolveringsprocesser er en kæmpe ressource, da man opnår bredere og mere præcise data og det kan også være med til at gøre processen mere interessant for deltagerne og i sig selv bruges som et intergenerationelt værktøj, der kan påvirke, hvordan folk interagerer i byrummet i fremtiden. Selvfølgelig er en grundlæggende forståelse af aldersgruppers behov og kapacitet påkrævet – man kan ikke bede skrøbelige ældre mennesker om at deltage i hårdt bygningsarbejde. En omhyggelig balance mellem at overveje forskellige behov og såkaldt alderisme skal findes. Det vigtigste punkt i borgerinddragelse på tværs af generationer er, at hver proces skal skræddersys til at passe de involverede aldersgrupper og at der skal anvendes håndplukkede metoder til at opnå de oplysninger, som man ønsker at få. I de tre case områder har vi brugt forskellige kriterier, skalaer og tilgange til at udvide omfanget af forskningen, selvom dette ikke har været optimale betingelser for ren metode-testning. Det er dog

vores ønske at være i stand til at sammenligne metoder og resultater mellem disse forskellige karakteristika og forskningssituationer, og vi håber, at metoderne stadig vil skinne igennem og kunne vise deres egenværdi.

Det er vores opfattelse, at der er behov for at udvikle nye engagerende måder at aktivere borgerne og til at behandle de intergenerationelle dilemmaer og nå aldersgrupper der normalt ikke er involverede i byplanlægning. Et andet underforsknings spørgsmål har været hvorvidt traditionelle metoder som fokusgruppeinterview nødvendigvis er den bedste måde at opnå borgernes synspunkter, skabe involvering og få deres godkendelse?

Metoderne

Projektet har testet en lang række metoder: Etnografi, observationer, in-situ interviews, fokus-grupper, ekspertinterviews, urbane installationer, digitale platforme, kreative brugerworkshops, organisatoriske workshops og to slags

cultural probes: postkort og mindedagbøger. Dette er ikke nogen udtømmende redegørelse for alle borgerinvolveringsværktøjer, men mere illustrative eksempler, der er beregnet til at skubbe grænserne for, hvordan vi tænker borgerinddragelse. Pointen er at vi i højere grad har brug for at skræddersy borgerinddragelseprocesser til hvilken borgergrupper vi arbejder med og hvilken form for data vi har brug for. På næste side følger en lille introduktion til de forskellige metoder, vi har brugt.

Datamateriale

Forskningsprojektets kvalitative empiriske grundlag (de kvantitative data behandles andetsteds i denne rapport), består af omkring 25 interviews, der ender i over 10 timers optaget materiale, mindst 5 etnografiske besøg på hvert område, flere sider af online chats fra vores digitale platform, 50 postkort probes, 5 fuldt afsluttede mindedagbøger med et omfang på omkring 100 sider, en større mængde skitser og tegninger fra workshops og en betydelig mængde af fotomateriale.

Som tidligere nævnt, er emnet 'intergenerationelle byrum' sparsomt beskrevet i andre undersøgelser, så vi har været nødt til at starte arbejdet med at skabe et overblik over området. Det er vores opfattelse, at disse data udgør en god skitsering af det billede, vi forsøger at male. Hvis man gerne vil have et mere solidt videnskabeligt grundlag, så kan det anbefales at foretage mere fokuserede forskningsprojekter om de områder, der er blevet berørt. Resultaterne varierer efter de forskellige fokuspunkter, vi har haft og vi skal derfor huske, at dette er en evaluering af de anvendte metoder og deres fremtidige potentiale og ikke de indsamlede data, selv om disse to ting naturligvis er tæt forbundne. Der er ingen fremtid for metoder, der ikke producerer nogle indsigter i feltet.

Borgerinddragelses kampagne - Københavns Kommune

Organisatorisk Workshop

Dette er en workshop der har til formål at koordinere og samle forskellige interesser for at skabe en organisatorisk base for projektet. Deltagerne er en blanding af involverede brugere og fagfolk. Workshoppen kan involvere kreative elementer, men er for det meste diskussiv.

Cultural Probes

En 'probe' er en innovativ design metode med et væld af forskellige former. I stedet for at følge folk rundt, sendes "en probe" med dem. Det er normalt noget, man giver folk, f.eks. et postkort, som de kan udfylde og nemt returnere. Det er en måde at få adgang til folks hverdag med en minimal indgriben og indsats fra forskerens side af.

Etnografi

Etnografi er den systematiske undersøgelse af mennesker og kulturer. Det er designet til at udforske kulturelle fænomener, hvor forskeren observerer samfundet fra det perspektiv som er genstand for undersøgelsen. Forskeren bliver en aktiv deltager i processen.

Fokusgrupper

En traditionel socialvidenskabelig metode, hvor man rekrutterer en lille gruppe mennesker til et semistruktureret interview. Metoden har til formål at ramme-sætte en diskussion mellem deltagerne, der fokuserer på og udfolder emnet.

Ekspert Interviews

Et længere semistruktureret interview, hvor man rekrutterer en ekspert på et bestemt område eller indenfor et bestemt erhverv. Metoden er en måde at få adgang til ekspertviden indefor det felt som undersøges. For eksempel er der i dette projekt interviewet eksperter, indenfor aldersforskning, byplanlægning m.m.

M E T O D E R

Kreativ Workshop

Dette er en workshop, der sigter mod at stimulere de rekrutterede borgers kreativitet og udvikle deres ideer. De baseres på borgernes lokale dagligdagsviden om det pågældende område, der sættes i spil gennem de forskellige stadier i designprocessen.

Urbane installationer

En urban installation er et fysisk indgreb i området der undersøges. De er designet til at folk der passerer kan interagere med dem, og på en eller anden måde generere data om deres brug eller den generelle brug af området. Dette adskiller urbane installationer som en metode fra urbane installationer generelt.

In Situ Interviews

Et hurtig ustruktureret 'on sight' interview lavet mens man udfører etnografisk feltarbejde. Man engagerer folk på stedet og stiller dem et par spørgsmål om emnet og stedet man er ved at undersøge. Det kan også have form som en vox pop, der nemt giver overblik over folks holdninger.

Digitale Platforme

I dag foregår meget kommunikation på internettet og derfor er det nødvendigt at borgerinddragelse har en digital forankring til at sikre kommunikationen med borgerne. Det kan ske via et utal af forskellige digitale platforme som Facebook, Twitter, web-sider, fora, Instagram, osv

Observationer

Observationer er en central del af det etnografisk feltarbejde. Det er en måde at dokumentere, hvad der sker i byens rum, brug af forskellige faciliteter, steders atmosfære, og i dette tilfælde, graden af interaktion mellem aldersgrupper.

Tilgange

En tilgang til et område kan defineres som; den oprindelige plan for hvilke grupper af mennesker, man starter med at kontakte og bruger i sit arbejde i området. Dette har konsekvenser for den indledende viden man får, de borgere man er i stand til at rekruttere og mulighederne projektet vil have i området, samt hvordan det vil blive forankret i fremtiden. De forskellige metoder man anvender vil være forbundet med forskellige slags tilgange. Og i denne forstand har de forskellige tilgange dermed også konsekvenser for, hvilke aldersgrupper, man vil være i stand til at nå. Man kan kategorisere borgerne i tre grupper; ildsjæle, ressourcestærke og socialt udsatte.

Ildsjæle

"Ildsjæle" er meget engagerede borgere, der ofte deltager i mange aktiviteter i lokalsamfundet, og som ofte vil opsøge og engagere sig i projekter. De har ofte en særlig interesse i det præcise område, der arbejdes med. Det meste i civilsamfundet drives af ildsjæle, der brænder for deres respektive sager.

Ressourcestærke

Det næste niveau af borgere er de "ressourcestærke"; folk, der har adgang til personlige ressourcer og er i stand til at klare sig selv og engagere sig i arbejdsopgaver. Disse er af en eller anden grund - som oftest mangel på tid - ikke er ledere af projekterne, men hvis de bliver engagerede, kan de bidrage med deres ressourcer til projektet. De fleste mennesker falder i denne kategori.

Socialt udsatte

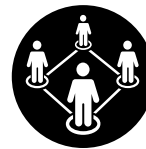
Sidste gruppe er de "socialt udsatte", folk der af forskellige grunde ikke har mange ressourcer til rådighed, og som ofte ikke vil deltage i borgerinddragelsesprocesser på egen hånd. Der skal som regel gøres en ekstra indsats for at inddrage disse borgere og man skal tage ekstra hensyn i processen.

I case-områderne er der gjort brug af tre forskellige borgerinddragelses-tilgange i mødet med de lokale borgere.

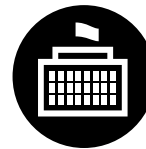
Lige-fra-gaden tilgangen

Med "lige-fra-gaden"-tilgangen undersøges, hvordan det er muligt at indsamle borgernes perspektiver lige fra gadeplan, uden nogen tidligere indvoldering i kvarteret. Denne fremgangsmåde kan være meget let og nem at anvende, da den ikke behøver meget forberedelse eller rekrutteringsproces. Metoder der svarer til denne tilgang er etnografi, in situ interviews og cultural probes.

Netværks tilgangen

"Netværks" tilgangen, der også kaldes sneboldsmetoden (Trost et al 2010:147), kræver, at man når ud til et par ildsjæle i det lokale miljø og bruger dem som "dørvogtere" til yderligere rekruttering ved at trække på deres netværk. På denne måde kan man engagere laget af ressourcpersoner under ildsjælene. Dette er primært en rekrutteringstilgang, men den kan også anvendes til at skabe feedback mekanismer og dele information om projektet. Metoder, der svarer til denne tilgang er workshops og digitale platforme.

Den institutionelle tilgang

Sidst er der den "institutionelle tilgang", hvor projektet allierer sig med lokale institutioner. Det kunne være frivillige organisationer, skoler, arbejdspladser, kommuner osv. Institutionerne består som regel af den brugergruppe man vil undersøge. Derfor har denne fremgangsmåde været særligt interessant ift. aldersintegration, da man ofte kan finde aldershomogene institutioner, grænsende til aldersenklaaver. At bruge disse som indgange til området har skabt gode resultater. Endelig er den institutionelle strategi også blevet anvendt til at forankre forskningen i lokalområdets områdefornyelser og kommuner. Metoder der svarer til den tilgang er workshops, fokusgruppeinterviews og cultural probes.

Borgerinddragelses strategier for hvert case-område

Strategierne indebærer en afklaring af, hvilken form for viden der er behov for, hvilke aldersgrupper der skal inddrages og hvilke slags metode der er blevet anvendt. For hvert case-område, er der udvalgt nogle bestemte aldersgrupper og bestemt hvilken slags viden, der var interessant for undersøgelsen. På denne baggrund er metoder blevet valgt. Her blev der valgt at fokusere på nye og eksperimenterende metoder, i håb om at de ville være effektive til at indsamle

de specifikke data fra specifikke aldersgrupper og samtidig ville kunne aktivere dem i processen. Disse er sammenlignet med mere traditionelle inddragelsesmetoder. I alle case-områderne er der benyttet etnografi og in situ interviews, som en generel måde at få adgang til feltet og opbygge et billede af den daglige praksis, samt forholdet mellem de forskellige aldersgrupper. Strategierne havde tre typer af resultater:

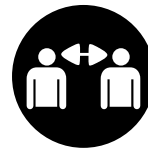
Data og indblik

Først og fremmest skulle de give kvalitative og kvantitative data om borgernes oplevelse og brug af byrummet; de forskellige aldersgruppers behov og synspunkter; og afprøve teoretiske hypoteser. Disse data var rettet mod at give indsigter i de forskellige aldersgruppers hverdag, for at supplere projektets teoretiske udgangspunkt.

Ideer og deltagelse

For det andet var der et fokus på brugerinddragende design, hvor borgernes egne ideer og designforslag til udvikling af deres by blev underbygget og indsamlet. Dette er centralt i forhold til at få borgernes anerkendelse af interventioner i deres byrum. Her blev stimulering af kreativitet i forskellige aldersgrupper undersøgt, og hvordan man kan udtrække ideer fra forskellige grupper, sammen og hver for sig. De indsamlede data er blevet integreret i det overordnede design i byudviklingsstrategierne for de tre case-områder.

Interaktion

For det tredje, som et biprodukt, kunne de aktiviteter, der blev lavet med borgerne i sig selv have et aldersintegrerende aspekt, som efterlod borgerne med en ny forståelse af potentialet i aldersintegration og nogle relationer til andre aldersgrupper at bygge videre på. Det er relevant at bemærke hvordan byudvikling til en vis grad i sig selv kan skabe intergenerationale fællesskaber gennem en fælles interesse i byrummet.

De forskellige metoders evne til at sikre disse resultater og indsigter er det, der bliver vurderet og analyseret i de følgende gennemgange af case-områderne som ender i en evaluering af de metoder, strategier og tilgange der er blevet anvendt. De konkrete strategier for hvert case-område vil blive udfoldet i begyndelsen af hver enkelt case-område.

Slutprodukt

Den brugerinddragende proces var i sig selv et slutprodukt i projektet, men ved siden af dette, er der blevet formuleret en række interventionsforslag. Det har ikke været inden for rammerne af dette forskningsprojekt at realisere disse ideer. Der bliver dog præsenteret idéer om faktiske fysiske installationer eller designforslag udviklet i processen, og de er også integreret i de rumlige analyser af områderne, samt i de overordnede strategier præsenteret sidst i rapporten. Der er også fokuseret på at gøre den viden, der blev genereret i løbet af projektet tilgængelig ved at distribuere den til lokale organisationer og aktører og især de områdefornyelser, der er blevet samarbejdet med.

Forskningsdesign og aldersgrupperne

Det centrale i det forskningsdesign for borgerinddragelse, som er blevet præsenteret her, har været at undersøge, hvordan det relaterer til de forskellige aldersgrupper: Hvilken form for metoder der er nyttige til at rekruttere og kommunikere med forskellige aldersgrupper; hvilket gruppe de forskellige aldersgrupper normalt hører til (ildsjæle, ressourcestærke, socialt udsatte); hvormeget de allerede er engageret i inddragelsesaktiviteter og hvilken indflydelse de forskellige grupper allerede har fra deres position i samfundet. Derudover er der selvfølgelig også set på, hvilke metoder, der er bedst anvendelige i forhold til forskellige aldersgrupper og til sidst er det undersøgt, hvilke resultater der helt generelt kan opnås ved at arbejde med aldersgrupperne sammen eller hver for sig.

Caseområder

Researchprojektet anvender en række udpegede caseområder til at indsamle og opbygge viden, samt efterfølgende til at afprøve og foreslå mulige tværgenerationelle tiltag i det offentlige rum. Caseområderne er udvalgt på baggrund af geografiske, demografiske og socio-økonomiske forhold.

For hvert caseområde, er der arbejdet igennem en række afsnit, for at sikre at en konsistent metode gennemføres på tværs af alle områderne. Denne metodik er anvendt for at besvare spørgsmål stillet igennem det teoretiske overblik og i særlighed de mange divergerende opfattelser, som eksisterer inden for feltet omkring intergenerationelle urbanisme.

I et forsøg på at besvare de mange modsætninger og den generelle kompleksitet, der ligger i researchspørgsmålet, er det søgt at nærme sig problematikken fra tre vinkler: teoretisk, rumlig og brugercentreret. Dette har ført til følgende struktur:

Introduktion

I introduktionen redegøres kort for udvælgelsen af det pågældende caseområde i forhold til de udpegede teoretiske og demografiske problematikker, relevante for det pågældende område.

By- og byrumanalyse:

Den rumlige analyse antager en abstrakt rumlig tilgang til caseområderne, ved at implementere og anvende faglig viden til at analysere udfordringer og potentialer, og herigennem af afdække muligheder for interventioner.

Borgerinvolvering

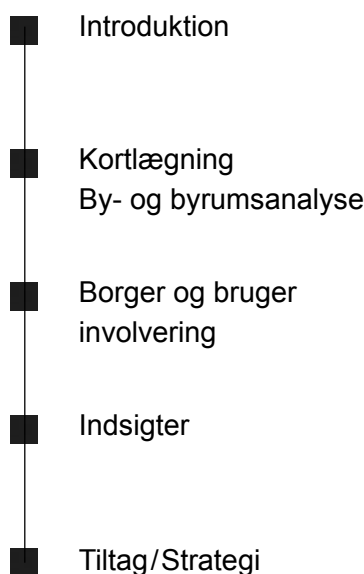
Borgerinvolvering som modvægt til den faglige byanalyser, søger at engagere borgere og brugere i de pågældende områder, med henblik på at afdække forskellige opfattelser og behov, som kan være relevante for eventuelle tiltag.

Indsigter

Ved at arbejde med og sammenstille disse teoretiske, rumlige analyser og borgerinvolveringsvinkler, afdækkes en række indsigter for hvert område. Disse indsigter bruges til at sætte rammerne og opstille et program for mulige tiltag i det offentlige rum.

Tiltag/Strategier

Endelig formuleres igennem en række tiltag af forskellige karakter og skala, en mulig strategi for hvordan integration og interaktion kan øges på tværs af generationer, for de enkelte caseområder.

C

Caseområder

Udvælgelse af caseområder

Den aldersbetonede migration i Danmark er en kompleks dynamisk proces, med mange indvirkende faktorer. Migrationen drives dog hovedsageligt af tiltrækningen til de større byer, af yngre mennesker der søger uddannelse inden for forskellige områder. Simplificeret kan den samlede migration ses som en række forbundne migrationssystemer på tværs af landet, centreret omkring de større byer med videregående uddannelsesinstitutioner.

I udvælgelsen af caseområder for det nærmere studie, blev det tilstræbt at dække et sæt vidtfavnende situationer, som ville være repræsentative og relevante i et bredt udsnit af bymæssige situationer i Danmark. Derfor er valgt en enkel, men effektiv, strategi for udpegning og udvælgelse af caseområder, inden for tre kategorier:

- Urban (centrale områder i uddannelsesbyer)
- Forstad
- Provins

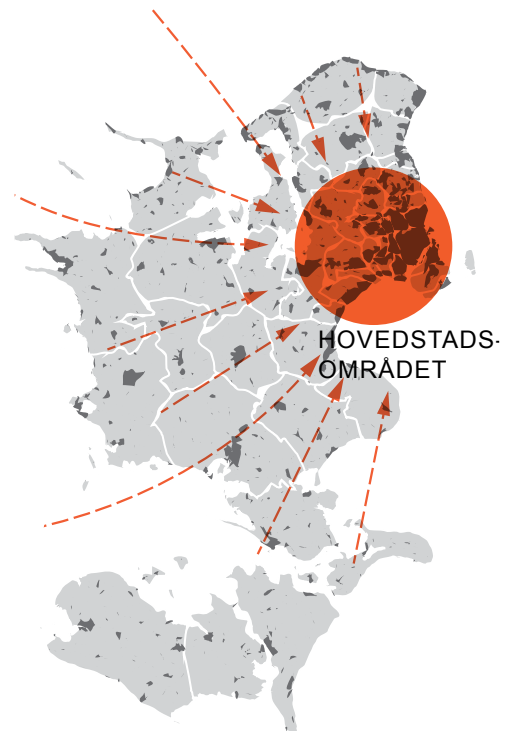
Denne opdeling understøtter en forståelse af tre forskellige situationer i Danmark. Disse tre situationer er forbundet med hinanden, som et aldersbetonet migrationssystem, hvor unge fra et større opland af søger imod de større byer.

Det største og mest markante migrationssystem i Danmark er koncentreret omkring hovedstadsområdet, som tiltrækker unge ikke alene fra Sjælland, men fra hele Danmark. Her benævnt "hovedstadsmigrationen".

Hovedstadsmigrationen

For udpegningen af caseområder, har indeværende researchprojekt valgt at fokusere på et udsnit af hovedstadsmigrationen, med et antal udvalgte caseområder på Sjælland og Lolland.

Inden for dette "system" vil researchprojektet kigge på de tre definerede situationer: den urbane/bymæssige, forstads-situationen og den provinsielle. Igennem den teoretiske afdækning, har det vist sig at disse tre situationer kan hænge sammen, som typiske faser i en persons 'boligkarriere', hvor unge flytter fra provinsen eller forstæderne ind til bycentre, for i nogle tilfælde senere som familie at flytte tilbage igen. Denne migration binder således de tre områder sammen som dele af en proces, som mange danskere er en del af. Nedenfor angives de specifikke caseeksempler, som er anvendt for hver af de tre situationer, med henblik på både at afsøge den generiske kategorisering og de specifikke forskelle inden for de enkelte kategorier.

"Hovedstadsmigrationen", principillustration

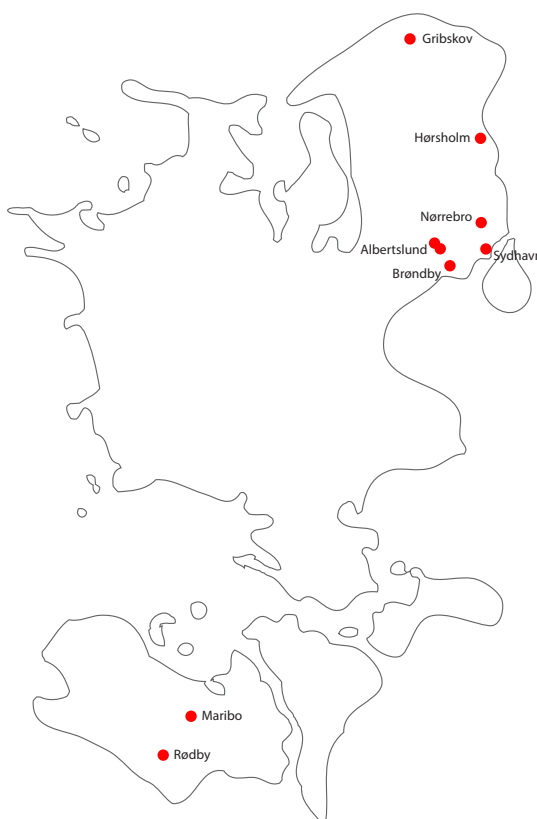
C1 Områdeudvælgelse

UDVÆLGELSE AF 3+6 CASEOMRÅDER

I gennem indledende analyse af bymæssige og demografiske mønstre, er der ved anvendelse af tilgængelige demografisk data, samt kortlægning af bolig- og bygningstypologier, udvalgt ni områder i alt - placeret på Sjælland og Lolland. Hensigten hermed er at udpege tre case-områder som repræsenterer urban/forstad/provins til brug for denne research. De øvrige seks områder bruges som reference-områder og indgår i et parallelt akademisk forløb med samme emne ved KADK.

De ni caseområder er:

		afstand til Kbh
Urban/bycenter	1. Nørrebro	2 km
	2. Sydhavn	5 km
Forstad	3. Brøndby	12 km
	4. Albertslund, Center	15 km
	5. Albertslund, nord-vest	17 km
	6. Hørsholm, Sophielund	26 km
Opland/periferi	7. Gilleleje, Gribskov	65 km
	8. Maribo, Lolland	145 km
	9. Rødby, Lolland	160 km

Alderspyramider

Befolkningssammensætningen for de ni caseområder er illustreret på modstående side, med alderspyramider inden for otte postnumre (to af områderne ligger i Albertslund). For reference er graferne sammenholdt med det nationale gennemsnit.

Graferne afslører nogle relevante tendenser:

- Markant demografisk skift relateret til geografisk placering, med en klar og konsistent stigning i befolkningens alder, som afstanden til København øges.
- Befolkningen i Brøndby og Albertslund ligger bemærkelsesværdigt tæt på det nationale gennemsnit.
- Da datagrundlag er på postnummer-niveau, kan sammensætningen i enkelte delområder være endnu mere markant.

CASE OMRÅDER, DET OFFENTLIGE RUM

Tre områder er udvalgt som caseområder for den egentlige research og borgerinvolvering i denne rapport. Disse tre områder repræsenterer den bymæssige, forstaden og den provinsielle situation, udvalgt på baggrund af geografi, demografi, bytypologier og socioøkonomiske forhold:

De tre caseområder er

- A. Sydhavn
- B. Albertslund (center)
- C. Maribo

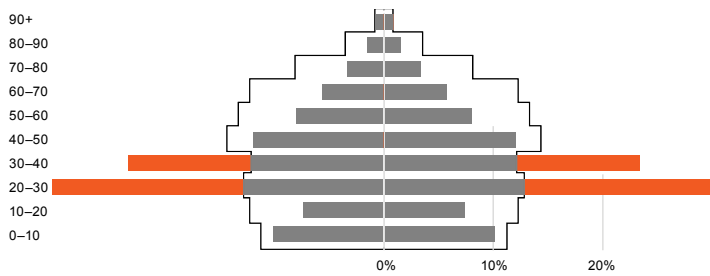
Under rapportens afsnit D, E og F gennemgås kortlægning, demografisk analyser, involveringsprocesser og forslag til mulige indgreb og interventioner i det offentlige rum. Caseområderne gennemgås på siderne 63-143.

REFERENCEOMRÅDER, BYUDVIKLINGSSTRATEGIER

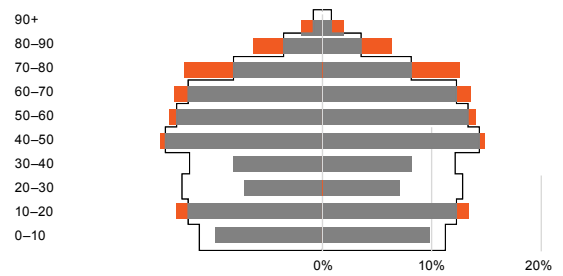
Parallelt med det egentlige researchprojekt har et hold af kandidatstuderende ved KADK anført af Deane Simpson, fulgt et semesterforløb med samme emne, men med fokus på byudviklingsstrategier, som også omfatter typologier, planlægning og beboelse.

Til dette formål, blev seks områder af særlig interesse identificeret, hvor de studerende afsøger bymæssige udfordringer, som følge af alderssegregering, og mulige strategier for at imødekomme dette.

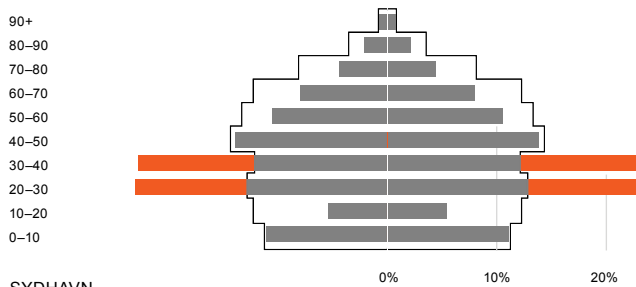
De studerendes strategiske projekter er opsummeret på siderne 48-61.

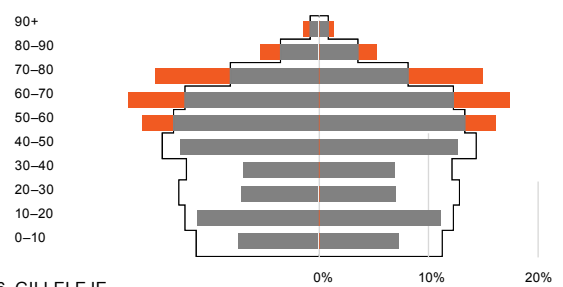
1. NØRREBRO

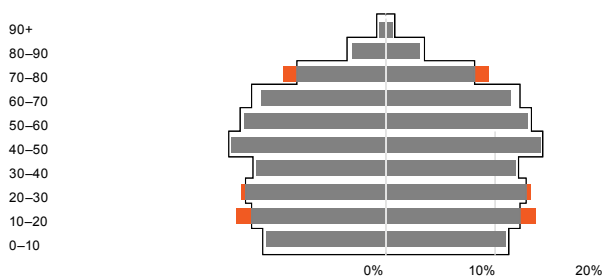
5. HØRSHOLM

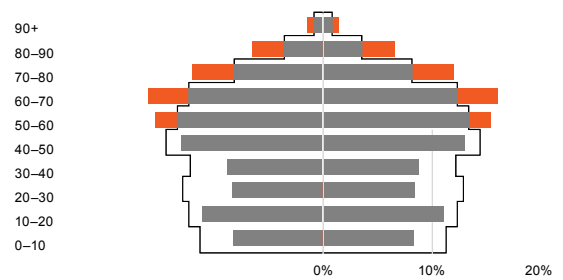
2. SYDHAVN

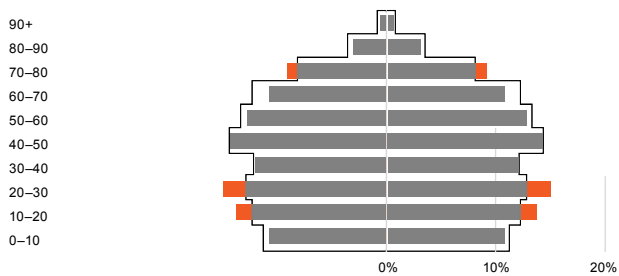
6. GILLELEJE

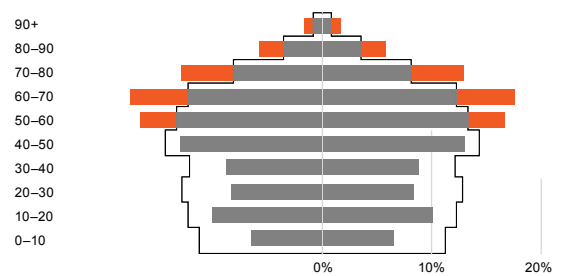
3. BRØNDBY

7. MARIBO

4. ALBERTSLUND

8. RØDBY

Alders-sammensætnings-grafer for de udvalgte områder indenfor otte postnumre (2014):

 Over nationalt gennemsnit

C2 Byudviklingsstrategier

REFERENCEOMRÅDER

I dette afsnit præsenteres seks arkitektoniske og bymæssige udsagn, der er udviklet i alderssegregerede kvarterer – som repræsenterer forskellige typiske bymæssige og demografiske forhold i Danmark.

Disse projekter er udviklet af kandidatstuderende fra masterprogrammet Urbanism and Societal Change på Det Kongelige Danske Kunstakademi, Kunstakademiets Arkitektskole gennem en fem måneder lang semesterperiode i foråret 2015. Arbejdet foregik i dialog med deltagere fra ministeriets forskningsprojekt. Karakteristika for hvert af områderne er introduceret på modstående side sammen med geografiske og demografiske kort.

Forslagene er udarbejdet på baggrund af omfattende stedanalyser, herunder: kartografiske og fotografiske registreringer, historiske undersøgelser, demografiske analyser,

beboerinterviews, kortlægninger beboernes hverdagsliv og bevægelsesmønstre, observationer af brugen af det offentlige rum, interviews med lokale aktører og interessenter såsom kommuner, borgergrupper, plejepersonale mv.

Indgreb i hvert af områderne blev oprindeligt udforsket gennem tre prototypiske scenarier baseret på afprøvning af forskellige parametre, såsom befolkningstæthed, alderssammensætning, bebyggelsestypologi, niveauet af plejeinfrastruktur mm. I den afsluttende fase, er flere af prototypeforslagene blevet redigeret, fusioneret og udviklet mod et endeligt forslag af bymæssig og arkitektonisk karakter – som behandler: strategisk planlægning, bolig mønstre, infrastruktur, offentlige rum og andet.

Note:

Det er lettere at dokumentere og analysere alderssorteringsfænomener i beboelsesområder end i det offentlige rum - baseret på tilgængeligheden af bopælspecifikke data. I den sammenhæng er anvendeligheden af bopælsdata som grundlag for at tolke på alderssammensætningen af brugere af nærliggende offentlige rum naturligvis større, hvis placeringen er af mere lokal karakter, end hvis det er et sted med større regional tiltrækningsværdi eller et sted for transit. I lokale områder f.eks., langt fra store bycentre, der repræsenterer områder med en høj grad af homogenitet i alderssammensætningen, vil aldersfordelingen af de folk, der benytter det offentlige rum oftest stemme overens med det omkringliggende boligområde - som f.eks. referenceområderne i Rødby eller Albertslund. Offentlige rum eller transitrum af stor regional betydning eller beliggende i store byer bliver derimod ofte benyttet af et langt større opland og stemmer derfor ikke nødvendigvis overens med den demografiske profil i nærboligområderne - tænk f.eks. på Strøget eller stationsområder. De offentlige rum, der er knyttet til de fleste af referenceområderne vist her, er af overvejende lokal karakter, hvorfor brugerne af disse byrum svarer nogenlunde til dataene fra boligområdernes demografiske sammensætning.

Nørrebro, Københavns Kommune

- Placering: indre byområde
- Opført: starten af 1900-tallet
- Typologi(er): karrébygninger (leje/anddel); enklave/stangbebyggelse - (offentlige) institutioner
- Bebyggelsesgrad: relativt høj
- Befolkningstæthed: relativt høj (og stigende)
- Alderssammensætning: alderssorteret - primært yngre / minoritet af seniorer
- Socioøkonomisk niveau: middel / blandet

Brøndby Strand, Brøndby Kommune

- Placering: forstad
- Opført: slutningen af 1900-tallet
- Typologi(er): modernistisk (almene) boligblokke / modernistiske (almene) boligårne
- Bebyggelsesgrad: middel til høj
- Befolkningstæthed: middel til høj
- Alderssammensætning: alderssorteret - boligblokke domineret af unge / boligårne domineret af seniorer
- Socioøkonomisk niveau: blandet

Albertslund Nord, Albertslund Kommune

- Placering: forstad
- Opført: slutningen af 1900-tallet
- Typologi(er): énfamilies (private) boliger / modernistiske (almene) boliger / rækkehuse
- Bebyggelsesgrad: lav
- Befolkningstæthed: lav
- Alderssammensætning: alderssorteret - domineret af seniorer
- Socioøkonomisk niveau: højt / middel-lavt

Hørsholm, Hørsholm Kommune

- Placering: forstad
- Opført: slutningen af 1900-tallet
- Typologi(er): énfamilies (private) boliger / (offentlige) plejehuse
- Bebyggelsesgrad: lav
- Befolkningstæthed: lav
- Alderssammensætning: alderssorteret - domineret af seniorer / domineret af gamle
- Socioøkonomisk niveau: højt

Gilleleje, Gribskov Kommune

- Placering: provins / sommerhusområde
- Opført: slutningen af 1900-tallet og starten af 2000'erne
- Typologi(er): sommerhuse / énfamilies boliger
- Bebyggelsesgrad: lav
- Befolkningstæthed: lav
- Alderssammensætning: alderssorteret - domineret af seniorer
- Socioøkonomisk niveau: højt

Rødby, Lolland Kommune

- Placering: provins
- Opført: hovedsageligt i slutningen af 1900-tallet
- Typologi(er): énfamilies boliger
- Bebyggelsesgrad: lav
- Befolkningstæthed: lav (og faldende)
- Alderssammensætning: alderssorteret - domineret af seniorer
- Socioøkonomisk niveau: lavt-middel

NØRREBRO

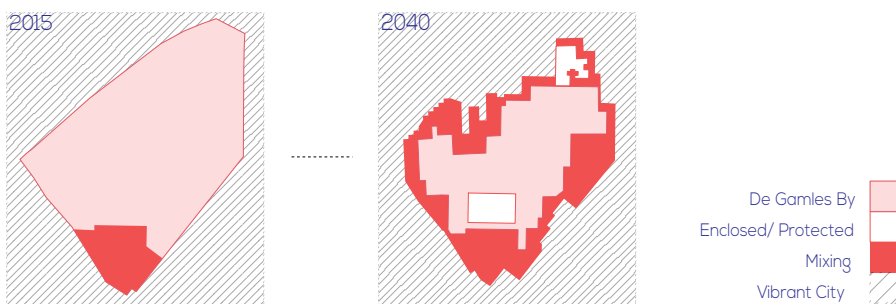
Integrering af ældreinstitutioner i en urban kontekst domineret af unge: Udviskning af grænserne i en historisk seniorenklave

I København - en kommune domineret af ungdommen - er det da muligt for de brostensbelagte gader, cykelstierne og caféerne at reagere på udfordringen omkring en aldrende befolkning, og at bidrage til sameksistens og interaktion mellem de unge og de gamle? I øjeblikket er der kun én primær mulighed for at blive gammel i midten af byen – at blive boende i eget hjem og undgå plejebolig, så længe som det er fysisk muligt.

'De Gamles By' i København opstod i 1919 ved en sammenlægning af 'Almindeligt Hospital's' bygninger og Københavns Aldersdomshjem og har gennem de sidste hundrede år bevaret sin funktion som beboelse for ældre borgere. På trods af nærheden til det centrale København og universitetsområdet, opretholder 'De Gamles By' en skarp kontrast til sine omgivelser. Selvom kommunen i

samarbejde med lokale beboere i de senere år har indført nye programmer som børnehave og mini-zoo – som repræsenterer små succesfulde aldersintegrerede rum – er de stærkt definerede grænser til området stadig opretholdt med en meget høj aldersdemografi inden for området omkranset af et område med unge familier, par og studerende. Med de stigende ejendomspriser og en høj efterspørgsel på jord, kan De Gamles By ikke modstå byens pres meget længere. Kan De Gamles By tilpasse sig byen før byen omformer den? Projektet forslår at tilføje et tusind nye beboere 65+ til De Gamles By, men med det formål at teste og optimere balancen mellem adskillelse og blanding ved at omforme og udviske grænserne til området og de fælles rum. Dette har involveret en styrkelse af områdets arkitektoniske identitet samtidig med en omhyggelig findeling af det urbane rum i en sekvens af forskelligartede offentlige og halvoffentlige rum, der er formet til at understøtte forskellige atmosfærer, funktioner og former for aldersintegreret byliv.

Projektet er udarbejdet af: Iben Andrea Jørgensen, Jesper Nielsen, Ashley Hinchcliffe

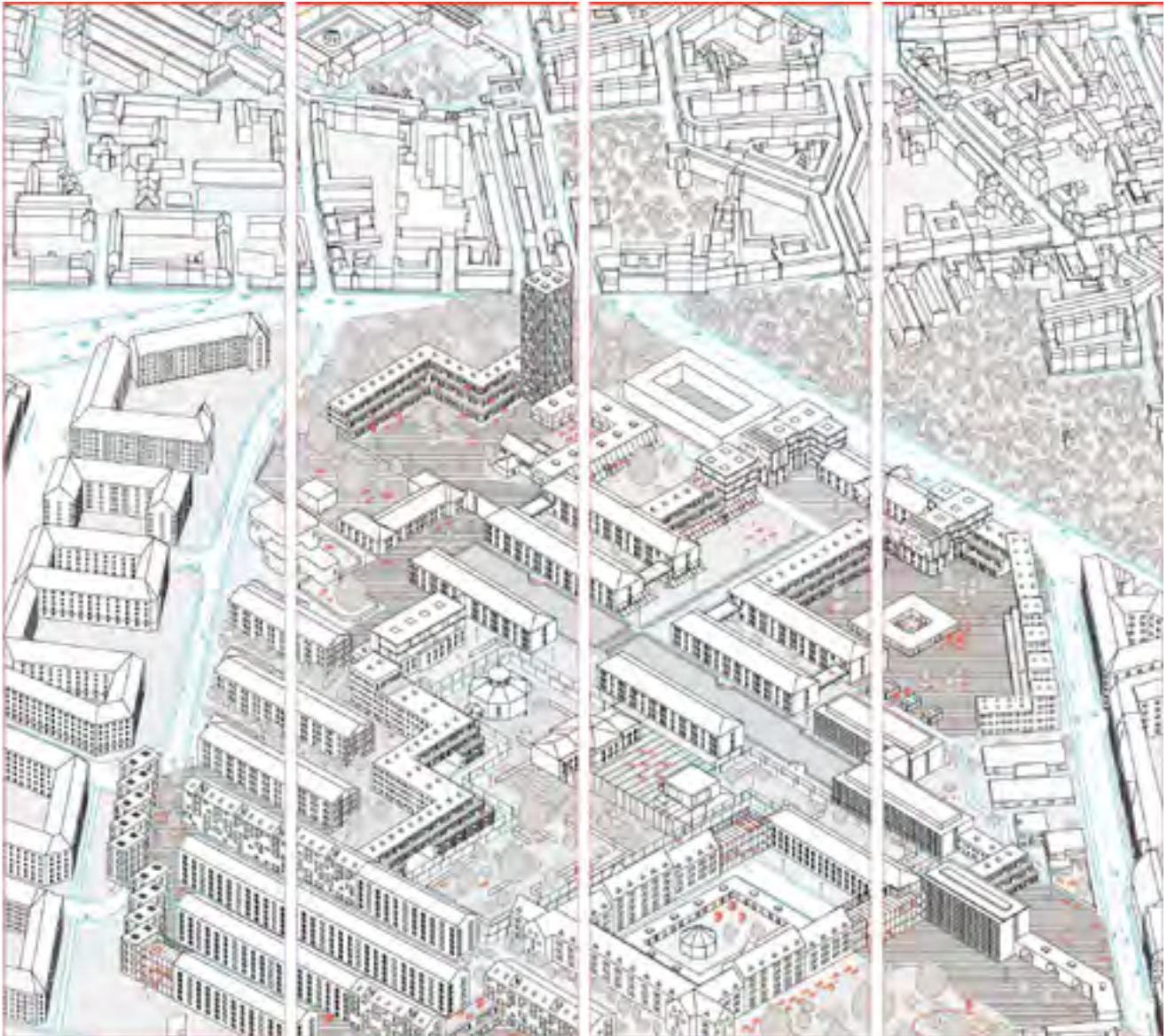
Koncept diagrammer

Rummelig princip illustration

Rummelig princip illustration

Axonometrisk princip illustration

Rummelig princip illustration

Rummelig princip illustration

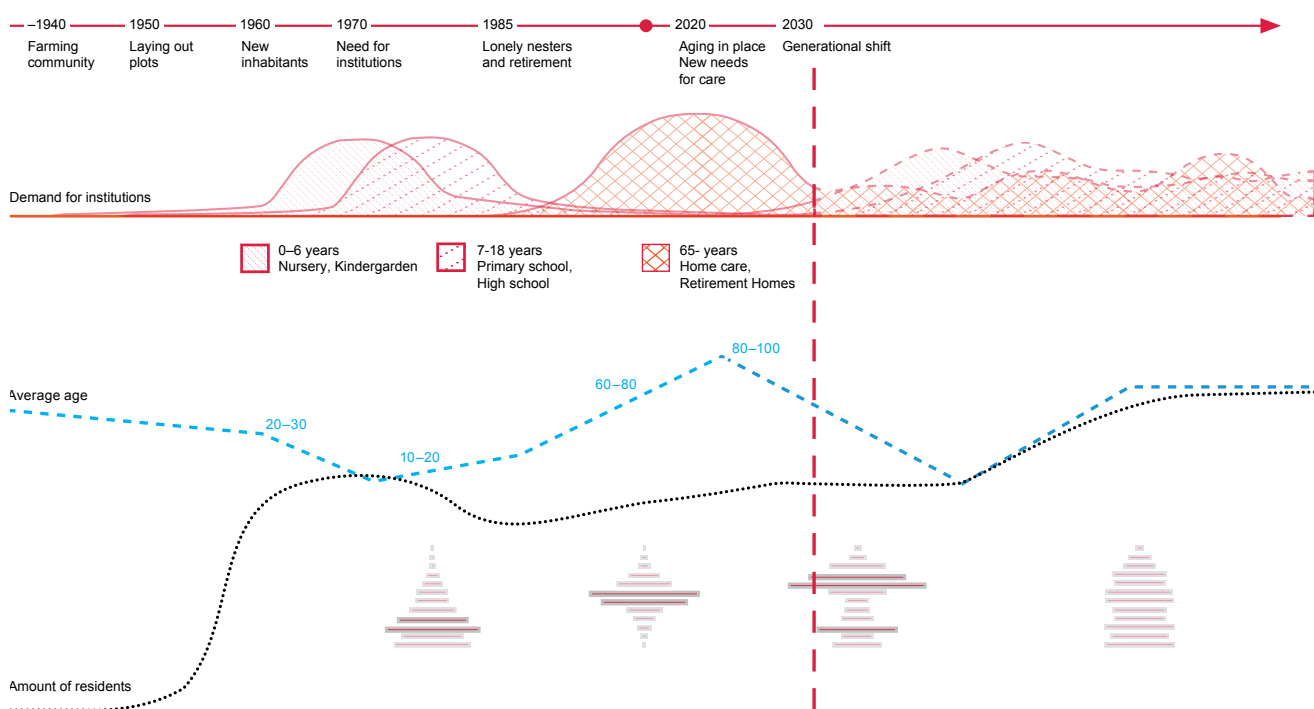
ALBERTSLUND

Aldersintegration i Sølvbryllupskvartererne i 1960 / 70ernes byggede forstæder: 'Upservicing' og 'downsizing' af forstadsdrømmen

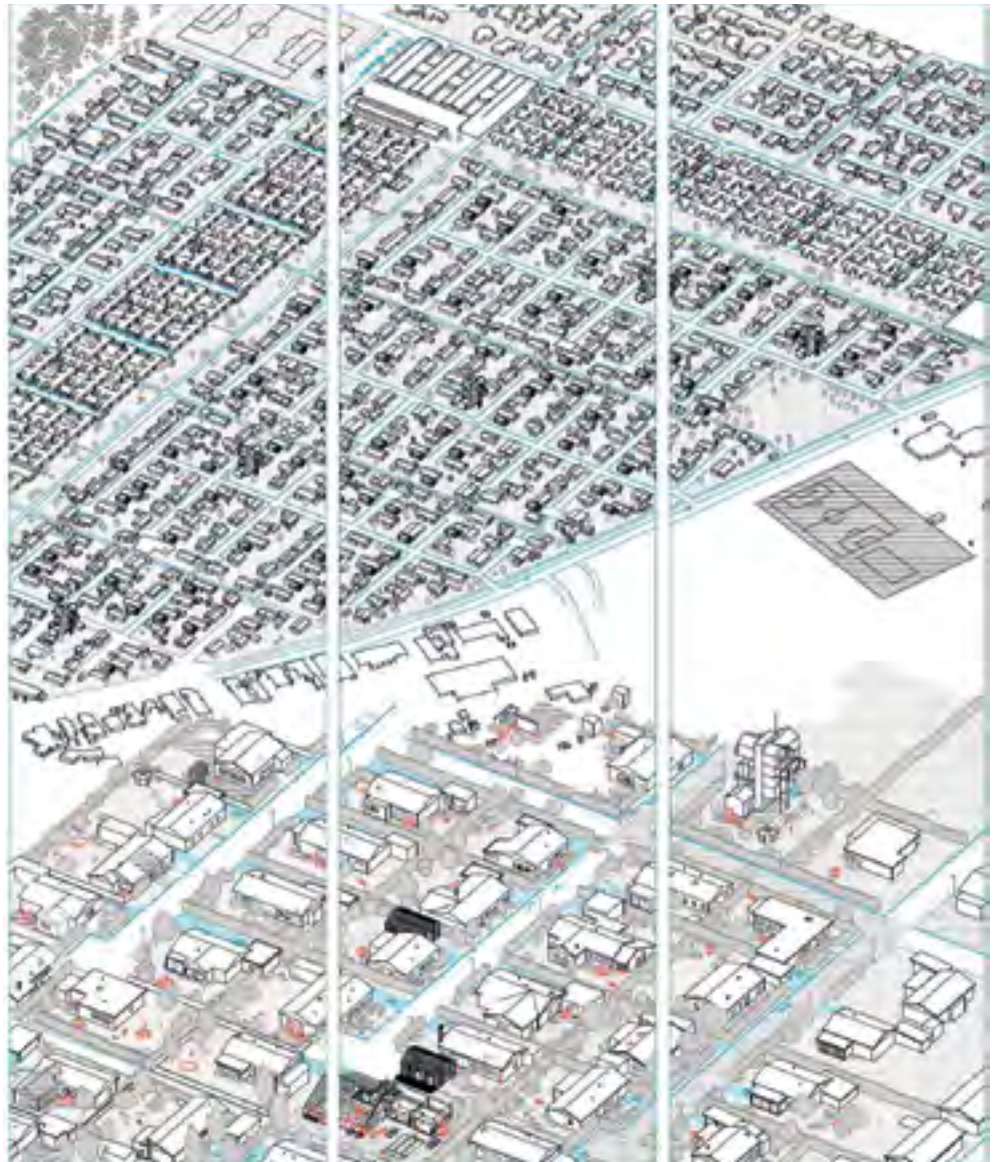
De nybyggede énfamiliehuse i den københavnske forstad Albertslund blev i slutningen af 1960'erne og begyndelsen af 1970'erne overvejende beboet af unge børnefamilier – som det var tilfældet i mange andre forstæder i Danmark, Europa og Nordamerika. Da børnene siden er vokset op og flyttet væk, har de oprindelige beboere, som er blevet boende for at 'blive gamle i eget hjem', skabt et 'sølvbryllupskvarter' med en bemærkelsesværdig høj grad af alderssingularitet – hovedsageligt med folk sidst i 60'erne og starten af 70'erne. Ud fra interviews med beboerne, viser der sig en generel tilfredshed med deres nuværende liv i de velkendte hjem og nabolag samt nærheden til deres sociale netværk. Men de står samtidig over for en række udfordringer og bekymringer, i takt med at de bliver ældre, mere immobile og potentielt får øget behov for pleje. Projektet forsøger at forene beboernes ønsker om at blive boende i deres

nabolag med muligheden for at tiltrække beboere i andre livsfaser til området. Ligeledes forsøger projektet at reagere på den stigende efterspørgsel på hjemmepleje, som er under pres pga. velfærdssystemets svindende ressourcer. Mens førstnævnte udfordring løses gennem en strategi af 'downsizing', imødegås den anden udfordring gennem 'upservicing'. 'Downsizing' betyder her at give de ældre beboere mulighed for at blive i kvarteret, gennem en imødekommelse af deres ændrede behov, ved at indføre en række nye typologier, der tilbyder mere komprimerede boformer som 'infill', 'dele-hus' og 'tårn' – dette vil samtidig skabe en højere tæthed og aldersmangfoldighed i området. 'Upservicing' strategien er en udvikling af tre serviceknodepunkter ('Madstedet', 'Sports- og sundhedsstedet' samt 'Arbejds- og læringsstedet'), og en redefinering af den kollektive infrastruktur for fodgængere – som bringer sundhedsydelse tættere på beboerne, styrker nabofællesskabet og gør kvarteret mere modstandsdygtigt over for de skiftende alderssammensætninger på længere sigt.

Projektet er udarbejdet af: Sofia Priisholm Petersen, Ida Bjallerbæk Pedersen, Abbi Kusch

Grafer over aldersudvikling i et kvarter, kvarterets "livscyklus"

Axonometrisk princip illustration

THE GARDEN

THE NEIGHBOURHOOD

THE HOUSE

MEDICAL

HOME CARE

RELATIONAL

Koncept diagrammer

BRØNDBY

Ny aldersintegrering i en modernistisk ejendom: Omstrukturering af den modernistiske 'boligmaskine'

Den københavnske forstad Brøndby Strand er et storskala socialt boligbyggeri, der blev bygget med et mål om at skabe billige og moderne boliger - oprindeligt rettet mod den store generation af babyboomer's, der var i gang med at stifte familie i begyndelsen af 1970'erne. Som mange af de andre modernistisk inspirerede og planlagte byudviklingsprojekter fra denne periode, er det de seneste årtier blevet kritiseret for manglende atmosfære og kvalitet af det offentlige rum. Området er i dag blevet ældre, og det samme er mange af de beboere, der først flyttede hertil. Da disse pionerer ikke længere er unge familier, har deres behov siden de flyttede til ændret sig. Projektet undersøger, hvordan området kan tilpasse sig behovene for disse seniorer, med fokus på 'tårntypologien' - hvor de ældre, der er blevet boende, allerede

har samlet sig. Lige så vigtig er undersøgelsen af det omkringliggende offentlige rum og nabolag i udforskningen af arkitektoniske og bymæssige potentialer for at skabe et aldersintegreret miljø.

Ved at fjerne parkeringsstrukturerne og cirkulationssystemerne i flere niveauer, der i dag optager mellemrummene mellem tårnene - og i stedet opføre rækkehuse; en typologi, der allerede er til stede i området - skabes en større mangfoldighed og definition af det offentlige rum samt etablering af forbindelser mellem tårnene. Selve tårnene omdannes omhyggeligt for at skabe flere semiprivate og halvoffentlige rum for at skabe større udveksling og fællesskab mellem beboerne. Ved at bevæge sig gennem området mellem tårnene vil beboere og besøgende føres forbi intime offentlige rum, der er beregnet på faciliteter for seniorer - men vigtigst af alt fungerer de som mødesteder mellem generationerne for de ældre beboere og den bredere gruppe af beboere i de omkringliggende områder.

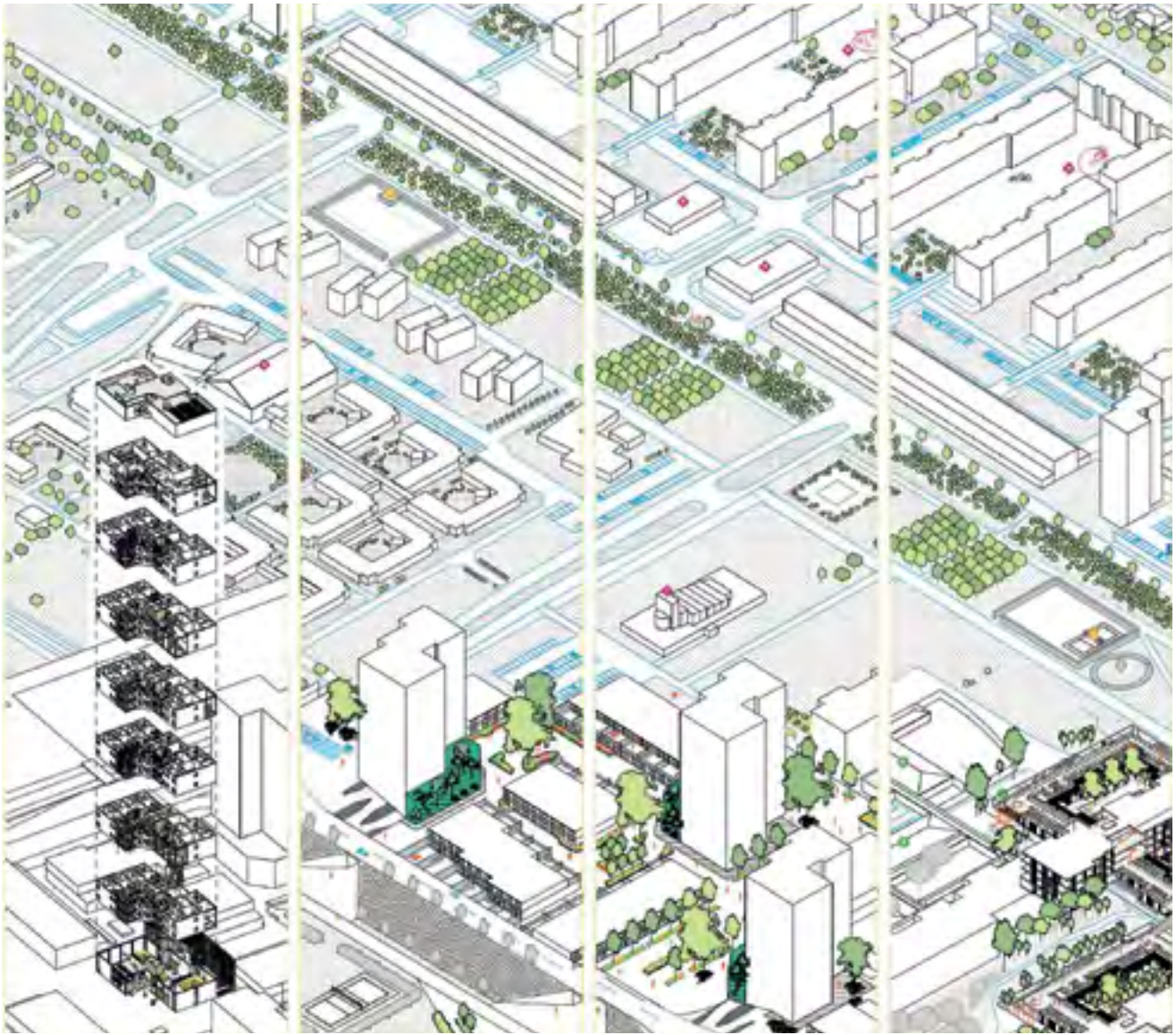
Projektet er udarbejdet af: Judith Kimmeyer, Axel Edvard Magnus Kelpe, Jesper Riis-Johannessen

Historisk foto

Rummelig princip illustration

Axonometrisk princip illustration

Rummelig princip illustration

HØRS HOLM

Gentænkning af stigmatiserede institutioner:

Aldersintegration gennem opløste grænser mellem samfund og institutioner

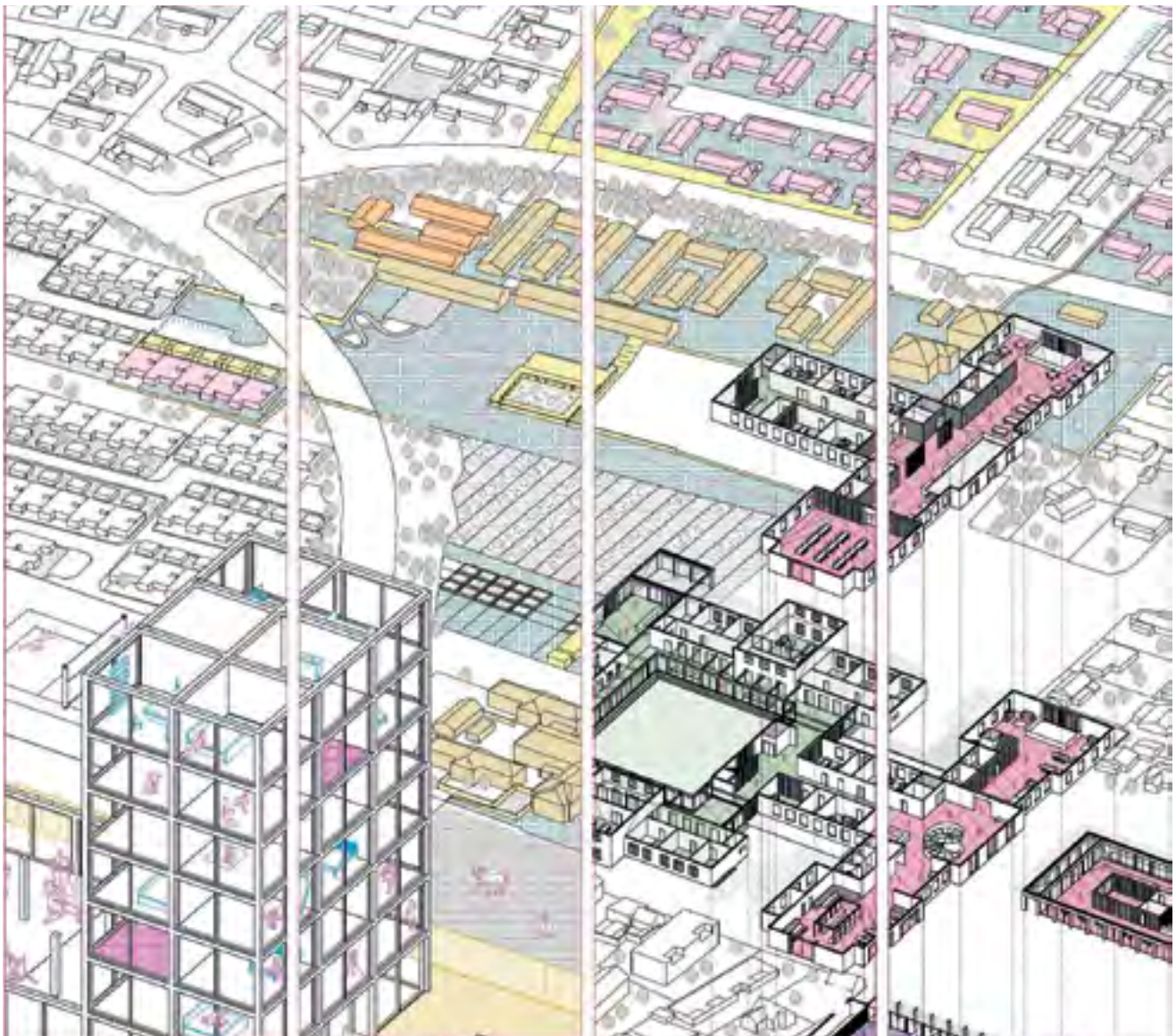
Institutionerne er ofte i forgrunden i diskussioner omkring aldring og alderssegregering. Stigmatiserede og marginaliserede af samfundet, som steder for livets sidste ophold, befinder de sig ofte midt imellem grundlæggernes goodwill, deres brugeres og samfundets kulturelle modtagelig. I Hørsholm er der en meget klar grænse, der adskiller aktivitets- og plejecentret Sophielund, fra det omkringliggende boligområde med énfamiliehuse, der hovedsageligt er beboet af yngre seniorer, som har boet her, siden de flyttede til som unge familier. Denne grænse er ikke kun fysisk – som en klar fastsættelse mellem den offentlige institution og det

private miljø – men måske endnu vigtigere, konstruerer den en kulturel barriere til dem, der bor uden for institutionen – ved at differentiere mellem forskellige livsstile og forestillinger om hinanden, som synes svære at forene. I dette tilfælde, mellem den gamle-gamle (old-old) og unge-gamle (young-old) for at benytte Neugarten's terminologi. I dette projekts designforslag omformuleres institutionen til en kulturel enhed, der gentænker, hvordan og hvilke aktiviteter, der hører til dét at blive gammel. Den opløser grænserne, både i sin tilgang til tidligt forebyggende sundhedsrelaterede aktiviteter og til de kulturelle aspekter, der vedrører aktiviteter. Ved dette forsøger projektet at skabe en øget – fysisk såvel som mental – sammenhæng mellem institutioner og resten af samfundet; og mellem dem, der er i deres sidste faser af livet.

Projektet er udarbejdet af: Bruno Malusa, Andy Minchev, Annika Richmond.

Rummelig princip illustration

Axonometrisk princip illustration

Rummelig princip illustration

Rummelig princip illustration

GILLELEJE

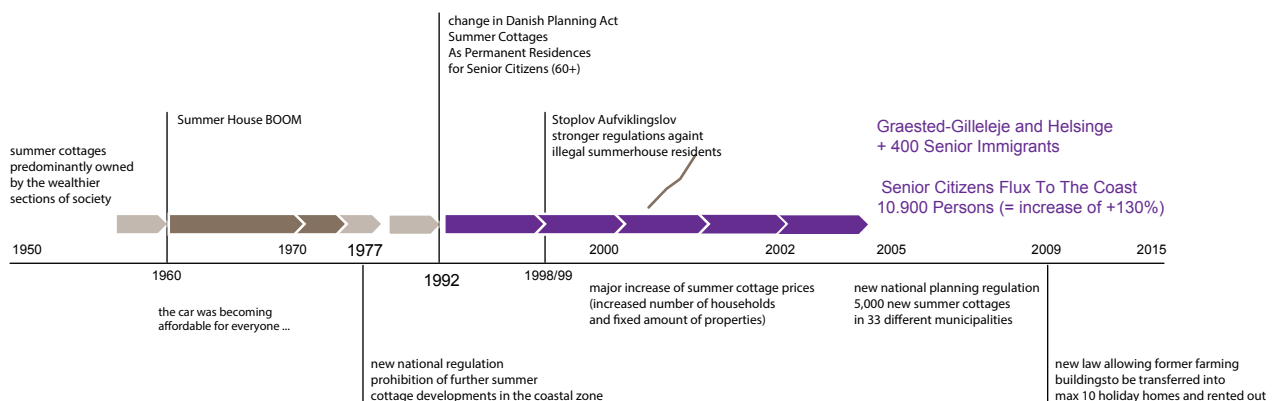
Aldersintegrering i drømmen om at blive gammel i et sommerhus: Undersøgelser af at blive gammel i eget 'flytbare' hjem

Kystbyen Gilleleje, 60 km nord for København, er kendt for sin værdsatte kystlinje, nærheden til naturen og den rekreative karakter. Oprindeligt en fiskerby, og fra slutningen af 1800-tallet også kendt for sine badehoteller, udviklede den sig i slutningen af det 20. århundrede til et sommerhusområde, med hyppige besøg af københavnere, som tilbragte weekender og sommerferier i deres 'andet hjem'. Med opdateringen af sommerhusloven om 'pensionisters ret til helårsbeboelse i sommerhusområder' fra 1991, og et stort omfang af serviceydelser og aktiviteter, har mange ældre taget imod muligheden for at tilbringe deres alderdom ved den smukke danske kyst – og derved omdanne mange sommerhusområder til aldershomogene ældrekvartaler. Tilknyttet denne udvikling opstår der en række udfordringer – fra behovet om at vintersikre boligerne, til fysiske begrænsninger (f.eks. tilgængelighed, mobilitet, kloakkapacitet mm.) og problemer med social isolation samt mangel på offentlige rum.

Gillelejes befolkning forventes at ældes betydeligt i de kommende to-tre årtier – i en sådan grad at antallet af arbejdsdygtige personer per pensionist i kommunen falder fra 1,6 til 0,8. Dette vil have en enorm indflydelse på kommunen og lokalsamfundet og udfordre den infrastrukturelle

kapacitet og sundhedsydelserne. Hvordan kan vi forstå grænserne for det aktuelle velfærdssystem? Hvordan kan Gilleleje fortsætte med at være et levedygtigt og godt sted for aldring, samtidig med at opfylder behovene hos de yngre generationer? Projektet udforsker tre provokerende scenarier: muligheden for en fortætning af sommerhusområdet inden for de juridiske bestemmelser (for at tilskynde nye familier til at flytte til området og dermed skabe et generationsskifte); lokal alderssegregering inden for et aldersheterogent område; og til sidst et fokus på at designe intensiverede sundhedssystemer i et aldershomogent område med folk der bliver gamle i eget hjem. Det endelige designforslag kombinerer kvaliteter fra de tre 'prototype'-scenarier ved at foreslå bevægelige præfabrikerede sommerhuse, der kan være enten fritstående på et plot eller tilkoblet en større sundhedsinfrastruktur, når beboeren ikke længere er i stand til at klare sig selv. Dette forslag om at samle sommerhusene til en tættere urban struktur, er en reaktion på det fælles traume, det er for den aldrende beboer at blive tvunget væk fra sit hjem, langt fra naboer og netværk til en plejehospital. Dermed foreslås typisk uforenelige egenskaber: at seniorer kan blive gamle i eget hjem, samtidig med at en øget grad af plejebæhov opstår og at der frigøres plads til at yngre generationer kan flytte til og skabe en mere mangfoldig alderssammensætning.

Projektet er udarbejdet af: Elin Hirsch, Mario Marsi Gundersen, Christine Li

Tidsliniegafik

Axonometrisk princip illustration

Foto montage

Foto montage

RØDBY

Mod aldersmangfoldighed i en skrumpende og aldrende by: Omprogrammering af Udkanten

Befolkningen i Rødby er både skrumpende og aldrende – ligesom mange andre små byer i Danmark, der står overfor lignende udfordringer. De unge indbyggere flytter ind mod de større byer for at uddanne sig og arbejde. Rødby var engang en blomstrende havneby – en havn, der senere blev inddæmmet for at opdyrke mere landbrugsjord. Trods de seneste udfordringer, har byen et stærkt fællesskab, med borgere der er passionerede og aktive i kampen for at bevare adgangen til offentlige ydelser. Byen har også en række potentialer i forhold til kvaliteten af dens historiske bystruktur og det omkringliggende landskab. For at imødegå disse udfordringer og potentialer har projektet udforsket tre tematiske scenarier, der derefter er kombineret for at udvikle overordnede strategier og konkrete designforslag.

De tre tematiske scenarier der blev undersøgt var 'tilbage til naturen' (som følge af den 'uundgåelige' udtømning af

byens befolkning), et u-eksklusivt 'pensionistparadis' (specialiseret i at imødekomme dem, der ikke længere er på arbejdsmarkedet) og et 'off-the-grid' scenarie (tiltrækkende yngre byboere, der ønsker en tilbagevenden til det simple liv). Samlet udforskede disse scenarier en række mulige fremtider.

Disse mulige fremtider blev præsenteret for Rødbys indbyggere, der medvirkede til diskussionen gennem møder, sociale medier og den regionale avis. Gennem disse debatter blev en strategisk masterplan foreslået, der samler potentialet af alle tre scenarier og den aldersmangfoldighed og generationsinteraktion, som de samlet fremmer. Projektet foreslår at gennemføre interventionerne over en række år, i en overvejelse af hvordan én intervention kan gøre den næste mulig gennem bottom-up fællesaktioner med eventuel støtte fra kommunen.

Projektet er udarbejdet af: Liva Kreislere, Benjamin Roland Arvid Jaeger, Ziyi (Woody) Wang

Rygraden / Ældre
Koncentration af sundhedsfaciliteter og handel. Mulighed for "downsizing" til mindre boliger.

Tilbage til naturen / Aktive Seniorer
Forstærke naturen, reintrodere rekreative faciliteter og nye typer af huse.

Off the grid / Unge
Rammer for nye måder at bo i familievenlige omgivelser med mulighed for økologisk hobby landbrug.

Rummelig princip illustration

Rummelig princip illustration

Axonometrisk princip illustration

Rummelig princip illustration

Rummelig princip illustration

D

Caseområde

Sydhavn

Urban/Bymæssig

I dette kapitel vil vi beskrive og uddybe vores urbane case-område i Sydhavn..

Indledningsvis vil vi lave en generel introduktion til Sydhavn som byområde, præsentere områdets karakter og geografiske forudsætninger mv.

Dernæst vil vi belyse områdets demografiske sammensætning samt kortlægge- og byrumstypologier og andre aspekter af interesse samt analysere Mozarts Plads som udvalgt byrum for at afdække mønstre for anvendelse, udfordringer og potentialer.

I næste afsnit vil gennemgå værktøjer og resultater i den målrettede involveringsproces designet for Sydhavn, herunder den etnografiske indsats, in situ- og fokusgruppe interviews og organisatorisk workshop med fokus på skolenhave ved Ellebjerg Skole.

Opdagelser og delkonklusioner fra ovenstående opsummeres dernæst i et "indsigts"-afsnit, som danner grundlag for en samlet strategi med en række håndgribelige forslag til at øge integration og interaktion på tværs af aldersgrupper i Sydhavn.

■	Introduktion
■	Kortlægning By- og byrumsanalyse
■	Borger og bruger involvering
■	Indsigter
■	Tiltag/Strategi

D1 Sydhavn, det urbane eksempel

Som en del af København med hovedstadens mange uddannelses tilbud, repræsenterer Sydhavn researchprojektets urbane situation, med en udpræget ung befolkningssammensætning.

Bydelens beboere

Som antaget har Sydhavn en klar dominans af yngre mennesker, navnlig personer imellem 20-40 år, illustreret ved alderspyramiden, hvor den røde fremhævelse viser andelen af befolkningskomposition som overstiger det nationale gennemsnit.

Sammenholdt med tal for hele Københavns kommune, er befolkningen i Sydhavn en smule tættere på det nationale gennemsnit.

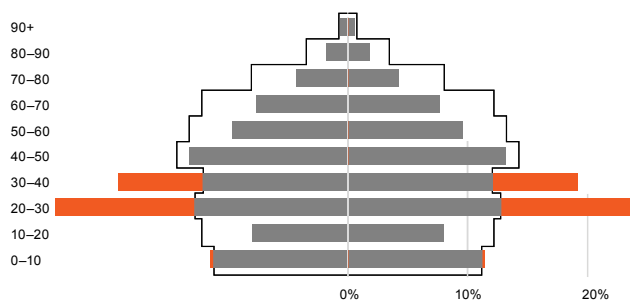
Den bymæssige typologi

Sydhavnen er opdelt i to dele, det gamle Sydhavn og de nye boligområder. Den nye bydel langs havneløbet, er opdelt i tre tidligere industrielle områder: Sluseholmen, Teglholmen og Enghave Brygge. De nye byområder er domineret af nye moderne lejlighedskomplekser med store og bekostelige ejerlejligheder. Den gamle bydel er i kontrast domineret af mindre lejelejligheder, oprindeligt tiltænkt arbejdere ved havnen.

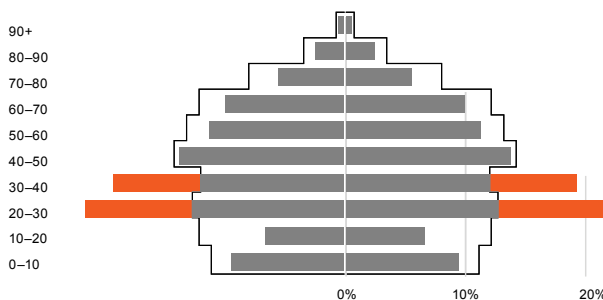
I karakter og afstand til København, ligger Sydhavn imellem at være et brokvarter og en indre forstad. Inden for området hersker der en særlig atmosfære: slidt, men robust og uprætentøst. Én forstadsstemning, som ikke afslører den korte afstand til det centrale København. Sydhavnen beskrives ofte, som det sidste sande arbejderkvarter i København. Demografien antyder dog, at den aldersmæssige migration også har fat her, og der sker løbende en udskiftning og foryngelse af befolkningen i bydelen.

Sydhavnen er domineret af de karakteristiske boligkarréer med grønne gårdhaver, som også ses på Nørrebro, Vesterbro og Østerbro. Bebyggelsen i Sydhavn er dog generelt en etage lavere, hvilket bidrager til den mindre urbane fornemmelse. Langs de større veje dominerer stor skala erhvervsbyggerier, mens der i den sydlige del af området ligger små kolonihaveforeninger, der introducerer en mere finkornet skala og grøn karakter.

Researchprojektet fokuserer primært på de offentlige rum i den gamle etablerede del af Sydhavn, hvor bydelens primære byrum findes.

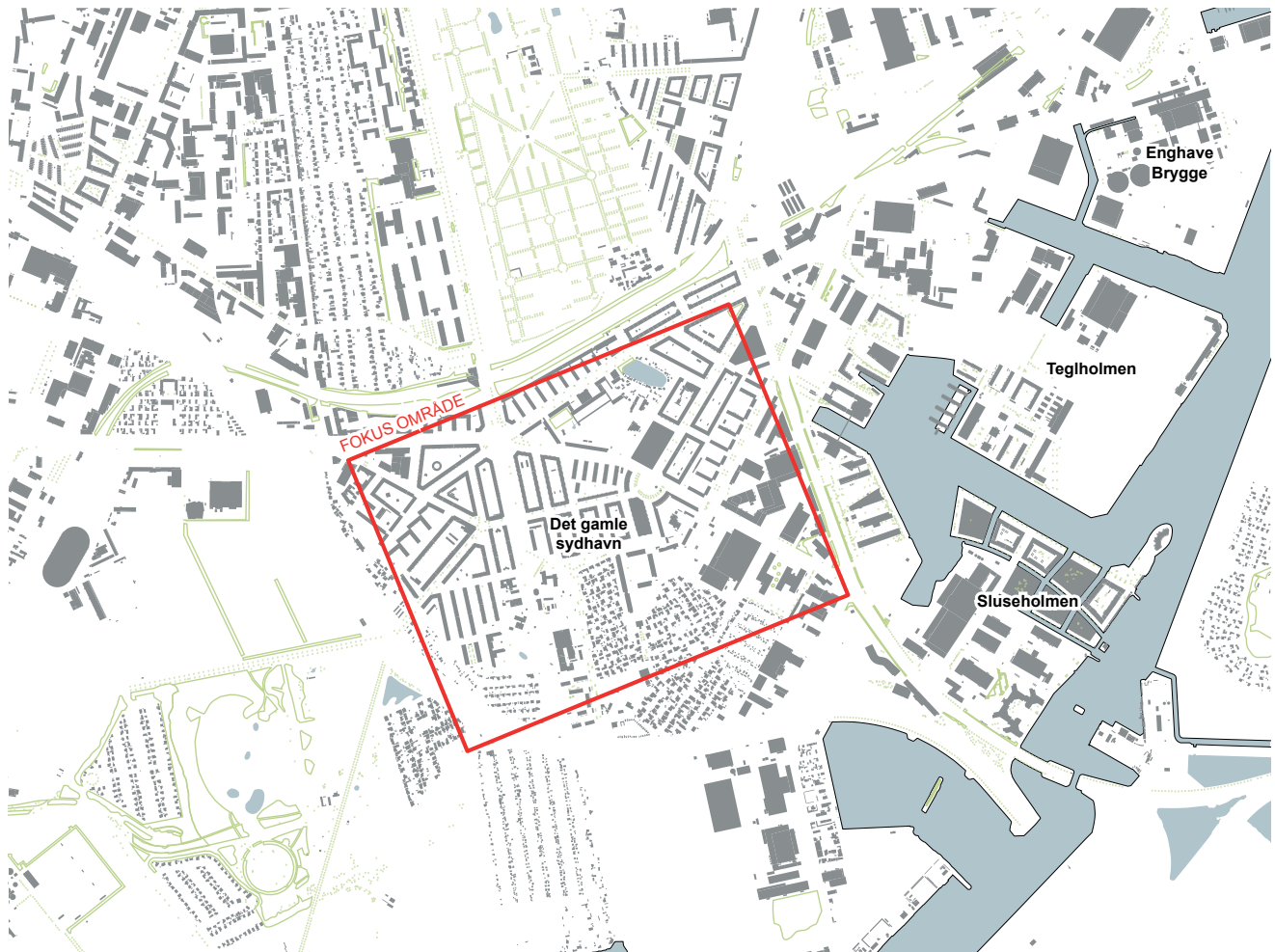

Alderssammensætning, Københavns Kommune

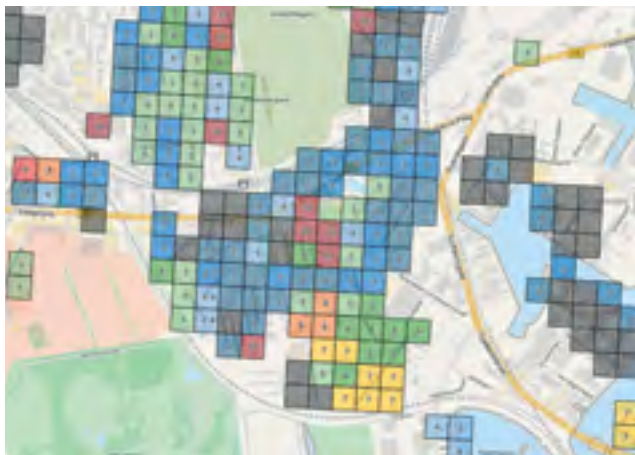

Alderssammensætning, delområde Sydhavn

Over nationalt gennemsnit

Sydhavn. De bymæssige sammenhænge. De nye bydele langs havneløbet og udvalgte delområde i det gamle Sydhavn

- 1: 23-29 årige (31%)
- 2: 30-39 årige (24%)
- 3: 30-59 årige (61%)
- 4: 40-49 årige (23%)
- 5: Under 50 år (45%)
- 6: 50-59 årige (21%)
- 7: Under 60 år (50%)
- 8: Over 40 år (86%)
- 9: Over 60 år (55%)
- 10: Over 65 år (63%)

Demografi, Hustypologier

- 1: Enfamiliehus (94%)
- 2: Enfamiliehus (94%)
- 3: Enfamiliehus (94%)
- 4: Stuehus til landbrug og enfamiliehus (81%)
- 5: Enfamiliehus og række/kædehus (76%)
- 6: Række/kædehus (77%)
- 7: Etagebolig og række/kædehus (90%)
- 8: Etagebolig (94%)
- 9: Etagebolig (94%)
- 10: Etagebolig (95%)

Demografi, Alderssammensætning

FOKUSOMRÅDE SYDHAVN

Det udvalgte delområde i Sydhavn ligger i den centrale del af det gamle arbejderkvarter, som rummer en række af bydelens primære byrum.

Området domineres af etagebebyggelser af forskellig karakter i tre-fem etager. Omkring og i udkanten af området, mærkes erhvervsbyggeriets meget store skala. I kontrast

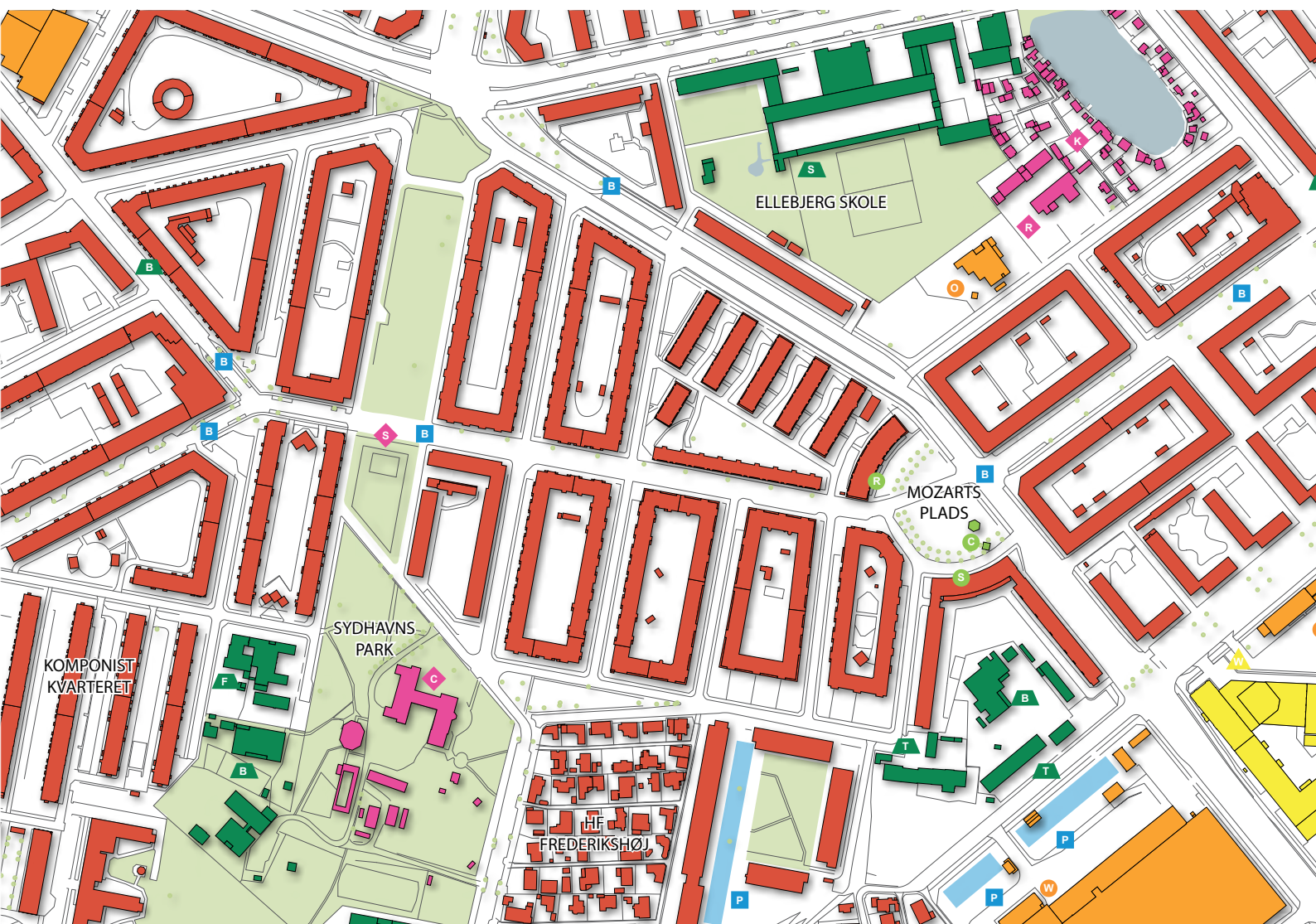
hertil introducerer kolonihaveforeningerne, herunder HF Frederikshøj i områdets sydlige del, en mindre skala og grønnere karakter.

Den primære byrum er Mozarts Plads - som udgør den primære urbane pladsdannelse med en koncentration af transportmuligheder, caféer og mindre butikker - og Sydhavns Park, som er det primære landskabelige og rekreative areal inden for området. Af institutioner inden for området kan fremhæves kulturhuset Karensminde samt Ellebjerg Skole.

- Boliger
- Institutioner
- Kultur/Uddannelse
- Handel
- Transport
- Erhverv
- Produktion/Industri

Boligtypologier

Boligerne i området består overvejende af lejligheder i etagebyggerier, varierende fra helt aflukkede og veldefinerede karrébebyggelser med fælles gårdhaver, over mere eller

Udvalgt fokusområde, Sydhavn, 1:4000

mindre åbne etageboligtypologier til egentlige stangbebyggelser uden reelle private eller semi-private arealer. Delområdet rummer tillige en mindre andel fritliggende enfamiliehuse med private haver. De forskellige boligtypologiers adgang til private haver eller fælles gårdhavearealer må antages af have betydning for deres anvendelse af det offentlige rum.

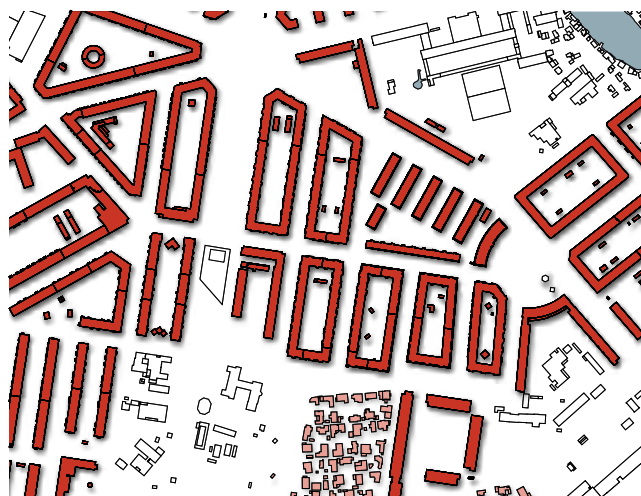
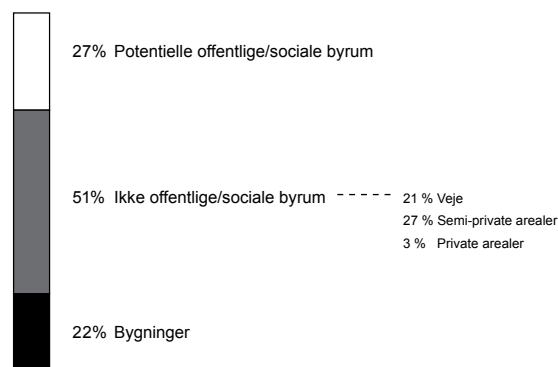
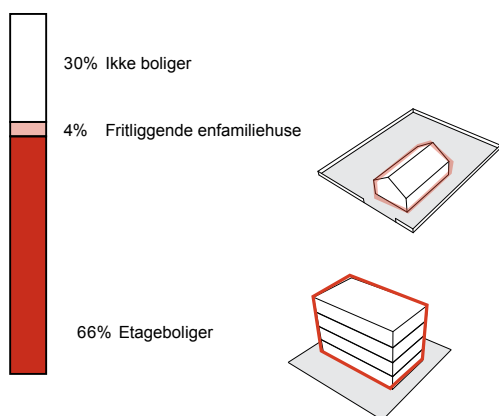
Potentielle Offentlige Sociale Byrum

I delområdet findes en række offentlige byrum med potentiale for sociale møder, integration og interaktion. Disse inkluderer Mozarts Plads og Sydhavns park inkl. Børnenes Dyremark. De udgør i dag de oplagte sociale mødesteder i bydelen. Dertil kommer en række uformelle offentlige rum, fortove og små grønne lommer i forbindelse med gaderum mv. Udearealerne ved Ellebjerg skole har karakter af semi-offentlige udearealer, men er indhegnede og

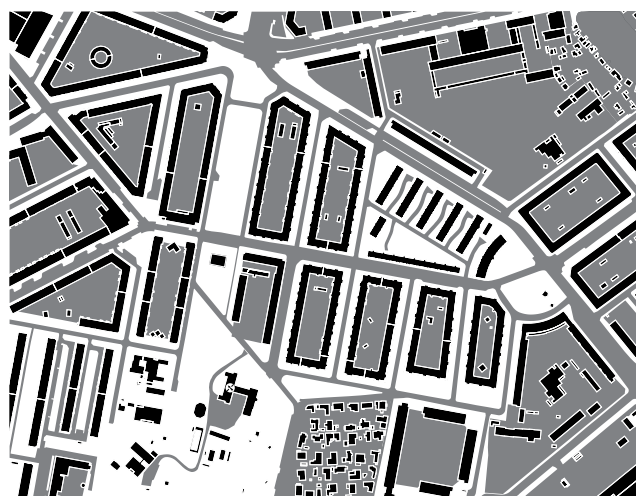
afskærmede fra bydelen og delvist for eleverne, og således ikke direkte offentligt tilgængelige.

Området rummer en række semi-private uderum i form af karrébebyggelsernes gårdrum. Disse, ikke ubetydelige, arealer udgør generelt vigtige, succesfulde sociale uderum og mulige mødesteder for mindre eller større fællesskaber. I lejlighedskomplekser med en blandet alderssammensætning og fælles gårdhave har beboere således en god mulighed for det sociale møde på tværs af aldersgrupper og er mindre afhængige af mødesteder i det offentlige rum. Uderummene er dog ikke offentligt tilgængelige.

Endelig finder man i området fritliggende huse med egne haver, f.eks. haveforeningen Frederikshøj. Denne typologi har generelt betydelige private udearealer, men få eller ingen offentlige fællesarealer. Haverne fungerer som neutrale rum for inviterede fællesskaber, men er ikke tilgængelige for møder med fremmede.

Boligtypologier, Kortlægning

Byrumskortlægning: offentlige/sociale byrum

DEMOGRAFI, SYDHAVN

De overordnede demografiske data og antagelser belyses på to måder inden for caseområdet: ved analyse af specifik GIS-kortlægning og ved observationer i byrummet.

GIS data og kortlægning

GIS kortlægning kan vise alderssammensætning inden for et 100x100m grid. Data er meget specifikke, men repræsenteres her for overblikkets skyld ved aldersgrupper som groft svarer til livsfasemodellen.

Det udvalgte fokusområde inden for Sydhavn har 11.020 indbyggere med en klar dominans af yngre mennesker i 20'erne og 30'erne. Andelen af personer aftager i de højere aldersgrupper, antageligt som beboere flytter væk, når de bliver ældre. Alderssammensætningen er vist ved farve-kodede kort, hvor den mørkere tone viser højere koncentrationer inden for de enkelte aldersgrupper.

Inden for karrébebyggelserne er der generelt en god varieret aldersfordeling. I det sydvestlige hjørne ligger et mindre område domineret af børnefamilier, imens kolonihaveområdet generelt har en lidt ældre beboersammensætning.

Byrumsobservationer

In-situ observationer af interaktion imellem forskellige aldersgrupper i byrummet blev afprøvet i en række forskellige byrum i Sydhavn, på forskellige tidspunkter af dagen.

Helt generelt, blev der dog observeret begrænset interaktion.

Situationer hvor samtidigt ophold i byrummet og egentlig interaktion blev observeret, var koncentreret på Mozarts Plads. I løbet af dagen var meget af den observerede kontakt imellem grupper af socialt-udsatte personer og unge, som talte og interagerede, ofte under indtagelse af alkohol.

Børn

Teenagere

Unge Voksne

Voksne / Familier

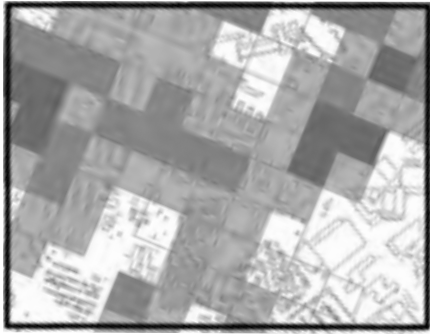
Seniorer

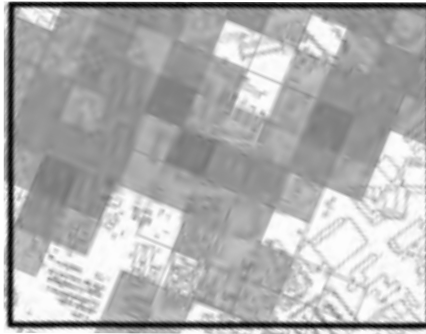
Ældre

	Børn	Teenagere	Unge Voksne	Voksne / Familier	Seniorer	Ældre
Urbane Pladser	1	1	1	1	1	1
Gaderum				1	1	
Park / Landskab	1	1	1	1		

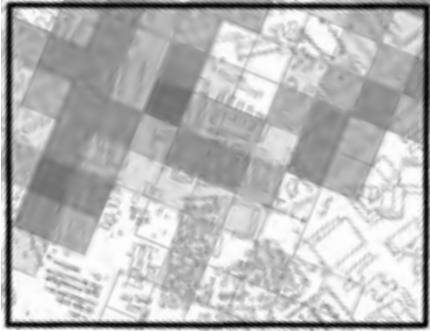
Illustration: byrumsobservationer med observeret interaktion i udvalgte byrum

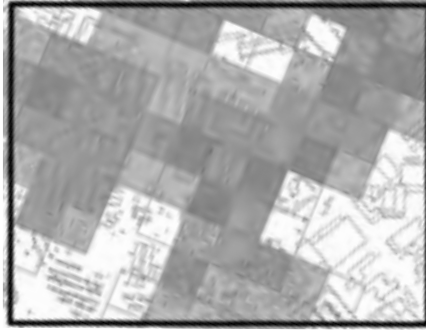
Børn og Teenagere, 0–20 år

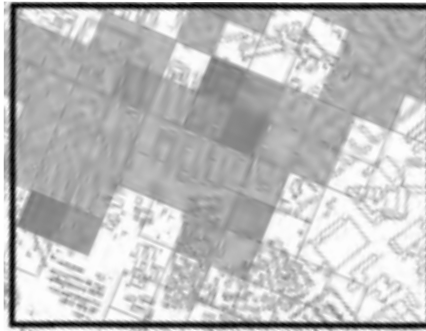
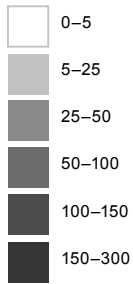
Voksne, 30–50 år

Unge Voksne, 20–30 år

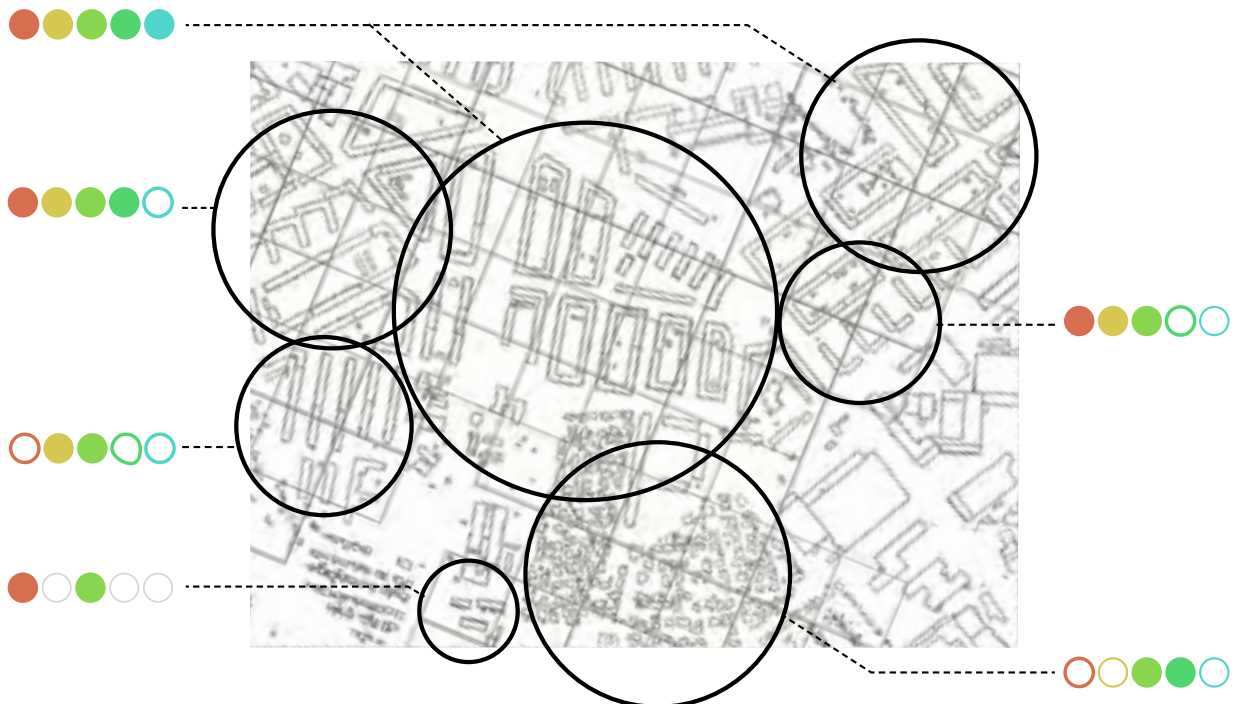
Seniorer, 50–70 år

Ældre, 70+ år

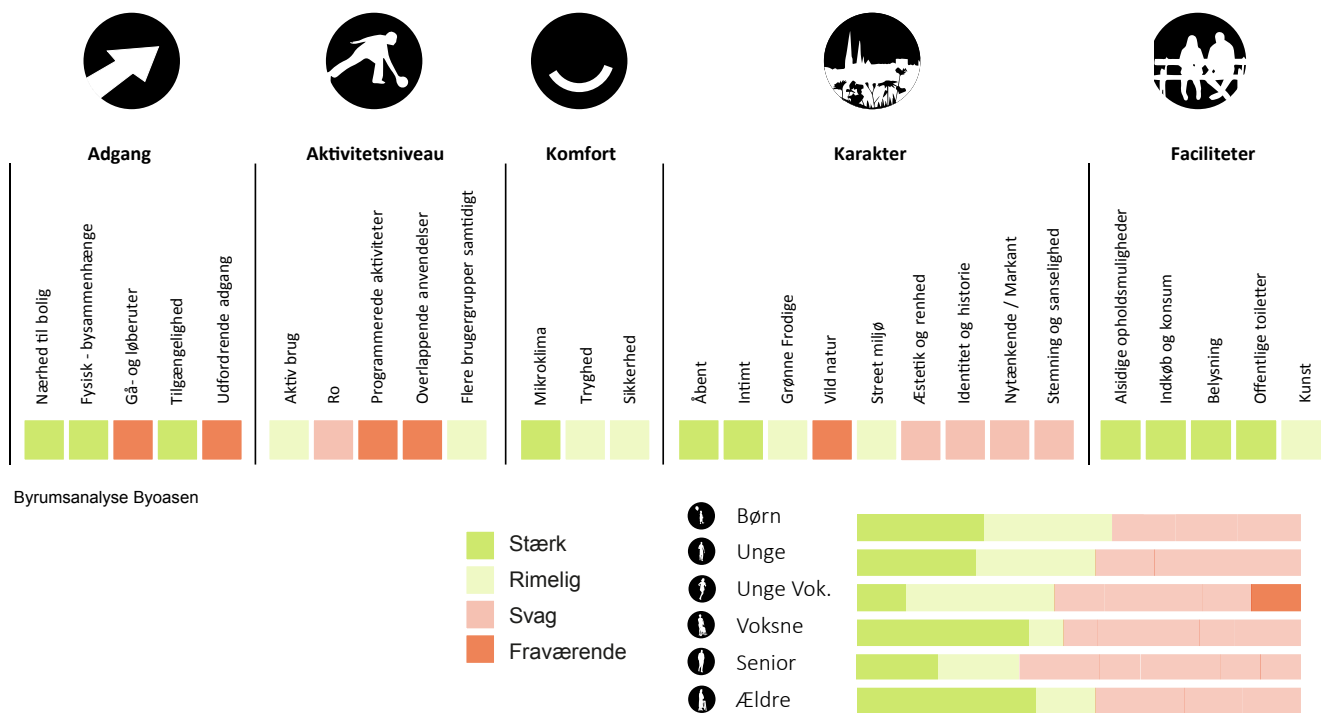

Grafisk repræsentation af aldersgrupper, GIS Data

Koncentrationer og sammensætning af aldersgrupper inden bebyggelser i delområdet

BYRUMSANALYSE, MOZARTS PLADS

Byrumsanalyse Byoasen

Sammenligning med aldersgruppernes præferencer.

Beskrivelse

Mozarts Plads udgør det primære bymæssige knudepunkt i det centrale Sydhavn. Pladsen har gode bymæssige forbindelser med fem buslinjer. Pladsens rolle som knudepunkt må forventes af øges signifikant med en planlagt metrostation på den nye Sydhavns metrolinje, som forventes åbnet i 2023.

Pladsen har en sammensat og afslappet karakter. Et centralt springvand fungerer som fokuspoint, omkranset af uformelle siddeplateauer i træ og en ring af træer med sidde- og opholdszoner i periferien. Langs kanten af pladsen ligger desuden faciliteter, som kiosk, toilet og desuden caféer og forretninger i de omkringliggende bygninger. Mozarts Plads har begrænsede faciliteter for aktiv udfoldelse: et bordtennisbord, nogle få træningsstativer og et mindre legeområde.

Demografi

Mozarts Plads er omkranset af karrébebyggelser med en for området rimeligt blandet alderssammensætning, dog med en klar dominans af unge voksne.

Mønstre for ophold og anvendelse

Anvendelse af pladsen er alsidig, navnlig omkring de spredte opholdsområder. Forskellige grupper vælger at opholde sig enten i det åbne område omkring springvandet eller i de mere intime opholdsområder langs pladsens kanter. Det

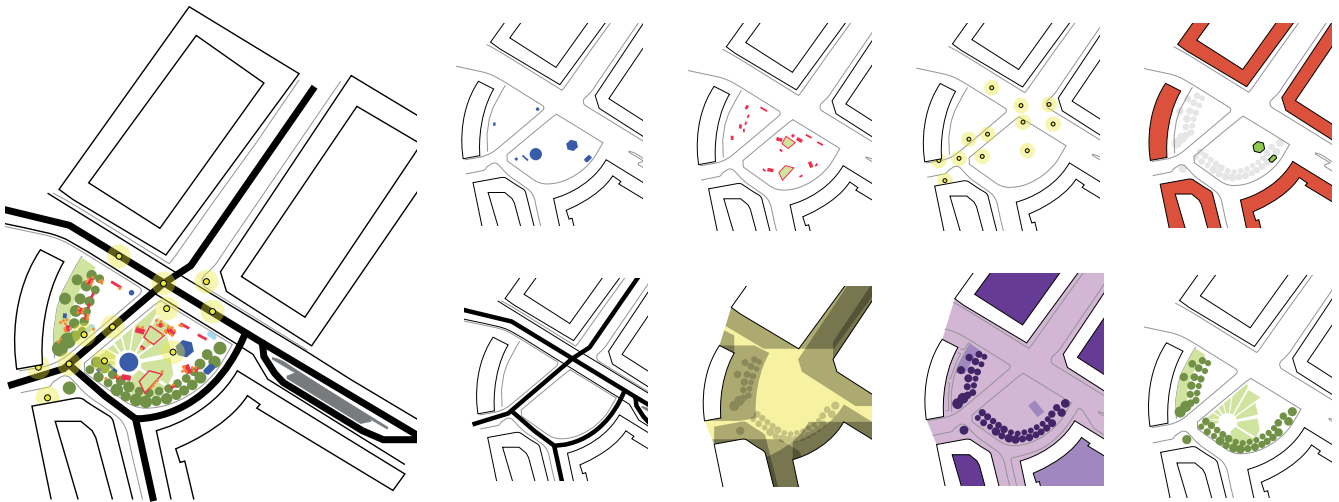
centrale område som får mest sol – men også er mest udsat, domineres af grupper af unge mennesker og socialt marginaliserede. Observationer viser i højere grad seniorer, unge par og familier opholde sig i det mere intime rum under træerne langs pladsens kanter.

Udfordringer

- Pladsen fremstår med et lettere generisk udtryk, uden egentlig identitet eller specifikt program, hvilket kan få den til at fremstå og anvendes mere som transitrum - og mindre som en opholdsdestination - for områdets beboere.
- Pladsen har i nogen grad en social slagside, med marginaliserede grupper som indtager alkohol. Dette kan skabe en fremmedgørelse hos andre potentielle bruger- og aldersgrupper ikke mindst børn og ældre mennesker.

Potentialer

- Det centrale springvand skaber en klar scenevirkning med de omkringliggende siddeområder som en slags tilskuerområde. Denne zone-delning giver bruger/aldersgrupper med forskellige præferencer mulighed for at indtage og udfolde sig forskellige i byrummet. Der åbnes op for flere ophold af flere brugergrupper samtidigt.
- En metrostation vil markant øge Mozarts Plads rolle som transit knudepunkt, med daglig anvendelse af et bredt udsnit af bydelens befolkning på tværs af generationer.
- Pladsen har allerede idag gode faciliteter som kan appellere til forskellige generationer.

Mozarts Plads

Analyserede temaer, herunder trafik, faciliteter, sol og skygge, belysning, bygningstypologier, åben/lukket katakter mv.

Mozarts Plads

Ophold på kanter af pladsen

Aktivitet omkring det centrale springvand og træningsområde

D2 Borgerinddragelse

METODE: ETNOGRAFI OG IN SITU INTERVIEWS

Som en del af projektet blev flere besøg gennemført i Sydhavn, hvor kvarteret blev studeret og der blev talt med de lokale beboere om, hvordan de opfattede deres kvarter. Når man går rundt i Sydhavnen, bliver det klart, at det faktisk mere er tre kvarterer i ét. Først og fremmest kan man finde det traditionelle gamle arbejderkvarter med de karakteristiske boligblokke, der udgør kernen i Sydhavn.

Dette er, hvad nogle ville kalde det sidste sande arbejderkvarter i København på grund af de gentrificeringsprocesser, der har fundet sted de gamle "bro"-kvarterer. Disse gentrificeringsprocesser har ikke nået Sydhavn endnu, hvilket f.eks. tydeligt ses i den meget fremtrædende population af alkoholikere. Men der findes også resterne af en gammel arbejderklasse-mentalitet i de ældre generationer, som har en "Huset på Christianshavn" [populær dansk tv-serie fra 70'erne] stemning over sig:

"I: Hvad vil det sige at være 'Sydhavner'?"

Tja, det handler om, at alle kender alle, og folk tager sig af hinanden, og hvis der er noget galt, er der altid nogen, der kender nogen, der kan give en hjælpende hånd, hvis du har brug for hjælp til noget" - Susanne, Senior

Typologierne er primært små lejligheder beboet af seniorer og studerende: "Når de kommer til barn nummer to, så begynder de at lede efter noget andet, fordi lejlighederne er lidt for små" - Dennis, Senior.

I modsætning til dette område er det nybyggede Sluseholmen kvarter planlagt omkring mindre kanaler og en variation i facadeudtryk, med en Amsterdam-inspireret vibe. Typologien er store dyre lejligheder beboet af velstillede urbane familier (Bech-Danielsen 2015). "Jeg tror, der er et seniorpar, der bor i trappen ved siden af mig, men bortset fra dem er det for de fleste familier" - Mette, Voksen. Dette er en konsekvens af lejlighedspriser mellem 3 mio.-13 mio. kr. Sluseholmen er placeret øst for det centrale Sydhavn, og er adskilt af den store trafikale åre 'Sydhavnsgade' og et bælte af industribygninger. Derfor betragtes det næsten som et separat kvarter: "Der har været taler om, at vi burde have vores eget separate post-nummer" - Mette, Voksen.

En tredje særskilt del af Sydhavn er Frederikshøj Kolonihaveforening. En labyrint af små stier mellem tilgroede haver med unikke små selvopførte boliger, hvilket skaber optimale betingelser for "livet mellem husene"(Gehl

2007/1971). Haveforeningen er præget af en stærk identitet og fællesskabsfølelse, og har for eksempel vundet deres kamp for at få lov til at bruge kolonihaverne som helårsboligerboliger - et hidtil uset tilfælde af lovgivningen. Dette medfører et område med meget integration imellem generationerne, der forstærker den sociale kapitalform kendt som 'bonding' - styrkelsen af interne bånd. Den anden side af medaljen er, at området er afskåret fra resten af kvarteret, hvilket kan tolkes som en mangel på 'bridging' - styrken af bånd imellem grupper (Putnam 2005, Torpe 2003). Tidligere har der, fra kommunens side, været forsøg på at ændre forskellige dele af området, men det har skabt modstand blandt beboerne, så man kan antage at beboerne også ville reagere på et forsøg på at åbne området ud mod resten af kvarteret.

Mozarts Plads

Mozarts plads er et meget detaljeret, velprogrammeret byrum. Man kan mærke de overvejelser, der ligger til grund for den tilfældige placering af siddemuligheder spredt ud over pladsen, nogle af dem som naturlige anvendelser af blomsterkasser. Rundt omkring er forskellige installationer placeret, rettet mod forskellige brugergrupper, som et lille legehus til børnene og træningsredskaber til de voksne. Atmosfæren på pladsen er suppleret med et lille springvand og der er endda et diskret pissior til alkoholikerne, der er tilstede på næsten alle tidspunkter. De mange centrale bus-linjer der gør pladsen til et knudepunkt for mange dagligdagsruter, medfører at der til enhver tid er en vis mængde mennesker til stede på pladsen.

Delkonklusion: Aldersintegrerede kvarterer

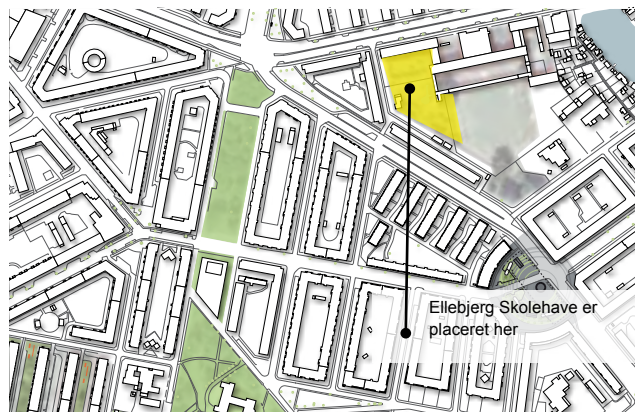
Det er en grundlæggende antagelse, at nogle bolig-typologier er bedre egnet til nogle aldersgruppers behov end andre. For eksempel i et kvarter som Sluseholmen, der består af store, dyre ejerlejligheder, som er rettet mod børnefamilier, er demografien i området i overensstemmelse hermed. Dette medfører visse former for gentrificeringsprocesser. I tilfælde af blandede typologier eller typologier som er tilstrækkeligt rumlige til at flere aldersgrupper kan bebo dem, vil demografien i området således være mere blandet. I tilfældet med Kolonihaveforeningen Frederikshøj eller i endnu større grad i større bofællesskaber, hvor der findes et område med mange halvprivate rum, en engagerende social struktur og fælles identitet, så vil aldersintegration være en automatisk følgevirkning. Når folk i forskellige aldre bor tæt på hinanden i områder med stor social samhørighed og en stærk identitet, vil den automatisk føre til aldersintegration.

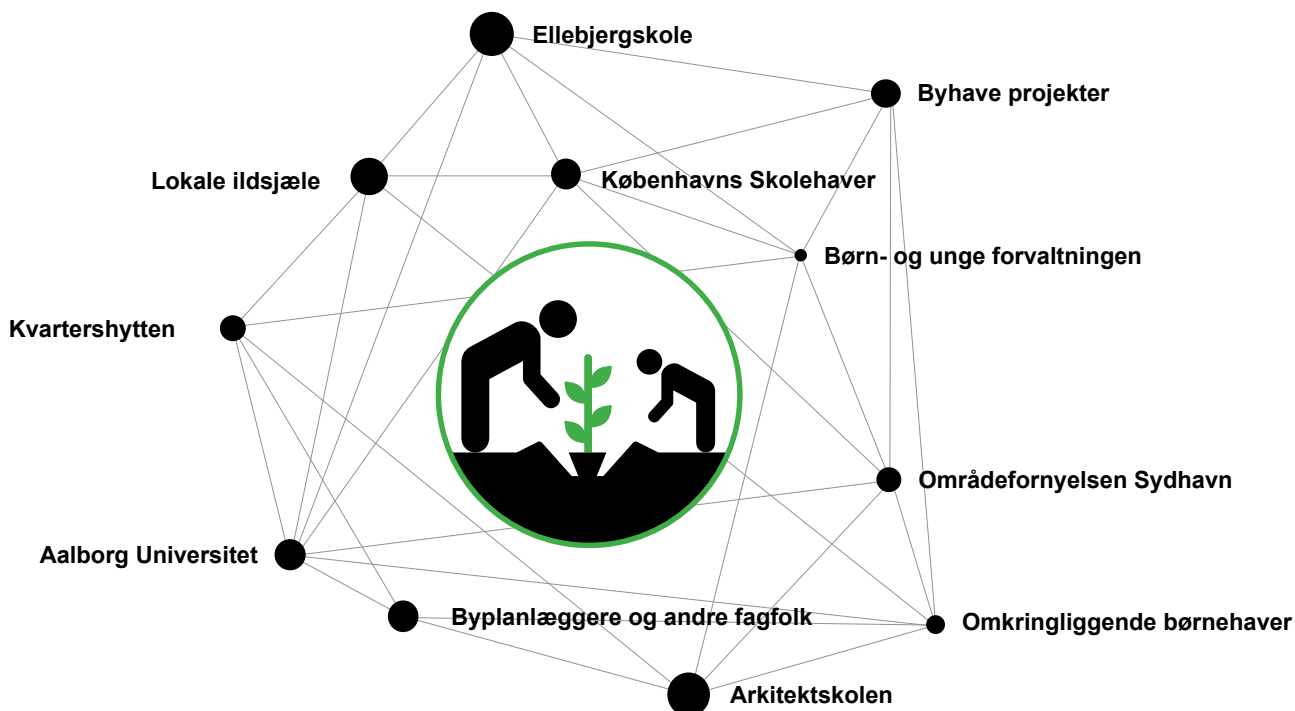
8 billeder fra Sluseholmen, Frederikshøj Kolonihave Forening og det gamle arbejderkvarter i Sydhavn
Fra toppen og venstre over: 1. Mozartsvej, 2. Udsigt fra Sluseholmen, 3. Mozarts Plads, 4. Sydhavnsgade, 5.
Tomt grønt område ved Sydhavns Station, 6. Gård i Sluseholmen, 7. Informations tavle i Kolonihaveforeningen
Frederikshøj, 8. En sø i et kolonihave område tæt på Ellebjerg Skole.

Strategi for inddragelse: To institutioner - en have

Fokus i Sydhavn var i lille skala på Ellebjerg Skolehave som case. Den er enestående i den forstand, at den lokale folkeskole har et tilstødende grønt område, hvor "Kvarterhuset" - en lokal seniorforening, har fået lov til at bygge en hytte: "Kvartershytten". På denne måde deles den grønne have af to aldersbetonede institutioner hvilket gør det til et ideelt tilfælde at undersøge. Forskningsstrategien var rettet mod seniorer og børn og var centreret om at give viden om de to aldersgruppers præferencer og behov, men også om samspejlet mellem grupperne. Målet var at undersøge den organisatoriske struktur bag de to grupper, som ligger til grund for, hvordan de interagerer i hverdagen. Vi brugte den "institutionelle tilgang" og samarbejdede med skolen og seniorforeningen om at lave et integreret design af et enkelt sted: Den fremtidige fælles byhave. Dette blev gjort i tæt samarbejde med områdefornyelsen i Sydhavn. Borgerne blev rekrutteret gennem disse institutioner. Den primære interesse var i, hvordan man kan skabe områder og institutioner, der fremmer et tættere samvær mellem generationerne udover de normale se-og-høre relationer. Håbet var at facilitere den indledende proces, med udgangspunkt i den allerede eksisterende ide om at skabe en byhave, med interesser fra både folkeskolen og seniorforeningen.

Den lokale afdeling af Aalborg Universitet har brugt haven til case-studier i flere år, så denne forskning er ligeledes blevet inddraget og deres resultater udviklet yderligere. Den institutionelle tilgang hjalp meget i rekrutteringsprocessen. Når en god kontakt med de centrale figurer i institutionen er etableret, kan de hjælpe med at finde deltagere, som det f.eks. skete med fokusgruppen med elevrådet på skolen og seniorerne fra Kvartershytten. Fra en kritisk vinkel kan en masse tid gå med at "smøre den større mekanik" i at arbejde med organisationer, hvor nødvendige godkendelser nogle gange kan lade vente længe på sig og de centrale personer ofte er travle folk, der kan være svære at fange.

Interesseranter involverede i projektet om Ellebjerg Skolehave

Metode: Fokusgrupper

Med seniorer, børn og lærere

For at få indsigt i de forskellige brugere af den fælles have, blev fokusgruppe interviews med hver gruppe foretaget. Disse interviews maler et billede af den daglige brug og forholdet mellem børn og seniorer når de bruger det samme område. Nogle

af de vigtigste punkter fra det empiriske materiale er præsenteret nedenfor.

Fokusgruppe med otte seniorer i 'Kvartershytten'

De syv kvindelige seniorer og den ene mand fra "Kvartershytten" deltog gladeligt i et interview. Seniorhuset 'Kvartershytten' er meget populært, med aktiviteter næsten hver dag, og fællesmiddag to gange om ugen, der trækker omkring 25 seniorer hver gang. De er hovedsageligt over 60 år gamle, men i stand til at gå ud på egen hånd. Deltagerne var meget positive over de mange tilbud til seniorer i nabolaget hvor en udbrød: "Der sker en masse for de ældre. Det må jeg sige, at jeg er imponeret over, hvor mange aktiviteter, der bliver arrangeret. Jeg er ikke en del af det hele, men hvis folk selv kan gå udenfor, så er der masser af ting at gøre", og en anden fortsætter: "Man har aldrig haft så meget at gøre, som da man blev pensioneret" - Martha og Klara, seniorer.

Seniorerne har ikke meget kontakt med skolebørnene som det er nu, og var påpasselige omkring mere interaktion:

"Klara: "Børnene render jo nogle gange rundt og leger lidt, men ellers ikke. Så kommer de og låner vores grill engang imellem, men ellers ser vi dem ikke så meget"

"I: Men det er ikke sådan at i laver noget sammen med dem?"

Inger: "Nej, det gør vi ikke".

I: "Kunne I godt tænke jer at lave noget med børnene derovre?"

Inger: "Det tror jeg ikke.. "

Lisa: "Nej det tror jeg nu heller ikke!"

Klara: "Nej..."

Hanne: "Det tror jeg ikke der er overskud her"

Fokusgruppe med seniorerne

Dette skyldes mest en frygt for at melde sig til noget, som Martha siger: "Men så tror de måske at du ønsker at gøre det hele tiden, og så siger du hurtigt ja til alt for meget".

Fokus-gruppe med tre lærere på Ellebjerg Skole

Fra Ellebjerg skole blev de tre lærere Lars, Marie og Sanne interviewet. Lærerne bruger haven lidt ad hoc i deres undervisning, hvor det giver mening ifølge studieordningen, men ikke på en organiseret basis. Deres tre vigtigste punkter for bruge haven mere var 1) De har brug for arbejdstimer, hvis de skal gøre noget ved det 2) at sikkerheden er i orden så de kan tage børnene med derover, især var den lille sø et problem og endelig 3) haven skulle være bedre vedligeholdt og organiseret med skilte etc. Som Lars udtalte: "*Når man tager børnene derovre nu for at vise dem en oregano plante, er du først nødt til at bruge en time på at finde planten selv*" - Lars, lærer.

Fokus-gruppe med seks elever fra elevrådet

6 børn fra 7., 8. og 9. klasse blev interviewet om deres relation til de ældre og haven. Ingen af børnene havde en have i deres hjem, så udsigten til at arbejde i en have var meget spændende for dem. De må ikke bruge haven i pauserne som det er nu og porten fra skolen til haven er låst. De synes dette var ganske uretfærdigt. De havde ikke meget at gøre med "pensionisterne der bor derovre":

"I: Har du nogensinde har noget at gøre med dem?"

MA: Nej slet ikke, vi er ikke tilladt derovre!"

Der er et mindre overgroet grønt område bænke tæt på haven som aldrig brugt. De finder bænkenes rådne og i stykker og lugten af rådne æbler ubehagelig. De bruger næsten heller aldrig haven i undervisningen:

"I: Bruger i haven i undervisningen?"

"Sjældent", "Meget Sjældent!", "Sidste år var vi kun derovre én gang!"

Til haven foreslog børnene at det kunne være et område forbeholdt 7.-9. klasserne, men under opsyn af en gårdvagt. De ville elske at have flere begivenheder som f.eks. lejrbaals-aftener. De var også meget optagede af muligheden for at have eksotiske dyr eller lignende spændende ting i haven.

Delkonklusion: Utopisk integration

Der var enighed mellem grupperne om at haven var et rigtig dejligt sted. Potentialet for at skolen skulle bruge stedet mere, og integrere haven yderligere i undervisningen blev generelt godt modtaget, selvom forskellige problemer blev påpeget, som f.eks. spørgsmålet om sikkerhed ved søen og nødvendigheden i at arbejde med relationerne mellem børn og seniorer. Det kan dog generelt konkluderes, at graden af aldersintegration i øjeblikket er meget lav; selv om institutionerne på papiret deler haven så interagerer børnene og seniorerne sjældent og den kulturelle alderssegregering er meget tilstedeværende.

Delkonklusion: Top down og bottom up

Hvis man dykker ned i den sociale struktur omkring skolehaven er det let at opdage at de to institutioner, blot er to ud af mange aktører, der er involveret i processen omkring haven. Dette har tidligere medført at processen er gået i stå og endt i en serie af strandede forsøg. For at trække på forskningen fra Aalborg Universitet skriver B. Mikkelsen og S. Jørgensen i en artikel om haven:

"The findings however also shows that a balancing of the interests of the different stakeholder groups is much needed and that sooner or later even the best bottom up approach will need formal project management and organization including fund raising." (Mikkelsen & Jørgensen 2015:2).

For bygge videre på denne konklusion blev det besluttet at lave en workshop med aktører i haven, med henblik på at formulere en fælles strategi og diskutere hvordan "formel projekt styring" kunne operationaliseres i fremtiden.

Men en kritik af ovenstående udsagn i artiklen kan også ses i resultaterne fra fokusgrupperne med de ældre og børnene fra skolen i forhold til den faktiske grad af bottom-up engagement der eksisterer i projektet. Som seniorerne udtrykte det: "Det indtryk, vi [seniorer] har, er, at det er for svært og forvirrende at have børnene rendende" - Gerta, Senior, eller som en af historie fra en medarbejder i Kvartershytten viser:

"Jeg var til en gadefest i min gade, hvor jeg ved et tilfælde sad ved siden af en lærer fra skolen. Hun sagde så: "Åh, du er en af dem fra huset ovre i haven! Sig mig; hvad er I egentlig for nogle?". Læreren vidste ikke noget om os!" - Joan, aktivitetsmedarbejder, Kvartershytten.

Dette viser, at der generelt mangler initiativ fra de daglige brugere af stedet for at skabe yderligere samspil og udvikling, og derudover at der er en generel mangel på kommunikation mellem de to institutioner. For at afhjælpe denne mangel på borgerinddragelse i hverdagen anbefales det, da viden er grundlaget for engagement, at der også laves en oplysningskampagne, for eksempel ved at lave en lille folder, som kan deles ud til seniorer, lærerne og børnene på skolen for at informere dem om haven, dens aktører og dens muligheder. Ved at give et indblik i de inspirerende muligheder kan man tilskynde initiativtagningen.

Delkonklusion: Aldersgruppers præferencer

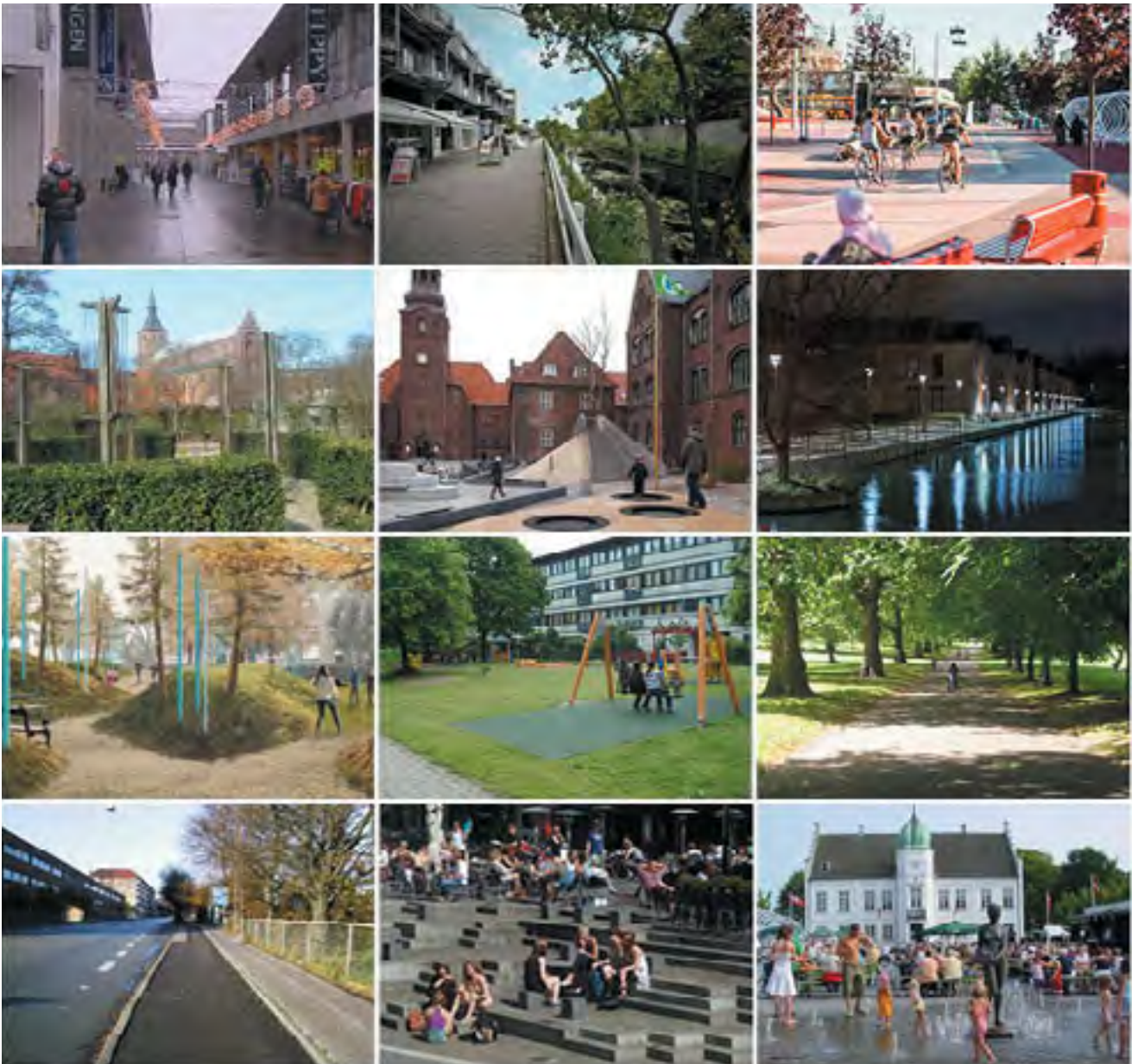
Gennem hele borgerinddragelsesforløbet med de forskellige aldersgrupper og især i fokusgruppeinterviews, blev billederne som kan ses på den modsatte side brugt som et redskab til at vurdere, hvordan forskellige aldersgrupper oplever forskellige byrum. Billederne er blevet udvalgt med henblik på at repræsentere en bred palette af både traditionelle og nyere danske byrum, herunder researchprojektets tre caserområder.

Der var ingen store overraskelser i hvordan de forskellige aldersgrupper reagerede på stederne. Alle aldersgrupper værdsatte de grønne områder og fandt de mere grå beton og asfaltbelagte områder mere utilfredsstillende. Vand var generelt et positivt element ligesom muligheden for at sidde ned. Mennesker og sociale liv samt shopping muligheder, var ligeledes positive elementer for alle.

Der var dog også punkter, hvor aldersgrupper adskilte sig i deres udtalelser. Nogle ældre bedømte for eksempel områderne i forhold til deres grad af 'danskhed' og pårøbte sig således et stærk kulturelt og generationelt træk. De kommenterede også på bar hud, stærke farver og svært fremkommelige områder. På den anden side var teenagere og børn generelt positive over for stærke farver, alternative layouts og steder der lagde op til aktivitet og leg.

Et af børnene fra Sydhavn genkendte torvet i Maribo, som han havde besøgt meget, fordi hans onkel boede der: "Jep, det sted der, det er cool!". Dette viser, hvor meget et personligt forhold til et sted kan betyde for, hvordan man oplever rummet. Deltagerne reagerede også generelt mere positivt på steder som de kunne genkende fra deres nærområde.

Disse resultater støtter mere eller mindre op om vores generelle aldersgruppe præferencematrix som anvendes til byrumsanalyser i hele rapporten.

De 12 billeder af forskellige byrum brugt i forskellige dele af Borgerindragelses undersøgelsen
 Fra øverst og venstre over: 1. Centrum, Albertslund, 2. Den kunstige kanal, Albertslund, 3. Den Røde Plads, København, 4. H. C. Andersens Haven, Odense, 5. Guldbergsgade Skolens skolegård, København, 6. Den kunstige sø, Albertslund, 7. Guldbergsparken, København, 8. Legeplads, Tåsinge, 9. Hyde Park, London, 10. Gade i Sydhavn, København, 11. Trappen, Århus, 12. Torvet, Maribo.

Metode: Organisatorisk workshop

Gennem det empiriske arbejde, blev det klart, at en stor mængde af aktører var involveret i det utopiske haveprojekt, utopisk i betydningen et godt sted, det er ikke endnu der (Sargisson 2012: 7). Der var et misforhold mellem de gode intentioner hos de mange eksterne aktører og de faktiske brugergrupper af børn, lærere og seniorer. Den indledende analyse påviste et behov for at koordinere aktiviteterne fra de mange forskellige aktører, som var ved at overvælde skolen, der ikke kunne relatere et utopisk haveprojekt med de daglige kampe i kølvandet på de mange skolereformer. På denne baggrund blev en organisatorisk workshop planlagt med fokus på at evaluere de forskellige behov, opbygge kommunikationen og skitsere et forslag, så det utopiske projekt kunne realiseres sig i en konkret plan til skolen. 9 personer blev rekrutteret til workshoppen der indvolvede repræsentanter fra Ålborg Universitet, Kvartershytten, Københavns Kommune i form af områdefornyelsen, lokale ildsjæle og Københavns Skolehaver. For at sikre den lokale forankring blev workshoppen afholdt på skolen, og bagefter gik alle en tur i haven. Det endte i mange gode diskussioner.

En af de første emner, der blev berørt var samspillet mellem børnene og seniorerne, hvor seniorerne klagede over børnenes manglende pli. Som Ulla udtalte: "De små børn, det er jo dem vi ser, som farer rundt som fluer i en flaske, med kæppe og kaster med æbler. Alt sådan noget som vi ældre overhoved ikke kan sanktionere". Umiddelbart syntes der at være enighed om et behov for en gårdvagt, hvis børnene skulle have lov til at være i haven, men så fremsatte Gorm fra Københavns Skolehaver følgende bemærkning der ændrede stemningen:

"Nu skal man lige tænke sig rigtig godt om hvad det symptom her er et udtryk for? Det er et udtryk for børn der bor på en stenbro, og ikke har nogen naturdannelse og derfor ikke ved hvordan man opfører sig. Vi lever i et samfund hvor vi adskiller generationer og derfor er det rigtig svært for børn at række over generationer, og så vidt jeg ved er det vi sidder her for at løse. Vi sidder ikke her for at sætte mere politi på gaden, vi sidder her for at se hvordan vi undgår vi en masse politi på gaden, ved at skabe noget naturdannelse, ved at skabe noget rigtig god dialog på tværs af aldersgrænser, og det er det man kan med ude- og havemiljøer. [...] Det er jo der vi som lærere, pædagoger og vejledere træder i karakter og siger til børnene 'nej, du slår ikke på den der høne med en pind', og så får de det langsomt lært og til sidst er der ikke nogle problemer. Men det er jo det de mangler herude, børnene. Det skal læres væk."

Gorm, fra Københavns Skolehaver

For at sørge for at denne læring vedligeholdes og indlejres i børnenes habituelle adfærd er der et behov for lange engagementsperioder med børnene, og mindst én gang om ugen i mindst tre timer blev foreslået. Som det blev sagt har børnene brug for at "få beskidte hænder". Der var en diskussion om sikkerheden med søen, hvor det blev konkluderet, at hvis det var en kommunalt-ejet have, så var der nogle ganske strenge regler for sikkerhed. Hvis på den anden side, skolen genudlejer området til en anden institution kunne reglerne omgås. Dette var ikke en reel mulighed, der blev overvejet, men et eksempel på mange organisatoriske spørgsmål der blev debatteret.

Derudover var der også en del snak om hvordan man kunne integrere haven i de forskellige fag og den vigtigste konklusion fra workshoppen var behovet for at få lærerne om bord og engagere dem i projektet. Et stærkt lærerhold var en forudsætning for at få projektet til at bevæge sig fremad.

I slutningen af workshoppen blev en 4-trins plan besluttet:

- 1 Motiverende og engagerende arbejde med lærergruppen. Mange var allerede med, men det var nødvendigt at informere dem om de forskellige muligheder, hvad der skal til og vejen fremad, så de kan tage ejerskab med projektet.
- 2 Informationssamtaler med skolens lederskab som forhåbentlig medfører en formel beslutning på institutions niveau om at gå videre med projektet.
- 3 En studietur til Københavns Skolehaver med lærere, skolens ledelse og eventuelle interesserede for at se hvordan skolehaven kunne fungere og udformes.
- 4 Skabelsen af en handlingsplan i samarbejde med Ålborg Universitet og områdefornyelsen, som skal ende i en officiel ansøgning til Børne- og Ungeforvaltningen i Københavns Kommune.

Delkonklusion: "Det skal læres væk!"

Den amerikanske bysociolog Richardt Sennet ser problemet med unge som en mangel på at indgå i udfordrende sociale sammenhænge. Han skriver; "where modern community life can be said to fail the young is in its inability to lead them into a social matrix where they will have to learn to deal with other people." (Sennet 1996:138). Dette referer direkte til de pointer der blev afdækket til workshoppen om behovet for at "lære" børn, hvordan de skal opfører sig overfor ældre mennesker og omvendt. Etableringen af alders-heterogene steder med overlappende brugergrupper er en lille udgave af Sennets "Survival communities". Men i modsætning hertil foreslås det at interaktionen varetages af en mediator. Den kulturelle adskillelse mellem grupperne er ofte så stærk, at der er et behov for at lære dem at være tilstede i det samme rum sammen. Dette blev også berørt i workshoppen ved forslaget om at en "viceværter" for haven faktisk også bør afstedkomme konfliktløsning mellem grupperne. Dette er en mildere, mere kontrolleret udgave af den lærende konflikt-situation som Sennet efterspørger. På denne måde kan byrummet være et sted, hvor børnene kan lære "how to take responsibility for people to whom one has no friendship or family ties, how to find adventure in mundane niches, and how to feel comfortable with different kinds of people, among many other lessons" (Lofland 2007/1998:232). Dette unikke læringsrum er imidlertid truet af den overbeskyttende lovgivning omkring børn der er fremtrædende disse dage. Som Lofland konstaterer: "To paraphrase Jane Jacobs slightly, those who yearn "for the Organization Child" have done a fine job of "incarcerat[ing] incidental play" (Jacobs 1992/1961:85, Lofland 2007/1998:232). Sennet tilføjer derudover: "These same city structures could confront as well older persons who have regressed to childish or adolescent indifference about the effect of their acts on the people around them" (Sennet 1996:138). På denne måde går læringsprocessen begge veje; seniorerne er også nødt til at (gen)lære at være sammen med børn. Dette perspektiv er ikke kun gældende for børn og seniorer, men for alle aldersgrupper. Vi skal alle lære at omgås hinanden.

Delkonklusion: Steder delt mellem to aldersheterogene institutioner

Umiddelbart virker ideen om to aldersheterogene institutioner der deler et område, til at være en nem måde at skabe aldersintegration på - det populære eksempel er at integrere et plejehjem og en børnehave. En række problemer opstår dog hurtigt, der skal løses for at sådanne arrangementer kan fungere i praksis og producere den aldersintegration de er designet til. Dette kan indsnævres til tre fokusområder:

For det første, som beskrevet tidligere i denne rapport, så skal de forskellige behov hos forskellige grupper imødekommes. Det delte område skal fysisk udformes således ingen af grupperne udelukkes fra at bruge stedet. I Ellebjerg Skolehave har dette ført til en diskussion om hvorvidt søen i midten af haven skal den fjernes for at øge sikkerheden for skolebørnene på bekostning af seniorernes æstetisk nydelse.

For det andet er der et spørgsmål om organiseringen af hverdagens infrastruktur som bør diskuteres: Hvordan aktiviteter, opgaver og tidsplaner koordineres (Jarvis 2012). I Ellebjerg Skolehave var disse bekymringer mest fokuseret på, hvornår og hvilke elever der skulle have adgang til haven, hvem som ville tage sig af de blomsterbede og grønsagsbede under ferier og hvem (lærerne, pedellen, seniorerne eller en specielt udpeget person) som skulle være ansvarlig for den daglige drift af haven.

For det tredje og sidste bør organisationsstrukturen som omgiver stedet diskuteres - hvordan kan kommunikationen mellem de involverede parter sikres, hvem har det sidste ord i diskussioner, hvem leverer ressourcer, personaletimer, penge og viden, og hvordan projektet skal indlejres i den daglige praksis i institutionerne. I Ellebjerg Skolehave var dette mest udmøntet i hvem der skulle være den drivende kraft bag projektet, sikre kommunikationen mellem skolen og de forskellige involverede parter, hvem der engagerer eksperter med den rette viden og udformningen af en formel ansøgning til kommunen om finansiering.

D3 Indsigter

I det følgende afsnit kombineres de forskellige kortlægninger, demografi, involveringsproces, observationer mv. til et sæt specifikke intergenerationale indsigter for det centrale Sydhavn og for specifikke byrum inden for området.

Nye og gamle kvarterer

Der er en afstand imellem de nye og gamle boligkvarterer i Sydhavn. En afstand, både i fysisk forstand skabt af erhvervsområderne omkring Sydhavnsgade og Skandiegade – men også en afstand hvad angår demografi og karakter imellem områderne. Hvis beboerne i det nye område, som i høj grad består af unge par, familier og velbemidlede singler skal integreres med og orientere sig imod det gamle kvarter med dets byrum og offentlige institutioner er der brug for en indsats for at mindske afstanden. En sådan indsats kunne handle om at skabe stærkere fysiske forbindelser og nedbryde barrierer mv. Men det kunne også handle om at skabe samarbejder, fællesskaber og målrettede begivenheder, igennem hvilke der inviteres til deltagelse.

Grov og robust karakter

Sydhavn har en grov og nedslidt karakter. I forhold til bydelens nærhed til København har den i nogen grad forstads-karakter. Dette understøtter historien og identitet som arbejderbydel – men kan sandsynligvis også fremstå som fremmedgørende for nogle grupper. Den nedslidte karakter giver også området en vis robusthed. Robusthed i fht. bymæssige interventioner – og mulig bymæssig fortætning.

Tidlig segregering

Alderssegregering indtræder fra en tidlig alder, startende med familiestrukturer og fortsætter i det etablerede danske institutionssystem. I institutioner oplever børn fra omkring étårsalderen igennem en række trin, at være omgivet af jævnaldrende. Institutioner på tværs af aldersgrupper interagerer sjældent. I Sydhavn fremgår dette i overlappet imellem Ellebjerg skole og seniorhuset Kvartershytten, hvor areal overlap og fysisk nærhed ikke har givet anledning til interaktion.

Tillært opførsel og jargon

Forskellige aldersgrupper skal lære at omgås hinanden. Dette er fremhævet omkring børn, som skal lære at omgås og tale med ældre mennesker. På den anden side må de ældre også være åbne for at interagere med en ungdomskultur som er forskellige fra den de selv voksede op med.

FOKUSOMRÅDER

De særlige geografiske indsigter er knyttet til et antal centrale byrum, som beskrives i det følgende afsnit. Disse byrum kunne med fordel danne omdrejningspunkterne i en strategi for at skabe bedre integration og mere interaktion på tværs af alderskel i Sydhavn:

Mozarts Plads

Mozarts Plads er det primære urbane byrum i Sydhavn. Det har en dobbelt rolle, som mødested og rekreativt opholdsområde – samt som knudepunkt for transit i Sydhavn.

Pladsen har i kraft af sin disponering en særlig "scene" virkning, med et central område med springvand, omgivet af mere afskærmede opholdsområder med forskellig karakter i periferien. Denne disponering giver flere måder at indtage byrummet på og giver brugerne af pladsen et valg, imellem at være "optrædende" eller "tilskuere" alt efter deres præferencer.

Rollen som transit knudepunkt vil forøges markant, med en ny metrostation planlagt til at åbne i 2023. Imens der ved de mange forventede daglige brugere på tværs af aldersskel ligger et væsentligt potentiale for møder og interaktion – lægger det også et vist pres på pladsen som social mødested og opholdsområder.

Området omkring pladsen har et større antal beboere på overførselsindkomster, hvilket afspejles i en vedrørende tilstedeværelse af social marginaliserede personer i området dagen igennem.

Mozarts Plads mangler en klar identitet og atmosfære. Ud over the radiale mønster fra springvandet har pladsen ikke nogen klar identitet. Introduktionen af et markant greb og udtryk, ville kunne øge pladsens identitet. Et element som f.eks. kunne bringes i spil er pladsens historie som terminal for flere sporvognslinjer, hvilket klart aflæses i formen af de bygninger som definerer pladsen. Denne aspekt kunne bringes i spil, i.fht. pladsens indretning og udtryk – som en del af pladsens identitet som opholds- og transitrum.

Ellebjerg Skolehave

Skolehaven repræsenterer et eksisterende intergenerativt projekt, som er gået i stå pga. af manglende koordinering og facilitiering fra de involverede institutioner. For at genskabe skolehavens succes som intergenerativt projekt, er en to-sidet tilgang nødvendig, som både involverer et hensigtsklæring ovenfra ned og en motivation nedefra og op særligt fra skolelærerne.

Opholdsområder på Mozarts Plads

Med overlappende brugergrupper fra to meget forskellige institutioner – og forskellige aldersgrupper, opstår et behov for at afsøge og sammenholde behov hos de to grupper, både i.fht. hverdagens infrastruktur og den organisatoriske ramme for stedet.

Hele området er afskærmet fra det omkringliggende offentlige rum og fra skolens øvrige områder. I realitet, gør dette området semi-privat både i.fht. skolen og det offentlige domæne, og reducerer de potentielle brugere til en gruppe af seniorer, samt udvalgte elever på udvalgte tidspunkter. Indhegningen argumenteres delvist som en sikkerhedsforanstaltning, pga. af potential risiko ved en mindre dam inde i området. Selvom vandelementet er med til at give identitet til området, repræsenterer søen en risiko for skolens børn. Derfor er der et ønske om og ræson i at fjerne denne.

Sydhavns Park, Den Grønne Kile

Sydhavns Park fremstår som et pænt, men lettere generisk, grønt område med store træer. Karakteren skifter fra meget formelt udlæg i den nordlige ende, til mere løst konfigureret og tilfældigt i den sydlige ende. Særligt den sydlige del har begrænset belysning og områder med begrænsede oversigtsforhold, hvilket kan give anledning til utryghed i aften og nattetimer.

I hele det grønne område, er der ikke nævneværdige områder for social interaktion og ophold. Områder programmeret for aktiv anvendelse er begrænset til en multibane og legeplads i centrelt i den grønne kile.

Parken rummer flere offentlige institutioner og områder, i form af Børnenes Dyremark, det lokale kulturhus Karensminde som også rummer et børnekulturhus, Sydhavns Bibliotek, cafe og tilstødende dansepavillon.

Koncentrationen af offentlige institutioner rummer et potentiale for at åbne op og invitere forbindelser imellem aldersgrupperne igennem intergenerationelle begivenheder og aktiviteter - indenfor i institutionerne eller i det offentlige rum.

HF Frederikshøj, Garden union

Op til parken ligger Haveforeningen Frederikshøj. Med en fornyet tendens i de seneste 15-20 år til at unge familier køber kolonihaver, er haveforeningerne generelt blevet mere tværgenerationelle. Denne tendens hænger sammen med en anden tendens, at flere yngre familier vælger at bo længere tid i lejligheder, centralt i de større byer

HF Frederikshøj har en særlig status, idet der er tilladt helårsbeboelse. Dette styrker tilsyneladende yderligere sammenholdet. Integrationen trives på tværs af aldersskel. Haveforeningernes succes som social sted kan tilskrives flere ting: det tætte miljø, den delte interesse om haven og kolonihavekulturen, samt måske mest væsentligst: haven som semi-neutral mødested, hvor man kan hilse på hinanden over hækken og mødes - uden at naboer nødvendigvis inviteres helt ind i hjemmet. Men Frederikshøj er samtidigt et semi-lukket fællesskab, hvis interne succes ikke er offentlig tilgængelig.

Komponistrækkerne

"Komponistrækkerne" fremhæves ikke fordi er signifikante, men tværtimod fordi de som typologi med disponeringen med ankomst og parkering i alle uderum og uden klare rekreative arealer, har skabt en række uderum med nogle uafklarede roller og definitioner – en slags grønt ingenmandsland. Udearealerne inviterer ikke til ophold og interaktion, men optager ikke desto mindre betydelige arealer. Arealet har en robust karakter – og den udadvendte karakter gør det egnet som social rum, med potentiale for at række udenfor selve bebyggelsen.

D4 Urbane interventioner og forslag

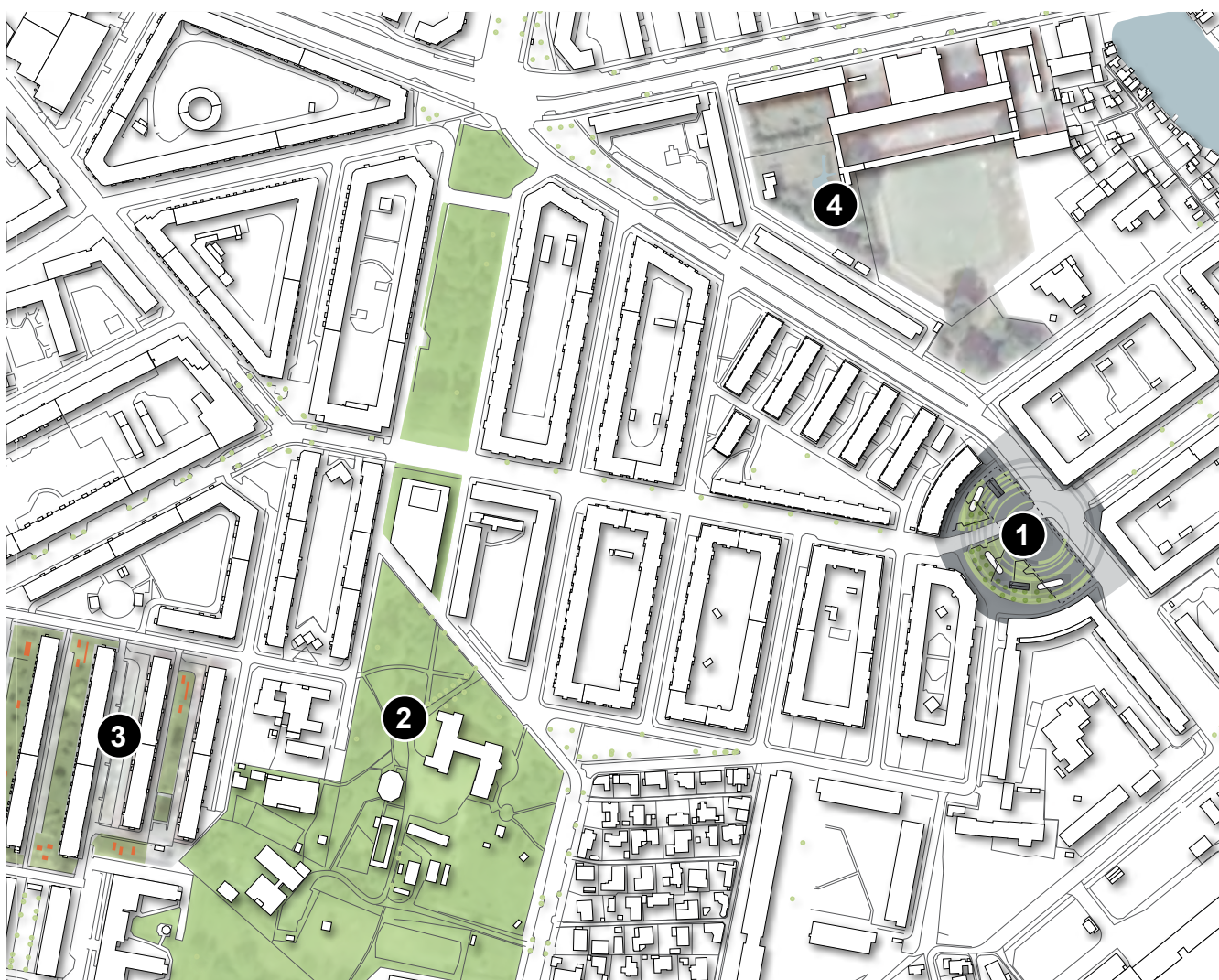
Baseret på de beskrevne indsigter fra det foregående kapitel, vil dette afsnit beskrive og teste en række mulige urban interventioner med alders-specifikke aspekter.

I Sydhavn koncentrerer disse forslag sig om udpegede byrum, og tester disse som potentielle tværgenerationelle fokusområder.

Byrummene i Sydhavn er:

- 1 Mozarts Plads
- 2 Sydhavns Park + Karensminde Kulturhus
- 3 Komponistrækkerne
- 4 Ellebjerg Skolehave

Et særligt fokus placeres på sidstnævnte, da skolen have har været fokusområdet for den primære involveringsindsats i Sydhavn.

MOZARTS PLADS

Baseret på kortlægning, observationer og generelle opbyggede indsigter, kombinerede med planerne for en ny metrostation, kunne mulige tværgenerationelle indsatsområder og interventioner på Mozarts Plads inkludere:

Et sted for ophold og bevægelse

I forbindelse med fremtidige metroplaner, bør der gøres en indsats for at sikre at Mozarts Plads fortsat er et grønt byrum for mennesker på alle aldersgrupper. Dette inkluderer:

- afskærmede sidde- og opholdszoner
- sociale og rolige zoner
- reetablering af offentlige faciliteter, f.eks. toilet
- indtænkning af ophold for social udsatte grupper
- mindre områder for aktivitet, f.eks. legeplads
- et grønnere og mere sanseligt byrum

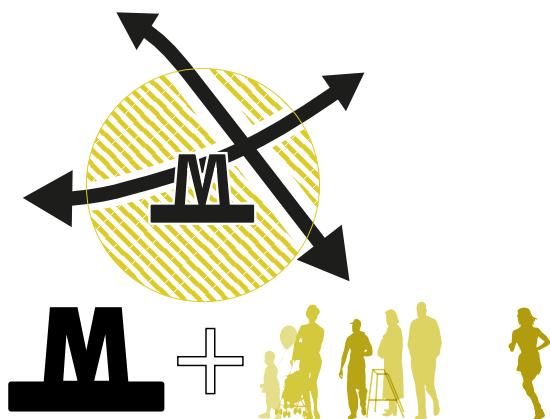
Central sceneplads

Den nuværende scenevirkning kan med fordel bevares og indarbejdes, således at pladsen fortsat kan indtages på forskellige måder af forskellige bruger- og aldersgrupper. Det

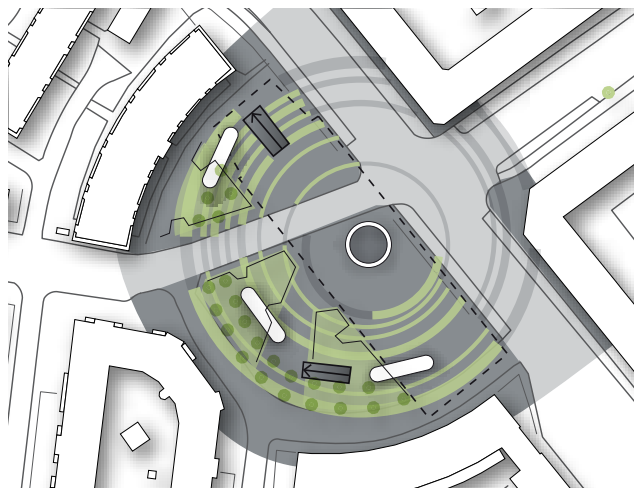
centrale element bør rumme siddemuligheder, samt lysnedtag til underjordisk metrostation, evt. i forbindelse med vandelement. Omkring det centrale område anlægges mere intime opholdsområder, beplantning mv. hvorfra man tilbage trukket kan betragte livet på pladsen.

Portal til Sydhavn

Yderligere bør Mozarts Plads favne rollen som indgangsportal til Sydhavn. Blive et sted med en rig sydhavn identitet, som f.eks. kunne hente mening fra det historiske aspekt som tidligere sporvognsterminal. Et sådant greb kunne give mening til udformningen af sociale zoner, legeplads, rammer for facilitering mv. I form af strukturer inspirerede af de gamle sporvogne, samt metallinjer i belægningen som fortolker de tidligere skinneanlæg. Udføres et sådan greb rigtigt, kan det gives stærkt og moderne udtryk, med klare referencer til pladsens fortid. Et byrum med flere generationer, som med sine nye elementer og historiske referencer kan appellerer til forskellige generationer.

Overlappende zoner imellem transit og ophold udgør en særlig udfordring på Mozarts Plads

Skitse plan: scenevirkningen fastholdes med opholdszoner i pladsens periferi. Der tilføjes identitets skabende inventar, skabes øget tilgængelighed og en grønnere karakter.

Fotomontage, Mozarts Plads

SYDHAVNS PARK MED KULTURELLE INSTITUTIONER

Baseret på kortlægning og byanalyser, kombineret med aldersspecifikke præferencer, foreslås følgende tværgenerationelle interventioner for Sydhavns park:

1. Inden for det grønne område kan der etableres sociale opholds- og siddezoner af forskellige karakter, som inviterer til samtidigt ophold og interaktion, fokus på varierende udtryk og senior-venlige løsninger.

2. Tilføje en belysningstrategi, som gør Sydhavns Park til et sted for lys og oplevelse. Konceptet ville på én gang kunne skabe en øget følelse af trykthed og komfort i området, men også give atmosfære og oplevelse i det offentlige rum. Anvendes interaktive elementer f.eks. i form af bevægelsesstyring af lysstyrken, således at denne f.eks. justeres op når der er personer i parken, kunne oplevelsen yderligere forstærkes.

3. Forskellige ruter igennem parken med forskellige niveauer af tilgængelighed, varierende fra total tilgængelighed til udfordrende adgang. Med den rette skiltning, kan ruter være en del af et tværgenerationelt opmærksomhedsforløb.

Tværgenerationalt hotspot - hele året

Inden for i det grønne område kan institutionerne omkring Karensminde og Sydhavns bibliotek danne et tværgenerationelt mødested hele året. Tager man det danske klima i betragtning kan sådanne indendørs aktiviteter være nødvendige. Det moderne bibliotek har med sin kombination af

viden, kultur og underholdning en bred tiltrækning på tværs af aldersgrupper, særlig de helt unge og de ældre.

I sommerhalvåret kan det kulturelle indhold og program i institutionerne trænge ud i det offentlige rum og blive mere synligt og tilgængeligt. Sydhavns park kunne således sammen med Børnenes Dyremark og Børnenes kulturhus danne rammer for begivenheder hvor aldersgrupperne inviteres samtidigt. Suppleres dette af fysiske opholdszoner i forskellige udformninger, får de ældre mulighed for at deltage eller blot observere, alt efter deres præferencer.

KOMPONISTRÆKKERNE

Baseret på kortlægning og observationer, kombineret med aldersgruppe præferencer, kan forslag til byrumsinterventioner i offentlige og semi-offentlige fællesarealer i relation til boliger, som f.eks. ved "komponistrækkerne" i Sydhavn involvere:

Sociale faciliteter i det semi-private rum

Faciliteter kan rumme

- fælleshaver
- møblering af aktivitetszoner
- fælles opholds- og grillområder, f.eks. i form af langborde som kan rumme større og mindre grupper samtidigt. Et sådant karakterisk element, kan også blive et fokus og samlingspunkt i det grønne område. Langbordene erstatter de klassiske og generiske borde-bænkesæt.

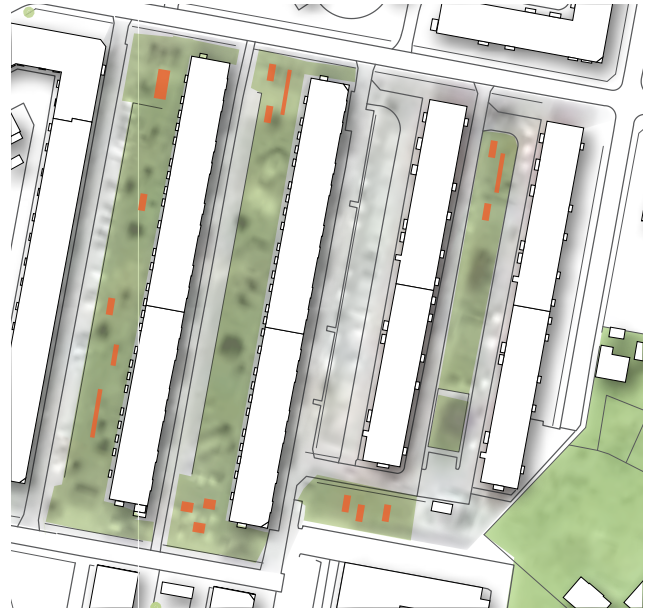
Målet er at omdanne 'ingenmandsland' til et socialt sted, et samlingssted - for de lokale beboere, men måske også udefrakommende i kraft af områdets åbne karakter.

Sociale zoner og møblement

Konceptillustration: oplyste trækroner for tryghed og oplevelse

Skitseplan, Komponistrækkene, socialezoner på kanterne af det semi-private rum

Karensminde, Kulturhuset kan som udvendt institution understøtte tværgenerationelle aktiviteter hele året og det meste af døgnet

Social zone: Langbord erstatter klassiske borde og bænke

Reference foto: fælles dyrkningshaver, foto: Øhaven

ELLEBJERG SKOLE HAVE

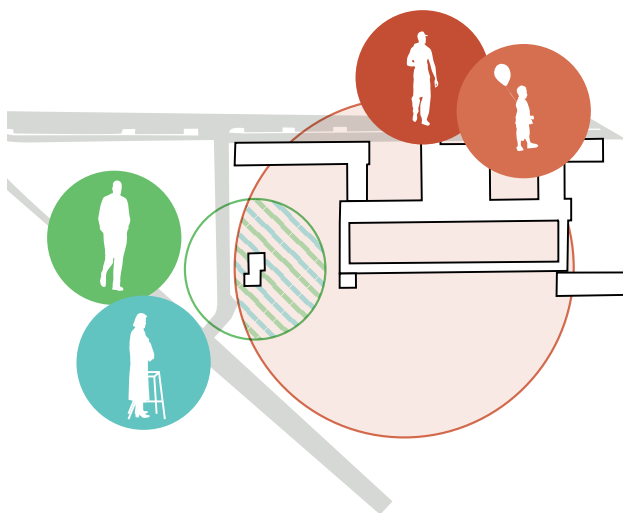
Baseret på kortlægning og indsigter fra området, kombineret med en målrettet involveringsworkshop imellem forskellige aktører omkring projektet, kunne forslag til tværgenerationelle tiltag for Ellebjerg skolehave inkludere:

Åbn op og forbind

For at muliggøre en større integration er det nødvendigt at åbne op og forbinde på flere måder. I første omgang internt på skolens område hvor der må skabes bedre kontakt imellem delområder, som idag bruges af seniorer, børn eller ligger ubenyttede hen. Dernæst kan der åbnes op ud fra til området, for bedre at integrere skolens udearealer i det omkringliggende offentlige rum. Som led i at invitere brugergrupper til at interagere, kan der anlægges en tværgenerationel opmærksomheds- og oplevelsessti igennem området, som forbinder de forskellige delområder og domæner for forskellige aldersgrupper og samtidigt skaber nye indgange udefra. Ved at bevæge sig rundt på dette forløb, vil man således møde aldersgrupperne. Hævede bede for dyrkning og læring for skolebørn eller seniorer kan organiseres langs stien, som en del af oplevelsen.

Skolen som åben institution

Folkeskolen som institution og kvartershus, rummer potentiale for at åbne op imod lokalsamfundet og foreningslivet efter skoletid, hvorved andre aldersgrupper kan drage nytte af lokalerne – hvilket på et lavpraktisk plan gør skolen til en tværgenerationel institution.

Eksisterende alders-overlap: seniorfællesskab indenfor skolens område.

Fra sikkerhedsproblem til social- og klimafacilitet

Dammen i skolehaven opfattes som et sikkerhedsproblem, men tilfører karakter til området. Bekymringer omkring sikkerheden ifht. vand og børn kan dog afmonteres, hvis dammen tømmes, og der istedet anlægges et amfiteater, som kan indtage den dobbelte rolle som social facilitet eller begivenhedsrum for større grupper på tværs af aldersgrupper – og som fluktuerende regnvandsbassin. I tilfælde af ekstremt regn kan amfiteatret oversvømmes, hvilket kan afhjælpe evt. lokale problemer med ekstrem regn og vil skabe oplevelse og afbrud i hverdagen. Belægges det nederste niveau i amfiteatret, kan scenegulvet med en enkelt drænløsning oversvømmes og anvendes i natur- og teknik undervisning.

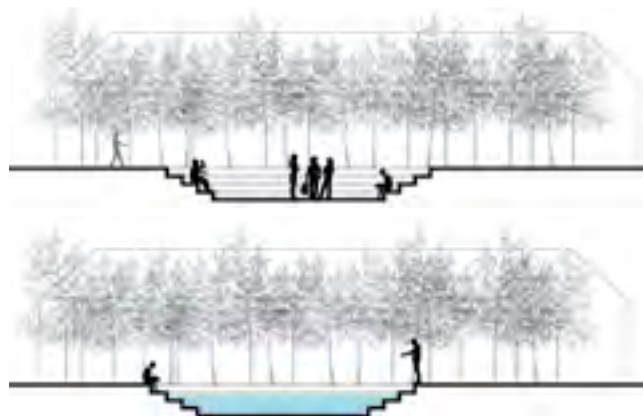
Der kan endvidere anlægges efterspurgte faciliteter som bålsted i fordybningen.

Tværgenerationel facilitator

En tværgenerationel facilitator bør udpeges for at koordinere hverdagsinfrastrukturen og skabe en fælles organisatorisk ramme i form af et formaliseret formål eller projekt. En funktion, som ikke nødvendigvis er tilstede i det daglige, men løbende kan inddrages for at forny og revitalisere aktiviteter på tværs af generationerne.

En tværgenerationel facilitator kan bygge bro imellem generationerne og sætte rammerne for aktiviteter.

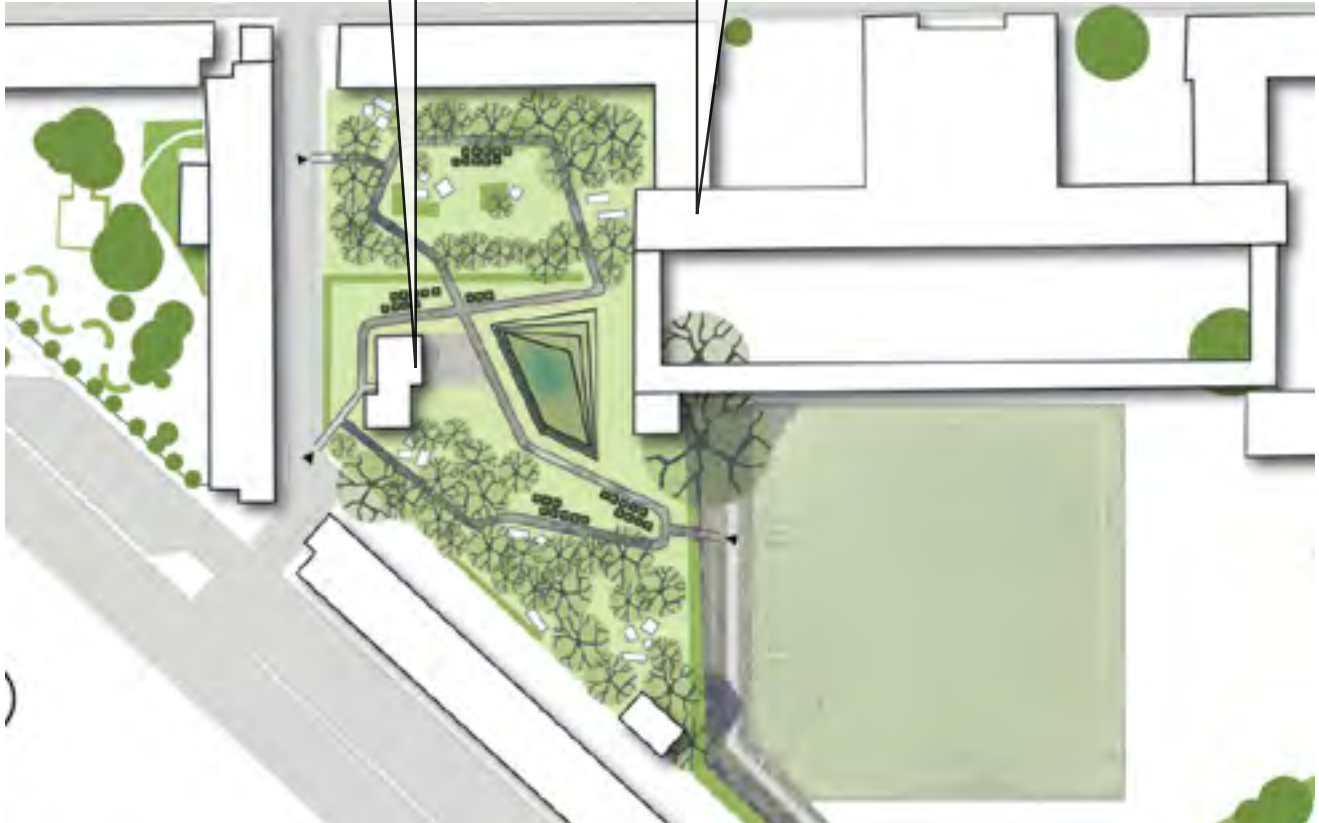
Merværdi gennem overlappende funktioner: Samlingspunkt, aktivitets- og socialt mødested – og samtidigt oplevelseselement i form af fluktuerende vandstand.

Rita, Senior: "Men man kunne jo godt bruge hinanden til noget mere, det kan jeg egentlig godt lide"

Elever om de ældre:
EM: De meget søde
AH: De lidt mærkelige
TA: De vel meget fine, men de tager lidt af vores skole.
Det en dejlig skolehave. Vi savner den.

Planskitse, Ellebjerg Skolehave – Skole- og byhave åbnes op og møbleres med hævede bede langs nyt stiftorløb og central social zone i form af amfiteater

Fotomontage,
Ellebjerg Skolehave

E

Caseområde

Albertslund

Forstad

I dette kapitel vil vi beskrive og uddybe projektets forstads-mæssige caseområde i Albertslund..

Indledningsvis vil vi lave en general introduktion af Albertslund med fokus på bydelens centerområde samt præsentere områdets karakter og geografiske forudsætninger mv.

Dernæst vil vi belyse områdets demografiske sammensætning samt kortlægge byrumstypologier og andre aspekter af interesse samt analysere Albertslund Centrum og området omkring Rådhusdammen som udvalgte byrum for at afdække mønstre for anvendelse, udfordringer og potentialer.

I næste afsnit vil vi gennemgå værktøjer og resultater i den målrettede involveringsproces designet for Albertslund, herunder tilgang med cultural probes og resultater af post-kort-probes og hukommelsesdagbøger.

Opdagelser og delkonklusioner fra ovenstående opsummeres dernæst i et "indsigts"-afsnit, som danner grundlag for en samlet strategi med en række håndgribelige forslag til at øge integration og interaktion på tværs af aldersgrupper i Albertslund.

■	Introduktion
■	Kortlægning By- og byrumsanalyse
■	Borger og bruger involvering
■	Indsigter
■	Tiltag/Strategi

E1 Albertslund, Forstadseksemplet

Som opland til hovedstaden, repræsenterer Albertslund forstadstypologien, med en jævn aldersfordeling der afspejler den gennemsnitlige danske alderssammensætning.

BYDELENS BEBOERE

Albertslund Kommune har ca. 27.600 indbyggere (2014), som hovedsageligt bor i tæt-lave boligbebyggelser. Albertslund har en meget jævn aldersfordeling, med god repræsentation af alle aldersgrupper.

Det udvalgte delområde fokuserer på bycentret i Albertslund, som indeholder en række centrale byrum og offentlige institutioner. Denne udvælgelse betyder at der er et relativt lavt antal boliger inden for det valgte område, men at området har mange daglige brugere.

FORSTADSTYPOLOGIEN

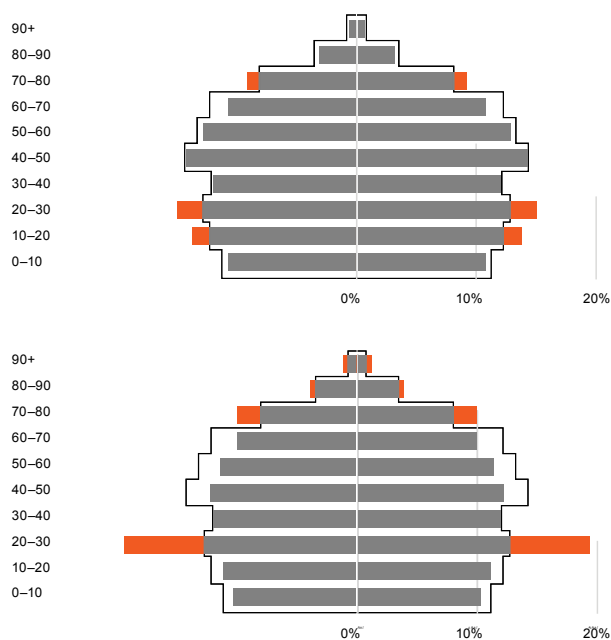
Albertslund er en forstad i hovedstadsområdet, beliggende omkring 15 kilometer vest for centrum af København. Bydelen er anerkendt som en karakteristisk moderne planlagt forstad. Udbygget i 1960'erne og 70'erne, består boligområderne primært af lav-tætte typologier med industrialiseret,

præfabrikeret byggeri af rækkehuse, gårdhaveboliger og lejlighedskomplekser samt parcelhuse. Hver af disse boligtyper danner store ensartede enklaver i forstaden.

Albertslund fremstår som et mønstereksempel på 70'ernes byplanlægningsidealer omkring de niveaudelte kvarterer, hvor den "hårde" og "bløde" trafik opdeles for øget trafikikkerhed, således at de forløber i hvert deres niveau. Denne fordeling betyder, at fodgængere og cyklister på stierne frit kan bevæge sig på tværs af en stor del af bydelen, uden at skulle krydse veje eller komme i kontakt med biler.

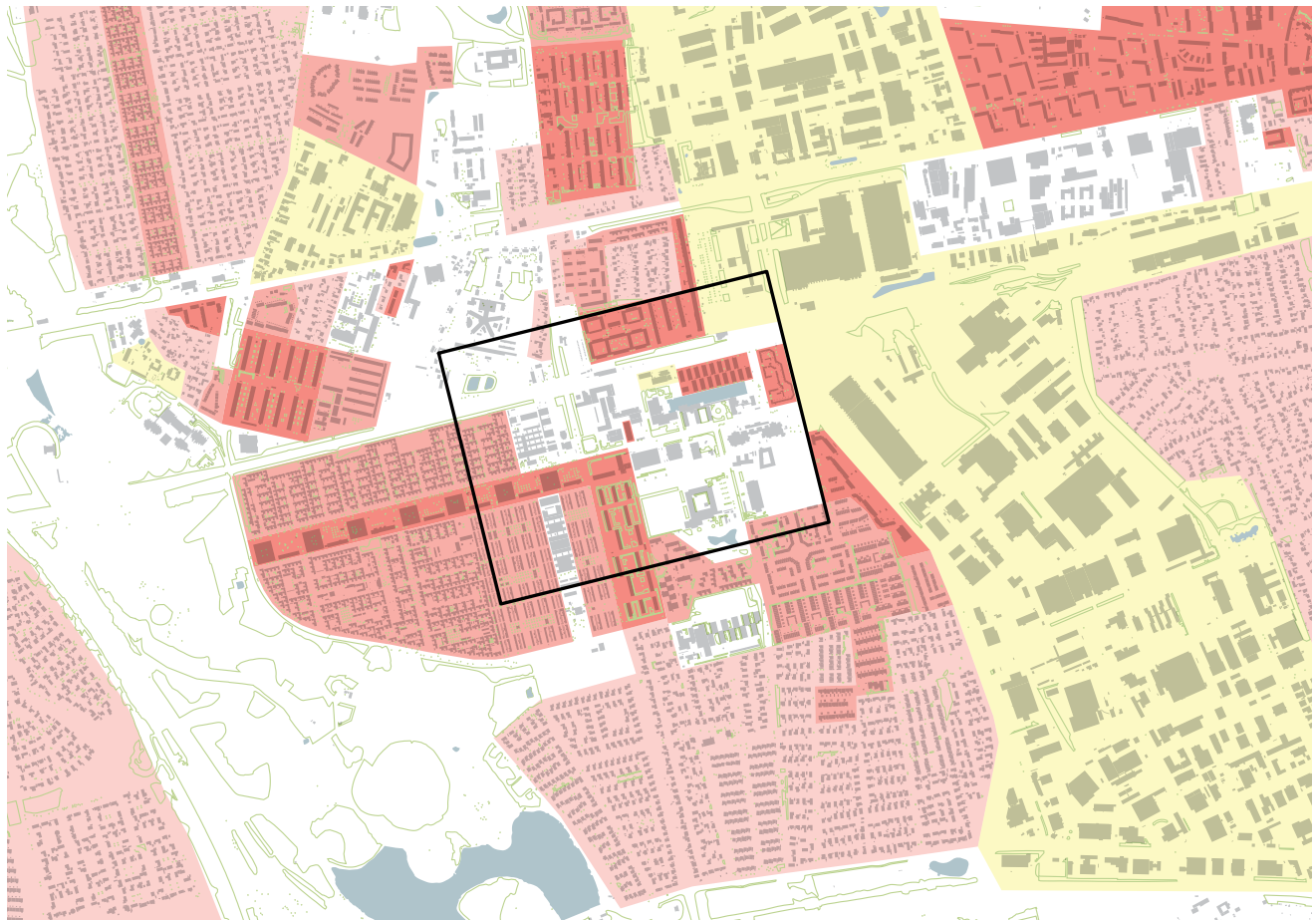
Forstaden har et forgrenet netværk af kanaler, som på én gang fungerer som rekreative elementer og regnvandsafledning. Dette giver en række "blå" byrum, snarere end klassiske "grønne" byrum.

Bydelen har to større boligkomplekser for studerende, det centralt beliggende 'Internationale Kollegium' og 'Morbærhaven' placeret i periferien.

Alderssammensætningsgrafer for Albertslund Kommune (øverst) og udvalgte delområde i det centrale Albertslund (nederst)

Over nationalt gennemsnit

Det Centrale Albertslund er center for mange områder

- Boliger
- Erhverv/Industri

Demografi – Hustypologier

- 1: En familiehus 94%
- 2: En familiehus 94%
- 3: En familiehus 94%
- 4: Stuehus til landbrug og enfamiliehus 81%
- 5: Enfamiliehus og række/kædehus 76%
- 6: Række/kædehus 77%
- 7: Etagebolig og række/kædehus 90%
- 8: Etagebolig 94%
- 9: Etagebolig 94%
- 10: Etagebolig 95%

Demografi – Age composition

- 1: 23–29 årige 31%
- 2: 30–39 årige 24%
- 3: 30–59 årige 61%
- 4: 40–49 årige 23%
- 5: Under 50 år 45%
- 6: 50–59 årige 21%
- 7: Under 50 år 58%
- 8: Over 40 år 86%
- 9: Over 60 år 55%
- 10: Over 65 år 63%

FOKUSOMRÅDE ALBERTSLUND

Det udvalgte delområde i Albertslund rummer et antal meget forskelligartede bygningstypologier og anvendelser, inden for en stramt orthogonalt planlægning. Området har en gennemført niveaudeling af trafik, som er med til at skabe og definere en række særlige byrum imellem bebyggelser og langs kanaler. Området rummer få, men forskelligartede boligbebyggelser.

Det udvalgte område rummer både s-togsstationen, og bydelens kulturelle center, samt flere primære byrum i form af Albertslund Centrum, Rådhusdammen - forbundet af et forgrenet netværk af kanaler og stier

- Boliger
- Institutioner
- Kultur/Uddannelse
- Handel
- Transport
- Erhverv
- Produktion/Industri

Udvalgt fokusområde, Albertslund, 1:4000

Boligtypologier

Det udvalgte område domineres af offentlige bygninger af forskellig karakter. Boligerne inden for området er således relativt begrænsede i antal og omfang, men rimeligt forskelligartede i deres karakter. De forskellige boligtypers adgang til fælles og private udearealer har meget at sige deres relation til det sociale offentlige rum.

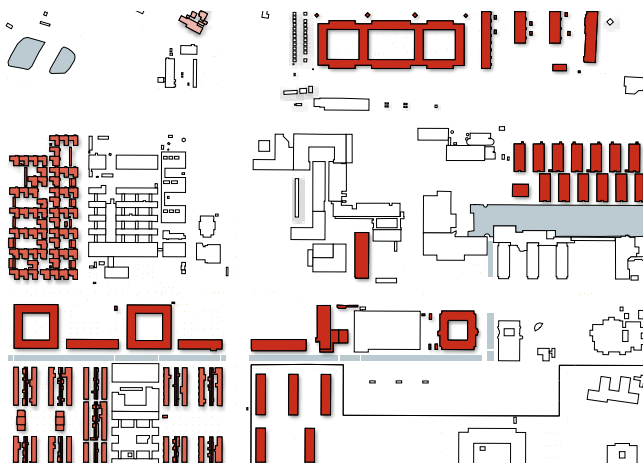
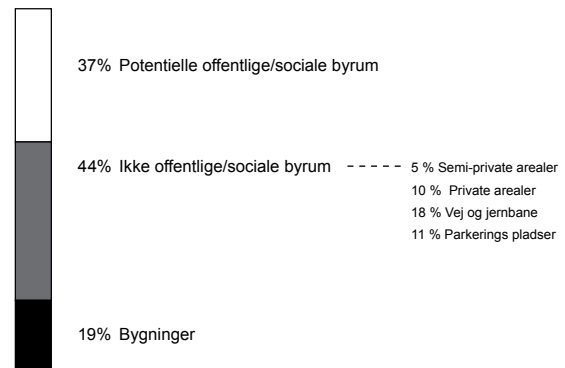
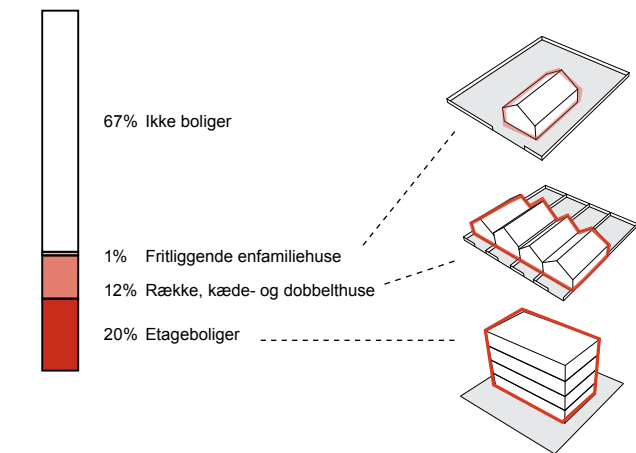
Boligerne i området består af en kombination af etageboliger i forskellige udformninger, samt et betydeligt antal rækkehuse, som er karakteristiske for bydelen. Hustypologierne er klart definerede og placeret i klart afgrænsede områder, hvor typologier ikke blandes. Boligbebyggelserne har generelt gode nære udearealer, med semi offentlig/privat karakter.

Potentielle Offentlige Sociale Byrum

Delområdet rummer en række offentlige byrum med potentiale for sociale møder, integration og interaktion.

Det udvalgte område rummer ret udstrakte offentlige tilgængelige udearealer, forbundet af et forgrenet stinet. De offentlige udearealer består af en kombination af åbne stor-skala rum: søer, kanaler, parkeringspladser – og veldefinerede mindre byrum og passager mellem bygninger og boliger. Byrummene er i høj grad definerede og influerede af den niveaudelte by.

Området rummer en række semi-offentlige uderum i tilknytning til boligbebyggelser. Disse arealer kan i vid udstrækning tilgås af besøgende udefra, selvom de ofte har et klart tilhørsforhold til enkelte boligbebyggelser.

Boligtypologier, Kortlægning

Byrumskortlægning: offentlige/sociale byrum

DEMOGRAFI, ALBERTSLUND

De overordnede demografiske data og antagelser belyses på to måder indenfor caseområdet: ved analyse af specifik GIS-kortlægning og ved observationer i byrummet.

GIS Data og Kortlægning

GIS kortlægning kan vise alderssammensætning inden for et 100 × 100m grid. Data er meget specifikke, men repræsenteres her for overblikkets skyld ved aldersgrupper som groft svarer til livsfasemodellen.

Det udvalgte fokusområde i Albertslund har 4.195 beboere. Overordnet set repræsenterer de en meget ensartet alderskomposition. Statistikken forstyrres dog noget, at det store Internationale Kollegium, som medfører et betydeligt højere antal beboere imellem 20–30 år end typisk for bydelen eller forstadssituationen.

Den geografiske alderssammensætning er vist ved kort på modstående side, hvor den mørkere tone viser større koncentrationer inden for enkelte aldersgrupper.

Inden for fokusområdet er der generelt en god sammensætning på tværs af aldersgrupper i boligområderne. Området omkring rådhusdammen skiller sig ud, med en række alders-specifikke boligbebyggelser.

Byrumsobservationer

In-situ observationer af interaktion imellem forskellige aldersgrupper i byrummet blev afprøvet i en række forskellige byrum i Albertslund, på forskellige tidspunkter af dagen.

Der blev kun observeret begrænset interaktion imellem bruger- og aldersgrupper, f.eks. i opholdsarealer langs bydelens kanaler.

Navnlige i det travle Albertslund centrum, omkring handels- og transitsituationen, blev der i udpræget grad observeret samtidigt ophold uden interaktion imellem forskellige aldersgrupper. De fleste mennesker var dog i bevægelse og få opholdt sig i området i længere tid.

Børn

Teenagere

Unge Voksne

Voksne / Familier

Seniorer

Ældre

	Børn	Teenagere	Unge Voksne	Voksne / Familier	Seniorer	Ældre
Urbane Pladser						
Gaderum						
Park / Landskab						

Illustration: byrumsobservationer med observeret interaktion

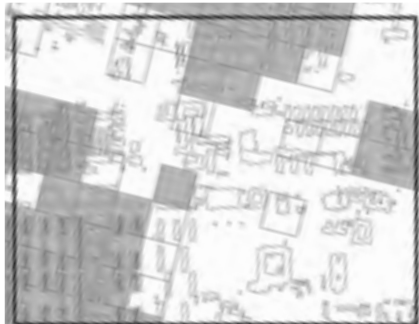
Børn og Teenagere, 0–20 år

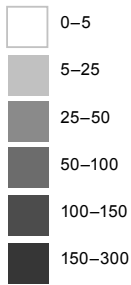
Voksne, 30–50 år

Unge Voksne, 20–30 år

Seniorer, 50–70 år

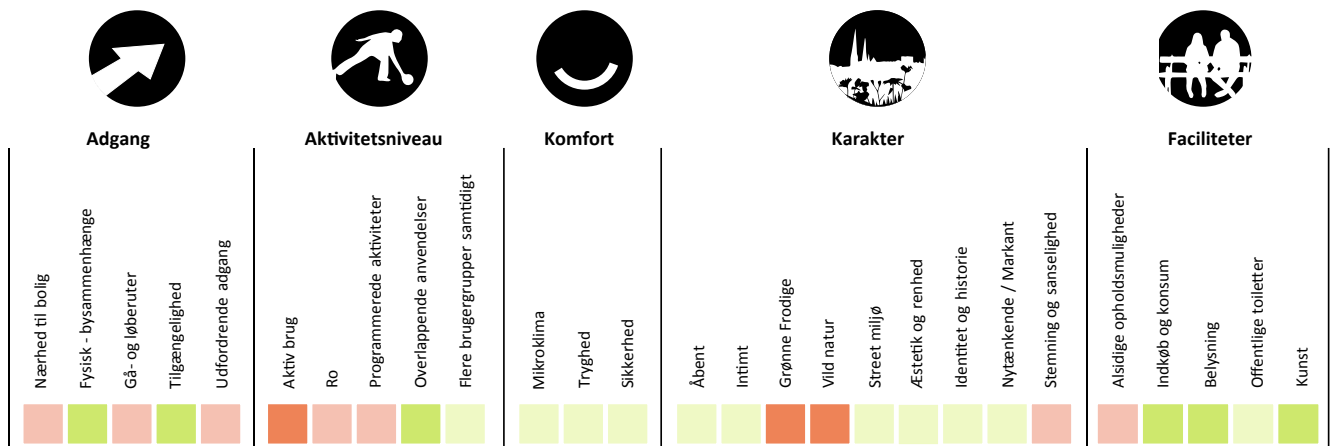
Grafisk repræsentation af aldersgrupper, GIS Data

Ældre, 70+ år

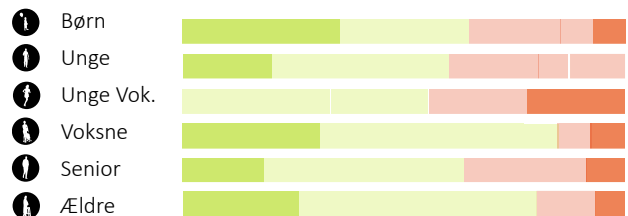
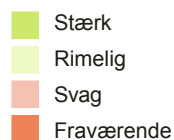

Koncentrationer og sammensætning af aldersgrupper inden bebyggelser i delområdet

BYRUMSANALYSE, ALBERTSLUND CENTRUM

Byrumsanalyse Byoasen

Sammenligning med aldersgruppernes præferencer.

Beskrivelse

Albertslund Centrum er et kommercielt centerområde i forstaden. Centret er bygget op omkring en række arkadebebyggelser med butikker, service og offentlige funktioner i to plan. Der er samtidigt transitområde, som forbindelser Albertslund station med boligområder syd for jernbanen.

Demografi

Det umiddelbare område omkring Albertslund Centrum er hovedsageligt kommercielle, kulturelle og servicefunktioner – med få boliger i nærområdet. Det urbane rum har mange daglige brugere til stationen og butikkerne, på tværs af aldersgrupper.

Mønstre for ophold og anvendelse

Centret fungerer som transitrum for mange mennesker, pga. koblingen til Albertslund togstation. Med mindre brugerne samtidigt anvender butikker mv. opholder de sig generelt ret kort tid i byrummet. Enkelte opholder sig i kortere tid på kanterne af byrummet, nær eller under arkaderne, i forbindelse med butikker. Kun få bruger længere tid i uderummet. Grupper af unge opholder sig ind imellem i arealerne i løbet

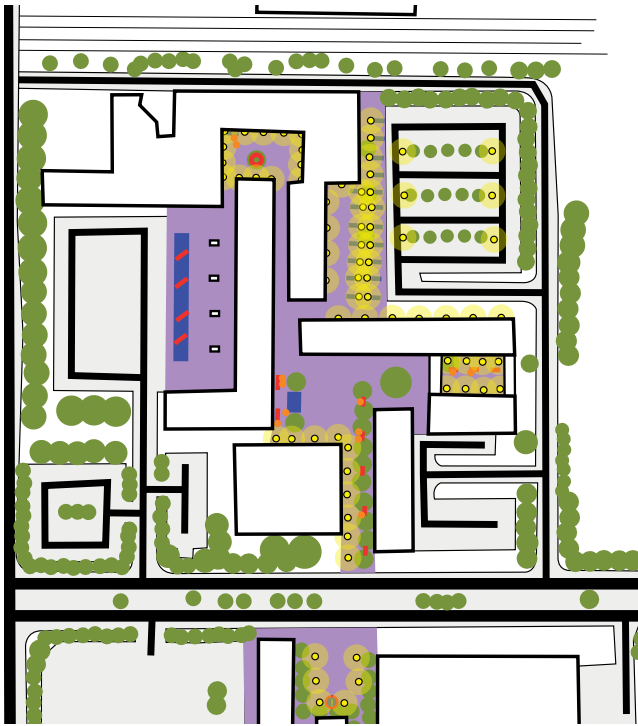
af dag og eftermiddagstimerne. Den store bænk imod kanalen længst mod syd fungerer som det primære samlings- og opholdssted.

Udfordringer

- Gaderne i centret har en del liniært arrangerede bænke for to personer, men ingen egentlige mødesteder eller opholdsområder med social karakter eller for større grupper.
- Tunnellen under hovedvejen kan fremstå som usikker i aften og natstimer.
- Kun få personer bor i nærområdet.

Potentialer

- De store belagte flader er ideelle for skiftende aktiviteter
- Mange daglige brugere af forskellige aldersgrupper, rummer potentialer for møder mv.
- Scene og vandfeature på den centrale plads, rummer potentialer som mødested og ramme for tværgenerationelle events.

Kort Albertslund Centrum

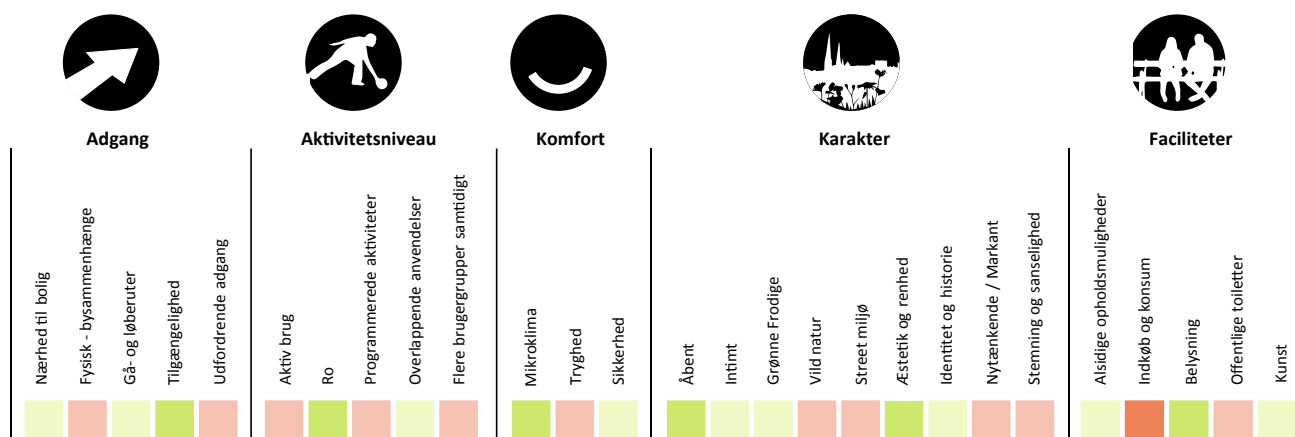

Analyserede temaer, herunder trafik, faciliteter, sol og skygge, belysning, bygningstypologier, åben/lukket katakter mv.

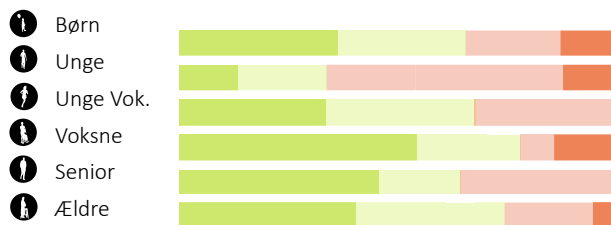

Fotos Albertslund Centrum

BYRUMSANALYSE, RÅDHUSDAMMEN

Byrumsanalyse Byoasen

Sammenligning med aldersgruppernes præferencer.

Beskrivelse

Rådhusdammen og den tilknyttede park er placeret væk fra den travleste del af stinetværket i Albertslund. Dette kombineret med det store åbne vandspejl, giver området en rolig stemning. Den rektangulære dam er indrammet og defineret af blandede typologier af offentlige bygninger og forskellige boligbebyggelser. På trods af diversiteten i typologierne, har ingen af bygningerne kontakt til vandet og de tilknyttede uderum. Denne manglende aktivering af det offentlige rum omkring dammen til at virke lettere isoleret og ubefolket.

Demografi

Dammen er omgivet af en række aldersspecifikke boligbebyggelser: et plejecenter, en studenterboligbebyggelse og et alment boligbyggeri. Dette medfører en meget divers og sammensat demografi i området, kombineret med mange daglige brugere inden for forskellige aldersgrupper i de tilstødende handels- og kulturelle funktioner.

Mønstre for ophold og anvendelse

Området fungerer primært som transitrum, som giver beboere i boligbebyggelserne adgang til bycentret. Den store terrasse foran musikteatret i dammens østlige ende er hjemsted for rygere.

Udfordringer

- Dammen og det omkringliggende områder virker isolerede
- De offentlige bygninger i området vender ryggen til dammen og aktiverer ikke udearealer
- Vandkvaliteten er meget ringe med affald og alger, som reducerer de positive kvaliteter vandelementet kunne have.
- Meget begrænsede sidde- og opholdsarealer

Potentialer

- Koncentration af boligbebyggelser for forskellige aldersgrupper rummer potentiale for integration og interaktion.
- Forbedret vandkvalitet og bedre adgang til vandet, ville kunne øge byrummets kvalitet
- Stærkere interaktion imellem de offentlige institutioner samt boligbebyggelser og byrummet omkring dammen, ville aktivere området og tilføre kvalitet til institutionerne.
- Den rolige stemning omkring dammen er en kvalitet for såvel det urbane, som det landskabeligt byrum, der inviterer til ophold og fordybelse, f.eks. i kontrast til det travle tilstødende detailcenter.

Kort Rådhusdammen

Analyserede temaer, herunder trafik, faciliteter, sol og skygge, belysning, bygningstypologier, åben/lukket katakter mv.

Fotos Rådhusdammen

E2 Borgerinddragelse

Strategi: At skabe samvær i en urban labyrint

I strategien for Albertslund blev der anlagt et fokus på de ældre, og hvordan denne gruppe kan gribes an. Vi kunne have valgt at fokusere på hvilken en aldersgruppe det skulle være, men fordi de ældre er en meget kompliceret gruppe at inddrage på grund af deres skrøbelige status, immobilitet og muligt svingende mentale tilstande og også på grund af Albertslunds karakteristiske og unikke layout, der giver særligt gode vilkår for de ældre, blev det valgt at undersøge denne gruppe.

Derudover var Albertslund den centrale arena til at teste 'lige-fra-gaden' tilgangen ved brug af såkaldte cultural probes. En serie af arki_probes, en videreudvikling af en designmetode kaldet Cultural Probes (Gaver 1999) blev delt ud. Den grundlæggende idé med disse 'probes' er, at vi ikke kan følge en hel gruppe borgere rundt og dokumentere deres adfærd, så i stedet sender vi små probes sammen med dem, som vil vende tilbage med oplysningerne til os. Disse probes er ikke én standard, men kan være mange ting, skræddersyet til, hvilken type oplysninger der er behov for. For eksempel var vores test-probe 50 præfrankererede postkort med et kort over det centrale Albertslund og en guide bagpå til at tegne dine daglige ruter og aktiviteter ind. Formålet var at kombinere disse for at finde mulige intergenerationale hotspots (eller mangel på dem), hvor interventioner sigtet mod at integrere den ældre befolkning, kunne sættes i værk.

Delkonklusion: Probe-metoden

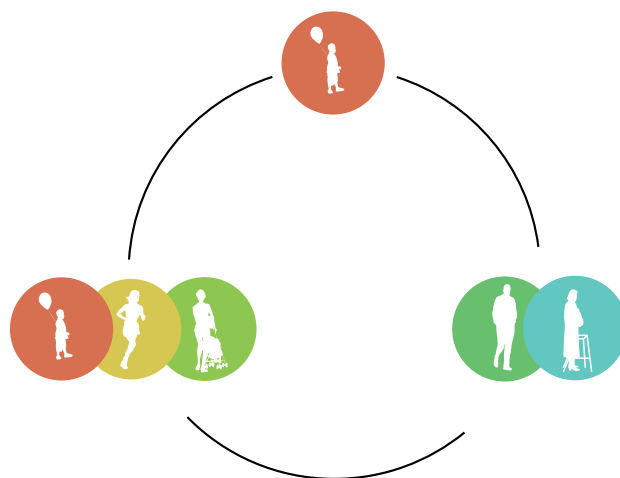
Siden den første brug af begrebet "cultural probes" har mange forskellige tilpasninger og versioner set dagens lys deriblandt: Cultural Probes; Informational Probes; Technology Probes; Mobile Probes; Empathy Probes; Domestic Probes; og endda Urban Probes (Graham & Rouncefield 2008).

Disse tilpasninger har været konsekvenser af kontinuerlige diskussioner af probes som metode i forhold til data generering, grad af deltagelse, manglende kontekst, forskellige anvendelsesområder og mange andre emner inden for design, samfundsfag, menneske-teknologi-interaktions (HCI) undersøgelser og andre tilknyttede videnskabelige grene. I hvor høj grad at probes er en passende samfundsvidenskabelig metode eller 'bare' inspirerende for designprocesser har været en af de vigtigste spørgsmål. F.eks. skriver Andy Crabtree "Cultural Probes are not analytic devices but 'reflect' the local culture of participants and are drawn upon to inspire design" (Crabtree et al 2003). Selvom sådanne probes kan virke tilfældige, overfladiske og upålidelige ved første øjekast, er deres potentiale ganske stort i området for intergenerationale bystudier. Man kan følge Bill

Gaver, der opfandt metoden, når han skriver: "They may seem whimsical, but it would be a mistake to dismiss them on that ground: for unless we start to respect the full range of values that make us human, the technologies we build are likely to be dull and uninteresting at best, and de-humanising at worst." (Gaver 2001).

Ved udformningen af probes er det vigtigt at afbalancere sværhedsgraden af opgaven med erfaring og evner hos modtageren. Vi er nødt til at sikre deltagerne oplever et flow i at udfylde probes'ne for at sikre deres engagement (Czikszentmikalyi 1991: 92). Her kan vi følge i fodsporene på Wyeth og Diercke der har designet probes til børn: "The first task in a cultural probe pack should be easy for children to complete. An example of such a task is the subject ratings activity. While not particularly useful in providing inspiration, it made the children feel that they could easily accomplish a task." (Wyeth and Diercke 2006:5). Det kan hævdes med en vis sikkerhed, at det samme gør sig gældende for alle andre aldersgrupper også. Derudover skriver Wyeth og Diercke også at probes for at sikre nysgerrigheden skal være "designed to embrace ambiguity, absurdity and opacity" (Wyeth and Diercke 2006:2). Hermed gælder det altså om at lave probes der er lette og underholdende et gennemføre og returnere.

For at kunne engagere så mange aldersgrupper som muligt blev der i første omgang designet tre forskellige probe-sæt med forskellige slags probes og temaer rettet mod forskellige aldersgrupper.

Aldersagenten: Teenagere og unge

Et digital set-up rettet mod teenagere og unge mennesker. Konceptet er, at du er en agent med forskellige missioner du skal fuldføre. Man bliver en del af 'spillet' ved at modtage en lille brik med en QR-kode eller ved deling af en adgangsfil online. Belønningen for at gennemføre missionerne kunne f.eks. være at deltage i en lodtrækning om et gavekort. De forskellige missioner kunne være: A) At fuldføre en aldersrelateret survey-undersøgelse B) At tage billeder af specielle aldersrelaterede steder og personer C) Lave online kollager af hvordan disse steder kunne ændres. Disse opgaver ville alle forsyne os med viden om, hvordan teenagere og unge opfatter deres by og færdes i den

A

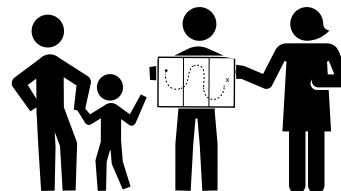
B

C

Byskattejagt: Familier

Rettet mod familier ville denne probe være udformet som en lille byskattejagt med varighed på ca en time. Det ville være en sjov aktivitet familien kunne lave sammen, og i sidste ende ville de finde en 'skat' med en belønning til børnene. Proben vil indeholde et kort og et oplæg til at udnævne nogle roller (fotograf, kortholder, logbogskriver, osv). Familien skulle så f.eks. finde steder "Hvor der er mange børn sammen?", besvare nogle spørgsmål om dem eller gøre bestemte aktiviteter som "Spørg en ældre dame om hendes dag." I sidste ende ville de kunne hente deres skat på det lokale bibliotek og returnere indsamlet materiale og billeder. Det ville generere viden om samspillet mellem grupper, børn og voksnes perspektiv på aldersdelte by og billeder af aldershomogene områder blandt mange andre informationer.

Mindedagbog: Seniorer og ældre

Proben er udformet som et lille hæfte med kapitler og spørgsmål de deltagende kan besvare alene, der er målrettet seniorer og ældre. Du tager en tur tilbage i tiden i dit eget tempo i dit eget hjem. Fokus er på historier om kvarteret og kollager af ens livssituation. Mindedagbogen returneres derefter ved præfrankeret kuvert.

Kun dette sidste probe-sæt blev realiseret på grund af de begrænsede ressourcer i forskningsprojektet. Dette indledende design blev derudover også tilpasset en del på grund af behovet for at ændre tilgangen, som vil blive uddybet på de næste sider.

A

B

METODE: CULTURAL PROBES – MINDEDAGBOG

En beslutning blev taget om at fokusere udelukkende på "de ældre" og på at udtænke en metode til, hvordan man kan inddrage denne meget skrøbelige og vanskelige brugergruppe. Til dette formål blev en "Mindedagbog" designet, udformet som et lille hæfte med flere forskellige kapitler, der kunne udfyldes over en uges tid. Der første kapitel havde fokus på de ældres daglige aktiviteter og havde en dagbogsform, det andet kapitel handlede om at fortælle historier om kvarteret og deres liv, det tredje på at kommentere billeder af forskellige byrum, det fjerde på korte fakta og spørgsmål - samt med mulighed for at lave en lille kollage. På denne måde gav mindedagbøgerne et samlet indblik i de ældres hverdag.

Det blev tidligt i processen konkluderet, at dagbogen ikke ville fungere som en 'lige-fra-gaden' tilgang. Det er en tidskrævende beskæftigelse at udfylde de mange sider, som svarer til flere spørgsmål end et fuldt længde interview. Derfor er det nødvendigt at sikre deltagerens motivation. Strategien blev derfor ændret fra en 'lige fra gaden' tilgang til en 'institutionel' tilgang hvor projektet allierede sig med et plejehjem i Albertslund, dog stadig med det formål at holde forskernes involvering til et minimum. Det anslås dog at metoden kan anvendes 'lige-fra-gaden' hvis den blev rettet mod de mere ressourcestærke seniorer, men motivation og personligt engagement er stadig en afgørende del – man har brug for et venligt ansigt på modtageren af ens minder.

Mindedagbøgerne gav et stort indblik de ældres hverdag: Deres verden er meget lukket omkring plejehjemmet. Sygdom og de små dagligdagsopgaver fylder det meste af dagen. Bare det at komme ud af sengen kan være en hel-dagsbeskæftigelse. De forbinder kvarteret med deres gamle huse, som deres mænd ofte byggede selv. Centeret er et centralt mål for de ugentlige udflugter i kørestolen. Ingen af de ældre identificerede sig med at være 'ældre'. Deres gennemsnitsalder var ca. 83, men deres oplevede alder var 50. De følte sig altså i gennemsnit 30 år yngre end de er. Det kan diskuteres, om dette skyldes benægtelse, et tabu omkring alderdom, en diskurs om ældrebyrden eller hvorvidt der bare er et punkt, hvor man stopper med at føle sig ældre. Ofte nævnte de ældre at de savnede deres personlige kæledyr. De savner også deres familie og de ting familien laver, som de ikke kan være en del af. Når familien kommer på besøg er mulighederne for aktiviteter begrænsede. Derfor kunne nærliggende aldersintegrerede områder være en stort styrke. Man er nødt til at tænke familierne ind i det, når man designer steder til ældre og hvordan besøg og samvær kan faciliteres: "De Gamles By" er et eksempel på god praksis på dette område.

De ældre var i stand til at bedømme forskellige byrum, hvilket vidner om, at selv om de ikke altid er lige klare i hovedet, så bliver de stadig påvirket af deres omgivelser og miljø. Den teoretiske skelnen mellem seniorer og ældre som defineret af sundhed blev i høj grad bekræftet og disse analytiske kategorier opleves i mange af de ældres udsagn om deres svigtende helbred, hvor én f.eks. skriver: "Jeg håber, at jeg kan få bedre, så jeg kan føle ung igen", mens Olga svare således:

"Hvad savner du mest efter at være flyttet på plejehjem?"
"Jeg savner mit hjem og min kat Oliver. Den almindelige hverdag. De dage, hvor jeg var i byen og hyggede mig. Hyggedage med mine venner. Det jeg savner mest er at være rask."

– Spørgsmål til Olga, 78 år.

Mindedagbøger

METODE: ETNOGRAFI OG IN SITU INTERVIEWS

Under forskningsprojektet blev flere besøg til Albertslund centrum og de omkring liggende områder foretaget, hvor der blev lavet interviews med beboerne om deres by. Albertslund blev etableret som en egentlig forstad i 1960'erne, og er nok den mest grundigt planlagte by i hele Danmark. Dette gør det til en yderst speciel oplevelse, at hoppe af toget, da der er en total adskillelse af bil, cykel og gående trafik. Når man forlader togstationen går man ind i en labyrint af små stier og pladser og mister hurtigt overblikket i mangel på de normale retningslinjer i byen: gaderne. For den indfødte fra Albertslund er det selvfølgelig velkendt territorium og de kan nemt navigere dette fremmede bylandskab. Det bliver hurtigt klart for den besøgende, at centret faktisk er et centrum for et væld af omkringliggende mindre områder. Som en af de seniorer, der blev interviewet udtalte "Hvorfor kigger I på Albertslund centrum, her er der jo ingen der bor? Det er i alle kvarterer ne omkring at folk de bor, det er nord og syd, her og her [peger på et kort]" – Charles, senior, in situ interview på biblioteket.

Tydelige tegn på et kvarters livscyklus kunne ses i forhold til at de mennesker, der flyttede til Albertslund i 1960'erne, da det var "moderne og lækkert" med "masser af plads til børnene", nu er nogle af de ældre mennesker, der har været en del af mindedagsbogsprojektet. Indsatsen blev fokuseret på området omkring Rådhusdammen som en intergenerational hotspot, da den ligger mellem plejehjemmet, det internationale kollegie og socialt boligbyggeri rettet mod familier. Der er en lav grad af interaktion mellem aldersgrupperne i det offentlige rum omkring søen, men der var ingen tegn på stærkere bekendtskaber, og der eksisterede ingen integration på tværs af de forskellige institutioner.

For- og bagside af postkort proben

METODE: CULTURAL PROBE – POSTKORTENE

Den oprindelige idé om postkort proben, var en 'lige-fra-gaden' tilgang, der med minimale tidsmæssige ressourcer skulle give et kvantitativt overblik over beboerens daglige ruter i case-området. Postkortene var designet med et kort over det centrale Albertslund på den ene side og et lille guide og et par spørgsmål på den anden side. Disse blev distribueret til udvalgte boligområder i det centrale Albertslund og nogle blev anvendt som en del af den etnografiske forskning. Der viste sig imidlertid tre problemer ved kortene som var; 1) at kortet var blevet mere æstetisk end funktionelt og manglede f.eks. tydelige vartegn og gadenavne; 2) at skriftstørrelsen var for lille, hvilket resulterede i at kortene blev kasserede; og 3) den lille mængde på 50 fordelte test-kort med en besvarelse på 28% var ikke tilstrækkeligt. Besvarelsen ved at smide kortene i folks postkasser var endnu lavere på omkring 10%. Men på trods af disse mangler fungerede det stadig at lave en sammenligning af de forskellige aldersgruppers hverdagsruter, for at kunne identificere intergenerational hot-spots, som ses nedenfor.

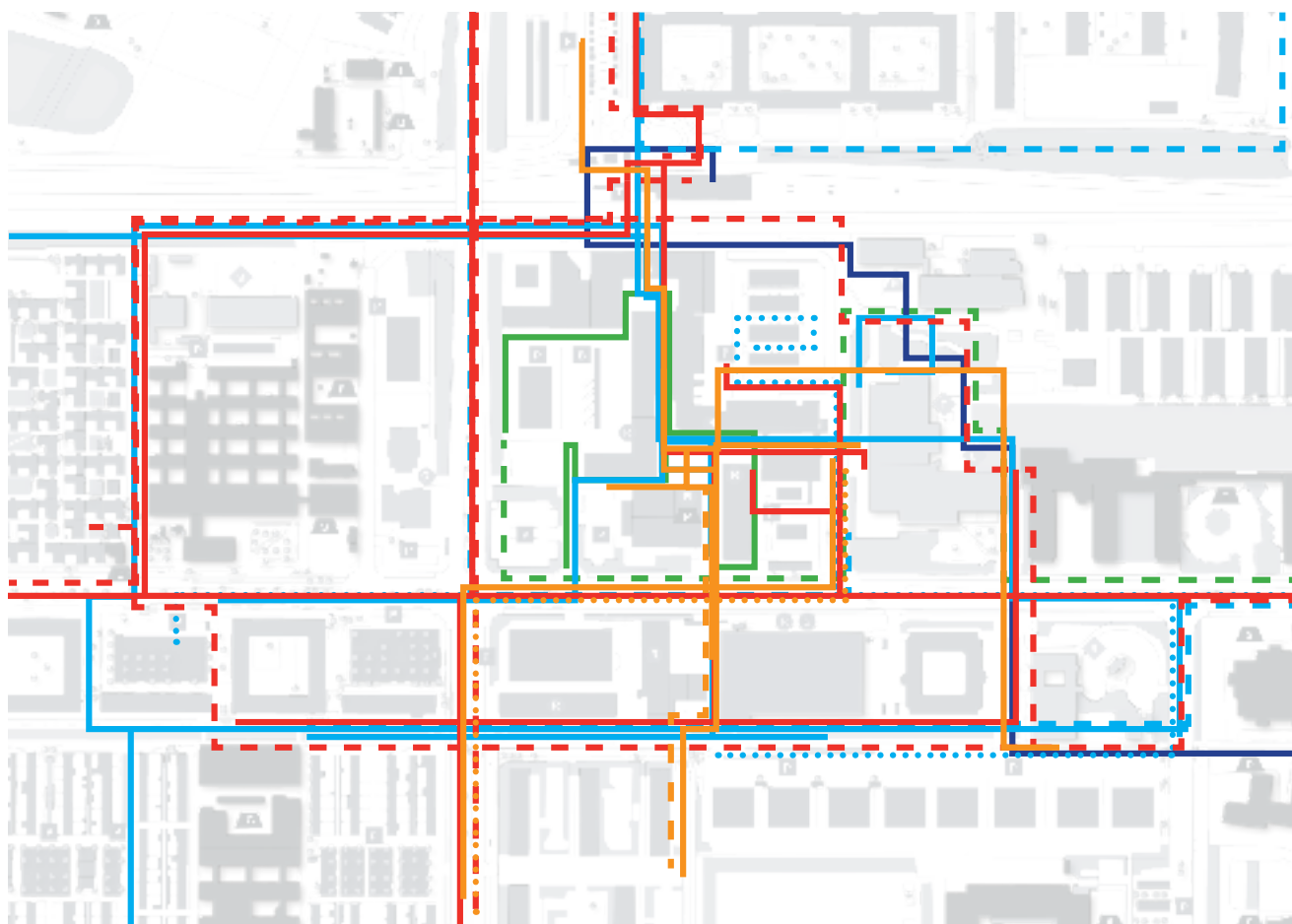
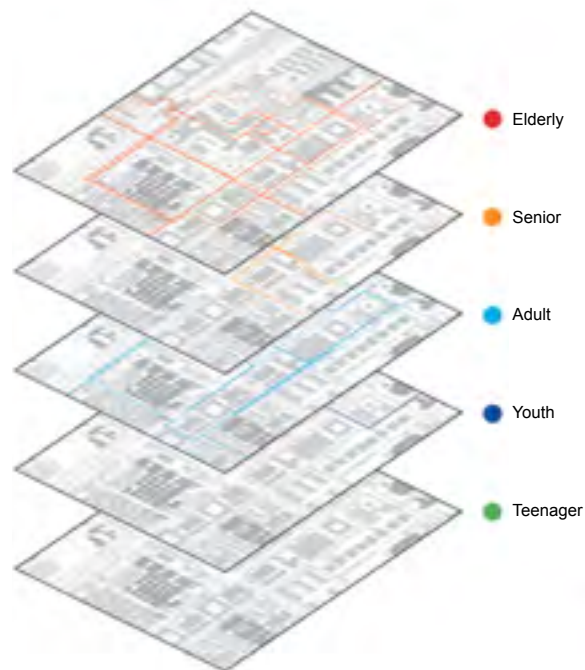
På baggrund af denne grafik er potentialet for metoden ganske stort. Hvis en kommune distribuerede 1000 i stedet for 50 postkort i et kvarter ville afkastet være værdifuldt. Det hurtige design og de minimale tidsressourcer til at lave proben, betyder at den hurtigt kan få statistisk signifikante svar i hus. Dette kan kombineres med en informationskampagne om arbejdet i området, for at få svarprocenten til at stige. Ved hjælp af denne metode vil byplanlæggere kunne identificere intergenerational hotspots, der hvor forskellige aldersgruppers dagligdagsruter krydser hinanden, og fokusere indsatsen herpå. En ulempe er omkostningerne ved at producere postkortene, men det er dog stadig et mindre økonomisk greb i lommen for f.eks. en områdefornyelse. Hvis man er interesseret i at kortlægge hverdagsruter på

denne måde, kan det anbefales at gøre det suppleret med en institutionel tilgang, hvor man arbejder sammen med lokale skoler, arbejdspladser og plejehjem. Her kunne man eventuelt gøre brug af det digitale værktøjer, f.eks. CoCityApp, som er under udvikling af arki_lab, og som er en digital udgave af samme princip.

Delkonklusion: En grøn attraktion

Fra dokumentation af ruterne kan det ses at folk ikke bruger den del af Albertslund centrum placeret i den fjerneste ende af Rådhusdammen. Dette kan også bakkes op af, hvis man ser på hvordan dette område af afskåret af togbanen mod nord og overordnede veje til øst og syd. Der er altså ingen naturlige ruter gennem området, kun endestationer. Selv om dette er et meget intergenerationelt område, så kan der med fordel bringes flere mennesker ind i området og skabe en levende stemning, som får folk til at have lyst til at bruge stedet. Der er behov for at trække folk ind i det aflukkede område. Dette falder sammen med de ældres behov for et sted, hvor de kan være sammen med deres familier og ligger op til at man kunne skabe en intergenerational grøn park med parametre som ro, stilhed, vand og grønne områder som er egenskaber alle aldre værdsætter.

Kombineret kort med alle de forskellige aldersgruppers hverdagsruter

E3 Indsigter

I det følgende afsnit kombineres de forskellige kortlægninger, demografi, involveringsproces, observationer mv. til et sæt specifikke tværgenerationelle indsigter for det centrale Albertslund og for specifikke byrum indenfor området

Lav beboelse i området

Det udvalgte område har en lav andel af beboelse, sammenlignet med Albertslund generelt. Området er i stedet domineret af en række offentlige bygninger: s-togs station, kultur, detailhandel og uddannelse. Området rummer samtidigt en række af de primære byrum i Albertslund.

Den niveau-delte by

Albertslund er et meget gennemført og særegent eksempel på 1970'erne ideal for den niveau-delte by. Imens det er positivt at der skabes et stort "sikkert" område hvor fodgængere og cyklister kan færdes uden at skulle krydse veje, kan det også have implikationer.

- de mange broer og tunneller skaber en slags urban labyrint, med kanaler og hævede veje som forhindringer
- det dobbelte system, spreder menneskerne ud i bydelen. Dette medfører at stisystemer på tyndt befolkede tidspunkter, navnlig i aften og nattetimer, kan virke tomme og forladte, og være med til at skabe utryghed.

Niveaudelingen er samtidigt en integreret del af bydelens karakter og udtryk - og således med til at give området en særlig identitet. En gennemført kunst- og belysningsstrategi under broer og i tunneller er med til at hjælpe wayfinding og skabe komfort og oplevelse i området.

FOKUSOMRÅDER

De detaljerede indsigter er knyttet til et antal centrale byrum, beskrevet i det følgende afsnit. Disse byrum kunne med fordel danne omdrejningspunkterne i en strategi for at skabe bedre integration og mere interaktion på tværs af alderskel i det centrale Albertslund:

Albertslund Centrum

I kombinationen af et detailhandelscenter med s-togsstation og en serie af centrale byrum, fremstår Albertslund Centrum til tider travlt med mange daglige brugere. Byrummet opleves som et sted for bevægelse og målrettede besøg, ikke et sted for ophold. Dette understreges af møbleringen, som primært er i linjære bænkmøbler for to eller tre personer langs ganglinjer, og således ikke understøtter sociale møder. Med bedre opholds- og mødesteder ville Albertslund Centrum i højere grad kunne invitere til integration og interaktion på vej til og fra stationen.

Der er ikke nogen nævneværdige grønne lommer indenfor eller i de umiddelbart tilstødende områder. Inden for handelscentret er der tilsvarende ikke rolige zoner, som opfordrer til ophold eller giver pusterum i hverdagens travlhed..

Hovedtorvet kan aktiveres og bruges til at afholde begivenheder på tværs af aldersgrupper. Pladsen er møbleret med en uformel vandelement foran scenen. Vandet kan drænes, således at menneskemængden kan holde fødderne tørre, hvis pladsen skal rumme større begivenheder. Denne dobbelte funktion af rummet med overlappende anvendelse fungerer godt - og lader rummet tilpasse sig

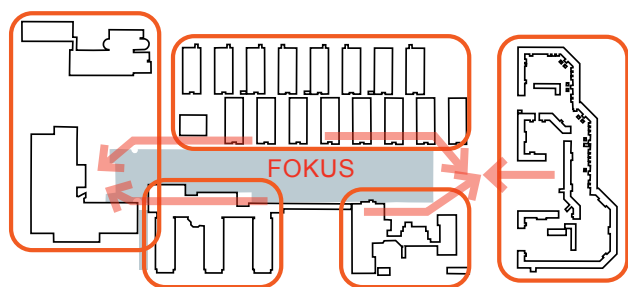
omstændighederne. I en forstand, virker det som en "hverdagsafbrydelse", som giver skiftende oplevelser på forskellige tidspunkter... nogen gange er der vand, andre gange er der ikke vand.

Rådhusdammen

Øst for Albertslund centrum ligger det mere stille område omkring Rådhusdammen. Omkring dammen ligger der et antal aldersspecifikke boligbebyggelser. I dammens vestlige ende, i forlængelse af handelscentret ligger en række kulturelle og offentlige institutioner: bibliotek, musikteater, rådhus og specialskole. Tilsammen har disse boligområder og offentlige funktioner et betydeligt antal beboere og brugere på tværs af aldersskel. Hverken boliger eller offentlige bygninger har dog nogen betydelig anvendelse af eller tilstedeværelse i fht. byrummet omkring Rådhusdammen.

Dammen er omgivet af en fodgænger promenade på alle fire sider. Den sydlige side af promenaden, som er indendørs, rummer fine opholdsarealer, kunst og en del af forløbet igennem et aflangt væksthuse. Den nordlige promenade er i kontrast dertil hård og grå, uden væsentlige grønne elementer for at bløde udtrykket op.

Ældre har faste rutiner og bevægelsesmønstre i det offentlige rum. Langs sådanne ruter, f.eks. til supermarkeder, er tilgængelighed, tilstrækkelige bænke og gode oplevelser meget væsentlige. Ved at opgradere alternative ruter, f.eks. promenadeforløbet rundt om dammen, kan nye ruter måske inddrages i de ældres rutiner, såsom gåture rundt om dammen, som del af daglig træning og oplevelse.

Boliger og offentlige funktioner omkring Rådhusdammen

I hver ende af dammen ligger to større offentlige områder, af særlig interesse:

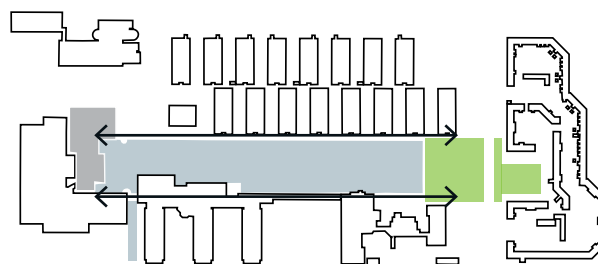
Kulturpladsen "Westend"

Pladsen i den vestlige ende af Rådhusdammen er det eneste sted hvor man pt. kan komme tæt på vandspejlet. Placeret umiddelbart foran klyngen af kulturelle bygninger: musikteater, bibliotek og spillested giver den lille plads potentiale som mulig bymæssige kulturelt samlingspunkt. I hverdagen kan pladsen fungere som et roligt pausested i kontrast til det travle handelscentrum. Idag har området dog en udpræget bagside stemning, en lidt nedslidt karakter – og er domineret af rygere, som er forvist til dette område.

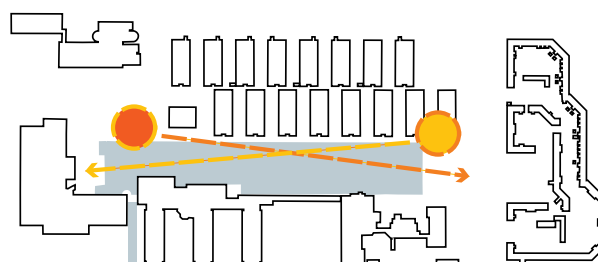
"Det grønne område"

Øst for rådhusdammen ligger et fint, men lettere generisk grønt område med spredte piletræer og løn. Området ligger imellem det internationale kollegium, plejecentret og de almene boliger. Nærheden til at alle disse boligtypologier, giver dem et stort potentiale som landskabeligt intergenerationelt byrum – der kan invitere til interaktion og fejre naboskabet på tværs af generationerne.

De to byrum i hver ende af rådhusdammen er væsensforskellige i karakter - det ene urbant og belagt, det andet landskabeligt og grønt. Sammen kan de med en indsats, blive attraktorer som skaber liv og udspænder aktiviteterne på tværs af dammen, og derved effektivt omdanne hele området til en tværgenerationel zone.

To byrum for generationsintegration

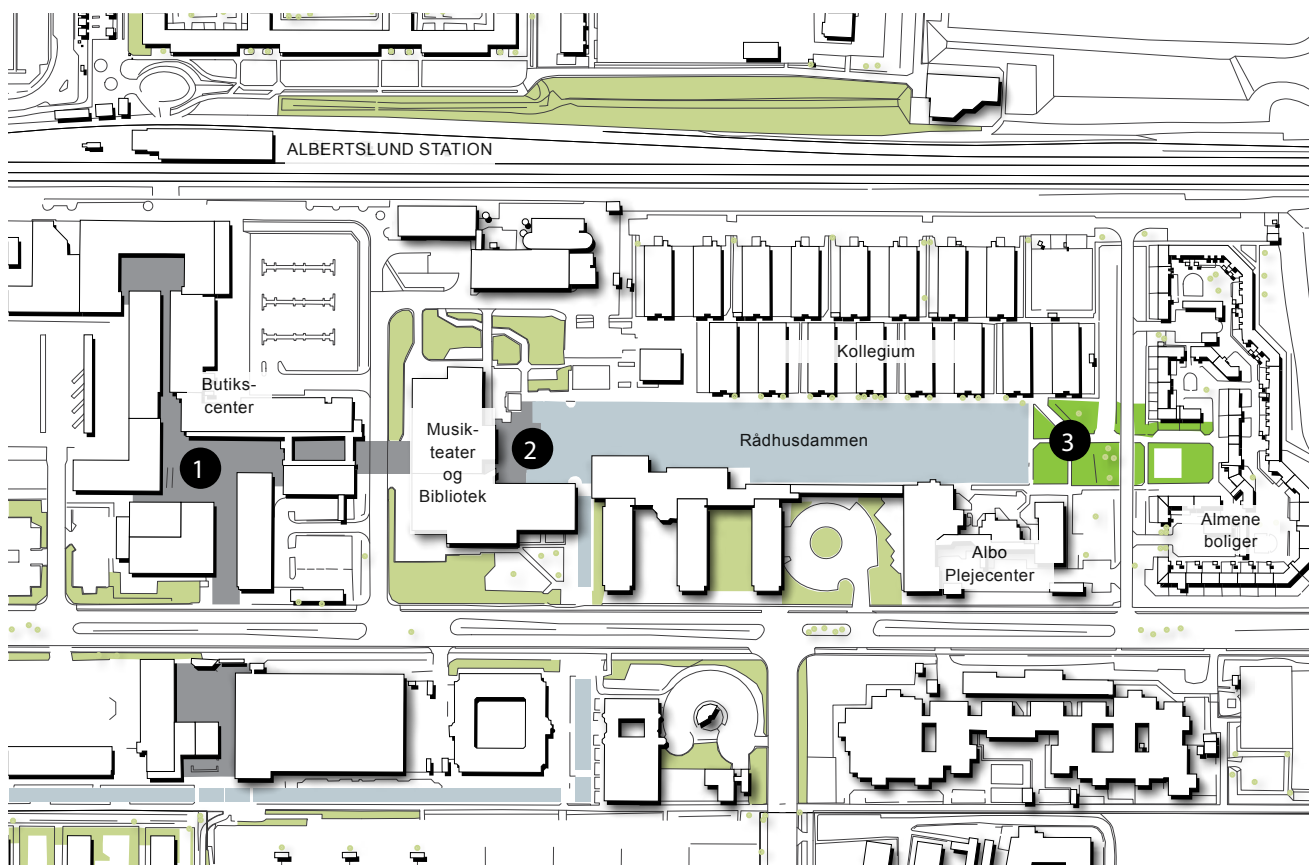
De to ender modtager henholdsvis morgensol og eftermiddagssol ubrudt henover vandspejlets åbne flade.

E4 Urbane Interventioner og forslag

Baseret på de beskrevne indsigter fra det foregående kapitel, vil researchprojektet foreslå og teste en række mulige urbane interventioner med aldersspecifikke aspekter.

I Albertslund vil forslag til interventioner fokusere på det urbane center med station, kulturelle institutioner og boligbyggeser omkring Rådhusdammen, i tre tværgenerationelle hotspots:

- 1 Albertslund Centrum
- 2 West-end, Kulturelt og roligt byrum
- 3 Landskabelig Tværgenerationel Park

ALBERTSLUND CENTRUM

Baseret på kortlægning, observationer og aldersspecifikke præferencer kunne tværgenerationelle tiltag for Albertslund Centrum involvere:

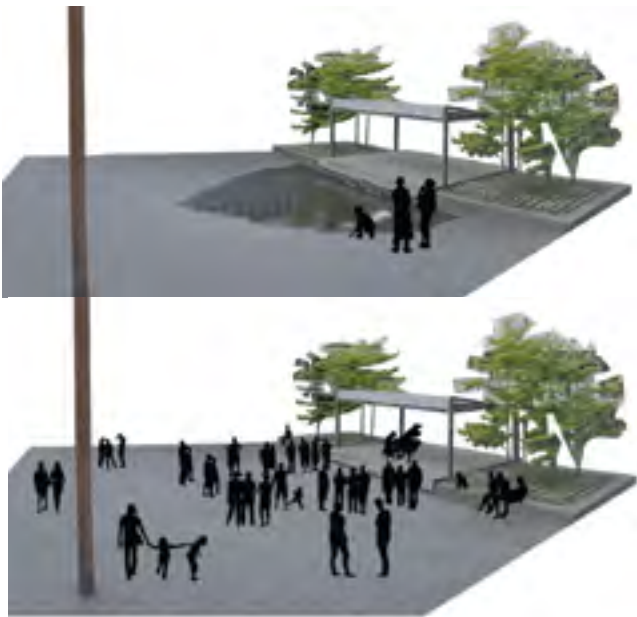
Tværgenerationalt Event space

Albertslund Centrum fungerer allerede fint som faciliteret rum for større forsamlinger og begivenheder. Det ville være enkelt for relevante aktører: kommunen og lokale aldersspecifikke institutioner, som skoler, børneinstitutioner, plejecentre og ældre organisationer at indgå samarbejder om at bruge rummet til aktiviteter og begivenheder på tværs af aldersgrupper. Herved kunne man dels aktivt bringe aldersgrupper sammen, skabe interaktion og øge bevidstheden om den tværgenerationelle dagsorden.

Pladsens egenskaber til at være tør eller oversvømmet giver mulighed for at pladsen tilpasses arrangementer af forskellige størrelser og karakterer.

Sociale zones og opholdsområder

Nuværende opholdsarealer er udelukkende indrettet til at man sidder og betragter folk som bevæger sig forbi – og bænkene synes ved deres udformning at fokusere mere på at man ikke kan lægge sig ned, end at mennesker skal mødes. Dette kunne suppleres med mødesteder af varierende karakter – hvor mindre eller større grupper kan mødes og interagere. Herved ville små lommer af det merkantile rum transformeres til sociale rum.

Med skiftende karakter er den centrale plads i Albertslund Centrum velegnet til både større og mindre forsamlinger, som kan skabe opmærksomhed om generationsintegration - og konkret skabe kontakt imellem generationerne..

Rolige/stille zoner

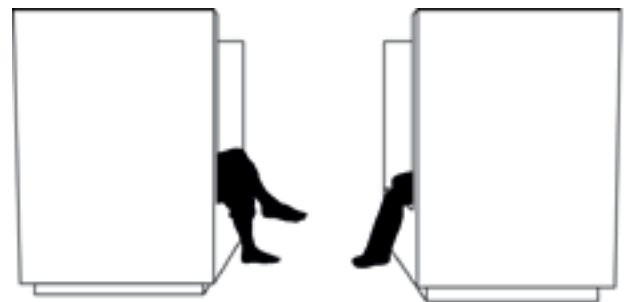
I kontrast til travlheden i byrummet, kunne der indtænkes rolige eller stille zoner, som en pause i en hektisk hverdag. Sådanne stillezoner kunne kombineres med ovennævnte social mødesteder.

Rolige zoner kunne udformes på to måder, som:

- mindre definerede rum i rummet, i form af møbler eller afgrænsede rumligheder hvor enkelt personer eller mindre grupper kan trække sig tilbage, visuelt og lydæssigt skærmede fra det omkringliggende byrum.
- rolige zoner i tilstødende områder, hvor man kan trække ud fra detailområdet (se næste punkt: Westend pladsen)

Byrumsinstallationer

Den urbane karakter i Albertslund Centrum med mange daglige brugere som passerer igennem, gør det til et oplagt sted at skabe opmærksomhed omkring den generationsmæssige segregering og mulige tværgenerationelle tiltag. En måde at skabe opmærksomhed på kunne være igennem interaktive urbane installationer, f.eks. en "digital døråbning", som skaber en visuel forbindelse til steder som ellers ikke normalt ville være forbundne... en børnehave, en lokal petanque bane, en skolegård eller skolehave.

Eksempel på kombineret social og rolig zone.

LANDSKABELIG PARK FOR GENERATIONSINTEGRATION

Ved at omdanne det grønne område efter præferencerne hos en række aldersgrupper i de omkringliggende boligbygninger, kan området indrettes som et målrettet tværgenerationelt landskabsrum.

Byrummet bearbejdes og faciliteres for at imødekomme behov og præferencer navnlig fire aldersgrupper:

- Ældre
- Voksne og Børn (Børnefamilier)
- Unge voksne (Studerende)

Kan det grønne område opnå en attraktion på tværs af disse brugergrupper og bringe dem sammen i det samme område, vil det have merværdi for at området samtidigt bliver et ideelt uderum for ældre på flere plejehjemmet, som får besøg af deres familier. Et sted som familier: børn, teenagere, voksne og ældre alle vil finde stimulerende og fornøjeligt – hvorved besøg på plejehjemmet bliver mere attraktivt.

Baseret på byrumsanalyse, alders-gruppe præferencer og involveringsproces med de ældre på plejecentret, kunne tiltag i det grønne område involvere:

Tilgængelighed og udfordring

Skab god adgang ind i og igennem områder, særligt fra plejecentret. Bedre adgang og kontakt til vandspejlet ved at sænke og omprofilere kanten imod Rådhusdammen. Men også områder med udfordrende adgang og mere afgrænsede rumligheder.

Overlappende zoner imellem aldersgrupper: ældre, unge, familier og seniorer

Aktiv anvendelse, markant udtryk og identitet

Faciliteter og områder for aktiviteter i parken, f.eks. petanquebane, legeplads med lokal identitet hentet fra bygningstypologier, træningsplads mv. Under vejbroen kan der skabes aktivitetszone med belysning og gummiunderlag, som bringer broen i spil som overdækning, konstruktiv ramme og identitetsskabende element.

Naturligt og frodigt

Parken kan blive meget grønne og mere frodig, med højere biodiversitet og flere sanselige oplevelser.

Atmosfære og sanselighed

Beplantning, vand og mulige installationer kan give sanselige oplevelser, som særligt efterspørges af ældre og børn

Overlap og nærhed

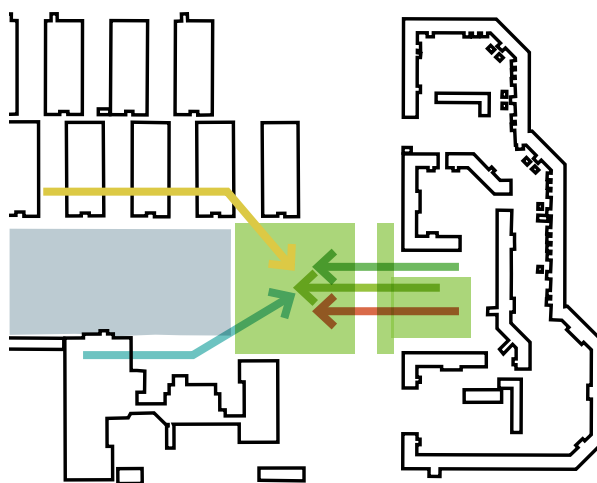
Zoner for forskellige alders-grupper bør ligge side om side, blandes og overlapper – for at skabe integration og invitere interaktion

Gode sociale sidde- og opholdsområder

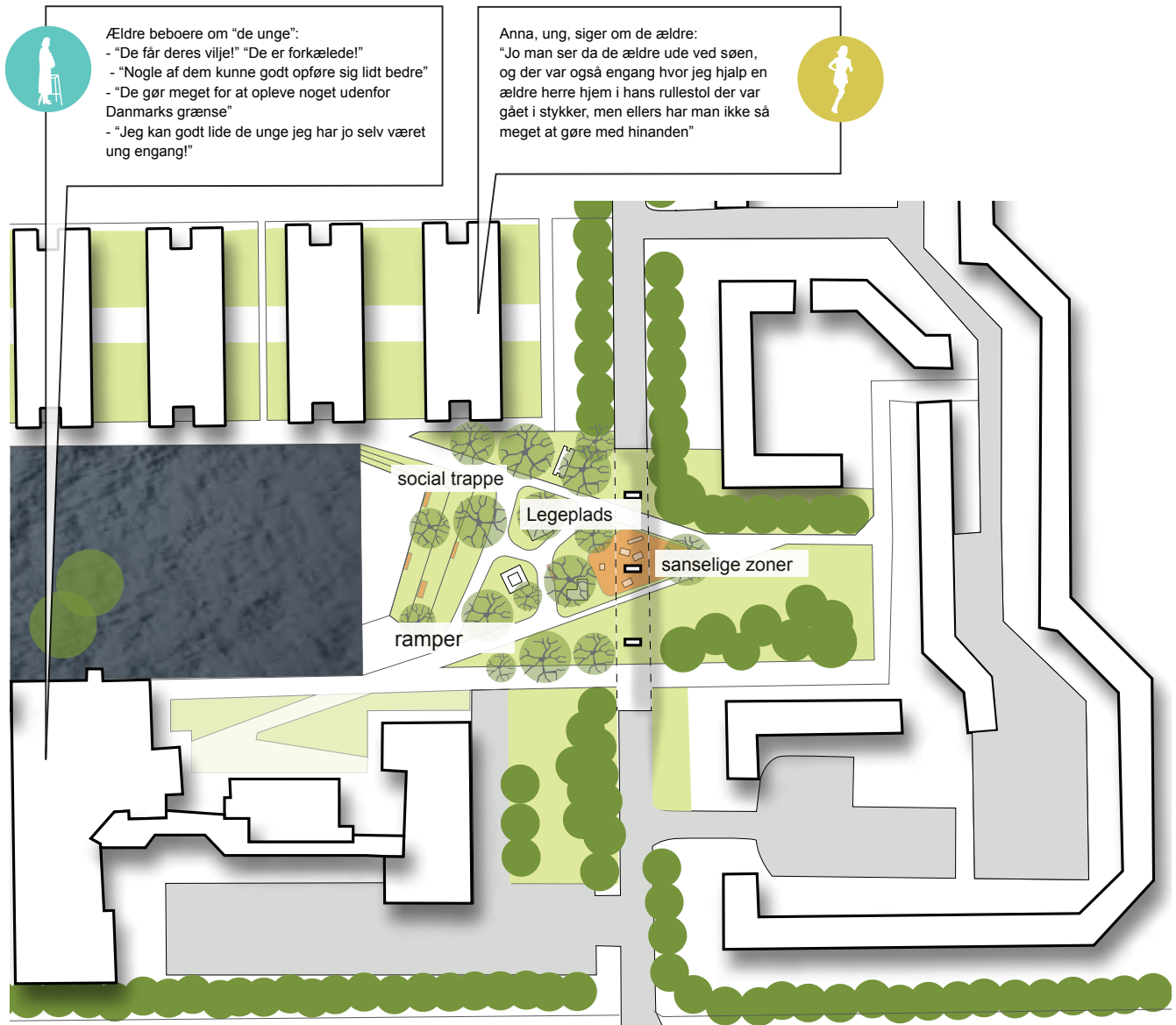
Tilstrækkelige opholds- og siddearealer fordelt i det grønne område, med mulighed for at deltage i aktiviteter eller blot observere fra en tilbagetrukket position.

Udvisk grænserne

Grænserne til de nære udearealer ved hhv. plejecentret, de almene boliger og ungdomsboligerne kan med fordel udviskes for at invitere ind i området, og reducere stigmatisering af særligt de ældre i uderummet.

Koncept illustration: bring de forskellige grupper sammen i det grønne område, ved at gøre området attraktivt for alle grupper.

Planskitse: Et sanseligt landskabeligt område med bedre kontakt til Rådhusdammen, møbleret med ungdommeligt installationer, legeområder og gode sidde- og opholdsområder. Et grønt område for alle naboer, og for ældre som har besøg af familier.

Fotomontage, Park Albertslund

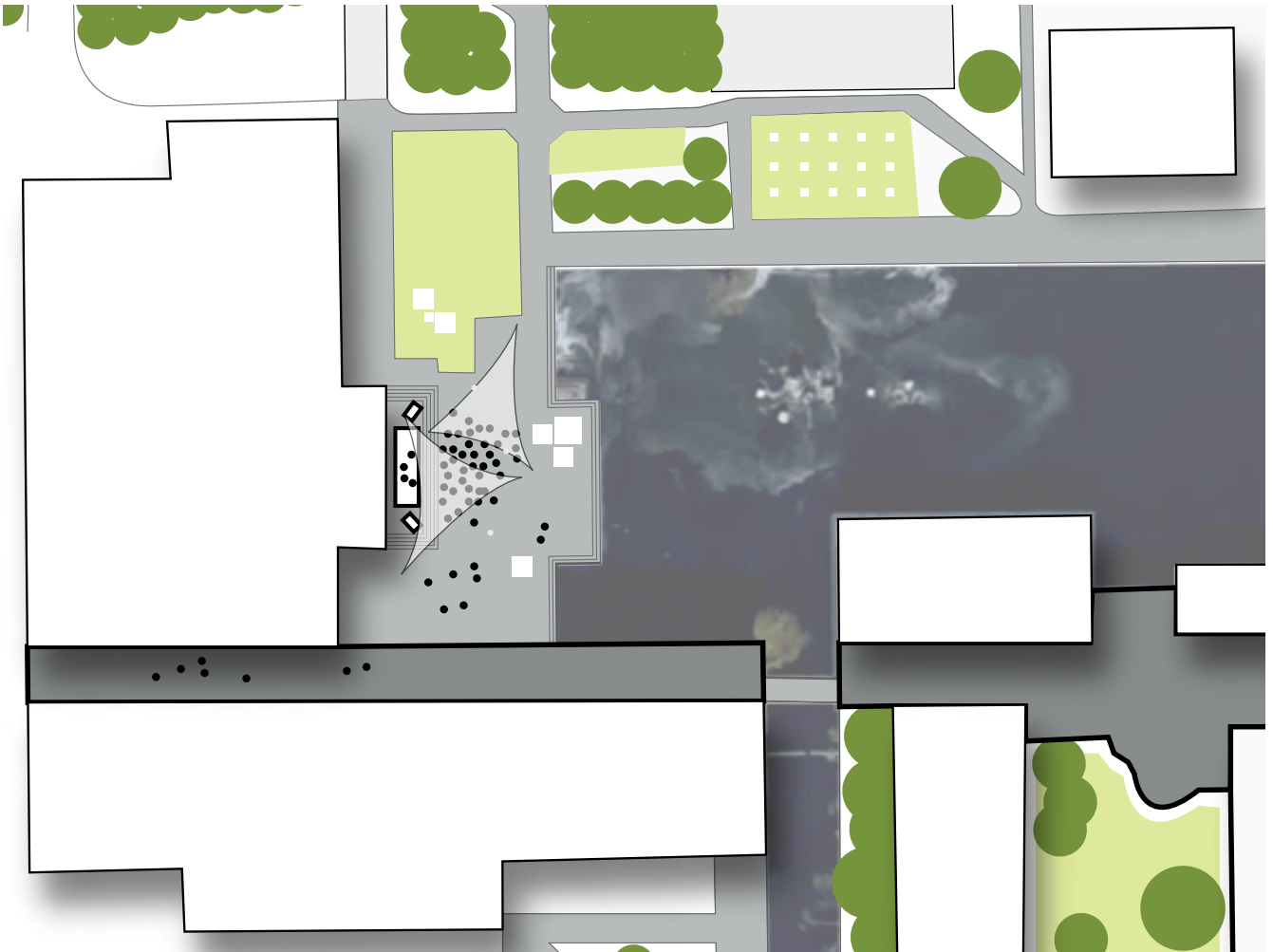
WESTEND

Kulturtorv

Som forplads til en række kulturinstitutioner, Biblioteket, Musikteatret og spillestedet Forbrændingen kan pladsen også med fordel bruges som byrumsmæssig forlængelse af de indre funktioner, til at afholde kulturbegivenheder - gerne med aldersbetonede temaer, eg. børneteater, børnebogcafe i byrummet, egne musikarrangementer mv.

Rolig breakout zone

Når der ikke er arrangementer, kunne den lille plads ved den vestlige ende af Rådhusdammen fremstå som en rolig, og social opholdszone - en pause i fht. de travle handelscenter.

Planskitse: Kulturplads med kontakt til musikteater, bibliotek og spillested – møbleret med sociale zoner mv.

Fotomontage, Westend pladsen

F

Caseområde

Maribo

Provins

I dette kapitel vil vi beskrive og uddybe det provinsielle caseområde i Maribo.

Indledningsvis vil vi lave en general introduktion af det centrale Maribo med fokus på områdets karakter og geografiske forudsætninger mv.

Dernæst vil vi belyse Maribos demografiske sammensætning samt kortlægge- og byrumstypologier og andre aspekter af interesse samt analysere Banegårdspladsen og området omkring Klosterruinen som udvalgte by- og landskabsrum for at afdække mønstre for anvendelse, udfordringer og potentialer.

I følgende afsnit vil gennemgå værktøjer og resultater i den målrettede involveringsproces designet for Maribo, herunder den etnografiske vinkel, insitu interviews, fokusgrupper og ekspert interviews samt involverende design workshop.

Opdagelser og delkonklusioner fra ovenstående opsummeres dernæst i et "indsigts"-afsnit, som danner grundlag for en samlet strategi med en række håndgribelige forslag til at øge integration og interaktion på tværs af aldersgrupper i Maribo.

Introduktion
Kortlægning By- og byrumsanalyse
Borger og bruger involvering
Indsigter
Tiltag/Strategi

F1 Maribo, det provinsielle eksempel

Med stor afstand til de større uddannelsesbyer, repræsenterer Maribo det provinsielle eksempel i researchprojektet.

BYENS BEBOERE

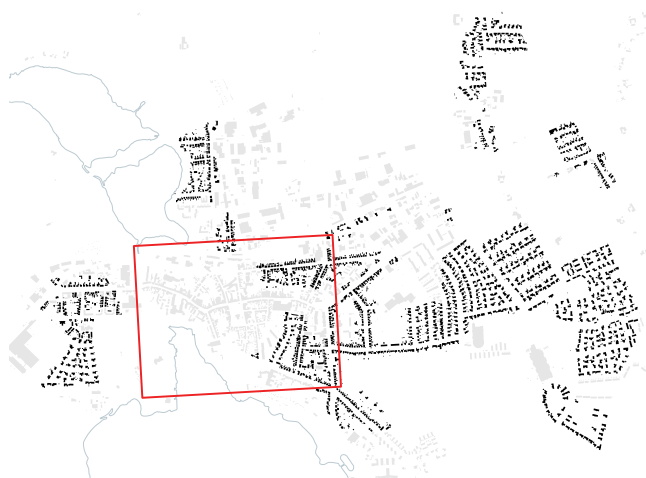
De demografiske data for Maribo, bekræfter som antaget, en klar og markant dominans af seniorer og ældre i kommunen, som tilskrives at de unge søger imod større byer, navnlig København, for at uddanne sig. Kun et begrænset antal vender tilbage til Maribo.

Inden for det udvalgte fokusområde i det centrale Maribo er tendensen endnu mere markant. Dette kan dog tilskrives priser og boligtypologier i det centrale område, som domineres af i lokalt perspektiv relativt dyre byhuse med begrænsede størrelser.

Hvor befolkningsfremskrivningen for Lolland som helhed, viser en klar tendens til faldende befolkningstal, har Maribo by et stabil indbyggertal.

Gymnasiet i Maribo er et af blot tre gymnasier på øerne syd for Sjælland.

Parcelhuse: Maribo har et betydeligt antal parcelhuse. Geografisk ligger disse dog primært udenfor det udvalgte område i bycentret, og figurerer således ikke i demografien for delområdet.

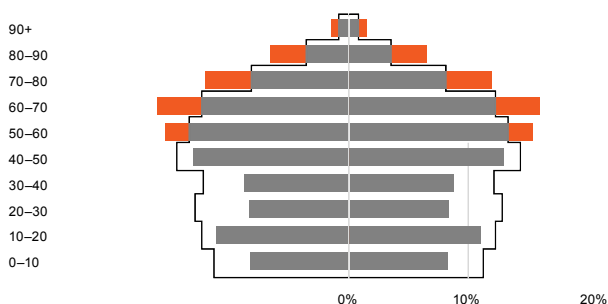
DEN PROVINCIELLE TYPOLOGI

Beliggende centralt på Lolland, fungerer Maribo som kulturelt og uddannelsescenter for en stor del af øen.

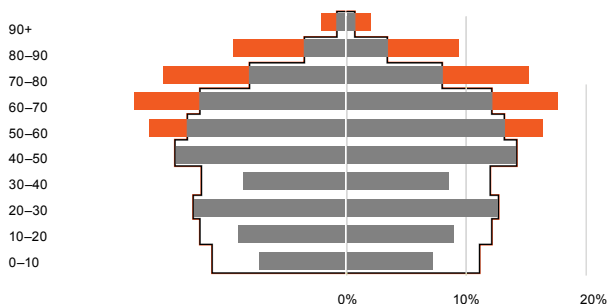
Byen er beliggende nær store og flotte naturområder i Lollands store søsystem, med kort afstand til rekreative områder på flere sider.

Som en af de kun to gymnasiebyer på Lolland, har Maribo et antal studerende som pendler til gymnasiet og andre skoler.

Mange institutioner og offentlige rum i Maribo er beliggende centralt i byen, nær tog- og busstation eller langs byens gågade Østergade.

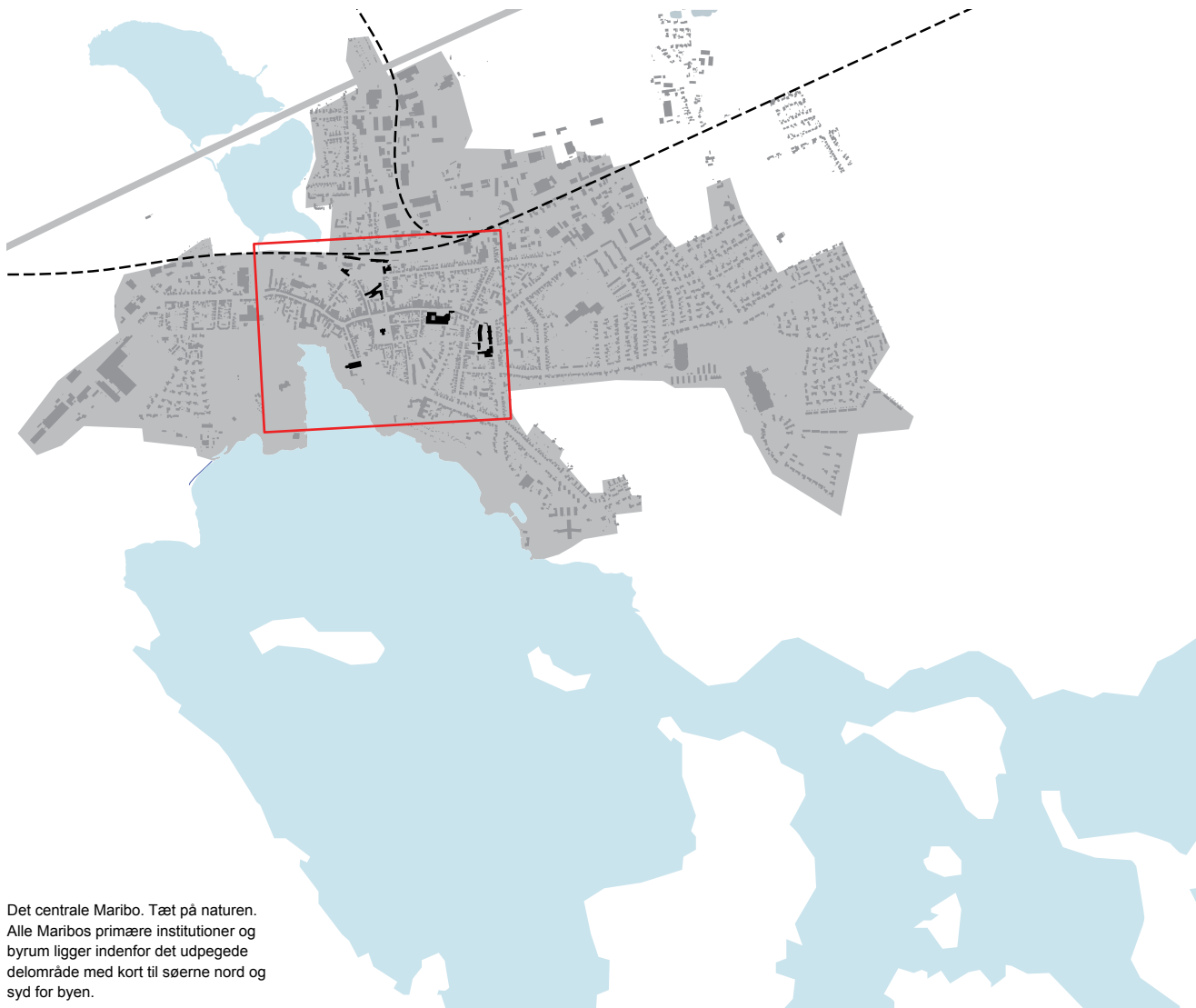

Alderssammensætning, Lolland Kommune

Alderssammensætning, udvalgt delområde Maribo

Over nationalt gennemsnit

Det centrale Maribo. Tæt på naturen. Alle Maribos primære institutioner og byrum ligger indenfor det udpegede delområde med kort til søerne nord og syd for byen.

Demografi – Alderssammensætning

- 1: 23–29 årige 31%
- 2: 30–39 årige 24%
- 3: 30–59 årige 61%
- 4: 40–49 årige 23%
- 5: Under 50 år 45%
- 6: 50–59 årige 21%
- 7: Under 50 år 58%
- 8: Over 40 år 86%
- 9: Over 60 år 55%
- 10: Over 65 år 63%

Demografi – Bil ejerskab

- 1: Ingen bil 82%
- 2: Ingen bil 68%
- 3: Ingen bil 58%
- 4: Ingen bil 49%
- 5: En bil 51%
- 6: En bil 56%
- 7: Mindst en bil 81%
- 8: Mindst en bil 86%
- 9: Mindst en bil 91%
- 10: Mindst en bil 98%

FOKUSOMRÅDE MARIBO

Det udvalgte område dækker det meste af det centrale Maribo, og rummer de fleste af byens primære byrum samt offentlige institutioner.

Bygningerne i området er generelt i to plan (én til fire etager), og består primært af byhuse og forskellige institutioner. De offentlige institutioner er koncentreret omkring de primære urbane byrum ved torvet og den primære handelsgade, Østergade, samt omkring togstation og busterminal.

Det primære landskabelige og rekreative udearealer ligger i det sydvestligste hjørne af delområdet, hvor katedralen og klosterruinen ligger ved bredden af Sønder sø.

- Boliger
- Institutioner
- Kultur/Uddannelse
- Handel
- Transport
- Erhverv
- Produktion/Industri

Udvalgt fokusområde, Maribo, 1:4000

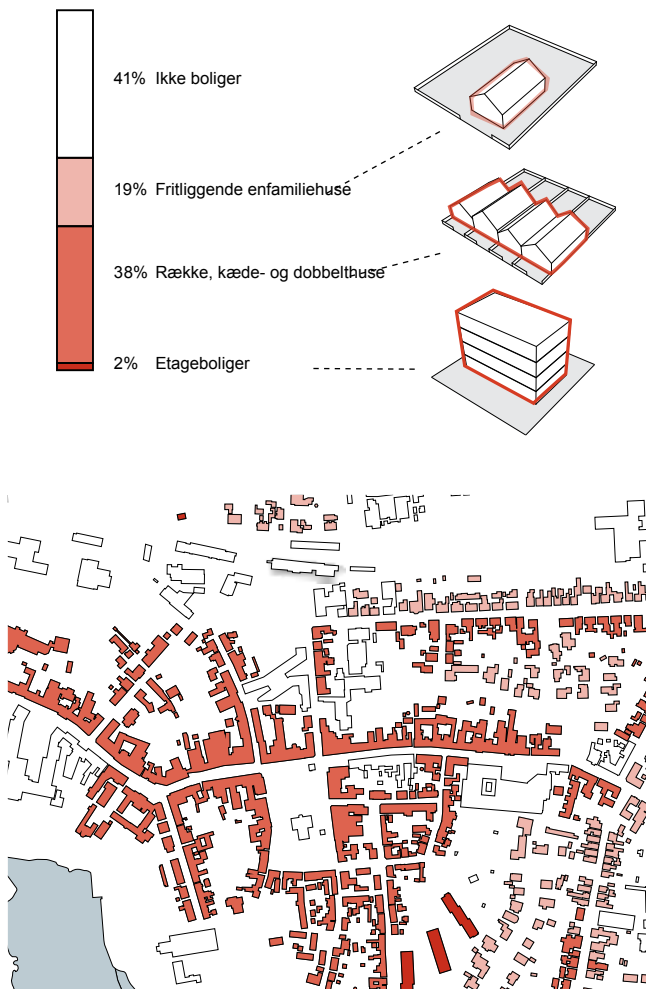
Boligtypologier

Boligerne i området består overvejende af by- og rækkehuse med mindre private haver eller gårdhaver. Der er tillige et antal fritliggende énfamiliehuse samt få etageboliger i delområdet sydøstlige del

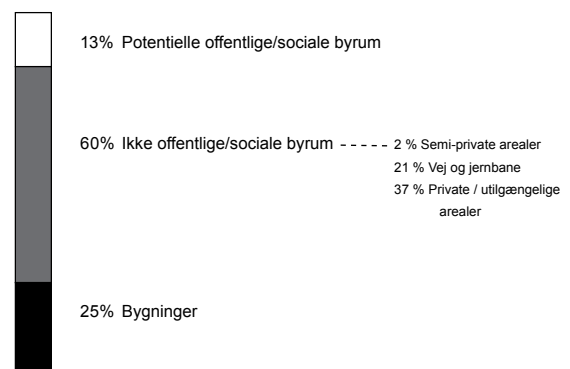
Indenfor delområdet, har de fleste boliger således adgang til private udearealer, hvilket i nogen grad kompenserer for en mindre andel af offentlige fællesarealer.

Potentielle Offentlige Sociale Byrum

Delområdet rummer en række offentlige byrum med potentiale for sociale møder, integration og interaktion. Netværket af offentlige tilgængelige rum i Maribo, er dog sammenlignet med de øvrige caseområder begrænset. Det tilgængelige byrum består således af få men udemærkede offentlige pladser samt gågaden, forbundet af et netværk af fortove og få stier.

Boligtypologier, Kortlægning

Byrumskortlægning: offentlige/sociale byrum

DEMOGRAFI, MARIBO

De overordnede demografiske data og antagelser belyses på to måder indenfor caseområdet: ved analyse af specifik GIS-kortlægning og ved observationer i byrummet.

GIS Data og kortlægning

GIS kortlægning kan vise alderssammensætning inden for et 100 × 100m grid. Data er meget specifikke, men repræsenteres her for overblikkets skyld ved aldersgrupper som groft svarer til livsfasemodellen.

Det udvalgte fokusområde i det centrale Maribo har 2.360 indbyggere, med en markant dominans af seniorer og ældre mennesker.

Den geografiske alderssammensætning er vist ved kort på modstående side, hvor mørk tone viser højere koncentrationer inden for enkelte aldersgrupper.

Bycentret i Maribo er generelt domineret af seniorer, i overensstemmelse med den overordnede demografi i byen. Inden for fokusområdet styrkes dette billede yderligere af

hustypologier, med byhuse beboet primært af seniorer. I området nord for Maribo station ligger et område med en, for området, bred alderssammensætning. I det sydøstlige hjørne af fokusområdet ses en koncentration af børnefamilier. Kortlægning i et større perspektiv viser sammenhængen med placeringen af parcelhuse uden for bymidten, hvor områdets børnefamilier primært er bosat.

Byrumsobservationer

In-situ observationer af interaktion imellem forskellige aldersgrupper i byrummet blev afprøvet i en række forskellige byrum i Maribo, på forskellige tidspunkter af dagen.

Samtidigt ophold af flere aldersgrupper er observeret i en række situationer, men egentlig observeret interaktion var meget begrænset. Interaktion var primært centreret omkring voksne og seniorer på torvet, knyttet til indtag af alkohol.

Igennem interviews har vi erfaret at der navnligt i weekender, eftermiddags- og aftentimer – forekommer betydelig integration imellem aldersgrupper ved Klosteruinen.

Børn

Teenagere

Unge Voksne

Voksne / Familier

Seniorer

Ældre

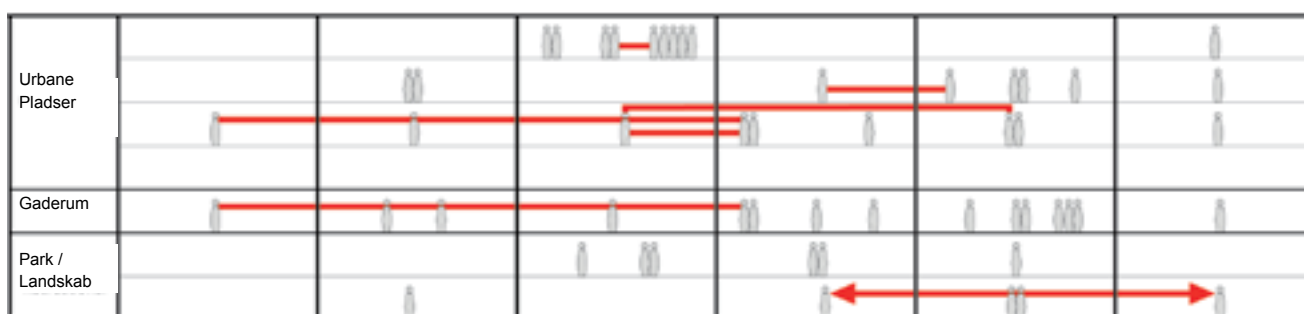

Illustration: byrumsobservationer med observeret interaktion

Børn og Teenagere, 0–20 år

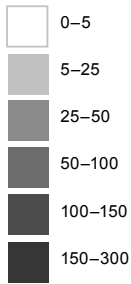
Voksne, 30–50 år

Unge Voksne, 20–30 år

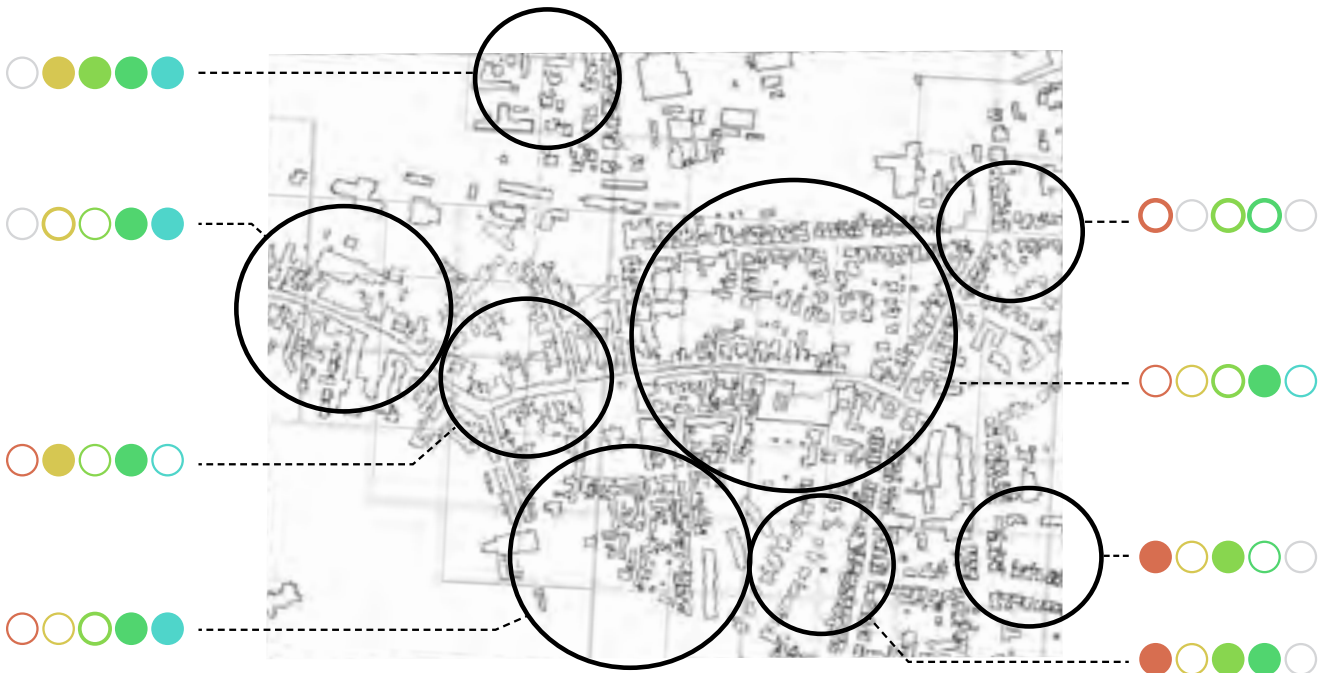
Seniorer, 50–70 år

Ældre, 70+ år

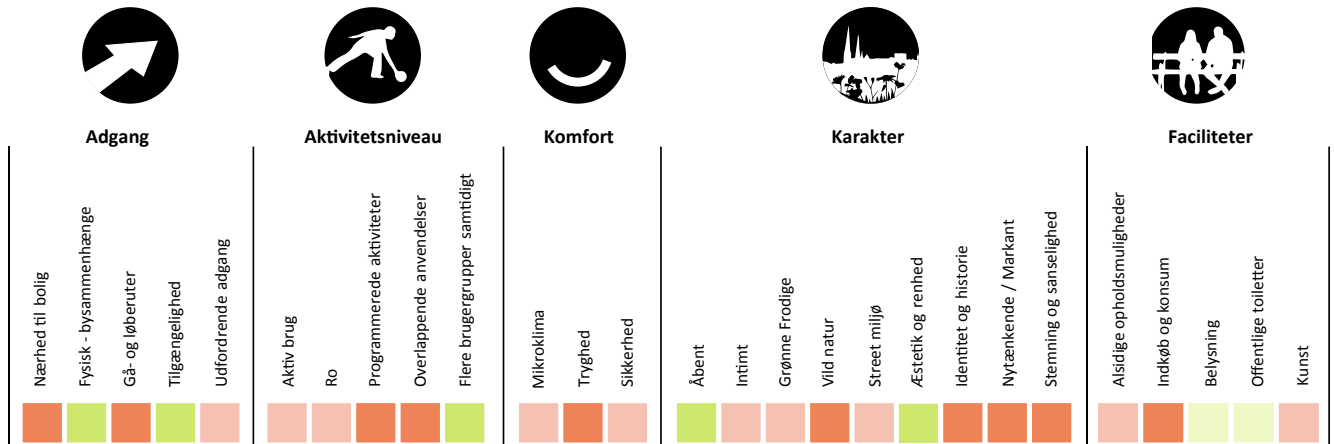

Grafisk repræsentation af aldersgrupper, GIS Data

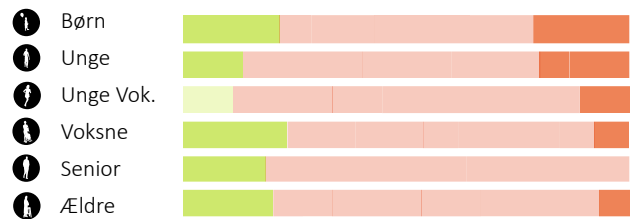

Koncentrationer og sammensætning af aldersgrupper inden bebyggelser i delområdet

BYRUMSANALYSE, BANEGÅRDSPLADSEN

Byrumsanalyse Byoasen

Sammenligning med aldersgruppernes præferencer.

Beskrivelse

Banegårdspladsen med togstation og busholdeplads, omkranset af mange institutioner herunder museum, teater, offentlige kontorer og et nyt ungdomshus. Ud over et betydeligt antal korte bænke organiseret langs busholdepladserne, har pladsen ikke nogen egentlige sidde- eller opholdsområder. Banegårdspladsen fremstår pæn og nobel, men uden klar identitet eller karakter.

Demografi

Det umiddelbare område omkring stationen er domineret af offentlige bygninger og institutioner. Omkring det ligger boligområder i bycentret, primært beboet af seniorer.

Mønstre for ophold og anvendelse

Kortlægning og observationer viser at der i dag primært sker ophold i busskure og på den sydvendte trappe ved stationsbygningen. På særlige tidspunkter af dagen, opholder der sig større grupper af unge mennesker end der er siddeområder til. Ingen bruger det grønne område.

Udfordringer

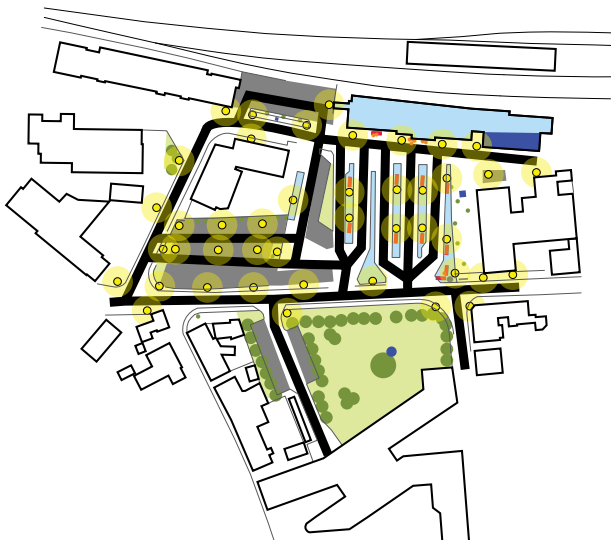
- Pladsens åbne karakter og trafik, gør det ikke til et behageligt sted for ophold
- Karakteren som transitrum, betyder at hovedparten af

byrummet brugere opholder sig i området i kortere tid – og at de primære brugere ikke bor nær pladsen. Omvendt så har en række personer en del ventetid i området.

- Siddearealer og sociale zoner i områder er utilstrækkelige for områdets anvendelse.
- Der er manglende efterspurgte faciliteter i området, toiletter og kiosk/cafe, hvilket afkorter ophold i området.
- Pladsen savner identitet
- Det tilstødende grønne område er ikke tilgængeligt eller inspirerende.

Potentialer

- Området omkring pladsen har en bred sammensætning af institutioner med brugere på tværs af generationer (museum, teater, ungdomshus, togstation mv.). Nærheden af de forskellige aldersgrupper rummer potentiale.
- Øges kvaliteten og antallet af opholds- og socialeområder kan der inviteres til integration og interaktion
- En midlertidig ordning, som tidligere blev afprøvet, viste at der lå spændende muligheder i overlappet mellem ventesituationen og kulturelle institutioner.

Analysekort Banegårdspladsen

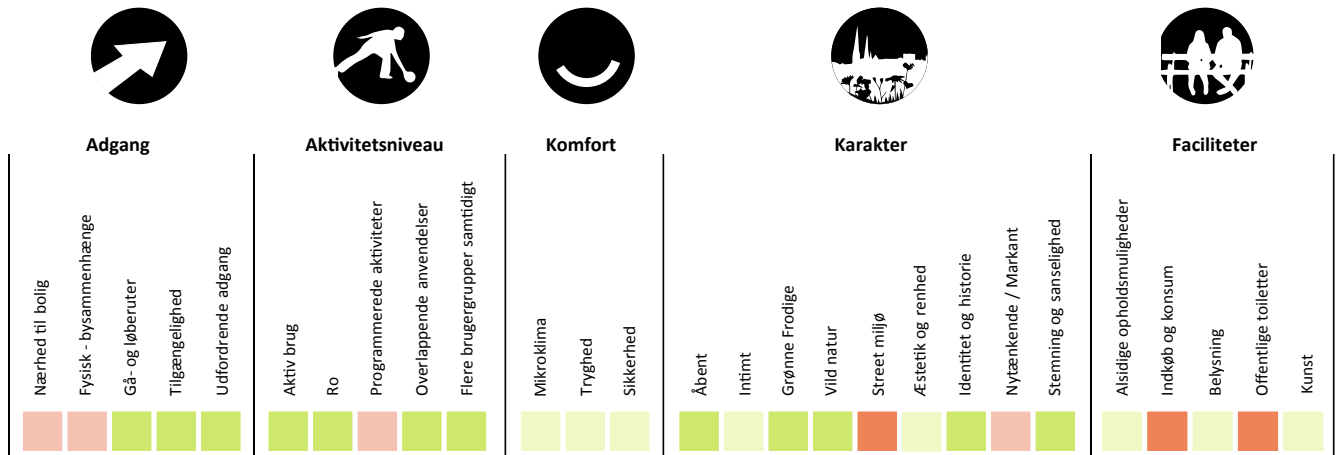

Analyserede temaer, herunder trafik, faciliteter, sol og skygge, belysning, bygningstypologier, åben/lukket katakter mv.

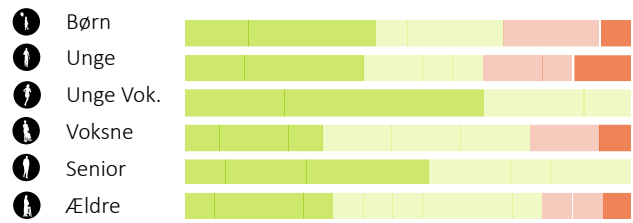

Fotos Banegårdspladsen

BYRUMSANALYSE, KLOSTERRUINEN

Byrumsanalyse, Klosterruinen

Sammenligning med aldersgruppernes præferencer.

Beskrivelse

Det kulturhistoriske område ved Klosterruinen og katedralen i Maribo, ligger på det sted hvor Sønder sø kommer tættest på det centrale Maribo. Fundamenterne fra et gammelt kloster er bevaret som et vidnesbyrd om hvad der var engang. Ruinerne er beskyttet med toppen indkapslet i beton og bruges i dag som et uformelt møbel, en forhindringsbane for børn, en rumdel og et historisk spor, som giver identitet i området og oplevelse for besøgende. Den naturlige ramme er i sig selv markant og stærk som attraktor, med flot udsigt over søen og katedralen som baggrund.

Demografi

Med den centrale og attraktive placering ved søen – er boligerne i nærområdet relativt dyre. Området er således domineret af seniorer. Attraktionen ved søen og klosterruinen tiltrækker dog alligevel en bred brugergruppe fra hele byen og oplandet, på tværs af aldersgrupper.

Mønstre for ophold og anvendelse

Parken bruges flittigt i sommer halvåret. Klosterruinen fungerer som uformelt møbel for unge mennesker og klatrebane for børn.

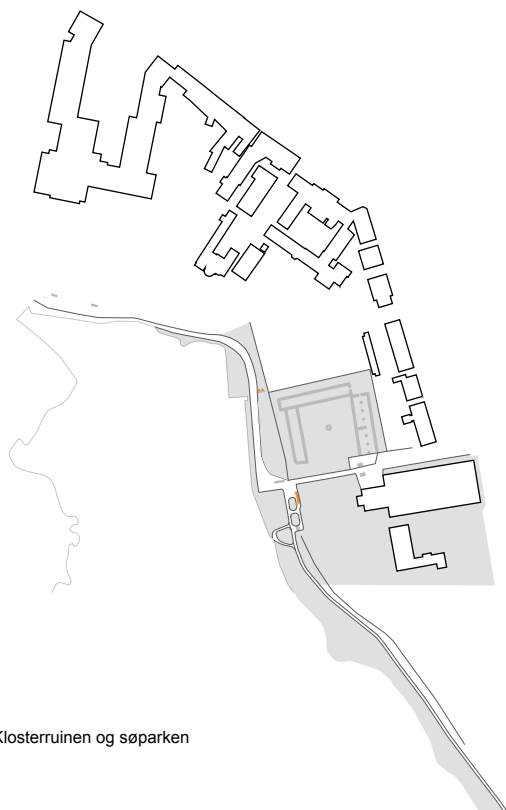
Seniorer indtager bænke og observerer aktiviteterne. Motionister og spadserende passerer på stien langs søen. Lokale lugter deres hunde. Parken har således allerede velfungerende "samtidigt ophold" af forskellige aldersgrupper

Udfordringer

Søparken har meget få faciliteter. f.eks. efterspørges et offentligt toilet og formelle opholdsområder

Potentialer

For at supplere integration med interaktion, kan målrettede aktiviteter og begivenheder overvejes: på land eller på vandet. Dertil kommer tilførsel af mindre faciliteter, som kan afhjælpe friktion imellem aldersgrupper.

Kort Klostrerruinen og søparken

Analyserede temaer, herunder trafik, faciliteter, sol og skygge, belysning, bygningstypologier, åben/lukket katakter mv.

Fotos: Klostrerruinen

F2 Borgerinddragelse

Strategi: at gentænke en provinsby (som har en sø)

Strategien i Maribo var fokuseret på provinsbyen på en større skala, og borgerinddragelses processen var designet til at få input fra en bred vifte af aldersgrupper og co-designe byrummet omkring stationsområdet. Det var også centralt at undersøge de bredere nationale aldersrelaterede tendenser, som beskrevet tidligere. Derfor var der også fokus på at undersøge de specifikke aldersrelaterede problemer i provinserne, som omhandler de unges fraflytning og den efterfølgende relativt større population af seniorer og ældre. Til at involvere borgere i projektet blev der anvendt en netværks tilgang, som ledte til en design workshop med en håndfuld engagerede borgere (Troost et. al, 2010).

Med inspiration fra workshoppen kom der små urbane installationer rundt omkring i byen i form af taleboblere med spørgsmål. Disse blev ligeledes postet på en offentlig Facebook-side for at involvere så mange som muligt. Processen blev suppleret med interviews med en senior kortspilsklub, rektor af gymnasiet, og elever/indbyggere i Maribo. Ved at interviewe de forskellige grupper blev vinklen på alders-specifikke problemer i provinsen dækket.

METODE: ETNOGRAFI OG IN SITU INTERVIEWS

I løbet af projektet blev der lavet flere etnografiske besøg i Maribo med in-situ interviews af borgerne på gaden om deres by. De fleste af vores observationer og interviews fandt sted i området omkring stationen.

Den indledende undren, når man studerer stationsområdet i Maribo var den store gruppe af teenagere, som var i stor kontrast til den store andel af seniorer og ældre, som vi fra vores alderskortlægning vidste var den største aldersgruppe. Dette viste sig imidlertid at være et trick, som vi kan kalde tidsmæssige alderssegregering: adskillelse af aldersgrupper i henhold til deres aldersspecifikke daglige tidsplaner. Stationen blev fyldt med unge mennesker i de korte perioder efter skole, hvor de venter på at komme hjem. Yderligere besøg til Maribo viste, at hovedparten af beboere er ældre mennesker. Ved at nærstudere området, interviewe de unge og gå en tur ned af gågaden viste det sig at butikkerne næsten udelukkende er rettet mod en ældre forbrugergruppe. Nipsting butikker, den lokale gigtforening, 3–5 lukkede butikker og en unormal mængde af garn butikker.

Det var hurtigt klart, at et centralt element i indbyggernes egen opfattelse af Maribo var søen, og specielt en gammel ruin ved domkirken, som er meget populær blandt alle aldersgrupper: To teenage-piger sidder og snakker på dele

af ruinen, en mand luffer sin hund, et ældre ægtepar på gåtur, og en mor går med barnevognen. Men hvorfor er den gamle ruin ved søen så populær for alle aldersgrupper?

Det er det første område fra byen borgerne kommer til, hvor du fuldt ud kan nyde udsigten over søen, så i den forstand er det et spørgsmål om bekvemmelighed. Samtidig er ruinerne anderledes end alle andre byrum der appellerer til aldersgrupper forskelligt: Børn kan lege i dem, teenagere kan sidde og snakke og for voksne har de en historisk værdi. De gamle ruiner tilhører alle, og er ikke som andre områder omkring søen 'reserveret' til hotel gæster, specifikke haver eller kirken. Der er også masser af plads, så folk er i stand til at indtage pladsen på samme tidspunkt, og stadig være i komfortabel afstand til hinanden (Goffman 2010/1971). De to teenage piger kunne have en privat snak uden chance for at blive overhørt, og stadig være en del af stedet og nyde udsigten.

Torvet blev også observeret flere gange; der er butikker rundt omkring, en smuk hovedbygning, store blomsterbede og masser mulighed for at sidde. For det meste var det kun let befolket af forbigående og shoppere, men én gang var der et marked på pladsen med flere afmærkede båse, hvor de solgte ost, grøntsager, blomster, fisk, genbrug og æbler. En lokal børnehave havde lavet en ekskursion til markedet, stoppede op og delte nyligt indkøbt frugt. En masse ældre hyggede sig, for eksempel to ældre mænd på scootere, som talte med en gruppe mennesker. Omkring 40–50 personer i alt. Selvom der var så mange mennesker, brugte de stadig kun den ene side af pladsen. En anden observation er, at Maribo har bænke nok for hele befolkningen til at sidde ned på samme tid.

METODE: FOKUSGRUPPER OG EKSPERTINTERVIEWS

For at understøtte de øvrige bruger-inddragselsaktiviteter i Maribo blev der lavet tre fokusgrupper med 10. klassere, gymnasie elever og lokale seniorer og et ekspertinterview med rektor for Maribo Gymnasium.

Disse fokuserede på problemet med, at de unge forlader provinsen for at tage en uddannelse.

Fokusgruppe med 10. klasses elever

Der blev lavet en fokusgruppe med en håndfuld af 10. klassere der hang ud på hjørnet af en gade. Adspurgt om hvorvidt byen dækkede unges behov svarrede en af fyrene sarkastisk: "Vi har to pizzeriaer, en kiosk til cigaretter og et par steder at få øl – hvad kan man ønske mere?". De

Marked på torvet i Maribo

savnede generelt flere shopping muligheder, som de nu måtte tage til større byer for, f.eks. en H & M. De udtrykte også et ønske om flere og bedre fastfood steder og længere åbningstider for de normale købmænd.

Fokusgruppe med gymnasieelever

På besøg på gymnasiet i Maribo blev der lavet interview med en håndfuld elever om at være teenager i byen. De fleste af dem bor i de omkringliggende små landsbyer og pendler til og fra gymnasiet hver dag. Sommetider bliver de og hænger ud og dette foregår ofte ved søen: "Søen er det sted hvor du møder folk" – Anita, Teenager. Dette viser søens særlige status blandt teenagerne i Maribo. Det kunne være et hvilket som helst slags sted, men "stedet" man møder folk er vigtig, og får en særlig status. Denne status er meget svær at fabricere, da det er en fælles kulturel forståelse, ligesom at mødes "under uret" på Københavns Hovedbanegård. Da de blev vist byrumsbillederne kommenterede de generelt positivt på muligheden for sociale liv, cafeer og mere innovative byrum. De værdsatte også natur. Endeligt er det værd at nævne, at de var meget begejstrede for muligheden for at være medskabere af byrum og var meget positivt om at afsætte tid til at involvere sig i projekter.

Fokusgruppe med senior kortklubben

For at få mere viden om seniorlivet i Maribo og deres brug af byrummet blev et interview med den lokale senior kortklub arrangeret. De var meget engagerede i en masse forskellige aktiviteter; gåture, cykling, foredrag, rejser, kortpil, gymnastik m.m. eller som en af de ældre udbrød: "Folk er ikke hjemmel!" De mente heller ikke at der var megen ensomhed blandt ældre i Maribo. I begyndelsen, for 40 år siden, da de startede aktiviteterne, kørte de ud for at samle folk fra hele omegnen og dermed skabte de et godt fundament for seniormiljøet. Det er deres oplevelse at der sker mange ting i byen – det er ikke "en sove by": "Der sker en masse ting, for både handelsstandsforeningen og den lokale fodboldklub laver alle mulige former for arrangementer og aktiviteter." – Ruth, Senior.

For seniorerne er torvet livsnerven i Maribo: "Det har ikke været lørdag, hvis du ikke har været på torvet!" – Lillian, senior. En metodisk observation var at seniorerne var meget skeptisk over for at få interviews optaget på diktafon og de ville ikke afbryde kortspillet. På denne måde forsøgte de at skærme de andre seniorer mod det udefrakommende forskningsprojekt. En tendens vi ligeledes så blandt seniorerne i Sydhavn.

Ekspert interview med rektor for Maribo gymnasium

Endelig blev et interview med rektor for Maribo Gymnasium arrangeret. Han forklarede at gymnasiet var enestående i at være placeret i sådan en lille by. Selvfølgelig var de opmærksomme på problemet med at de unge forlader byen, men de ser at deres ansvar i denne sag er at give teenagere en identitet af Maribo og noget at være stolte af. De forsøger at samarbejde med lokalsamfundet og give de studerende oplevelser fra lokalområdet for eksempel gennem studieture. Løsningen er ikke at flytte et universitet til Lolland, da dette blot vil forringe standarden af uddannelsen. Løsningen er at skabe arbejdspladser de unge kan vende tilbage til, men det ansvar ligger andetsteds. Rektorens vision for gymnasiet var, at det skulle være et åbent gymnasium som eleverne kan bruge efter skoledagen er forbi. Hans er motto var: "vi vil så gerne have at du bliver lidt længere".

Delkonklusioner: Byrummet i Maribo

På grund af det tyndt befolkede område, kan Maribo ikke opretholde en større menneskemængde i byrummet i længere tid af gangen. Hvis du besøger Maribo på én hverdag vil gaden kun være relativt let befolket. Hvis du på den anden side besøger Maribo når der er marked i weekenden er større grupper af mennesker samlet. Man kan dog diskutere om torvet i virkeligheden er for stort til at rumme den mindre befolkninger? Kunne man gøre noget for at få pladserne til at føles lidt mindre ved lejlighed eller har de store pladser en værdi i sig selv?

Events er for det meste rettet mod den ældre del af befolkning med mad og antik markeder med mere. Den ene årlige musikbegivenhed Maribo-Rocks, som var en lille populær musikfestival, blev lukket ned på grund af budgetnedskæringer. Det anbefales at puste nyt liv i begivenheder som denne, for at opnå aldersintegration. I forhold til at skabe ting i byrummet så vil det pga den mindre population være fordelagtigt at arbejde mere med midlertidige rum, happenings og events. Velannoncerede og med de rigtige ingredienser ville man kunne genskabe det billede vi brugte af torvet på Maribo i vores interviews, fra den sjældne musikfestival på torvet (Se sub-konklusion: aldersgrupper urbane præferencer i Sydhavnen sektion). Som en Maribonit sagde til dette billede: "Jeg har aldrig set torvet sådan der! Aldrig!"

Shopping mulighederne i Maribo er også i høj grad rettet mod ældre forbrugere. Dette fører til et byrum generelt rettet mod seniorer og ældre, og der er ingen byrum programmeret specielt til teenagere. Alle de unge der blev snakket med, ville dog gerne deltage i samskabelsesprocesser, hvilket de var meget entusiastiske omkring. Rekrutteret igennem de rigtige kanaler, som eksempelvis gymnasiet eller ungdomsklubben, kunne de unge i Maribo være en værdifuld ressource i at skabe det lokale miljø og forstærke de lokale drivkræfter. Engagement spredes som ringe i vandet, så når de unge begynder at gøre noget, vil de trække hele familien med.

METODE: KREATIV DESIGN WORKSHOP

Netværks tilgangen endte ud i en workshop med 10 engagerede borgere fra forskellige aldersgrupper. Workshopen var centreret omkring arki_nopoly, et spil der faciliterer en designproces og tager del-

tagerne gennem de forskellige skridt som rumlig analyse; relationer til stedet; identifikation af problemer og potentialer og designforslag. Disse blev tilsidst formuleret igennem en kollage, der blev fremlagt for de andre deltagere. Spillet var fokuseret på stationsområdet, men vi fik et indblik i hele Maribo. Formålet med at anvende denne metode var at lære mere om de forskellige aldersgrupper og opnå kvalitativ viden om deres forskelle i brug af byen og interesser.

Gruppe 1: Samskabelse, samtaler og samtidskunst

Gruppe 1 valgte at arbejde med stationsområde, fordi de mente at området havde en masse udfordringer, men også muligheder, som kunne gøre stedet mere spændende. De negative elementer var, at det ikke er behageligt at være der og der generelt mangler et samlingssted, samt mere bevægelse, lys og noget at snakke om på tværs af generationer. Der er en ret lukket atmosfære, trods det faktum, at det er et åbent område. De positive elementer var, at der er meget trafik af mennesker og forskellige aldre – især yngre og ældre der ikke kører i bil. Man møder mange forskellige mennesker, og nogle gange opstår samtaler, men problemet er, at man mangler noget fælles at snakke om.

Deres idé var at skabe mere liv ved at udnytte eksisterende netværk og drage fordel af, at der er mange mennesker på stationen, og at det bruges som et mødested for unge. Aktiviteterne bør afspejle stationens karakter og bevægelsen på stationen. Hjertet af ideen er at skabe et debatforum gennem kunst og samskabelse. For eksempel kunne de lokale borgere udstille kunstprojekter fra området. Det kunne være en fælles ting, der skaber samtale mellem generationerne. Det skal være værker, der inviterer til interaktion, så borgerne kan sætte deres eget præg på det. Mariteket, den lokale kunstmuseum og bibliotek, kunne også bidrage til udstillingen ved at åbne op ud af til, i stedet for at blive inde bag museets mure.

Ved siden af denne vision var der nogle konkrete forslag, som et toilet; en interaktiv opslagstavle til at informere om de mange ting, der sker i Maribo man ikke altid får oplysninger om; et lille samlingssted, hvor du havde for eksempel være i stand til at købe kaffe; og ideen om at inddrage de lokale aktører mere og give dem mere ejerskab over stedet. Der var også meget snak om området nede ved søen nær ruinerne. Det er et sted, hvor mange opholder sig fra alle aldersgrupper men laver aktiviteter hver for sig. Der kunne man også bruge ting at samles om, f.eks. en form for dække så man kunne bruge stedet i alt slags vejr.

Fotos fra workshop i Maribo med citater fra deltagere

Gruppe 2: Behovet for et vartegn og en evaluering af provinsen

En masse snak gik med et lille område bag museet, som ikke anvendes, og i øjeblikket skaber en dårlig stemning på gaden. Hvis væggen hvor revet ned, kunne det måske give plads til en lille grøn niche – det blev til en idé om mange små grønne områder spredt rundt om stationen. Et problem, der blev nævnt af en af gruppens ældre deltagere, var faldet af arbejdspladser i Maribo. Mange funktioner er blevet lukket f.eks. hospitalet, posthuset og politistationen, samt et museum. Det betyder at folk bor i Maribo pendler til andre steder, hvilket gør stationen til et centralt knudepunkt.

De positive elementer var overordnet åbenheden med den nye busstation, som var en stor forbedring. Det gamle posthus blev italesat – det huser nu den lille lokale avis, men hvis det blev fjernet eller omdannet til noget åben og tilgængelig, som en café, ville det åbne området endnu mere op. Dette blev set i forhold til problemet med at skulle vente på offentlig transport, især togene. I gamle dage havde nogle butikker og værtshuse tæt på, hvor man kunne vente og læse avisen. Et andet positivt element var området omkring søen som blev rost meget og som tjener som et multigenerationalt åndehul for byen og er et af de mest betydningsfulde dele af Maribo.

Der blev identificeret et behov for et kendetegn eller et varemærke for byen. Man kunne f.eks. lave et skilt på det gamle dampmølleårn. Det er vigtigt at Maribo skiller sig ud fra alle de andre station-byer rundt om i Danmark. Det kunne være relateret til Leonora Chistine eller nonnen Marie som byen er opkaldt efter. Da søen var det mest centrale element i Maribo blev det anset som et problem, at du ikke har en direkte adgang til den fra stationen. Du er nødt til at kende vejen i forvejen, og der er ingen skilte der fører dig derned, så en rute ned til søen blev foreslået.

Delkonklusion: Styrken ved den brugerinddragende designworkshop

Den brugerinddragende designworkshop har mange gode sider og har leveret betydelige viden og borgerinspirerede forslag til udformningen den byrumsstrategien for Maribo. Det var meget produktivt at bringe forskellige aldersgrupper sammen omkring et bord, bruge deres forskelle i erfaring, meninger og ideer som en katalysator for processen.

Grafik lavet over ideer fra den kreative workshop

Det fungerede godt at iscenesætte workshoppen omkring et spil, som er en situation der er velkendt for alle aldersgrupper, og er som reglen forbundet med en hyggelig atmosfære. Dette fik samspillet mellem teenagere, voksne og seniorer til at forløbe nemt, med Maribo som det fælles samtaleemne.

På den kritiske side var workshoppen også en af de mest tidskrævende metoder, der er blevet testet, hvilket hovedsageligt var på grund af netværks tilgangen. Det var svært at få den gennemsnitlige Maribonit med ombord og overtale dem til at deltage i workshoppen. Dette ville kunne være blevet afhjulpet af en mere lokalt forankret tilgang.

Fotos fra workshop i Maribo med citater fra deltagere

Taleboller med spørgsmål sat op forskellige steder rundt omkring i Maribo

METODE: BYRUMSINSTALLATIONER KOBLET MED EN DIGITAL PLATFORM

Efter at have analyseret materialet fra workshoppen, blev 16 af de mest interessante spørgsmål opsat som tale-bobler rundt omkring i Maribo. På denne måde blev borgerne konfronteret med problemerne i byen i deres dagligdag og blev inviteret til at reflektere over deres brug af byen. De vil også blive opfordret til at finde de resterende spørgsmål, når de havde snublet over et af dem. Spørgsmålene var

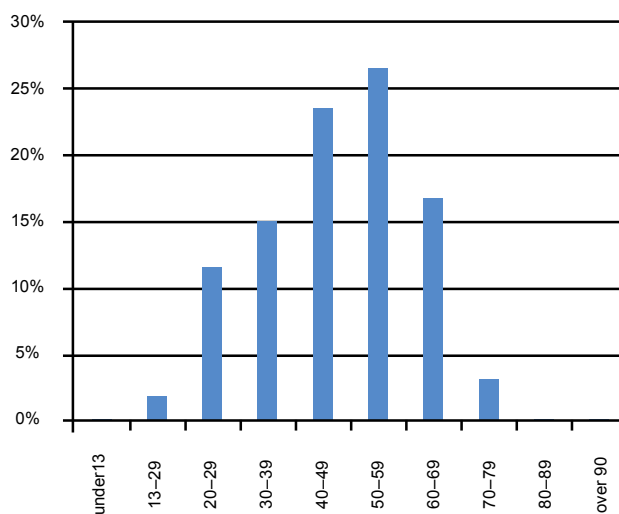
linket til en facebook-gruppe, hvor man kunne kommentere og diskutere. Dette førte hurtigt til at omkring 150 mennesker sluttede sig til gruppen og der skabtes således en pulje af engagerede borgere, som interesserede sig for de lokale byområder i Maribo.

Et af resultaterne var, at det hovedsageligt var seniorer der var engagerede i debatten, især kvinder i 50'erne. Dette svarer til en undersøgelse udført af den meget populære bevægelse af 'Lolland-Falster Lovestorm' af deres brugergrupper (Se graf nedenfor). Dette udfordrer det 'normale' perspektiv at digitale medier oftest bruges af yngre mennesker. De data der blev genereret af disse metoder havde en meget diskursiv karakter og som det er tilfældet for de fleste digitale medie var borgernes udsagn meget overfladiske og indeholdt klare aldersstereotyper. Det bekræftede også kløften mellem generationerne, som i denne erklæring fra Sandra:

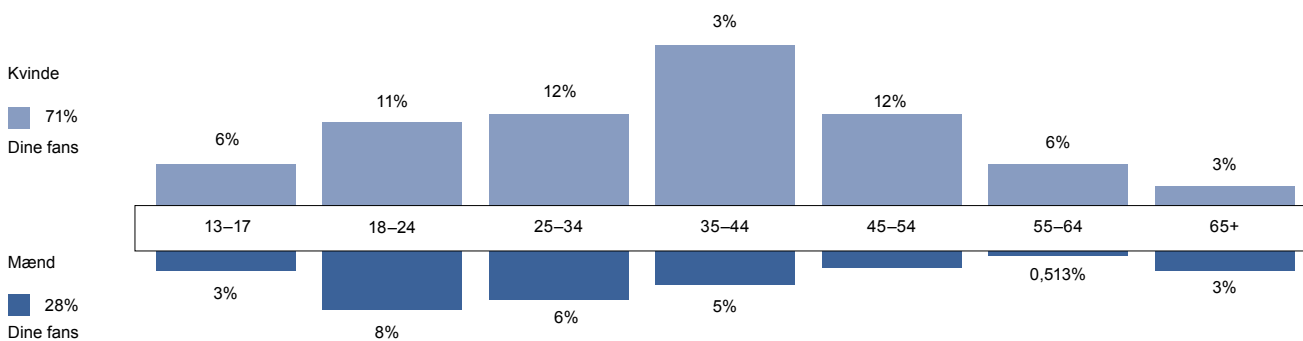
"Teenagere opfører sig ikke særlig pænt. Hærværk ved søen, hærværk på kirkens toiletter. De burde få lidt pli og tænke på det er en by der tiltrækker turister og de befinder sig i samme område. Hvad der mangler for de unge, det ved jeg ikke. Jeg synes nu vi har mange gode ting i byen"
– Sandra, Voksen, Maribo

Delkonklusion: Netværkstilgangen

I Maribo blev der anvendt en netværks tilgang også kaldet snowballing (Trost et al 2010: 147). Den forudsætter at nå et par ildsjæle i det lokale miljø og bruge dem som "dørvogtere" til yderligere rekruttering ved at trække på deres netværk. På denne måde er det håbet at engagere det ressourcestærke lag af borgerne gennem ildsjælene og også nå forskellige aldersgrupper. Dette blev gjort ved at kontakte medlemmerne af det nystartede Ungeråd og en masse af seniorklubbernes formænd. Invitationer og opmuntringer blev distribueret gennem ildsjælene i deres netværk. Netværks tilgangen viste sig at være ret ineffektiv, men forsynede os dog med et begrænset antal deltagere. På den anden side var disse folk meget engagerede borgere. Dette viste at netværks tilgangen ikke nåede meget dybere end de oprindelige "dørvogtere" og snebold-effekten ikke trådte i kræft.

Aldersfordeling for gruppen "Lolland-Falster Lovestorm" i procent

Aldersfordeling for gruppen "Maribo set igennem dine øjne" fordelt på køn

En af kollagerne lavet af deltagerne i den kreative workshop, der forestiller deres vision for stationsområdet i Maribo

Delkonklusion: Brug en institutionel tilgang i provinsen

På grund af den mindre befolkning i provinsbyer er de fleste af de mennesker der brænder for de lokale byrum allerede engagerede i en eller anden organisation. Det er vanskeligt at aktivere de dybere lag af borgerne, da de er mindre vænede til inddragelsesprocesser, der måske oftere ses i større byer. Derfor anbefales det i stedet at bruge en institutionel tilgang, der arbejder gennem de allerede etablerede institutioner, når man beskæftiger sig med byrum i provinsen.

Delkonklusion: Den usynlige alder

Det er svært at engagere borgerne i en diskussion om alder. Byrum vil de gerne vil diskutere og komme med forslag til, men "alder" som et fænomen er for det første ikke særligt fremtrædende folks bevidsthed, og for det andet ses det ikke som en årsag til forskelle: "Det er bare den måde han er på". Muligvis ville den bedste måde at arbejde med aldersintegration være ikke at nævne alder overhovedet, men kun referer til alder indirekte igennem andre emner, der fra den udfraståendes synspunkt er stærkt aldersrelaterede.

Oprettelsen af intergenerationelle netværk er ikke at foretrække i alle former for grupper. Oftest du støder på grupper i et område, der absolut ingen interesse har i at skulle omgås med folk i andre aldersgrupper end dem selv. Dette er naturligvis også på grund af en stor grad af aldersdiskrimination og kulturel alderssegregering. Dette fører til to typer af strategier:

Den første er rettet mod at "overbevise" de lukkede grupper om værdien af møder mellem generationer. Dette gøres bedst gennem særlige arrangementer med en stor tiltrækningskræft og særligt tilrettelagte aktiviteter, der fanger interessen fra "begge lejre". Efter en vellykket gennemførelse af et sådant event vil du være i stand til at reducere skellet mellem de to grupper og opnå en større grad af brobygning (Putnam 2005, Torpe 2003).

Den anden strategi sigter mod udvælgelsen af grupper man vil arbejde med. Her kan man sortere de meget lukkede grupper fra, og istedet kun lave initiativer for mennesker, der er åbne og på udkig efter nye fællesskaber. Her går man altså bevidst udenom de mest lukkede fællesskaber, som alligevel ikke nødvendigvis er til at rokke.

Kollager af borgernes ideer til Maribo lavet ud fra den kreative workshop

F3 Indsigter

I det følgende afsnit kombineres de forskellige kortlægninger, demografi, involveringsproces, observationer mv. til et sæt specifikke intergenerational indsigter for det centrale Maribo og for specifikke byrum inden for området

Aldersgrupper i det offentlige rum

I overensstemmelse med demografiske data, er byrummet i Maribo domineret af seniorer. Byen har et rigt seniorliv med mange muligheder for sociale møder og aktiviteter fra kortklubber til cykelture. Mange butikker og begivenheder er rettet imod seniorer.

Teenagere er meget synlige i byrummet på særlige tidspunkter af dagen. Dette kan tilskrives Maribo gymnasium, som trækker studerende til fra et større opland. Det gør effektivt de 15–18 årige gymnasieelever til en lokal pendlergruppe, og giver dem en markant tilstedeværelse i det offentlige rum på bus/togstation på særlige tidspunkter i løbet af eftermiddagen, i fht. deres daglige skema. På disse tidspunkter af dagen dominerer de unge byrummet. Vi kan således notere at forskellige aldersgrupper bruger byrummet på forskellige tidspunkter. Vi forstår dette som en tidsmæssig alders-segregering – og opfatter det som et væsentligt aspekt, for yderligere studie og arbejde med alders-integration i det offentlige rum.

Unge voksne ses i mindre grad i byrummet, hvilket tilskrives at de søger uddannelse i større byer. Denne tendens har afsmitning på familier med børn.

De offentlige institutioners rolle

Omkring stationsområdet i Maribo er der en markant koncentration af offentlige institutioner, med alsidige programmer og et bredt spektrum af alders-grupper. Den offentlige transport fører en bred brugergruppe med sig med dominans af teenagere og seniorer. Imens museet hovedsageligt har et ældre publikum – er der i pladsens vestlige ende et nyt ungdomshus 'Den Gyldne Banan' under planlægning ved siden af produktionsskolen. Ved siden af disse ligger teatret, som delvist drives med et korps af frivillige fra forskellige alders-grupper. Tilsammen har alle disse institutioner potentiale til at tiltrække en meget bred bruger-grupper på tværs af aldersskel. Nærheden imellem institutionerne, giver det offentlige rum potentiale som tværgenerationelt mødested.

Med den rette facilitering kan teenagere blive en stor ressource for det lokale miljø. Gymnasiet arbejder således på at styrke en lokal identitet og forståelse hos teenagerne. Hvis kommunen eller andre aktører kan engagere dem, igennem gymnasiet, i fht. at indrette og skabe byrum efter deres præferencer kan den lokale ungdomskultur understøttes og styrkes. Sådanne "co-creation" projekter anbefales.

Mixed-use og overlappende aktiviteter

Under en planlagt renovation af Maribo station, blev ventearealet midlertidigt flyttet til det tilstødende Maribo Stiftsmuseum. Denne midlertidige tilstand viste sig at rumme interessante muligheder for at blande alders- og brugergrupper. Det bragte aldersgrupper ind på museet, som ellers sjældent kom der og gav de ventende oplevelser i ventetiden – gav dem noget at snakke om. Denne tilfældige mixed-use situation viser et stærkt potentiale ved overlappende aktiviteter.

OMRÅDER MED SÆRLIG TVÆRGENERATIONEL INTERESSE

De meres specifikke indsigter er knyttet til centrale byrum, som beskrives i det følgende afsnit. Disse byrum kunne med fordel danne omdrejningspunkterne i en strategi for at skabe bedre integration og mere interaktion på tværs af alderskel i Maribo:

Banegårdspladsen

Banegårdspladsen er portalen, indgangen, til Maribo. Det er det første sted mange besøgende i byen oplever. Pladsen er pæn og nobel, men savner karakter og identitet. Venteområdet har en uinspirerede karakter og utilstrækkelige opholdsarealer. Dette bliver meget tydeligt om eftermiddagen når grupper af unge indtager området. De unge keder sig, imens de venter på transport, står i klynger – spytter på vejene mv. hvilket skaber spændinger. I aften- og nattetimer er pladsen tom og kan opleves ukomfortabel.

Der ligger flere potentialer i koncentrationen af offentlige institutioner omkring banegårdspladsen.

- potentiale for at det offentlige rum imellem institutionerne kan fungere som mødested, socialt rum for forskellige alders- og brugergrupper.
- potentiale for at institutioner kan samarbejde om tværgenerationelle indsatser, og skabe interessante overlap i et offentlige rum eller i bygninger, f.eks. målrettet overlap imellem kultur og venteesituation, giver oplevelse til de ventende og blander brugergrupper. Eller overlap imellem ungdomshus, produktionsskole og teater, med mulige "co-creation" fordele.

Nærhed og bymæssige sammenhænge er en anden sag. Hovedparten af brugere bor ikke i nærheden af banegårdspladsen. Hvilket i nogen grad kan begrænse anvendelsen i ydertimer.

Torvet og Østergade

Torvet, som er nyrenoveret, pænt og nobelt, domineres det smukke gamle rådhus, som nu er omdannet til turistkontor. Torvet indrammes af to dobbelte træækker, med gode let afskærmede siddearealer langs torvet kanter. Butikker i omkringliggende bygninger giver liv og aktiviteter. Torvet primære flade er tom, bortset fra et centralt springvand. I

hverdagen domineres livet på pladsen af marginaliserede grupper, som indtager alkohol – samt aktivitet omkring pladsens pølsevogn. Torvet liver up i weekender, i sommer halvåret og når særlige begivenheder afholdes. Disse begivenheder, domineres af seniorer. I ugedage og i vinter halvåret er pladsen dog oftest tom.

Gågaden Østergade har god aktivitet. Butikker er generelt rettet imod et ældre segment med strikkeforretninger, nips mv.

Et antal butikker langs gågaden er lukket ned i de senere år. Enkelte er stadig lukkede, imens mange andre er åbnet op igen med ikke-merkantile formål, som foreninger og velgørende formål: f.eks. genbrugsforretninger, Ældresagen, Gigtforeningen, Mødrehjælpen mv. Gågaden har mange bænke. I følge en lokal, har Østergade "nok bænke til at alle Maribos indbyggere kan sidde ned samtidigt."

Klosterruinen

Den gamle klosterruin på en vestlig skråning imod søen, er et vidnesbyrd om kvaliteten af de uprogrammerede og succesfulde ved overlappende funktioner. De betonindkapslede fundamenter fungerer samtidigt som et afslappet urbant møbel, en klatreskultur og giver et historisk spor i området, der tilfører identitet til området. Elementets uformelle og uprogrammerede karakter giver således en merværdi ved mange anvendelser.

Naturens store styrke og tiltrækningskraft er en anden lære fra klosterruinen. Søen udgør en stærk attraktion: til at gå eller løbe langs, til at sidde ved og se ud over – eller blot at opholde sig i nærheden af. Disse kvaliteter forekommer at være universielle, på tværs af aldersgrupper.

Bymæssige forbindelser

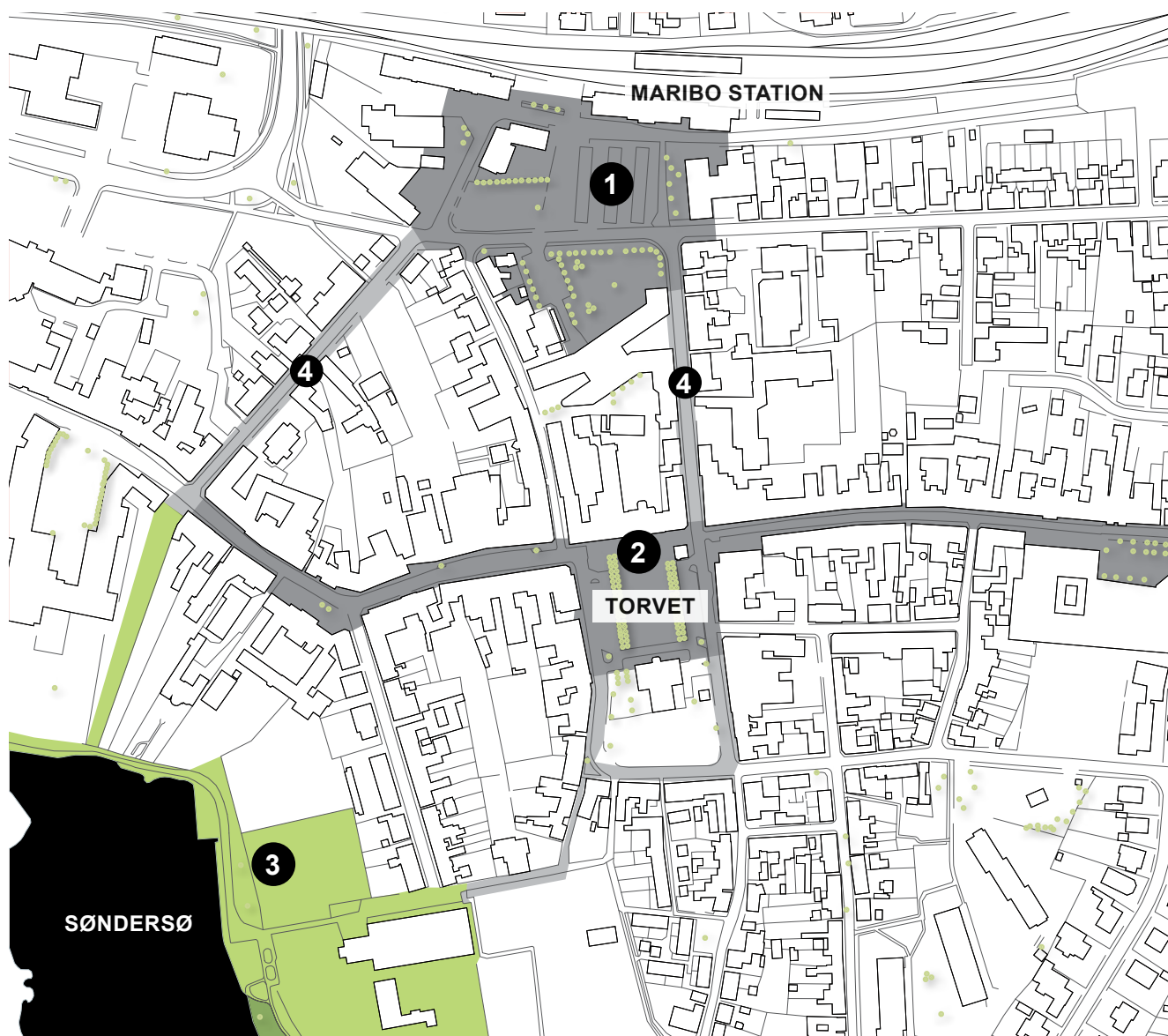
Suhsgade og Jernbanegade udgør vigtige urbane forbindelser imellem de primære byrum. Jernbanegade forbinder, som navnet antyder, stationen med torvet. Suhrsgade udgør – med nedrivningen af en bygning på Vestergade 23 – den direkte forbindelse fra stationsområdet til søen. Ved at opgradere disse ruter, f.eks. i form af karakter, tilgængelighed, siddeinventar og wayfinding, kan forbindelserne imellem områderne styrkes.

F4 Urbane interventioner og forslag

Baseret på de beskrevne indsigter fra det foregående kapitel, vil researchprojektet foreslå og teste en række mulige bymæssige interventioner med aldersspecifikke aspekter.

I Maribo vil disse forslag fokusere på identificerede byrum, og teste disse som potentielle tværgenerationelle hotspots:

- 1 Banegårdspladsen
- 2 Torvet og handelsgaden
- 3 Klosteruinen
- 4 Forbindelser: Suhrsgade og Jernbanegade

BANEGÅRDSPLADSEN

Baseret på involveringsproces, sammen med kortlægning og præference analyser kunne tværgenerationel interventioner for Stationsområdet i Maribo involvere:

Social Spots and facilitation

Etablering af egnede mødesteder og sociale zoner som kan facilitere ventesituationen og skabe rammer for møder imellem brugere i forskellige institutioner og ventende – samt invitere til interaktion. Opholdsområder bør tilsigte at skabe et godt mikroklima, med tilpasning for det Danske klima, f.eks. ved at skærme for vind og regn, eller ved ekstraordinære tiltag.

Området savner yderligere offentlige funktioner og rammer mindre handelsdrivende, såsom kiosk, café mv. Disse rammer kunne evt. tænkes sammen med ovennævnte opholdszoner ved stationen.

Ventesituationen, hverdagsafbrydelser

Interaktion imellem fremmede i det offentlige rum, herunder imellem forskellige aldersgrupper, kan foranledes ved at hverdagens mønstre brydes... når der sker noget overraskende. Begivenheder eller situationer, som får os til at stoppe op, undres – som udfordrer os og giver os noget at tale om.

Det kan være noget så simpelt, som overraskende vejrlag – eller behovet for at spørge om vej et fremmed sted. I fht. urbane interventioner kan "hverdagsafbrydelser"

introduceres i form af interaktive elementer i byrummet, f.eks. lys eller kunstinstitutioner, som kan påvirkes af deres omgivelser. Hverdagsafbrydelser kan give oplevelser – og kan opnå merværdi ved at skabe oplevelser, i sammenhænge hvor mange mennesker hver dag har ventetid.

Identitet + Wayfinding

Stationsområdet fungerer som portal til Maribo, for besøgende og daglige pendlere. Interventioner i byrummet bør således formidle en lokal Maribo identitet, og kan med fordel hjælpe wayfinding i området.

Overlappende situationer

Tre relevante situationer med interessante funktionelle overlap (eller manglende overlap) står frem i området:

- 1 Overlap/nærhed imellem transit/venteområde (station) og kultur/viden/oplevelse (museum)
- 2 Koncentration af institutioner: Kulturværket, Nørregadeteatret, Ungdomshuset og Produktionsskolen
- 3 Det grønne område ved kommune kontoret derimod savner anvendelse, iform af overlap og kontakt med det øvrige byrum.

Disse temaer og de tre "overlap" situationer, danner fokus og udgangspunkt for de følgende urban interventions ved banegårdspladsen i Maribo:

Three "overlap" zones are identified at Maribo station Area

Disse temaer og de tre "overlap" situationer, danner fokus og udgangspunkt for de følgende urban interventions ved banegårdspladsen i Maribo:

1 Ankomst og venteområde

- Sociale siddeområder og forsamlingsområder
- Etablering af Mariteket med kombination af kultur og ventearealer, med fokus på at bygge bro på tværs af aldersgrupper.
- Facilitering: kiosk, toilet
- Skiltning
- Hverdagsafbrydelser: i form af kunst/lys/skabe små interaktive øjeblikke i ventesituationen. Oplevelser som kan invitere ventende og besøgende til at tale og interagere.

2 Det grønne område

- bedre adgang
- mere frodigt, mere divers, mere sanseligt.
- mulighed for øget biodiversitet ved regnvandslandskab.

3 Udearealer ved institutioner

- Co-creation indsats inviterer unge fra produktionsskole og ungdomshus – sammen med teatrets brugere – til at medvirke til indretningen af byrummet med opholdszoner, udendørscene mv.
- Social zone imellem institutioner. Som et særligt vinter-tiltag, kunne der etableres "hot spots" med opvarmede

siddemøbler, som social opholdssteder. Disse kunne evt. gøres muligt ved anvendelse af overskydende varme fra tilstødende bygninger.

Rammer for at invitere til tværgenerationelle aktiviteter i det offentlige rum, på tværs af aldersgrupper.

Som led i at facilitere det offentlige rum og binde de forskellige områder tættere sammen, kan der introduceres en serie af mindre pavilioner i byrummet.

Pavilionerne kan:

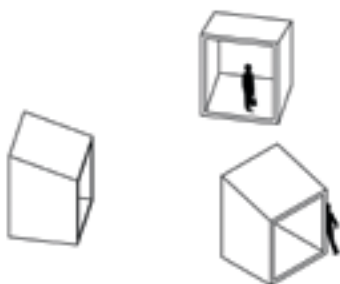
- skabe sociale zoner og rumme efterspurgte faciliteter
- danne rammer for involverende co-creation indsats
- fremstå som et genkendeligt element, introduceret i flere lokationer i det offentlige rum: f.eks. de tre beskrevne situationer ved banegårdspladsen i Maribo
- være præfabrikerede og modulære, for at optimere økonomi og give mulighed for kombinationsmuligheder.

Fotomontage, Velkomst og lokal identitet ved Maribo Station

Planskitse, Banegårdspladsen Maribo

Princip:
modulære, genkendelige enheder introduceres som ramme for tværgenerationelle aktiviteter og facilitering

Fotomontage: pavilion for ophold, oplevelse og facilitering i det offentlige rum imellem Maribo Station og Museum.

Karen, Senior:

"Jeg synes Maribo er en historisk by og vi trækker mange turister på det, men hvor jeg bliver ked af det når jeg ser hvordan der nede ved kloster ruinerne bliver mere og mere ødelagt. Sten bliver hugget ud af ruinerne. Kan unge mennesker virkelig ikke hygge sig uden at ødelægge tingene. Det er et stykke historie. Der burde være pænt dernede, springvandet skal i gang igen og opsættes flere skraldespande. Kunne også være dejligt med liv, en den lille kiosk igen om sommeren og kan dette ikke lade sig gøre så riv det ned der pynter ikke ligefrem dernede. vandcykler og robåd udlejning ville også være hyggeligt."

Christine, Ung:

"Et par bænke og måske en forbi-passerende iscykel, der flexer mellem de gode naturområder der er i byen. En anden ting der kunne være dejligt, ville være hvis man kunne leje robåde eller med små motorer på timebasis, fra klostersøen"

Linda, voksen:

"Mere oprydning fra kommunen – samle skrald og feje og sørge for de ødelagte fliser udskiftes, tegne striberne op og så evt. sætte nogen blomsterkummer, måske en bænk til at sidde på hvis man venter på nogen."

Uprogrammeret, med overlappende funktioner: Klosterruinen fungerer som på én gang som byrumsmøbel, klatrebane og kulturhistorisk spor

Plan, Søparken og Klosterruinen

Klosterruinen har fået status som naturlegeplads. De indkapslede ruiner kan indtages på mange måder af forskellige aldersgrupper.

Ældre person i kørestol, bliver cykler rundt ved søen i Maribo.

KLOSTERRUINEN

Klosterruinen er primært inkluderet som et succesfuldt eksempel på et eksisterende byrum, som fungerer på tværs af aldersgrupper. Byrummet har i dag samtidig anvendelse af flere grupper. For at imødekomme mindre irritationsmomenter i mødet imellem disse grupper, og skabe yderligere enticement til interaktion, kan interventioner ved Klosterruinen inkludere:

Mindre facilitering

Faciliteter, kunne et offentligt toilet/pissoir i området tilfredstille behov, og mindske gnidninger imellem brugergrupper. Samtidigt kunne overdækkede og tilbagetrukne opholds- og grillområder – f.eks. med offentlig tilgængelig gasgrill – udvide anvendelse af området.

Samtidigt kunne introduktion af mindre byrumsinventer til at håndtere affald. Det kunne involvere tiltag, som gør det sjovt at afskaffe affald på ordentlig måde: et "panttræ" til parkering af pantflasker, særlige sjove eller inviterende skraldespande eller reol til engangsgriller mv.

Målettede tværgenerationelle aktiviteter

Begivenheder på land og vand målrettet for at bygge bro på tværs af generationer kan forstærke interaktion, f.eks. bringe børnehaver og seniorer sammen omkring en fælles aktivitet, som sejltur på søen – eller arrangere at unge fra idrætsforeninger ved særlige lejligheder kører cykeltaxi med ældre mennesker omkring søen.

SUHRSGADE OG JERNBANEGADE

Baseret på involveringsworkshop og kortlægning, kunne tiltag med henblik på at skabe bedre sammenhæng imellem de primære byrum i Maribo involvere:

Styrkede forbindelser

- sikre god tilgængelighed og wayfinding
- sikre tilstrækkelige bænke, som pauser langs udpegede ruter
- mulighed for at skabe grønnere og mere attraktive byrum

Bevar Suhrsgade som adgang til søen

Som forløb kan Suhrsgade opgraderes og indrettes som direkte adgang fra stationen til søen. Dette kræver at åbningen i husrækken ved Vestergade 23 bevares eller at der ved nybyggeri sikres en passage igennem bygningen – så der fortsat er adgang til søen ad denne vej.

TORVET OG ØSTERGADE

Baseret på kortlægning, observationer, byrumsanalyse og feedback fra involveringsproces, kunne interventioner på torvet og i Østergade omfatte:

Vinteraktiviteter

Sæsons specifikke aktiviteter i vinterhalvåret, f.eks. skøjtebane, som kan skabe aktiviteter for de yngre mennesker og børnefamilier samt give de ældre noget at kigge på.

Tomme butikker

Tomme butikker kan midlertidigt bruges som sociale zoner eller urbane laboratorier, hvor engagerer borgere i alle aldre kan lave aktiviteter og installationer, som promoverer fællesskab på tværs af generationer.

Fotomontage: vinteraktivitet og begivenheder på torvet i Maribo

G

Konklusioner og Anbefalinger

En serie af problemstillinger og mulige løsninger omkring generationsintegration er afdækket som er relevante at fremhæve og opsummere. Problemstillinger falder under en række forskellige emner, som bl.a. dækker metodiske udfordringer, specifikke problematikker omkring tværgenerationel anvendelse af det offentlige rum, borgerinvolvering mv.

I det følgende kapitel gennemgås tre afsnit:

Evaluering

Afsnittet gennemgår en række af de, i researchrapporten, anvendte metoder og værktøjer indenfor involvering såvel som by- byrumsanalyser. Potentialer og udfordringer ved metoder og værktøjer diskuteres.

Konklusioner

Konklusioner på en række antagelser og opstillede spørgsmål omkring generationsintegration opstilles her og perspektiveres.

Anbefalinger

Endeligt formuleres en række anbefalinger indenfor forskellige kategorier og skalaer, som med fordel kan inddrages i forhold at fremme generationsintegration i planlægningsprocesser, byrumsdesign og i offentlige institutioner - samt i fremtidige inddragelsesprocesser - hvor flere aldersgrupper inddrages samtidigt.

G1 Evaluering

TILGANGE

Under borgerinddragelseprocessen er forskellige tilgange blevet anvendt i de forskellige case-områder. Disse tre fremgangsmåder evalueres i det følgende:

Lige-fra-gaden tilgangen

De store fordele ved lige-fra-gaden tilgangen er at man sparer tid og ressourcer ved ikke at skulle opbygge et netværk eller rekruttere deltagere på forhånd. På den anden side er den store udfordring hvordan man motiverer deltagere plukket direkte fra gaden. For at få folk til at deltage i noget, er man nødt til at tiltrække deres opmærksomhed og hurtigt sikre deres engagement. Dette kræver enten et imødekommende personlige forhold eller en anden form for tilskyndelse eller belønning. Hvis man bruger alternative metoder såsom cultural probes, skal de formuleres meget omhyggeligt og testes før man bruger dem. De mere vellykkede komponenter ved lige-fra-gaden metoderne omfatter de etnografiske undersøgelser og in-situ interviews. Disse metoder giver mulighed for at opnå et hurtigt indtryk af et område, der kan komplimenteres med beboernes udtalelser. En sådan form for opsøgende arbejde, der udsætter sig selv for "de skæve kurver virkeligheden", lader én møde "folket" i deres naturlige og sikre omgivelser. Hvad enten man taler med børn der leger, voksne på arbejde eller seniorer på gåtur, giver denne tilgang let adgang til deres hverdagsliv og de aldershomogene miljøer som de færdes i (såsom skolen, arbejdspladsen, plejehjem osv).

Netværks tilgangen

Da folks netværk normalt er meget aldershomogene, så vil brug af netværkstilgangen, som en rekrutteringsstrategi, sandsynligvis kun give adgang til en enkelt aldersgruppe. En større grad af alder-integration er dog mulig med hensyn til 'ildsjæle, da disse personer ofte er godt forbundet i alle sammenhænge og kender til andre "ildsjæle" i andre aldersgrupper-kategorier. Men som udgangspunkt anbefales det, at netværkstilgangen kun bruges til at engagere deltagere fra den aldersgruppe som "dørvogtere" selv er en del af. Netværkstilgangen er også en effektiv fremgangsmåde til at finde de centrale personer af interesse, dem man hurtigt bliver peget i retning af som "den du skal tale med". En styrke ved at anvende en netværkstilgang ligger ved når man forsøger at skabe en inddragelsesproces med det formål at skabe arrangementer for at fremme en stærkere aldersintegration, fordi deltagerne ofte har en forudgående relation til hinanden. Dette er med til at lette interaktion og få events til at køre problemfrit og med større succes.

Den institutionelle tilgang

Den institutionelle tilgang har vist sig at være den mest udbytterige hovedsageligt på grund af de aldersenkaver, der allerede forefindes i samfundet. Alderssegregeringen kan vendes til en fordel, når man rekrutterer til borgerinddragelse forløb, ved at henvende sig til aldershomogene institutioner som børnehaver, skoler, uddannelsesinstitutioner, arbejdspladser, seniorklubber eller plejehjem. På denne måde får man direkte tilgang til specifikke aldersgrupper - og når institutionerne er blevet enige om at deltage, er motivation af deltagerne til en vis grad sikret. Ligeledes giver den institutionelle tilgang projektet en fast forankring i lokalområdet og institutionerne kan være med til at støtte op om de fysiske ændringer der arbejdes, når de skal implementeres.

METODER

De specifikke metoder brugt i borgerinddragelseprocessen vurderes ligeledes som følger:

Etnografi og in situ interviews

Det traditionelle etnografiske observationsstudier er fortsat en af de mest hensigtsmæssige metoder til at skabe et indledende overblik over de rumlige og sociale dimensioner i ens case-område (Lofland 2002). Ethvert seriøst byplanlægnings- eller arkitektonisk forslag bør være baseret på langvarig tilstedeværelse i det område, som er under udvikling. Etnografien er et nemt værktøj til hurtigt at vurdere de vigtigste interessepunkter for yderligere udvikling. Hvis den kombineres med in situ interview, giver det en god mulighed for at få adgang til borgernes synspunkter, imens de er igang med deres daglige gøremål i caseområdet, hvilket giver denne metode en værdifuld evne til at opnå viden om et område. Metoden er også en måde at få viden om de ting, der ikke er eksplicite, bevidste og mulige at italesætte. Den slags 'tavse viden', som er kropsligt indlejret og implicit, og for det meste usynlige i hverdagen, som for eksempel aldersrelateret adfærd (Hastrup 2005: 26).

Metodens begrænsninger ligger i at man igennem lige-fra-gaden tilgangen kun beskæftiger sig kortvarigt med borgerne, hvilket kan resultere i et mere overfladisk kendskab til området. Det mangler evnen til at opnå dybe, gennemdiskuterede og grundige indsigter i komplicerede problemstillinger.

En vigtig mulighed ligger i at kunne opsøge aldershomogene miljøer såsom skoler, arbejdspladser eller plejehjem, der kan afstedkomme specifik viden om en enkelt aldersgruppe. På denne måde er opsøgende etnografi et værdifuldt redskab til at nærme sig forskellige aldersgrupper.

Observationer

Observation som metode går hånd i hånd med etnografi og in situ interviews, som en måde at være tilstede i de områder man er interesseret i. Mange ting kan hurtigt læres ved blot at observere byrum, og det er en nyttig metode til f.eks. at dokumentere tilstedeværelsen af forskellige aldersgrupper på forskellige tidspunkter af dagen. En relevant præcedens for denne metode kan være placeret i arbejdet i William Whyte (1980), og senere Jan Gehl (1987), der involverer optælling og konkret dokumentation af mennesker og interaktioner. Grænserne for observationsstudier bygger på i hvilken grad man kan få adgang til folks faktiske erfaringer og synspunkter i et bestemt byrum. Hvis man kun gennemfører observationsstudier ender man med at blive nødt til at gætte mange ting om de personer, man designer byrummet til, og det anbefales derfor kun at bruge observationer som en sekundær metode. Til gengæld er den meget relevant til f.eks. at fastslå graden af interaktion mellem forskellige aldersgrupper i et specifikt byrum før og efter en intervention, for derved at kunne foretage effektmålinger.

Byrumsinstallationer og digitale platforme

Byrumsinstallationer i mindre skala kan være meget brugbare som en del af en større kampagne for et projekt, men det er fordelagtigt at have dem i afgrænsede korte forløb. Den generelle reaktion fra borgerne har været, at det er positivt at nogle gør noget med deres byrum, og dermed har det været en god måde at skabe opmærksomhed om et projekt hos de borgere, der benytter byrummet i deres hverdag.

Koblingen af ethvert projekt til en eller anden form for digital platform er et krav i den digitale tidsalder. Uanset om det er en webside, en twitter-profil, en app eller som det blev gjort i undersøgelse; en simpel facebook side, så er det vigtigt, at borgerne har et digital rum, hvor der er adgang til mere information, og hvor de kan engagere sig yderligere. Dette er en tendens som er blevet observeret på tværs af aldersgrupper, måske kun med undtagelse af meget små børn og meget gamle ældre.

Efterhånden som digitale platforme bliver yderligere integreret i hverdagen for de fleste borgere i alle aldre, så er risikoen for at ekskludere aldersgrupper blevet mindre. Denne tendens blev underbygget af at de fleste deltagere i projektets online debatter faktisk var seniorer. Vi bliver til gengæld nu nødt til at differentiere mellem hvilke forskellige slags online platforme der appellerer til hvilke aldersgrupper, og om der begynder at eksistere generationsbetingede platforme. Dette er et interessant spørgsmål til videre undersøgelse.

Facebook-gruppen "Maribo set igennem dine øjne" fortsatte med at vokse i brugerantal i løbet af projektets varighed, med kontinuerlige kommentarer og diskussioner om de forskellige opslag. Hvis projektet skulle fortsætte i området, ville facebook side være det første sted at starte med at søge efter engagerede deltagere til inddragelsesforløb, feedback eller rådgivning fra borgerne.

Fokusgrupper

Den traditionelle fokusgruppe med tre eller flere deltagere er en velfungerende redskab til at få indsigt i de lokale meningsdannelse og hvordan borgerne positionere sig i forhold til aldersdiskurser (Kitzinger et al 1999, Demant 2006). Alder er en usynlig kategori og derfor er der en tendens til at borgere ikke identificerer sig med deres egen aldersgruppe [på papiret] og dermed ikke påtager sig deres aldersgruppe's position i en diskussion. Det var f.eks. tydeligt tilfælde på et tidspunkt under vores workshop i Maribo, hvor en ældre mandlig deltager vælger den tusch som svarede til at være teenager. I denne sammenhæng var de bedste oplevelser med brugen af fokusgrupper når de kun indeholdt en enkelt aldersgruppe. Her var det i højere grad muligt at analysere alle deltagernes udsagn og diskussioner som et samlet udtryk for en bestemt aldersgruppe's behov. Fokusgruppen arrangeret på denne måde bidrog med relevante indsigter i hverdagen for specifikke aldersgrupper i forhold til deres lokale bymiljø, steder og behov.

Cultural probes

En fordel ved bruge af "probes" er deres evne til at kunne komme tæt på mennesker og situationer, som ellers ville være for følsomme til at studere (Crabtree et al 2003). Det var f.eks. tydeligt i den måde, 'probesne' var i stand til at indsamle viden om den meget afskærmede og skrøbelige hverdag for de ældre på plejehjemmet. Sådanne probes giver mulighed for at tilegne sig viden om og skabe relationer til en aldersgruppe, før inddrager dem yderligere. Som Crabtree et al forslår det:

"In contrast to Gaver's approach, rather being treated as 'reflections' of participant's local cultures, the materials returned by our probes were instead treated as resources facilitating cooperative analysis using the materials to facilitate and focus various user workshops. These in turn supported the 'co-realization' of design solutions supporting and attuned to their needs and reflecting some of the processes of 'domestication' and 'innofusion'" (Crabtree et al 2003)

Probes kan ligeledes bruges i senere stadier af

designprocessen som en feed-back mekanisme, hvor man kan vende ideer og designforslag med borgerne og teste prototyper (Hutchinson et al. 2002).

Generelt viste mindedagbogen sig som en meget succesfuld måde at få værdifuld indsigt i brugernes hverdagsverdener, og specielt en brugergruppe der normalt er vanskelig at få adgang til. Denne metode gav også en følelse af at blive hørt og styrkede gruppens mulighed for selv at komme på banen. som Martha, den plejer, der hjalp med at udarbejde størstedelen af dagbøgerne sagde: "De ældre var meget stolte af at blive spurgt om spørgsmålene og følte sig meget vigtige ved, at nogle tog deres synspunkter alvorligt".

Plejhjemmet måtte udfylde lige så mange mindedagbøger, som de kunne i løbet af en periode på to uger, hvilket endte med at fem helt færdiggjorte dagbøger blev returneret. Med tyve sider pr bog har de genereret en hel del materiale til at analysere på. Afdelingslederne understregede også at flere bøger kunne være blevet færdiggjorte, hvis en del af deres frivillige kræfter ikke havde meldt fra. Behovet for ekstra hjælpere til at understøtte denne opgave var derfor vigtigt, men det blev også forstået at man ikke lavede en mindre omstændig gruppe-udgave af mindedagbøgerne der kunne besvares i fællesskab og dermed nå flere med mindre ressourcer.

Metoden har som konkluderet andetsteds (Crabtree et al 2003) et problem med kontekst. Når man ikke er tilstede under "interviews" så begrænser det adgang til meget af hvad der faktisk bliver sagt, stemningen og atmosfære omkring indholdet. Dette er tildels blevet afhjulpet ved at gå i retning af mere informationsbaserede probes fremfor de mere flyvske kulturelt-orienterede probes, samt igennem det opfølgningende interview med den plejer, som hjalp de ældre med at udfylde dagbøgerne.

Som en tilgang til en brugergruppe kan denne metode være effektiv til at give adgang til en stor mængde oplysninger, før man inddrager gruppen direkte og det er med til at motivere og engagerer de involverede yderligere. Som Solvej, en af de ældre der udfyldte mindedagbøgerne, spurgte om: "Hvornår kommer I tilbage for at snakke mere om alle ting vi skrev i bogen?".

Workshops – inddragende design

Inddragende designworkshops er et glimrende redskab til at evaluere og samskabe indgreb i lokale områder. Det kan være en nem måde at generere ideer til hvordan man planlægger et område og få adgang til mangfoldige perspektiver fra forskellige grupper (Özer-Kemppainen et al 2010:38). Dette format kan indeholde mange slags kreative processer, fra spil, kollage klipning, byvandring, diskussioner med rollefordelinger, osv., men det vigtigste er, at det er med til at facilitere en diskussion mellem deltagerne og rette fokus mod at identificere udfordringer og skabe mulige designløsninger. I kølvandet på workshoppen vil der ofte være brug for en "oversættelse" af workshopens ideer til professionelle design forslag. En inddragende workshop er som regel rettet mod almindelige borgere, men den kan i princippet også anvendes som en slags organisatorisk workshop med et andet resultat. Aldersbredden i en inddragende workshop kan være meget stor og metoden udelukker sandsynligvis kun de meget små børn og meget gamle ældre. Ved at gøre workshop elementerne mere legende er det muligt at man kan engagere både teenagere og seniorer på samme tid, f.eks. ved at bruge spil-elementet der blev benyttet i denne undersøgelse.

Workshops - organisatorisk dialog

Denne type workshop er målrettet mod at skabe en organisatorisk dialog mellem flere interessanter og er derfor et vigtigt redskab i byudviklingen, for at finde fælles fodslag og samle opbakning til et projekt. Det udgør en vigtig mulighed for at bringe forskellige interessanter, der normalt ikke ville mødes, ansigt til ansigt for at diskutere problemer og potentialer. Dette er i høj grad vigtigt ift aldersintegration, da forskellige aldershomogene institutioner ofte ikke har etablerede kommunikationskanaler at trække på. I denne sammenhæng har facilitatoren en vigtig rolle, der består i at præsentere en klar case og dagsorden for mødet. Hvis alle berørte parter ikke er tilgængelige til workshoppen bliver det også facilitatorens ansvar at tale på deres vegne af disse grupper under forhandlingerne, og f.eks. repræsentere aldersgrupper der ikke begår sig så vel i dette mere formelle format, som små børn og ældre. Selvom workshoppen har en mere møde-agtig karakter, kan kreative stimuli, som f.eks. et kort over området, være et vigtigt redskab for at gruppen kan diskutere væsentlige ændringer ordenligt.

EVALUERING, URBAN DESIGN

Begrænset empirisk data

Under dataindsamlingen til indeværende projekt, blev det tidligt klart at der foreligger meget begrænset empirisk data om forskellige aldersgruppers anvendelse og interaktion i det offentlige rum. Imens det i researchsammenhæng har været muligt at arbejde rundt omkring dette, ved at kombinere borgerinvolvering med byrumsobservationer og analyse suppleret med demografiske data – ville det være hensigtsmæssigt at opbygge bedre viden og data for fremtidige tværgenerationelle projekter. Sådanne data bør inkludere dokumentation af hvordan forskellige aldersgrupper bruger forskellige typer af by- og landskabsrum samt offentlige institutioner på forskellige tidspunkter af dag, uge og år – samt i forskellige bymæssige sammenhænge: urban, forstad, provinsielle og evt. udkantssammenhænge.

Demografisk data i.fht. Geografi

Demografisk data fra forskellige kilder har været værdifuldt for at kunne bekræfte og diskutere befolkningssammensætningen inden for forskellige områder og deraf afledte emner. Når man dog kigger på at identificere brugere af specifikke byrumsmæssige sammenhænge, har de demografiske data dog mere begrænset relevans. Afhængigt af størrelse, karakter, placering og facilitering af et givent offentligt rum, udgør brugerne en varierende sammensætning af beboere, lokale fra kvarteret og besøgende fra andre områder. Navnlige byrum med særlige egenskaber eller elementer, såsom infrastrukturelle knudepunkter, caféer, butikker og byrum med særlig karakter tiltrækker i højere grad besøgende, som ikke bor i nærområdet. Det gælder f.eks. Albertslund Centrum, Banegårdspladsen i Maribo og i nogen grad Mozarts Plads i Sydhavn.

Byrumsobservationer

In-situ observationer af interaktion imellem forskellige aldersgrupper i det offentlige rum blev foretaget over et antal udvalgte by- og landskabsrum inden for de tre caseområder på forskellige tidspunkter af dagen.

Igennem denne metodeafprøvning, blev der dog observeret begrænset interaktioner på de fleste af de to-fire observationsteder i hvert af de tre områder. Dette kan tilskrives forskellige omstændigheder, og for nogle områder, tidspunkt på dagen. Det kan muligvis også tilskrives kulturel-betinget og generel begrænset interaktion imellem fremmede mennesker i det offentlige rum i Danmark (LeWinter 2015)..

Uanset, så blev det hurtigt tydeligt, at skulle der opbygges et datasæt af værdi igennem denne tilgang, ville det kræve omfattende observationer i forskellige byrum og på forskellige tidspunkter af dagen (morgen, middag, eftermiddag, aften), ugen (hverdag, weekend) og året (sommer, forår/efterår, vinter).

Imens dette vurderes at være relevant, har det ikke været muligt at foretage fuldført inden for rammerne af indeværende researchprojekt.

Historisk Sammenligning

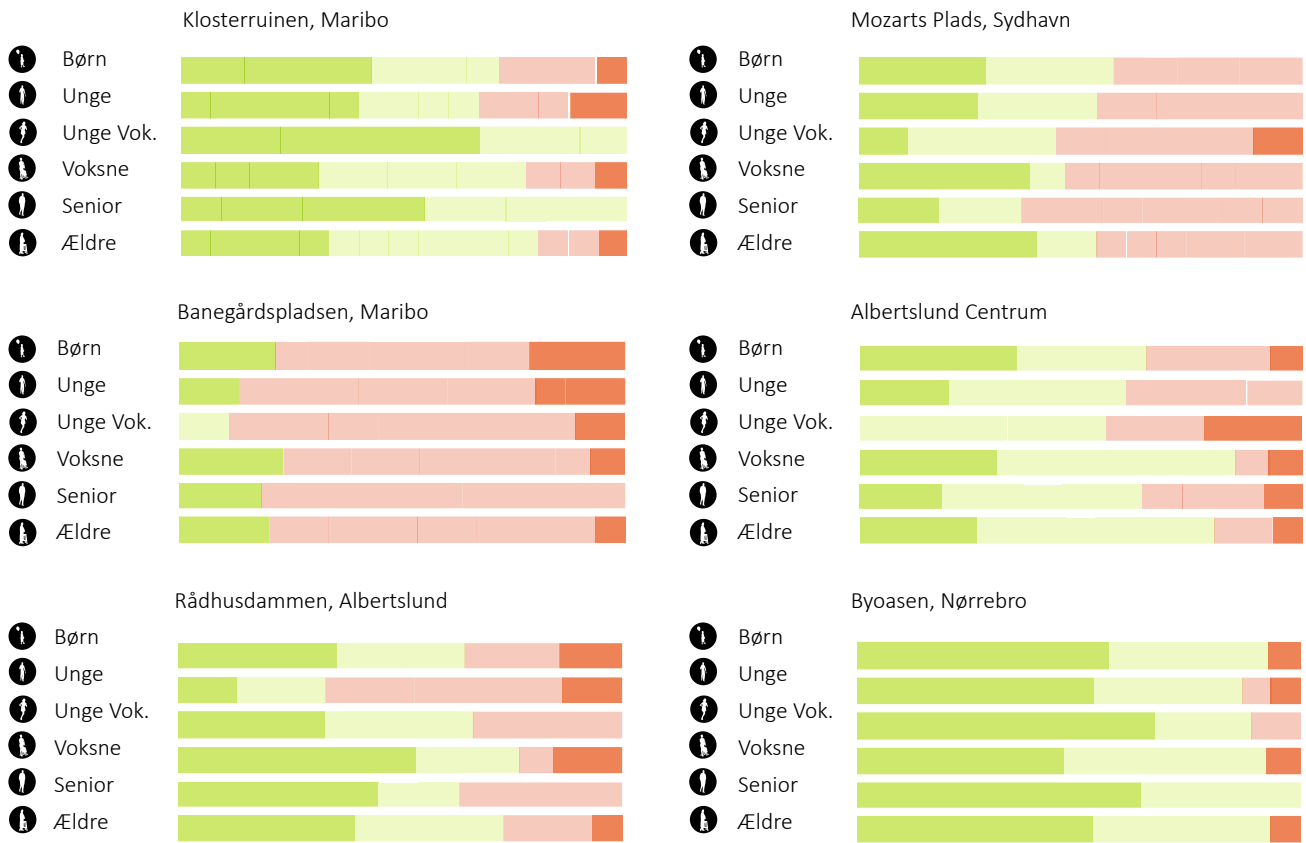
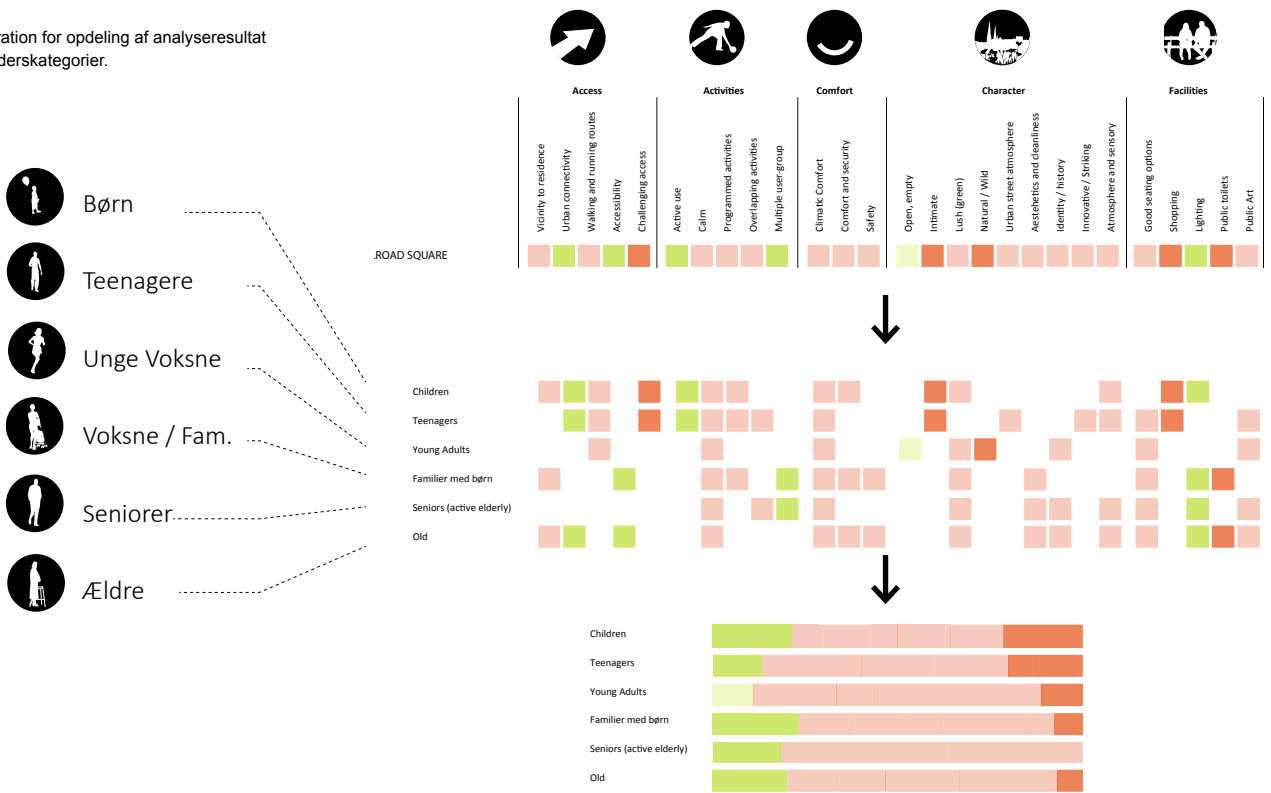
I fht. at undersøge og dokumentere om generationsintegrationen i det offentlige rum har ændret sig historisk, kan sammenligninger af materiale for hvordan forskellige generationer har indtaget det offentlige rum før og nu være en relevant teknik. Dette kan gøres ved at undersøge og sammenligne historiske fotografier og registrere tilstedeværelsen af personer inden for forskellige livsfaser (generationer), hvilket kan sammenlignes med nutidigt materiale. Begrænsningen ved en sådan metode er spørgsmålet om sammenlignelighed med nutidigt materiale, i fht. tidspunkt på dagen og ugen, samt hverdags eller særlig karakter af aktiviteter som finder sted.

Præference Matrix som værktøj

Ved applikation som analyseværktøj inden for de tre caseområder, har præferencematrixen vist potentiale. Særligt når analyse resultater brydes ned grafisk i fht. de forskellige aldersgruppers præferencer opnås der en god grafisk indikator for hvordan det enkelte byrum besvarer behov og præferencer hos de enkelte aldersgrupper. Matrixen er dog noget forsimplet – og ville kunne forbedres med bedre empiriske data og målrettet detaljering inden for aldersgruppernes præferencer.

Det er væsentlig at fremhæve at det ikke bør være et succeskriterium at alle parametre skal opfyldes indeholdes i enkelte byrum. Snarere bør det være tilstrækkeligt hvis de identificerede kvaliteter forefindes indenfor kortere afstand i kvarteret – og hvis der samtidigt forefindes kvaliteter som appellerer til forskellige aldersgrupper i umiddelbar nærhed eller overlap med hinanden - for at invitere integration på tværs af generationer.

Illustration for opdeling af analyseresultat på alderskategorier.

Adskillige offentlige by- og landskabsrum er analyseret ved anvendelse af præferencematrixen. De udmøntede grafer giver et indblik og sammenligningsgrundlag for hvordan de analyserede byrum besvarer aldersgruppernes præferencer.

UDVÆLGELSE OG SAMMENLIGNING

AF CASEOMRÅDER

Sammenligning imellem de tre caseområder på tværs af urban, forstads og provinciell udpegning, bekræfter en række antagelser omkring forventede forskelle i fht. demografiske mønstre og urbane typologier.

Demografi

De tre udvalgte områder har vist sig, generelt at være repræsentative for en national aldersmæssig sortering, som dokumenteret af statistik på nationale og kommunale skalaer. Sammenlignes de tre områder ses en klar aldersmæssig forskel imellem den urbane, den forstadsmæssige og den provincielle situation, med tiltagende alder som vi bevæger os længere væk fra de større byer og uddannelsescentre.

Bygnings- og boligtypologier

Boligtypologier i de tre områder viser generelt et forventet bymønster, med øget bygnings- og befolkningsmæssig tæthed i de mere bymæssige områder. Den urbane situation (Sydhavn) domineres af etageboliger, imens forstadssituationen (Albertslund) og den provincielle situation (Maribo) domineres af rækkehuse og fritliggende familieshuse.

Det er dog værd at bemærke, at de udvalgte fokusområder i Albertslund og Maribo er lokale centerområder, udvalgt på

grund af koncentrationer af offentlige rum og institutioner. Disse områder er således ikke repræsentative for Albertslund som bydel eller Maribo som by, når det kommer til antallet af parcelhuse.

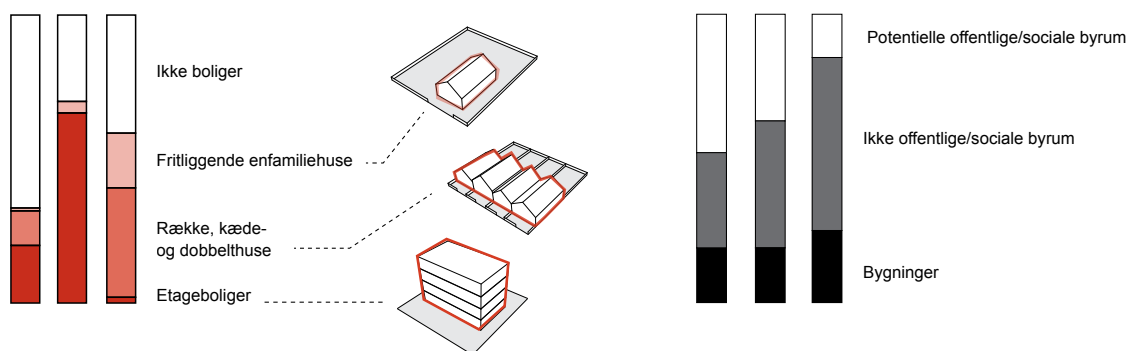
Byrum og sociale rum

Udstrækningen og kvaliteten af det tilgængelige byrum, er med til at definere det mulige sociale rum i det offentlige rum. Bystruktur og mængden af offentlige rum er meget forskellige i de tre undersøgte områder, knyttet til bytypologer og tætheder. Som generel note kan man udlede, at jo mere bymæssigt og tættere befolkning, jo større andel af området udgør byrummet samtidigt. Jo tættere by, jo mere byrum.

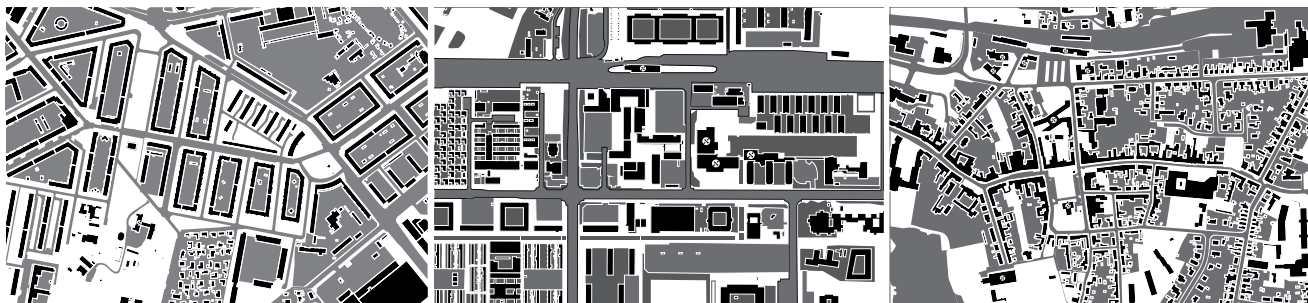
Matriksanalyse sammenligning

ifht. aldersgrupper

Et antal by- og landskabsrum er blevet analyseret ved anvendelse af alderspræference matriksen. Brydes resultater af disse analyser ned i fht. enkelte aldersgruppers præferencer og sammenlignes – illustreret modstående side - dannes et overblik som indikerer hvor tværgenerationelle udvalgte områder er. Det er ikke muligt at konkludere noget væsentligt ved sammenligning imellem by, forstad og provins herigennem, men i høj grad muligt at sammenligne enkelte byrum med hinanden.

Sammenligning af offentlige, potentielle sociale, arealer i de tre caseområder.

G2 Konklusioner

BORGERINVOLVERING

I løbet af en periode på et år, har projektet været involveret i situationer, der spænder fra sammenkomster i seniorkortspilsklubber ved søen i Maribo, over smalltalk med den lokale bager i Albertslund, til hektiske frikvarterer i en skolegård i Sydhavn. Selvom dette ikke udgør en fuldkommen veldokumenteret og gennemgribende undersøgelse, er der nogle iagttagelser om alderssegregering i dagens Danmark der står klart frem.

En stærk tilstedeværelse af alderssegregering

For det første så er det, ved at fokusere på problemet med om alderssegregering, blevet klart i hvor høj grad Danmark faktisk er opdelt på baggrund af alder. Det har været vanskeligt at dokumentere fuldgyldige venskaber på tværs af generationer eller stærke fællesskaber af blandede aldersgrupper. Selv spontane interaktioner og møder mellem mennesker fra forskellige aldersgrupper synes i høj grad hæmmet af aldersstereotyper. Alderisme synes at spille en vigtig rolle i folks daglige opfattelse af andre. Aldersenklover synes at være fremherskende, hvilket gør det vanskeligt at finde kvarterer med en afbalanceret blanding af alle aldersgrupper. Store dele af borgernes sociale liv synes at være organiseret i aldershomogene aktiviteter, yderligere cementere deres begrænsede aldershomogene sociale netværk, som kun synes at blive brudt af institutionaliserede interaktioner med pleje-personer, lærere eller kollegaer. Vores samfund har opnået en så stor grad af alderssegregering, at det er blevet så naturligt at vi ikke engang ligger mærke til det mere. Det er svært at diskutere alder som fænomen direkte med folk, da de ikke er bevidste om, hvor stor en indvirkning alder faktisk har på deres hverdag. Alderssegregering er blevet et livsvilkår. Set i dette lys, har behovet for at skabe aldersintegrerede byer og byrum, aldrig været så nødvendig som nu.

En af rapportens konklusioner er forudsætningen om, at alle aldersgrupper værdsætter veldesignede og inkluderende byrum. Denne banale pointe betyder, at de fleste former for investering i byrumsdesign - uanset om det bevidst betragtes som en form for universelt design - er en investering i en aldersintegration. Da de kulturelle skel mellem aldersgrupper er meget svært at bygge bro over, så bør byrum først og fremmest være rettet mod at understøtte sameksistens.

Rumlig alderssegregering

I vores undersøgelse af alderssegregering som fænomen har vi arbejdet med et begreb om aldersenklover, som en fællesbetegnelse for mange forskellige typer aldershomogene rum og steder. Da byrum og boligområder sjældent er

officielt afgrænset til en enkelt aldersgruppe, så relaterer definitionen af aldersenklover sig til den overordnede brug af et sted i hverdagen. Igennem denne undersøgelse er der blevet identificeret og arbejdet med adskillige områder man kunne definere som aldershomogene. I skala spænder de fra små mødesteder, der kun benyttes af folk i en bestemt alder, over institutioner som kun fokuserer på én aldersgruppe, til hele kvarterer der har en strømlinet aldersdemografisk. Det overordnede karaktertræk er, at der findes visse adgangskrav man skal opfylde for at få adgang til området, uanset om disse er sociale, institutionelle, økonomiske eller kulturelle - eller i en vis forstand endda fuldkommen aldersbetingede.

Aldersenklover, omtales ofte med negativ ladning som en slags "ghettoer", men de er ikke nødvendigvis kun problematiske. De kan også være steder, der understøtter en stærk identitet og fællesskabsfølelse og i denne forstand er de ikke kun skadende for kvarterer. Aldersenklover fungerer på samme måde som andre former for demografiske og kulturelle rumligt adskilte grupperinger. Hvis et sted lukker sig om sig selv, kan det medføre en større kvalitet af samhørighed og integration for dem, der er en del af det sted, som vi for eksempel har set det i Frederikshøj kolonihave forening, men samtidig vil det område være mere afskåret fra resten af nabolaget (Seamon 2014: 15). Spørgsmålet om skalaen af aldersenklover blive relevant for diskussionen. I hvilket omfang og niveau af isolation udgør det aldershomogene område en trussel? I denne forstand er oprettelsen og demonteringen af aldershomogene områder en vigtig overvejelse i den samlede byplanlægning på kommunalt niveau, og det kan spænde fra homogene institutioner som kollegier eller plejehjem til områder i større målestok f.eks. hele kvarterer med en meget aldershomogen demografi, der kan være forårsaget af den lokale historie, kvarterets livscyklus og dets bredde i bolig-typologier. Oprettelsen af aldershomogene områder kan hjælpe med at bringe en vis aldersgruppe ind i et kvarter og afviklingen af en aldersgruppes områder kan hjælpe med at mindske forekomsten af denne aldersgruppe i kvarteret.

I case-området Albertslund blev der præsenteret et forslag om at åbne op for plejehjemmet, ved at skabe et tilstødende byrum rettet mod flere aldersgrupper. Dette er en vigtig iagttagelse, da aldershomogene områder ofte kun er bygget med en aldersgruppe for øje, og derfor har andre aldersgrupper svært ved at besøge eller endda bare besøge stedet. Dette kan netop løses ved oprettelsen af disse tilstødende rum rettet mod andre aldersgrupper. For eksempel kunne dette være et legerum for børn på en arbejdsplads, der kunne opmuntre forældre til at have deres børn med på arbejde eller i det mindste gøre det nemmere for dem, når

det nogle gange er uundgåeligt; det kunne være en have eller stue på kollegier eller endda nogle ekstra værelser man kan låne, som ville gøre det nemmere for familiemedlemmer at komme på besøg; eller det kunne være, som foreslået med hensyn til Albertslund, at skabe faciliteter for børnefamilier i nærheden af plejehjem, for at tilskynde familierne til at besøge de ældre oftere.

Tidslig alderssegregering

Nogle steder udviser en form for tidsbaseret alderssegregering, hvor forskellige aldersgrupper bruger det samme sted, men på forskellige tidsintervaller af dagen. På grund af de aldersgrupper aldrig kommer til at være tilstede på samme tid, vil man derfor ikke engang opnå den svageste grad af aldersintegration fra se-og-høre relationer. Det er hermed muligt at udvide Hagestad og Uhlenbergs tre former for alderssegregering (institutionelle, rumlige og kulturelle) med en fjerde slags, nemlig tidslig eller temporal alderssegregering, som er et produkt af de tre andre former. Hvis man tilhører en bestemt aldersgruppe vil det betyde, at man i gennemsnit vil følge nogle specifikke daglige tidsrytmer. For eksempel vil seniorer og ældre være mere synlige i løbet af arbejdsdagen, da disse ikke har et job at passe, og dermed kan tilbringe tid i det offentlige rum og undgå myldretiden. Selvom disse dagligdags tidsrytmer har en strukturel karakter, som et kulturelt fænomen, så er de et personligt anliggende, og derfor ekstremt svære at ændre. Når man planlægger steder og begivenheder kan det dog hjælpe, at være bevidst om forskellige aldersgruppers tidsrytmer, så man kan planlægge i overensstemmelse hermed. Det skal dog bemærkes, at tidslig alderssegregering ikke nødvendigvis er et dårligt fænomen. Man kan i byplanlægning sammenhæng refererer til Jane Jacobs pointe: "on successful city streets, people must appear at different times" (Jacobs 1992:152). Det vil være således være muligt at anvende de aldersgruppernes forskellige tidsrytmer til at skabe liv i et byområde døgnet rundt.

Kulturel alderssegregering

Kulturel alderssegregering er en stor del af folks hverdag. Den er integreret i deres hverdagsvaner og adfærd som en central del af den måde man lever sit liv på og den er med til at forme folks rumlige miljøer. Skabelsen af byrum, der kan rumme flere aldersgrupper er en succes i sig selv, da medlemmer af bestemte aldersgrupper har en tendens til at opsøge steder, de kan være sammen med deres jævnaldrende, og dermed undgå andre aldersgrupper (Bourdieu 1999/1993:128). Dette har betydning for flere ting: For det første er der, hvis man ønsker at bringe aldersgrupper sammen i det offentlige rum, et behov for at opmuntre folk på den ene eller anden måde - det kan være så simpelt som

at bruge togstationen i Maribo, som er et fælles knudepunkt for folks rejser, som alle aldersgrupper er nødt til at passere igennem for at bruge offentlig transport. Det kan være gennem deling af fællesrum på institutionelt plan, som set med haven i Sydhavn. For det andet betyder det, at det at samle aldersgrupper i det samme rum ikke i sig selv er med til at bringe dem tættere sammen og videre fra et basisniveau af sameksistens. I den forbindelse kan det være nødvendigt at bygge bro over kulturelle kløft mellem generationerne. Her er roden af problemet den indbyrdes afhængighed og gensidig styrkelse af fysisk og kulturel alderssegregation, hvilket gør det vanskeligt at ændre én og forventer den anden følger med. Bare fordi man placerer seniorer og børn i samme have, er det ikke nødvendigvis en garanti for at de begynder at interagere på et mere væsentligt niveau [andet end i form af sameksistens]. Dette indikerer et behov for at facilitere samvær på et socialt niveau. Dette kan gøres ved at inddrage lokale aktører og institutioner, som foreslået i Maribo, ved ansættelse af en fælles mægler eller facilitator til at skabe begivenheder og løse konflikter mellem de modstående grupper, som set i Sydhavn eller gennem etableringen af platforme for kommunikation og installationer som foreslået i Albertslund.

Institutionel alderssegregering

Det ses tydeligt i de forskellige case områder, hvordan institutionel alderssegregering har en dybtgående indvirkning på tilrettelæggelsen af vores daglige liv. At have et Ministerie for Børn (uddannelse og ligestilling), betyder, at børn vil blive cementeret som en afgrænset aldersgruppe, at have afdelinger i kommunerne for børn og unge fører til en silo-tænkning inden for disse afdelinger. I denne forstand vil måden offentlige institutioner er organiseret på, være med til at forme vores offentlige rum. Et eksempel, hvor det var meget klart var i Sydhavn, hvor forskellige kommunale afdelinger ejede forskellige dele af skolens område, og derfor måtte arbejde sammen om at facilitere aldersintegration. Der kunne være uendelige mængder opbakning til projektet fra lokale aktører, men uden de rigtige godkendelser på kommunalt niveau, ville intet kunne gøres. Et andet eksempel var gymnasiet i Maribo, der arbejder for at integrere deres elever inden væggene af gymnasiet, men som en utilsigtet konsekvens var med til at forstærke gymnasiet som en aldersenklave. Aldershomogene institutioner har en tendens til ikke i sig selv at nå ud og starte aldersintegrerende processer, da det ikke er indskrevet i deres målsætninger. Det er ikke inden for rammerne af forskningsprojektet at udvikle disse punkter yderligere, men det kan anbefales at undersøge, om etablering af arbejdsgrupper på tværs af afdelinger i kommunerne, kunne være i stand til at fremme dagsorden om aldersintegration. Det kunne for eksempel omfatte arbejdsgrupper der sigter mod at skabe

begivenheder på tværs af generationerne i samarbejde med forskellige institutioner i kommunen, som f.eks. skoler og plejehjem. At få aldersintegration skrevet ind i målbeskrivelsen for flere kommunale og statslige projekter ville kunne understøtte dette formål.

Generationale sociale netværk

Involvering i de forskellige case områder har ført til en formodning om at forskellige aldersgrupper benytter forskellige strategier til at opbygge deres netværk. Man kan forstå sociale netværk som en skala fra rent selektive, hvilket betyder, at en person omhyggeligt håndplukker ethvert bekendtskab, hvilket fører til netværk der ofte er sammensat af folk fysisk langt væk fra hinanden. Dette er den måde at relationer i digitale medier fungerer på - man er ikke nødvendigvis fysisk tæt på ens online venner på facebook. På den anden side af skalaen er der de lokalt indlejrede netværk, som opbygges igennem hverdagens møder med mennesker i din fysiske nærhed. Dette er den vigtigste måde traditionelle naboforhold er bygget på. Spørgsmålet bliver, om de yngre generationer i højere grad er vant til at finde deres netværk andre steder end i deres kvarter og de mennesker de "naturligt" støder ind i, i deres umiddelbare omgivelser? Har der været et skift i de unges holdninger, som betyder, at de ikke deler den slags "nabolags mentalitet", hvor man hjælper sine naboer, og kommer til at lære dem at kende? Er ældre generationer og de ældre aldersgrupper ligeledes mere rodfæstede i deres boligsituation og investere dermed mere i lokalsamfundet og det lokale netværk og i forholdet til deres naboer? Dette er et interessant emne for yderligere undersøgelse og forskning.

URBAN DESIGN

Universal Design princippet

I vid udstrækning er det at planlægge og skabe gode tværgenerationelle byrum, sammenfaldende med at skabe gode byrum i almindelighed. Som led heri kan introduktionen af 'universal design' med henblik på ligeværdige, integrerede og inkluderende designløsninger, være centralt for at skabe velfungerende offentlige byrum, som evner at mødekomme et publikum på tværs af aldersgrupper.

Aspekter som begrænser integration

Et antal aspekter er identificerede, som kan nedsætte eller begrænse integration og interaktion imellem aldersgrupper. Disse inkluderer mangel på:

- Geografisk sammenhæng imellem aldersgrupper
- Fælles "point of interest"
- Faciliteter for en eller flere aldersgrupper
- Sociale mødesteder i det offentlige rum
- Fælles forståelse
- Følelse af tryghed og sikkerhed I det offentlige rum: pga. af manglende belysning, graffiti, aktivitetsniveauer eller dominerende grupper som kan virke truende (unge, socialt marginaliserede)

Konflikter ved samtidigt ophold og anvendelse

Modsattede præferencer og forskellige aktivitetsniveauer kan medføre konflikter ved samtidigt anvendelse imellem forskellige aldersgrupper i det offentlige rum. Disse konflikter opstår navnlig fra:

- høje støj- og aktivitetsniveauer
- nedslidt karakter
- Fremmedgørelse af brugergrupper igennem karakter og facilitering i det offentlige rum – eller mangel på samme.

G3 anbefalinger

De følgende anbefalinger kombinerer konklusioner fra den teoretiske gennemgang og fortilfælde, med læring hentet fra involveringsprocesser, by- og byrumsanalyser samt forslag til urbane interventioner med general relevans hentet fra caseområde-strategier. Formålet er at formulere et antal generelle anbefalinger for øget integration og interaktion imellem aldersgrupper, som kan anvendes af offentlige og private aktører i fht. projektudvikling, planlægning og design.

Anbefalinger for urban design og borgerinvolvering er samlet under kategorier:

1. Planlægning
2. Det offentlige rum
3. Offentlige bygninger
4. Midlertidige installationer
5. Borgerinddragelse
6. Yderligere research

1. PLANLÆGNING

Blandet boligsammensætning

i udviklingsområder

Tendensen til store byudviklingsområder der overvejende består af få boligtyper, som skønnes mest profitable i en given markedssammenhæng, medfører ofte ensartede demografiske og homogene aldersmæssige sammensætninger i kvartererne. Nye byområder i Sydhavn og Ørestad er eksempler på områder, som lider under denne udfordring.

Dette kan udfordres med lokalplankrav om boliger af forskellige størrelser, med forskellig sammensætning af ejerforhold herunder almene boliger. Familieboliger kan ligeledes kombineres med en andel af ungdoms/studenteboliger eller plejeboliger for ældre. En sådan blandet boligsammensætning er mulig på en række forskellige skalaer: kvartersniveau, inden for delområder, bygningskompleks/karré eller i den individuelle bygning. Uanset skala sammenhæng ville det være attraktivt om den enkelte beboer oplevede tværgenerationel blanding og derved integration i sin hverdag.

Udstykning af grunde i eksisterende

parcelhuskvarterer

Større sammenhængende ensartede boligområder, som f.eks. eksisterende parcelhuskvarterer med stort antal ens hustyper – skaber generelt begrænset interaktion på tværs af generationer, navnlig i kvarterernes første 25-30 års cyklus. I det nordvestlige Albertslund samt Hørsholm findes eksempler, hvor unge familier bosatte sig i 1960'erne og 70'erne, og har boet siden – hvilket har skabt naturligt forekommende pensionistkvarterer.

Som svar herpå, kan underinddelingen af store grunde muliggøre mindre boenheder målrettet studerende og seniorer, der kan skabe øget diversitet og mere blandet alderssammensætning i et givent område. Mindre boliger kan således fungere, som en slags nutidige aftægtsboliger, for ældre som ønsker at blive boende i området, men har behov for mindre plads. En sådan strategi for at øge alderssammensætning i et område er gennemført på forsøgsbasis i Vancouver, Canada (se fortilfælde si.22).

Blandet anvendelse

Introduktionen af blandede typologier i by- og bygningsammenhænge, som kombinerer forskellige boligtyper med institutioner, erhverv og rekreativ anvendelse understøtter forskellige aldersgruppers forskellige temporale rytmer og derved samtidigt tværgenerationel sameksistens. Dette kommer navnlig til udtryk i det offentlige rum i tilknytning til en kombination af flere af disse anvendelser.

Tilgængelighed og afstand

Jo ældre beboerne, jo vigtigere bliver forhold som tilgængelighed og afstand til basale funktioner i hverdagen. Det er således væsentligt, at have tilgængelige og vel-faciliterede offentlige områder nær ældres boliger. For at invitere til generationsintegration i almindelighed kan det argumenteres at sådanne områder, skal være tilgængelige i kort afstand fra alle områder.

Aldersenkaver

Det kan overvejes at indføre mindre alders-enklaver for at bringe en ikke-repræsenterede aldersgruppe ind i et kvarter. Hvis man for eksempel placerer et kollegie i et kvarter domineret af seniorer vil det sikre en større balance i demografien og øge potentialet intergenerational interaktion med de unge.

Når man opretter alders-enklaver, så overvej former for integration med det omkringliggende område.

For at integrere kollegiet, som nævnt i eksemplet ovenfor, i det omkringliggende område, kunne man så lave aftaler med andre institutioner i området om delte rum, events, med mere? Kunne den fysiske indretning åbne for fælles halvoffentlige rum, der anvendes af andre aldersgrupper?

Overvej afviklingen af aldersenkaver for at reducere forekomsten af denne aldersgruppe i et kvarter

Hvis et kvarter for eksempel har en høj koncentration af familier med børn på grund af en overvægt af parcelhus typologier, kunne husene f.eks. inddeles i mindre lejligheder og dermed åbne området for at andre aldersgrupper kunne flytte dertil.

Ved udformningen af aldersenkaver, så overvej at skabe tilstedende steder målrettet besøgende eller relaterede aldersgrupper for at lette integration med andre aldersgrupper i aldershomogene miljøer.

På kommunalt niveau:

Det foreslås at skabe arbejdsgrupper på tværs af afdelinger med fokus på at fremme aldersintegration

2. BYRUM

At opnå byrum, som appellerer til forskellige aldersgrupper er nært forbundet til generelt at skabe gode byrum. For at sikre succesfulde og målrettede tværgenerationelle byrum kan et særligt fokus dog være passende og nødvendigt:

Præferencer delt på tværs af generationer

Et antal præferencer som deles på tværs af alle aldersgrupper i fht. karakteren af det offentlige rum, bør være tilstede i alle kvarterer, om ikke alle byrum. Disse universelle præferencer inkluderer: rolige områder, godt mikroklima, naturlige og frodige områder samt gode varierede sidde- og opholdsarealer

Universelle design principper

Det offentlige rum bør planlægges og indrettes med faciliteter, karakterer og identitet for at imødekomme forskellige aldersgrupper, herunder integrerede og ligeværdige løsninger for god tilgængelighed, tilstrækkelig belysning, gode siddearealer, offentlige toiletter mv.

Sociale mødesteder

Der bør skabes mødesteder og sociale zoner i det offentlige rum, på steder som tiltrækker forskellige generationer. Sådanne opholdszoner bør rumme mulighed for samtidigt ophold af flere aldersgrupper og inviterer til interaktion, f.eks. ved ventesituationer eller i rekreative sammenhænge i parker eller i transit situationer.

Differentierede zoner i det offentlige rum

I et givent område bør der være tilstrækkelige offentlige rum til at kunne rumme adskillige grupper på samme tid. Byrummets udformning skal imødekomme et sådan samtidigt ophold uden konflikt eller uden én gruppe føler sig under pres. Dette kan opnås ved etablering af zoner med forskellig karakter og program som støder op imod hinanden med nicher og varierede opholdsarealer. En bevidst zoneinddeling kan også være hensigtsmæssig med forskellige sfærer i det offentlige rum (center, mellemgrund, periferi) relateret til hhv. aktiv/deltagende eller passiv/observerende præferencer.

Udnyt transit situationer og rum ved infrastruktur

Byrum for bevægelse og infrastruktur i vores byer bør betragtes som vigtige offentlige rum og mulige mødesteder imellem generationerne, f.eks. områder i tilknytning til offentlig transport, ankomst og parkeringsområder ved supermarkeder mv.

Udnyt de programmatiske overlap

Overlappende programmer kan skabe en dynamisk anvendelse af det offentlige rum og invitere til interaktion. Dette kunne være i form af offentlige rum som kan bruges af forskellige generationer, samtidigt eller på forskellige tider af dagen, f.eks. et aktivitetsområde som omdannes til rekreativt område, eller overlap imellem en ventesituation og en kulturel oplevelse, som bringer brugergrupper sammen som ikke ellers ville mødes – og skaber oplevelse til de ventende.

Udnyt eksisterende tværgenerationelle situationer

Udnyt eksisterende situationer i det offentlige rum hvor forskellige aldersgrupper, allerede tiltrækkes til samme lokalitet – og skab overlap imellem disse zoner, f.eks. uden for et indkøbscenter, et bibliotek eller transit knudepunkter. Hvor sådanne overlap ikke allerede eksisterer, kan de skabes ved at introducere områder med attraktioner for forskellige brugergrupper.

Udvisk grænser imellem aldersbetonede institutioner

Det sker ofte at institutioner for ældre er stigmatiserede ifht. deres nære omgivelser – hvilket kan danne grundlag for manglende interaktion på tværs af generationer i byrummet. En aktiv indsats for at afstigmatisere og udviske grænser ved at integrere de omgivende områder igennem programmering og design af det offentlige rum er vigtigt i denne sammenhæng

Temporal alders-segregering

Når man designer byrum skal man overveje hvilke aldersgruppe der er tilstede på bestemte tidspunkter af dagen. Indledende undersøgelse af et sted for intervention skal dokumentere hvilke aldersgrupper bruge det og hvornår. Med disse data man er i stand til at bestemme graden af aldersrelateret integration der allerede finder sted.

Målet er at designe byrum der er attraktive for flere aldersgrupper, så de kan bruge stedet på forskellige tidspunkter af dagen, for at skabe et levende byrum hele dagen igennem. Overvej muligheden for flere aldersgrupper kan bruge den samme plads på forskellige tidspunkter af dagen ved hjælp af det på forskellige måder at bruge pladsen på.

Overvej om aldersgrupper aldrig interagerer på grund af forskellige hverdagsrytmer, når man designer byrum. Byrum der egentlig er populære i flere aldersgrupper, kan have en meget ringe grad af interaktion, hvis de ikke er tilstede samtidig. Dette kan være hensigtsmæssigt at afdække.

Lokaliser hvor og hvornår de forskellige aldersgrupper bruger byrummet på samme tid, for bedre at kunne skabe aldersintegrerede events og implementere aldersintegrerende strategier

Parken som "udvidelse af boligen" i byen

I større byer hvor befolkningen lever tæt sammen på stadig mindre plads, kan parker antage en rolle som en "udvidelse" og forlængelse af boligen, som en have hvor de lokale tager stole og vin med, eller spiser middage. I sådanne områder, kan faciliteters og sociale mødesteder understøtte interaktion på tværs af generationer.

Aktiviteter I vinterhalvåret

Sæsonen for ophold i det udendørs offentlige rum er relativt kort i Danmark. Mange måneder af året er mørke, kolde, våde og blæsende. Dette stiller en del begrænsninger for uderummet som det primære sociale rum og mødested på tværs af generationer. Denne udfordring er særligt markant i mindre byer og udkantsområder, hvor udbuddet af indendørs offentlige fællesaktiviteter er begrænset. Der er flere mulige tilgange for at imødekomme dette. Dels kan man lokalt arbejde på at sikre gode indendørs faciliteter for generationsintegration året rundt, f.eks. i medborgerhuse, biblioteker, skoler og andre offentlige institutioner. Planlægning og indretning af det offentlige uderum med faciliteter for at forlænge den udendørs sæson, som f.eks. overdækkede og afskærmede opholdsområder samt belysning i form af oplyste gang- og løberuter eller lysinstallationer mv. Endeligt kan der skabes målrettede aktiviteter med særlige sociale oplevelser i samspil med sæsonen, f.eks. en skøjtebane, julemarked, et busstoppested med indbygget varme når de ventende holder hænder, et "hot spot" mødested med opvarmede sæder mv.

Hverdagsafbrydelser

Oplevelser bringer folk sammen og giver dem noget at snakke om. Afbrydelser i deres daglige vaner og rutiner giver unge og ældre oplevelser i deres hverdag og får dem til at kommunikere f.eks. begivenheder såsom ekstremt vejr, overraskende situationer, nedbrud af offentlig transport mv. Dette fænomen kan målrettes og iscenesættes i form af planlagte og designede "afbrydelser", som f.eks. midlertidige installationer i byrummet, interaktive kunst eller belysningselementer som reagerer på omgivelserne, kan også være en målrettet måde at invitere til interaktion.

Integration kræver mere end plads.

Når man skal bringe forskellige aldersgrupper sammen kan man enten overveje:

- at bruge steder som alle aldersgrupper skal benytte, f.eks. på grund af offentlig transport
- at bruge rum som deles af to aldershomogene institutioner
- at bruge rum, der er naturlige hotspots for forskellige aldersgruppers hverdagsruter i tid og rum

Når man skal skabe yderligere interaktion mellem forskellige aldersgrupper kan man overveje:

- at involvere lokale aktører og institutioner, og facilitere samarbejdet mellem dem
- at brugere mæglere mellem aldersgrupper til at facilitere interaktion og skabe events
- at anbringe specielt designede byrumsinstallationer der skal fremme interaktion

3. OFFENTLIGE BYGNINGER OG INSTITUTIONER

Generationsintegrerede institutioner

Offentlige institutioner har potentiale til at fungere som tværgenerationelle knudepunkter, særligt i vinterhalvåret når udendørsophold er begrænset. For eksempel kan skoler, uddannelsesbygninger og børneinstitutioner lægge rammer til en række aktiviteter efter børn- og unge har fået fri eller i weekender. Målrettede begivenheder og aktiviteter kunne bringe seniorer og ældre ind i de unges domæne. Yderligere kan kvarters-, medborgerhuse og kulturinstitutioner, som f.eks. biblioteker appellere til brede brugergrupper – og således have potentiale til at afholde aktiviteter på tværs af aldersgrupper.

Generationsintegration imellem boliger og institutioner

Blandes boliger for forskellige aldersgrupper med hinanden – studenter-, familie- og ældreboliger – kan der skabes nærhed og mulighed for møder i hverdagen omkring boligen. Dette kan yderligere styrkes, om aldersspecifikke boliger kombineres med aldersspecifikke institutioner: børneinstitutioner kombineret med plejehjem, studenterboliger placeret i tilknytning til lokalcenter mv.

Generationsintegration internt i institutioner

Blandes aldersgrupper inden for rammerne af eksisterende institutioner understøttes intergenerationalitet på et meget lokalt niveau. F.eks. ved at tilbyde gratis bolig til studerende i tilknytning til plejehjem, imod at de tilbringer et antal timer sammen med de ældre, i en kombination af arbejde og samvær.

4. MIDLERTIDIGE BYRUMSINSTALLATIONER

Skab opmærksomhed

Igennem researchprocessen er det blevet tydeligt, at opmærksomheden omkring dagsordenen generationsintegration og de tilknyttede udfordringer er begrænset. At skabe opmærksomhed og derigennem diskussion har således værdi.

At skabe opmærksomhed hænger dog ikke nødvendigvis sammen med at lave forbedringer i byrummet. Opmærksomheden går også i høj grad hånd-i-hånd med nyhedsværdien. Det foreslås således at der skabes en række midlertidige installationer i byrummet, som kan sættes fokus på dagsordenen – og skabe opmærksomhed igennem hverdagsafbrydelser og nyhedsværdi.

Dette kunne være i form af et koncept for mobile pavilloner i byrummet, som kan indsættes i forskellige bymæssige, forstads eller provinsielle sammenhænge i kortere eller længere tid.

Mobile og midlertidige

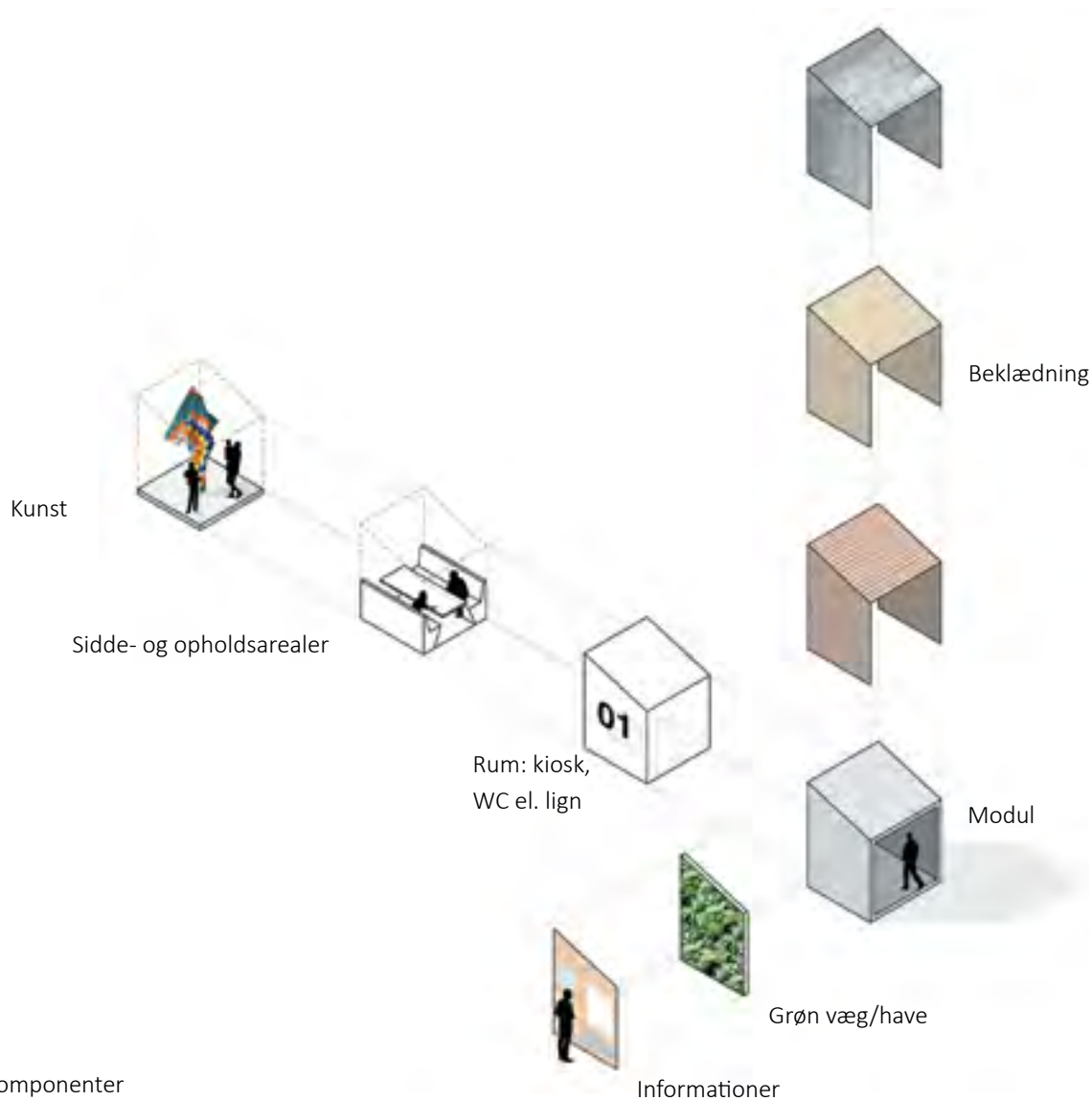
Mobile pavillonenheder, som midlertidige installationer, kan tilføre faciliteter efterspurgt af aldersgrupperne (opholdszoner, kunst eller lysinstallationer, offentlige toiletter, kiosk, byhave, mv.) og samtidigt i kraft af deres nyhedsværdi fungere som "afbrydelser" i hverdagen, som skaber opmærksomhed om dagsordenen. Herved kan der samtidigt skabes en platform og rammer for at diskutere generationsintegration i en given sammenhæng i det offentlige rum.

Ud over nyhedsværdi ved det midlertidige, giver mobilitet mulighed for at sprede budskaber til flere byer og bydele. Efter en given periode på et sted, kan installationerne flytte rundt og herved sætte fokus på dagsordenen i nye sammenhænge – og på ny opnå nyhedsværdi.

Afhængigt af den lokale diskussion, reaktioner og behov kan faciliteter f.eks. mødested, social zone, toilet mv. etableres på mere permanent basis, når de midlertidige pavilloner flytter videre.

Modulære / præfabrikerede

Den modulære karakter ville tillade en stor grad af præfabrikation, og give et stort antal kombinationsmuligheder, som giver mulighed for tilpasning til forskellige lokale sammenhænge eller behov. Der kunne i den forbindelse opfordres til medskabelse, co-creation, i fht. at etablere indhold, opholdszoner, byhaver mv. indenfor modulets rammer.

Mulige komponenter

Mobile enheder

Fotomontage

Kombinationsmuligheder

5. BORGERINDDRAGELSE

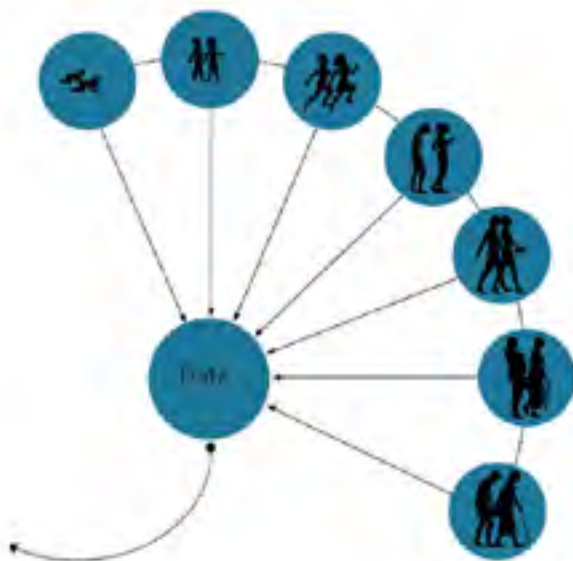
Skal man undersøge aldersgrupperne sammen eller hver for sig?

Ønsker man viden om grupperne, skal man gå til grupperne hver for sig. Hvis formålet er at opnå viden om en eller flere aldersgrupper's præferencer og deres brug af byen, anbefales det at samle denne viden gennem specialdesignede tilgange til hver af de aldersgrupper for sig. Her ønsker man adgang til borgernes underbevidste hverdagspraksis, deres vaner og deres rumlige forhold til det sted de bebor.

Ønsker man at arbejde med kreativitet og design på tværs af aldersgrupper skal man gå til grupperne samlet. Hvis man på den anden side ønsker at samskabe og designe fælles løsninger i konkrete områder, anbefales det at planlægge integrerede inddragelsesforløb. Her vil de forskellige input skabe inspiration, kreativitet og stimulere den diskursive bevidsthed hos deltagerne, der gennem dialog kan arbejde hen imod konsensus-orienterede løsninger.

Anbefalinger i forhold til brugerinddragelse med forskellige aldersgrupper

I gennem undersøgelsen er der blevet gjort brug af en livsfasemodel som redegjort for i teorikapitlet. Dette har både været en teoretisk konstruktion til at analysere og forstå forskellige aldre, men også et praktisk redskab i mødet med borgerne. Livsfaserne kan defineres og deles på mange forskellige måder og det er nødvendigt at tilpasse ens livsfaser til det projekt man arbejder med. Det er nødvendigt altid at være opmærksom på hvordan livsfaser, på papiret, passer med de oplevede typificeringer, som vi alle navigere

Ønsker man viden om grupperne, skal man gå til grupperne hver for sig.

efter i hverdagen. De grundlæggende livsfaser vi har arbejdet med har haft en meget naturlig og intuitiv respons fra borgerne, selvom de ikke altid placerede sig selv i deres respektive kategorier. Derfor anbefales det at bruge livsfase kategorier som et positivt afsæt, men også være åbne for at alder er et dynamisk og elastisk fænomen.

Her følger nogle af de indtryk og erfaringer der er blevet samlet i arbejdet med involvering af de forskellige aldersgrupper, der kan bruges som inspiration til planlægningen af fremtidige bruger- og borgerinddragelsesforløb.

Børn

På grund af de beskyttende sfære omkring børn, bør de betragtes som en 'socialt udsat' gruppe, ikke i den forstand, at de er særlig skrøbelige, men fordi ekstra forholdsregler skal træffes og der skal gøres en ekstra indsats for at engagere dem. Det anbefales at bruge en institutionel tilgang, som den bedste måde at rekruttere børn, da man så har dem indenfor rammer, hvor man ikke behøver yderligere etiske henvendelser til forældre, mv. Det anbefales at man er mere opmærksom på risiko for priming, at influere deltageres svar f.eks. igennem den måde spørgsmål præsenteres på, når man arbejder med børn, da de ofte har brug for længere tid og forberedelse til at italesætte deres egne tanker.

Teenagere

Et centralt emne, når man beskæftiger sig med teenagere, er deres identitetsprojekt. Deres identitetsarbejde sker for det meste i gruppen, så sociale gruppedynamikker er centrale for at skabe byrum i deres favør. Da de fleste teenagere er begyndt at tjene penge [eller få flere lomme penge] starter de deres forbrugskarriere. Forbruget bliver vigtigt som

Ønsker man at arbejde med kreativitet og design skal man gå til grupperne samlet

identitetsmarkør og som en ny spændende aktivitet at lave med venner. De har også et behov for mindre overvågning fra voksne, så skabelsen af områder, der er afskærmet fra udenforstående og forbeholdt dem, er værdsat. Hvis du behandler dem som børn er der en tildens til at de vil opføre sig som sådan, og hvis man omvendt behandler dem som voksne vil de hurtigt modnes i processen.

De unge voksne

På grund af mangel på kapital til at foretage større investeringer, bør unge ofte under korte lejekontrakter eller andre midlertidige boformer. Dette medfører at unge sjældnere opbygge stærke relationer til deres kvarter, da de ofte vil flytte videre efter kort tid eller i det mindste opfatter det som sådan. Dette er en grund til at være ekstra omhyggelig med at engagere de unge, da de ikke vil deltage i høringer eller lignende på eget initiativ.

Voksne og børnefamilier

Vi har arbejdet med 'voksne' som en stor kategori. Det kan anbefales at opdele denne kategori yderligere, for eksempel gennem de fire måder, du bliver voksen i definitionen brugt her: Gennem en stabil boligsituation, fastansættelse, stabil social status i form af fast partner eller ægtefælle, og hvorvidt man har børn. Alle disse statusser kan enten været slået til eller fra. Når vi beskæftiger os med den voksne kategori bør der tages hensyn til disse differentieringer. For den del af de voksne, der har børn, er disse den nemmeste måde at engagere dem på. Hvis man engagerer børnene, så får man forældrene med gratis, som det f.eks. blev skitseret i form af probe-sættet om den urbane skattejagt. En anden oplagt måde at engagere voksne er gennem en institutionel tilgang centreret om deres arbejdsplads. Når man undersøger alders-enklaver er arbejdspladsen et naturligt habitat for de voksne. Da voksne ofte er meget optagede af de ting, der gør dem voksne (arbejde, partner, børn og bolig), vil de ofte falde i kategorien af 'ressourcestærke personer'.

Seniorer

'Det grå guld' er en rammende beskrivelse af seniorer i dagens Danmark. Modsat hvad man kunne forvente er seniorerne meget travle mennesker, der ofte har en fyldt kalender, er en del af flere organisationer, og som har den kommende uge fuldt ud planlagt. Da seniorgruppen ofte har rigelig med tid og ressourcer, er der ofte ildsjæle i blandt dem, der er meget engagerede i lokalsamfundet. Efter at have levet mange år i det samme område, er de godt repræsenteret i lokalråd, i rådgivende organer og til kommunens høringer. Seniorerne vil derfor være centrale spillere i den lokale organisering af et fællesskab eller nabolag. Mindre opmærksomhed kan derfor til tider gives til denne gruppe, da de vil være

velrepræsenterede i de fleste sammenhænge og søge indflydelse på egen hånd. Det kan være en smule svært at opdrive seniorer, da de ikke har nogen klare alders-enklaver og ikke er en del af så mange institutioner længere, og derfor anbefales det at benytte en netværks tilgang til at rekruttere dem.

Ældre

De ældre bør som udgangspunkt betragtes som "socialt udsatte" borgere, der ofte er meget skrøbelige og immobile. De ældste borgere deltager som reglen aldrig i officielle høringer eller workshops. Man skal være meget nænsom, når man nærmer sig og kommunikere med de ældre, - for eksempel kan de måske ikke lide at blive optaget. Ofte vil 'dørvogtere' for ældre fællesskaber søge at beskytte deres medældre fra unødigt indblanding fra fremmede og "projekter", på en "vi ved ikke rigtig, hvad det er, så vi vil ikke rigtig have noget med det at gøre"-måde. Derfor er den personlige relation endnu vigtigere med disse grupper, og det er nødvendigt at møde dem på deres betingelser. Det var også en af grundene til at bruge det normale plejepersonale som hjælpere til at udfylde mandedagbøgerne med de ældre i Albertslund. Små ting som at bruge STOR skrifttype, når man udfærdiger informationsmateriale til ældre [og en vis grad også de seniorer], kan være utrolig vigtigt, da alt som er ulæseligt bare vil blive ignoreret.

6. YDERLIGERE FORSKNING

Empirisk data

Indsamling af bedre empiriske data og viden i.fht, at dokumentere og øge viden om hvordan de forskellige aldersgrupper bruger det offentlige rum og interagerer. Dette ville være anbefalelsesværdigt forud for eller som del af fremtidige indsatser på området.

Institutionel adskillelse

Det foreslås at foretage yderligere forskningsprojekter i virkningerne af institutionelle aldersadskillelse.

Netværk

Det foreslås yderligere at studere den måde, de forskellige aldersgrupper opbygger netværk

Kilder

Bibliografi

- Agger, Annika & Hoffman, Birgitte 2008: *Borgere på banen – håndbog til borgerdeltagelse i lokal byudvikling*. København: Velfærdsministeriet.
- Avermaete, Tom, Klaske Havik og Hans Teerds 2009: *Architectural Positions: Architecture, Modernity, and the Public Sphere*. Amsterdam: SUN Publishers.
- Berger, Peter & Thomas Luckmann 1991: *The social construction of reality*. Great Britain: Penguin Books, først udgivet i 1966.
- Bourdieu, P. (1999): 'Site Effects' in Bourdieu, P. et al.: *The Weight of the World – Social Suffering in Contemporary Society*. Cambridge: Polity Press, pp. 123–129
- DST 2011: *Befolkningens alder i kommunerne 1986–2011*. Nyt fra Danmarks Statistik, nr. 593.
- Bech-Jessen, Freja 2014: *Danskerne er blevet dårlige til forskellighed*. Avisartikel i Kristeligt Dagblad, den 25. august 2014.
- Beauvoir, Simone de 1972: *The coming of age*. New York: Putnam.
- Bradley, Harriet 1996: *Fractured Identities –changing patterns of inequality*.UK: Polity Press.
- Byens Bevægelsesrum – Et studie af byrums evner til at fremme fysisk aktivitet og møde mellem mennesker. 2011. Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.
- Byrum for alle, Det Kriminal Præventive Råd og SBI, 2007
- Bytheway, Bill 2005: "Ageism and age categorization" i *Journal of Social Issues*, Vol. 61, No. 2, pp. 361–374. United Kingdom: Blackwell Publishing.
- Crabtree, A., Hemmings, T., Rodden, T., Cheverst, K., Clarke, K., Dewsbury, G., Hughes, J.A. and Rouncefield, M. (2003): "Designing with care: Adapting cultural probes to inform design in sensitive settings." in *Proc. OZCHI*, University of Queensland, (2003), 4–13.
- Cruz Saco, María Amparo, and S. B. Zelenev 2010: *Intergenerational solidarity : strengthening economic and social ties*. New York: Palgrave Macmillan.
- Csikszentmihalyi, Mikaly (1991): 'Gensyn med lykken' i *Flow – optimaloplevelses psykologi*, Munskgaard: København.
- Demant, Jakob (2006): "Fokusgruppen – spørgsmål til fænomener I nuet" I *Sociologiske metoder – fra teori til analyse i kvantitative og kvalitative studier*, ed. Bjerg, Ole & Villadsen, Kasper, pp. 131–150. Forlaget Samfundslitteratur: Frederiksberg.
- Gaver, B., Dunne, T., & Pacenti, E. (1999): "Cultural probes" in *Interactions*, 6, 1, pp. 21–29.
- Gehl, Jan 2007: *Livet mellem husene*. København: Arkitektens Forlag.
- Generations United. 2002. *Reaching Across the Ages*. Washington DC.
- Goffman, Erving. (2010 /1971): *'The Territories of the Self' in Relations in Public*. Microstudies of the Public Order. New Brunswick & London: Transaction Publishers, pp. 28–61.
- Graham, Corner & Mark Rouncefield 2008: "Probes and Participation" in *Proceedings of the Tenth Anniversary Conference on Participatory Design 2008*, p 194–197, Indiana University: Indianapolis.
- Gravagne, Pamela H. 2013: *The Becoming of Age: Cinematic Visions of Mind, Body and Identity in Later Life*. North Carolina: McFarland & Company.
- Gubrium, Jaber F., James A. Holstein & David R. Buckholdt 1994: *Constructing the life course*. USA: General Hall inc. New York.
- Hagestad, Gunhild O. & Peter Uhlenberg 2005: "The Social Separation of Old and Young: A Root of Ageism" i *Journal of Social Issues*, Vol. 61, No. 2, pp. 343–360. United Kingdom: Blackwell Publishing.
- Idekatalog for Mozartsplads, Kgs. Enghave Lokaludvalg 2011
- Jarvis, Helen 2011: "Saving space, sharing time: integrated infrastructures of daily life in co-housing" i *Environment and Planning A 2011*, volume 43, side 560–577.
- Jensen, Jens-Ole og Sandseter, Ellen Beate Hansen. *Vildt og Farligt, om børn og unges bevægelsesleg*
- Kaplan, Matt, Nancy Zimmerman Henkin, and Atsuko T. Kusano (red.) 2002: *Linking lifetimes: a global view of intergenerational exchange*. Lanham, MD: University Press of America.
- Leng, Leng 2013: "Intergenerational Pathways for Building Relational Spaces and Places" kap. 10 i *Environmental gerontology making meaningful places in old age*. New York: Springer Pub. Co.
- Lewinter, Myra 2008: *Aldring – sociologisk set*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Kitzinger, Jenny & Barbour, Rosaline S. (1999): *Developing Focus Group Research – Politics, Theory and Practice*. Sage: London.
- Knudsen, Tim (2007) *Fra folkestyre til markedsdemokrati*. København: Akademisk Forlag, pp. 9–21 og 440–451.
- Kongsholm, Louise Byg 2007: *Fra barnevogn til kørestol –Livsfaser og Forbrug*.Herning: Pej Gruppens Forlag,
- Lofland, John (2002): "Analytic Ethnography: Features, Failings and Futures" in *The Qualitative Researchers Companion*, Huberman, A. Michael & Miles, Matthew B. (eds.), pp. 137–170. Sage Publications: London.
- Mere Bevægelse i Byens Rum. 2009. Et idekatalog om byfornyelse og moderne legegader. Indenrigs- og Socialministeriet.
- Micklow, Amanda and Mildred E. Warner. 2014. "Not Your Mother's Suburb: Remaking Communities for a More Diverse Population," *The Urban Lawyer*, 46(4): 729–751.
- Mikkelsen, B & S. Jørgensen: *Grass-root initiatives and community gardens: Gardening during the life course – case insights on social learning in a community garden development project*, konference artikel, Ålborg Universitet, endnu ikke udgivet.
- Nielsen, Tom 2013: "Democratic Urban Spaces in the Nordic Countries?" i *The Democratic Public Sphere – Challenges and Developmental Perspectives No. 4*. Aarhus Universitet: AU IDEAS Pilot Centre
- Putnam, Robert (2005): "Bowling Alone in America" in *Journal of democracy*, 6:1, Januar 1995, pp. 65–78.
- Sargisson, Lucy (2012): "Fool's Gold". *Utopianism in the Twenty-First Century*. New York: Palgrave Macmillan. New York: Palgrave Macmillan.
- Sennett, R. (1992): 'Exposure: In the Presence of Difference' in Sennett, R. (1992): *The Conscience of the Eye*. New York & London: W.W. Norton & Company, pp. 121–132
- Studieboliger i Danmark, Rammer, regler og muligheder 2014, MBBL 2014
- Reijndorp, Arnold og Maarten A. Hajer 2001: *In search of new public domain: analysis and strategy*. Rotterdam: NAI Publishers.
- Reijndorp, Arnold 2009: *Public Domain*. Video af forelæsning på Dansk Arkitektur Center i august 2009. <http://arkitekturtv.dac.dk/channel/515562/arnold-reijndorp>.
- Rieniets, Tim, Jennifer Sigler, og Kees Christiaanse 2009: *Open City – Designing Coexistence*. Amsterdam: SUN.
- Rowles, Graham D., and Miriam Bernard (red.) 2013: *Environmental gerontology making meaningful places in old age*. New York: Springer Pub. Co.
- SBI: Hans Thor Andersen et al. 2014: *Inspirationskatalog: innovativ service og ældres vilkår*. Statens Byggeforskningsinstitut: Aalborg Universitet København.
- Sargisson, Lucy (2012): "Fool's Gold". *Utopianism in the Twenty-First Century*. New York: Palgrave Macmillan. New York: Palgrave Macmillan.
- Skovsbøl, Ulla Merete 2011: *Generationsmøder – i praksis*. Frederiksberg: Frydenlund.
- Thang Leng Leng and Matthew S. Kaplan, *Environmental Gerontology: Making Meaningful Places in Old Age 1st Edition* by Graham D. Rowles PhD (Editor), Miriam Bernard PhD (Editor) (2013) including Chapter 10: *Intergenerational Pathways for Building Relational Spaces and Places*

Torpe, Lars (2003): "Denmark: A Deviant Case?" in *Scandinavian political studies*, 26(1), pp. 27–48.

Trost, Jan & Jeremiassen, Lise (2010): Interview i praksis. Hans Ritzels Forlag: København

Uhlenberg, Peter 2000. "Essays on Age Integration" i *The Gerontologist*, Vol. 40, No. 3, 261–308. Oxford University Press.

The Inclusive City: what active ageing might mean for urban design, UCL, 2002

The 8–80 Problem, 8 80 Cities, <http://www.8-80cities.org/>

Uhlenberg, Peter 2000: "Essays on Age Integration" i *The Gerontologist*, Vol. 40, No. 3, 261–308. Oxford University Press.

Urban Design Guidelines with Young People in mind, Education & Communities, NSW Gov. 1999

Vanderbeck, Robert 2014: *Intergenerational Space*. Taylor and Francis. *Routledge Studies in Human Geography*.

Vedkommende Byrum, MBBL 2013

Vliet, Willem van 2011: "Intergenerational Cities: A Framework for Policies and Programs" i *Journal of Intergenerational Relationships*, 9:4, 348–365.

Vliet, Willem van 2009: *Creating Livable Cities for All Ages: Intergenerational Strategies and Initiatives*. Working Paper CYE-WP1–2009 Children, Youth and Environments Center, University of Colorado. <http://www.colorado.edu/cye/sites/default/files/attached-files/CYE-WP1-2009%20website%20version.pdf>

Warner, M.E. et al. 2013: "Overview: Planning for Multigenerational Communities." Issue Brief. Ithaca, NY: Cornell University.

Wiesel, Ilan 2012. "Can Ageing Improve Neighbourhoods? Revisiting Neighbourhood Life-Cycle Theory" i *Housing, Theory and Society*, Vol. 29, No. 2, 145–156. Routledge.

Wyeth, Peta & Carla Diercke (2006): "Designing Cultural probes for Children" in *OZCHI 2006*, November 20–24, 2006. Sydney, Australia.

Özer-Kemppainen Öslem, Helka-Liisa Hentilä, Leena Soudunsaari, Risto Suikkari (2010): *Participatory Urban Planning: Best Practices (PUP)*, Land Use

Workshop – Ideas and Policies, Seminar Report, University of Oulu, Department of Architecture, Planning and Urban Design: Oulu.

Ældrelev i Yderområderne. 2012. Byplan Nyt 5, 10. årgang. Dansk Byplan Laboratorium.

Ældre som aktive deltagere i lokalsamfundet. 2014. Pjece udgivet af Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

Andre Medier

- Støj til Stilhed, P1 Podcast

Kortgrundlag

- Kortforsyningen

Demografisk Data:

- Demografisk Data fra Conzoom
- Demografisk Data fra MBBL
- Danmarks Statistik

Ekspert Interviews

I forbindelse med projektet, har vi udført en række ekspertinterviews med folk, der arbejder inden for praksis og forskning vedrørende temaet i rapporten. Fra disse interviews har vi opnået en masse viden og fået testet vores synspunkter med både kritisk feedback og vigtige synspunkter. Dette har i høj grad været med til at kvalificere arbejdet og mange af de fremkomne synspunkter, er indarbejdet i rapportens teoretiske afsnit.

Ekspertinterviewene omfatter:

Andersen, John

Sociolog, Professor ved RUC, forsker bl.a. i fysisk planlægning, urbane studier og ghettoområder.

Bech-Danielsen, Claus

Professor MSO ved SBI, forsker i arkitektur og fysisk planlægning. SBI har de seneste år udarbejdet en række rapporter, der omhandler alder og byplanlægning og temaet omkring geografisk alderssortering.

Kielgast, Louise

Projektleder, MA i social antropologi, MSc i byplanlægning. Louise arbejder hos Gehl Architects med fokus på udvikling af

kortlægningsmetoder og ny viden i byplanlægning, ofte også med et fokus på alder.

Jens Kvorning

Professor ved KADK, Arkitekt, Urbanist, Researcher i urbanitet og bymæssig transformation.

Lewinter, Myra

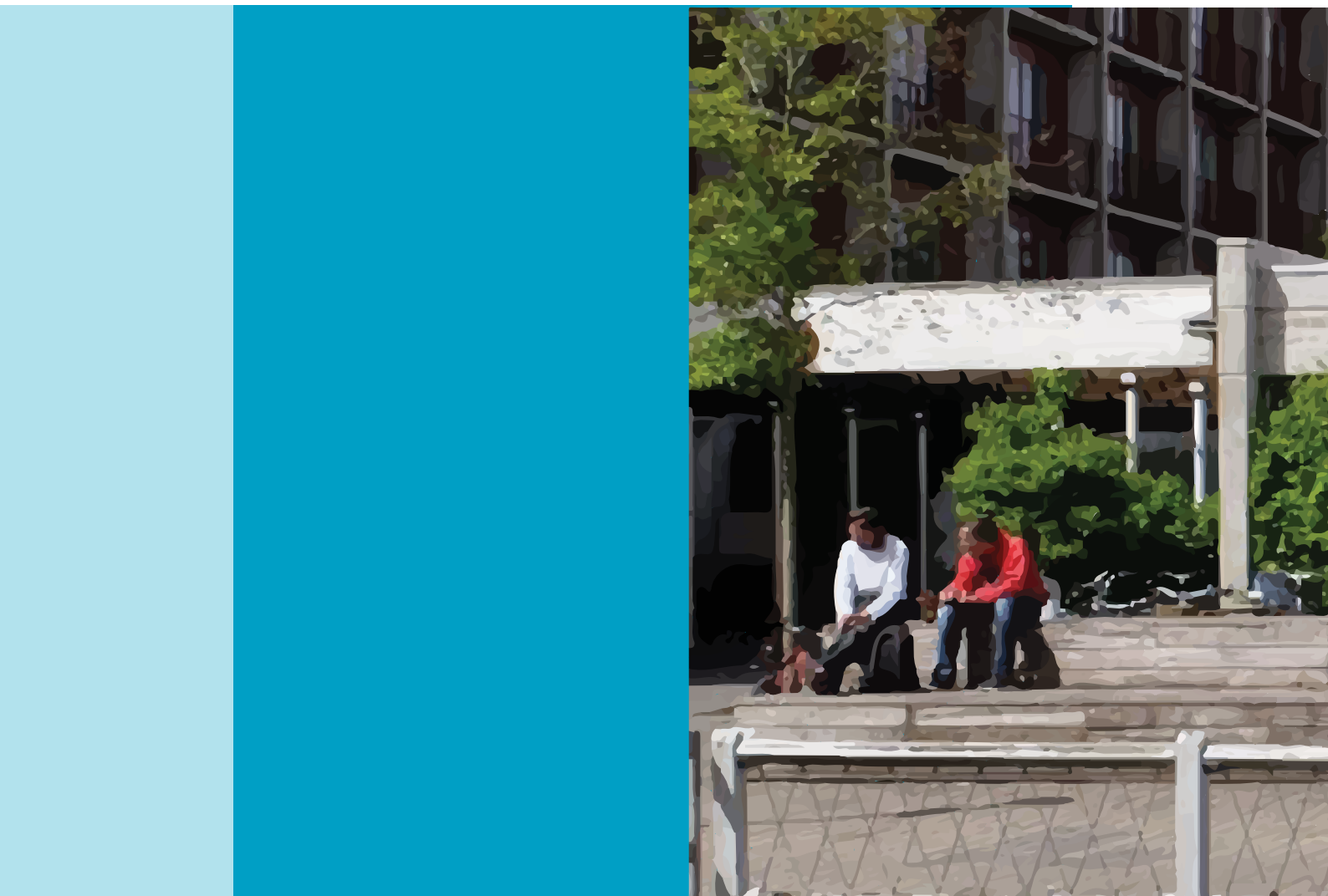
Sociolog, gæsteforsker på KU Sociologisk Institut. Myra specialiseret sig i emnet aldring og har skrevet bogen *Aldring* – Sociologisk set.

Paarup, Sarah, and Tine Wulff

Frederiksberg Kommune: Sarah Paarup, leder af byplanlægningsafdelingen og Tine Kryger Wulff, sociolog og konsulent indenfor Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedsområdet. Frederiksberg Kommune deltog i konkurrencen *De Mange Generationers By* i 2012, og har siden da indarbejdet aldersintegration som et af emnerne i deres byplanlægningsstrategi.

Skovsbøl, Ulla

Journalist og forfatter til bogen *Generationsmøder* – i praksis, der præsenterer konkrete eksempler på, hvordan man kan bringe ældre og børn sammen i institutionelle rammer.

UDLÆNDINGE-, INTEGRATIONS- OG BOLIGMINISTERIET
Departementet, Slotsholmen 10, 1216 København K
Telefon: 72 26 84 00
www.uibm.dk